



T.C.  
BAŞBAKANLIK  
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ  
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı  
Yayın Nu: 130

OSMANLI BELGELERİNDE

# BİRİNCİ DÜNYA HARBI

## I

# THE FIRST WORLD WAR

IN OTTOMAN DOCUMENTS

İSTANBUL 2013

**Proje Yöneticisi / Project Manager**

Doç. Dr. Uğur ÜNAL  
Devlet Arşivleri Genel Müdürü  
*General Director of State Archives*

**Proje Sorumluları / Project Officers**

Doç. Dr. Mustafa BUDAK  
Genel Müdür Yardımcısı  
*Deputy Director General*

Sebahattin BAYRAM  
Daire Başkanı  
*Department Head*

Mümin YILDIZTAŞ  
Yayın İşleri Koordinatörü  
*Publishing Coordinator*

**Yayına Hazırlayanlar / Publishing Commission**

Kemal GURULKAN	Ersin KIRCA
Yusuf İhsan GENÇ	Kevser ŞEKER
Uğurhan DEMİRBAŞ	Muzaffer ALBAYRAK
Resul KÖSE	Abdullah SİVRİDAĞ
Yılmaz KARACA	Ahmet ERGUN

**Belge Fotoğrafları / Photographer of Documents**

Osman Furkan KESKİN

**İngilizce Çeviri / Translation into English**

Durmuş KANDIRA  
Hümeysra Seren YENİÇERİ

**Grafik Tasarım / Graphics-Design**

Esra AKBURAK

**Baskı / Print**

SEÇİL OFSET

100. Yıl Mah. MAS-SİT Matb. Sitesi 4. Cadde No:77 Bağcılar-İstanbul Tel: 0212 629 06 15

**Takım Numarası: 978-975-19-5894-5**

**ISBN: 978-975-19-5895-2**

## Önsöz

Osmanlıların "Harb-i Umumi" Avrupalıların "Büyük Savaş" veya "Dünya Savaşı" adını verdikleri I. Dünya Savaşı'nın üzerinden 100 yıl geçti. 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşanan bu küresel felâket; harp tarihi açısından pek çok ilkin yaşandığı genel bir savaş oluşu, savaşa dahil olan üç imparatorluğun son savaşı olması (Osmanlı, Avusturya-Macaristan ve Rusya), dört yıldan fazla süren savaşta yıpratıcı muharebeler neticesinde milyonlarca asker ve sivilin kaybına sebebiyet vermesi gibi neticeleri ile dünya tarihinde derin izler bırakmıştır.

Bilindiği gibi I. Dünya Savaşı; Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdının Saraybosna'da bir Sırp tarafından öldürülmesiyle Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile Sırbistan savaşı olarak başlamış ve daha sonra her iki ülkenin müttefiklerinin katılımıyla umumi bir harbe dönüşmüştü. Aslında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdının öldürülmesi, savaşın başlatılması için beklenen bir bahane idi. Oysa savaşı başlatan sebeplerden çok savaş ortamına geline sürece odaklanınca, olayın daha derin yansımaları olduğu görülür. Avrupalı büyük devletlerin küresel nüfuz mücadelesi ve menfaat kapışması, savaştan 30-40 yıl önce başlamış ve sürekli büyüyerek ve genişleyerek Avrupa'yı birbirine zıt iki kutba ayırmıştı. İtilaf ve İttifak Devletleri adıyla iki kutba ayrılan bu devletler arasındaki hasmane tutumun büyük bir hesaplaşmaya dönüşeceği beklenmekteydi. Bu beklenti sebebiyle her iki grup muhtemel ve mukadder harbe hazırlanmaktaydı. Dünyayı saracak büyük yangın, herkesin tahmini dahilindeydi. Nitekim Avusturya-Macaristan veliahdına yönelik gerçekleştirilen bu suikast, ilgili devletlere "o bahane"yi verdi.

I. Dünya Savaşı'nın aktörlerinden birisi olan Osmanlı Devleti, bu savaşa oldukça hazırlıksız yakalanmıştı. Beklemediği şekilde ağır bir mağlubiyet yaşadığı Balkan Savaşı'nın yaralarını henüz saramamıştı. Devlet ekonomik ve askeri yönden son derece kötü durumdaydı. Buna rağmen Avrupa'da şekillenen kutuplaşmada kendine bir yer ediniş, yalnızlıktan kurtulmak için yaptığı girişimler, İngiltere, Fransa ve Rusya'nın oluşturduğu İtilaf cephesinde başarısız olmuştu. Hatta "eski tebaa" Yunanistan'a bile ittifak teklifinde bulunmuş ise de reddedilmişti. Bunun üzerine geride kalan yegâne seçeneğe sarılarak Almanya'nın temsil ettiği İttifak bloğuna dahil oldu.

1914 yılında Avrupa'da başlayan bu savaşa Osmanlı Devleti'nin taraf olarak katılıp katılmaması gerektiğine dair tartışmalar günümüze kadar devam etmiştir. Bu tartışma 1914 senesinde Osmanlı Hükümetini oluşturan kabine üyeleri arasında da yaşanmış, savaşa taraftar olanlar kadar savaş aleyhine görüş bildirenler de olmuştur. Neticede Osmanlı Hükümeti içinde etkili olan grup, Avrupa'da başlayan savaşı kendi geleceğini tayin edici bir savaş olarak gördüğünden, buna bir "var olma savaşı" gözüyle bakmış ve Almanya ile kader birliği yaparak savaşa fiilen girmiştir.

Muhtemeldir ki savaş kararı alan hükümet, bu savaşın yaklaşık altı asırdır devam eden Osmanlı Devleti'nin son savaşı olacağını düşünmemişti. Askeri açıdan hazırlıksız girilen savaşta Osmanlı ordusu, müttefikleri dahil, kimsenin beklemediği bir performans göstermiştir. 1915 yılında Çanakkale ve 1916 yılında Kutulamare zaferleri, Osmanlı'nın parlak günlerinde alınmış zaferlere nazire gibiydi.

I. Dünya Savaşı boyunca Çanakkale, Kafkasya, Irak, Filistin, Hicaz ve Yemen cephelerinde vatani müdafaa eden, Galiçya, Makedonya ve Romanya gibi Avrupa cephelerinde müttefiklerinin yardımına koşan, cesaret ve fedakârlıkla muharebe eden Osmanlı ordusu için, savaşın son yılında kendini iyice belli eden yoksunluklar sebebiyle mağlubiyet kaçınılmazdı. 1918 yılı sonbaharında savaş İtilaf Devletleri lehine dönmüş ve nihayet imzalanan mütarekelerle savaşa bu yönde son verilmişti.

Dört yıllık savaşın hesabının görüleceği barış masaları her devlet için ayrı ayrı kuruldu. I. Dünya Savaşı'nın sonunu tayin eden barış antlaşmaları, galiplerin mağluplara merhamet ve hoşgörü göstermediği birer infaz masası haline geldiğinden, bu barış antlaşmaları hâli kurtarmış ancak geleceğe dair kuşkular bırakmıştı.

İki cilt halinde hazırlanan "*Osmanlı Arşivi Belgelerinde I. Dünya Savaşı*" kitabı, Osmanlı Arşivi'nde yer alan belge fonlarından özenle seçilen örnekleri ihtiva etmektedir. Kitapta savaşın siyasi ve askeri yönü ile alakalı belgelerin yanısıra diplomatik, ekonomik ve sosyal hayata dair belgelere de yer verilmiştir.

Eserin birinci cildi; 183 konu başlığında Haziran 1914 - Haziran 1916 tarihleri arasındaki savaşı ve bu dönemin toplumsal olaylarını kapsamaktadır.

Avusturya-Macaristan veliahdının öldürülmesi akabinde Avrupa'da başlayan savaşa Osmanlı Devletinin katılım süreci, silahlı tarafsızlık ilan eden hükümetin seferberlik hazırlıkları, sansür uygulamaları ve ordunun teçhizat-gıda ikmali gibi hususlar bu cildin başlangıcında vermiş olduğumuz belge örneklerinde ifade edilenler arasındadır.

Karadeniz'deki Rus limanlarına yapılan baskın oldu-bittisi neticesinde, Meclis-i Vükela kararıyla savaş ilan eden Osmanlı Devleti, cihat fetvası yayınlayarak dünya Müslümanlarının desteğini sağlamak istemiştir. Kasım 1914'ü takip eden tarihlerde iç ve dış cephelere dair haberler ve savaşın seyrine ilişkin yayınlanan resmî tebliğlerin, çok defa propaganda niteliğinde hazırlandığı görülmektedir. Çanakkale zaferinin yansımaları; ithamlar, tebrikler, yardımlar belgelerde önemli yer tutmaktadır. Toplumsal düzeni korumak ve kollamak amaçlı tedbirler, ihanetlerin cezalandırılması gibi hususlar savaşın arka planını aksettirmektedir. Ayrıca şehit ailelerinin mektupları bu cildde yer verilen belgeler arasındadır.

Eserin ikinci cildi ise; 136 konu başlığında, Temmuz 1916 - Ekim 1918 tarihleri arasındaki olaylara ve Mondros Ateşkes Antlaşması uygulamasına ait belgeleri ihtiva etmektedir.

Irak ve Filistin cephelerinde umduğunu bulamayan İngiltere'nin, Osmanlı Devleti'nin Ortadoğu'daki topraklarında yaşayan Arap unsurun devletle olan bağını zayıflatmak ve bölgede kendilerine ait devletler vaat etmek suretiyle yaptığı propagandalar sonucu çıkartmış olduğu Hicaz İsyanı, esir kamplarının savaş hukukuna uymayan şartlarının karşılıklı olarak düzeltilmesi, esirlere yapılan yardımların organize edilmesi ve esir değişim görüşmeleri; kısmî barış girişimleri belgelerin seyrinde gözlenmektedir. Osmanlı ordularının başlangıçta elde ettiği başarıların ardından askerlerinin tüm cephelere dağılması ile aldığı yenilgiler ve yaşadığı ciddi insan kayıpları da belgelerde müşahade edilmektedir.



1917 yılına gelindiğinde tıkanmış olan savaşın seyrinde iki yeni gelişme olmuş; Amerika Birleşik Devletleri savaşa iştirak etmiş, aynı yıl Bolşevik Devrimi ile yüzleşen Rusya kendi iç dinamiklerine dönmek suretiyle savaştan kopmuştur. Filistin'de meydana gelen yeni durum ve bu bölgede bir Siyonist devlet kurma girişimlerinin, dönemin belgelerine ve gazete sayfalarına yansımalarını da kitabın bu cildinde takip etmek mümkündür. Mondros görüşmeleri ve ateşkesin kararlaştırılması sonucu antlaşma hükümlerinin uygulanmasını denetleyen İtilaf Devletlerinin bazı müdahale ve itirazları da yine bu cildin belgeleri arasında okunabilecek hususlar arasında bulunmaktadır.

Bu çalışmada belgelerin dönemi de göz önüne alınmak sureti ile basit transkripsiyon kuralları uygulanmıştır. Kitaba alınan belgelerde okunamayan yerler (...) şeklinde gösterilirken, konunun daha iyi anlaşılması için metne tarafımızdan yapılan ilaveler köşeli parantez [ ] içerisinde belirtilmiştir. Eserin sonuna analitik bir indeks ilave edilmiş, kitabın tasarımı sırasında konu bütünlüğünü bozmamak amacıyla transkripsiyon metinler kronolojik sıralama ile bir biri ardına verilmiştir. Bu kitaba alınan belgelerin görüntüleri, sonuna ilave edilen dvd içerisinde takdim edilmiştir.

Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü personeline teşekkür eder, ilgililere faydalı olmasını dilerim.

**Doç. Dr. Uğur ÜNAL**

T.C. Başbakanlık  
Devlet Arşivleri Genel Müdürü



## Preface

Called as the General War by the Ottomans and as the Great War or the World War by the Europeans, it has been 100 years since the First World War. Faced in the first quarter of the twentieth century, this global disaster as a general war in which many firsts were seen has left deep traces in the history of the World with its results: a last war for three empires involved in the War (Ottoman, Austria-Hungary and Russia), a war lasting more than four years, leading to death of millions of soldiers and civilians.

As it is known that the First World War started with assassination of the heir presumptive to the Austro-Hungarian throne by a Serb in Sarajevo as a war between the Austro-Hungarian Empire and Serbia. Later it had turned into a general war with the participation of both countries' allies. In fact, assassination of the heir was an expected pretext to start a war. However, focusing on the process of the War rather than its reasons, it can be seen that it has deeper reflections. Struggle of the European countries for global supremacy started 30-40 years before the War and divided Europe into two opposite poles constantly growing and expanding. It was expected that the hostile attitude occurred among these two opposite poles would turn a big revenge. Both two groups (the Allies and the Central Powers) were preparing themselves to the inevitable war because of this expectation. Everybody could estimate the great fire which would sweep the World. Thus, the assassination of the Austro-Hungarian heir gave "the pretext" to the states considered.

The Ottoman Empire, one of the actors in the First World War, was caught quite unprepared to the war. Yet, it could not find any opportunity to heal the wounds of the Balkan Wars in which it was heavily defeated unexpectedly. The state was in a very bad situation in terms of economics and military. However, its attempts to find a side for itself in the polarized Europe were failed for the side of the Allies consisting of Britain, France and Russia. Its offer for alliance to even Greece "the old subject" was refused. Thus, it involved in the Central Powers represented by Germany, which was the only alternative remained for it.

Discussions on whether the Ottoman Empire should enter the war started in Europe in 1914 or not have been continuing even today. These discussions were carried out also by the members of the cabinet consisting of the Ottoman Government in 1914; some of them supported entering the war, some of them rejected the proposal. Consequently, seeing the war started in Europe as the only solution for their future existence, the effective group in the Ottoman Government joined the War together with Germany.

It is probable that the government, who has decided to enter the war, did not think that it would be the last war of the Ottoman Empire which has survived for approximately six centuries. Without sufficient military preparations, the Ottoman Army showed an unexpected performance in the war for anyone including its allies. The victories of Çanakkale in 1915 and of Kut al-Amara in 1916 were similar to the victories taken at the brightest days of the Ottoman Empire.

Because of deprivations strongly felt in the last year of the war, the defeat was unavoidable for the Ottoman Army who bravely defended the homeland in Gallipoli, Caucasus, Mesopotamian, Sinai and Palestine Fronts during the World War I and who supported

its allies in Galicia, Macedonia and Romania Fronts of European Theatre. The war turned in favor of the Allies at the fall of 1918 and ended with the signed armistices.

Peace negotiations which are the results of the four-year war were held for each country respectively. The peace treaties, which put an end to the First World War, appeared to solve the present problems but left the future unclear because these treaties turned into execution desks for the defeated countries in the hands of the victorious countries.

The book *The First World War in the Ottoman Documents* consisting of two volumes contains the examples of documents chosen carefully among the collections of the Ottoman Archives. It also includes the diplomatic, economic and social documents besides the ones showing the political and military aspects of the war.

The first volume of the book consists of 187 subject headings which cover the war and social events between June 1914 and June 1916.

At the beginning of this volume, there are documents about process of the Ottoman Empire's participation to the war in Europe which started after the assassination of the Austro – Hungarian heir; preparations for mobilization by the Government which proclaimed the armed neutrality; implementations of censorship and army's demands for equipment and food.

The Ottoman Empire, which declared war with the decision of Council of Ministers as a result of the raids against Russian ports in the Black Sea, wanted to gain the support of the Muslim world by publishing a jihad fatwa. It is seen that the news about the internal and external campaigns and the official notifications on the course of the war were prepared for propaganda following November 1914. Reflections of the Çanakkale Victory, accusations, congratulations, supports and aids occupy an important place in the book. Issues like measures taken for protecting the social order and punishments of treacheries reflect the background of the war. Letters from families of casualties are also of the documents in this volume.

The second volume of the book consists of 150 subject headings which cover the events between July 1916 - October 1918 and the documents about the implementation of the Armistice of Mudros.

There are some issues which can be observed through the course of the documents: The Revolt of Hejaz caused by the propagandas of Britain, who could not get what it wanted in the Iraqi and Palestine Fronts, about establishing states in the Middle East with the aim of weakening Arabs' ties with the Ottoman Empire through giving promises to them living in the Ottoman territories; improving the conditions of prison camps which are against the law of war; organization of aids to be given to prisoners; exchange of prisoners and partial attempts for peace. It can also be observed from the documents that the Ottoman armies were defeated and faced with serious human losses as a result of spread of its soldiers to various campaigns after its early successes.

In 1917, two new developments occurred in the course of the clogged war: Participation of the United States in the war and in the same year withdrawal of Russia from the

War because of the Bolshevik Revolution, which compelled it to return to its own internal dynamics. Reflections of the new case occurring in Palestine and attempts to establish a Zionist state in this region on the documents and on newspapers of that time can be followed from the second volume of this book. The documents concerning some interventions and objections of the Allied Powers who supervised the implementation of the provisions after the negotiations and agreement on ceasefire according to the Armistice of Mudros are the other issues which can be read in this volume.

In this study, simple transcription rules have been applied taking into consideration the period of documents. Unreadable words in the documents have been shown in the round brackets ( ) and explanatory additions given by us to understand the subject well have been shown in the square brackets [ ]. An analytical index has been put at the end of the book and transcribed texts have been given in chronological order not to disrupt thematic unity. The images of documents in the book have been presented in the DVD attached to the end of the book.

I thank the staff of the General Directorate of the State Archives for their efforts in preparing the book, and hope that it will be beneficial for all those concerned.

**Assoc. Prof. Uğur ÜNAL**

Prime Ministry of the Turkish Republic  
General Director of the State Archives

# İçindekiler / Contents

ÖNSÖZ .....	3
İÇİNDEKİLER .....	9
KISALTMALAR .....	18
1- Avusturya-Macaristan Veliahtı'nın öldürülmesi ve savaş hazırlıkları / <i>Assassination of the heir of Austria-Hungary and preparations for war</i> .....	21
2- Savaş sebebi ile borsanın kapatılması / <i>Closure of stock exchange because of war</i> .....	23
3- Balkan Coğrafyası'nda muhtemel sınır değişiklikleri / <i>Possible changes in the borders of the Balkan territories</i> .....	24
4- Ordu hakkında yayın yasağı / <i>Ban of publications about army</i> .....	26
5- Nakdî bedel karşılığı Gayrimüslimlerin askerlikten muafiyeti / <i>Exemption of non-Muslims from military services by money</i> .....	27
6- Askerlik mükelleflerinin şubelerine başvurmaları / <i>Application of military-age men to army recruitment offices</i> .....	28
7- İngiltere-Almanya Savaşında tarafsızlık uyarısı / <i>Neutrality warning in the Britain-Germany War</i> .....	30
8- Harp haberlerinin sansürü / <i>Censorship of news about war</i> .....	31
9- İngiltere'nin Osmanlı gemilerine el koyması / <i>Seizure of the Ottoman warships by Britain</i> .....	33
10- Gıda sıkıntısına karşı alınan tedbirler / <i>Measures taken against food shortage in Istanbul</i> .....	34
11- Osmanlı ordularına Alman subayların kumanda edeceği haberleri / <i>News that the German officers will command the Ottoman armies</i> .....	37
12- Seferberlik ilanı / <i>Proclamation for mobilization</i> .....	40
13- Goben ve Breslau zırhlılarının Boğazdan geçişleri / <i>Passing of Goeben ve Breslau battleships from the Bosphorus</i> .....	41
14- Almanya ve Avusturya'dan satın alınan silahların İstanbul'a nakli / <i>Transportation of arms purchased from Germany and Austria to İstanbul</i> .....	42
15- Avusturya-Macaristan'ın savaşa dahil olması / <i>Involvement of Austria-Hungary in the war</i> .....	43
16- Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık ilanı / <i>The Ottoman Empire's proclamation of neutrality</i> .....	44
17- Seferberlik sebebiyle Hilal-i Ahmer Cemiyeti'nin yardım toplanması için başvurusu / <i>Application of the Hilal-i Ahmer Cemiyeti (The Red Crescent) for collecting support because of mobilization</i> .....	45
18- Japonya'nın Almanya'ya ultimatomu / <i>Japan ultimatum to Germany</i> .....	46
19- Ordunun zahire ihtiyacının karşılanması / <i>Meeting the needs of army for rations</i> .....	47
20- Muhtemel savaşa karşı Yemen'de alınacak tedbirler / <i>Measures to be taken against to a possible war in Yemen</i> .....	49

21-	Suud Emiri'nin Osmanlı Devleti'nin emrinde olacağını bildirmesi / <i>The Saudi Emir's declaration that he will be under the order of the Ottoman Empire</i> .....	50
22-	Kafkasya'daki askerî hareketliliğin takibi / <i>Observing the military mobility in the Caucasia</i> .....	51
23-	Osmanlı Devleti'nin Mısır üzerindeki tasavvurları / <i>Ideas of the Ottoman Empire for Egypt</i> .....	52
24-	Rus-Ermeni işbirliği / <i>Russian-Armenian cooperation</i> .....	53
25-	Almanya'nın Paris'e girmesi, Rusya'nın Asya'ya yönelmesi ihtimali / <i>Possibilities for German entry into Paris and for Russia's proceeding to Asia</i> ..	54
26-	Kurban derilerinin Donanma Cemiyeti adına toplanması / <i>Collection of skins of sacrificed animals on behalf of the navy community</i> .....	55
27-	Osmanlı Devleti'nin tarafsızlığına zarar verecek tavırlardan kaçınılması / <i>Avoidance of attitudes to disrupt neutrality of the Ottoman Empire</i> .....	56
28-	Japonya Petersburg Büyükelçisinin Almanya'nın geleceğine dair görüşleri / <i>Observations of the Japanese ambassador to St. Petersburg concerning the future of Germany</i> .....	58
29-	Osmanlı Devleti'nin tarafsızlık gereği karasularını bütün devletlere kapatması / <i>The Ottoman Empire's closing the territorial waters to all states in accordance with principle of neutrality</i> .....	59
30-	Mısır'ın işgali planı üzerine Berlin Sefirinin görüşleri / <i>Observations of the Ambassador of Berlin concerning the occupation plan for Egypt</i> .....	61
31-	Goeben ve Breslau gemilerinin satın alınma belgelerinin İngilizlere ibrazı / <i>Presentation of the documents regarding purchase of Goeben and Breslau warships to Britain</i> .....	64
32-	Bozcaada'daki İngiliz-Fransız gemilerine karşı girişimler / <i>Attempts against the British-French warships in Bozcaada</i> .....	66
33-	Avusturya-Macaristan Ordusu kumandanları listesi / <i>List of commanders in the Austria-Hungary army</i> .....	68
34-	Ege Adaları'ndaki Rum çetelerin Anadolu'ya sızmalarının önlenmesi / <i>Prevention of infiltration of the Greek gangs in the Aegean Islands into Anatolia</i> .....	70
35-	Bukovina'ya sevk edilecek Avusturya-Macaristan kuvvetlerine Alman takviyesi / <i>German reinforcements for the Austria-Hungary forces to be dispatched to Bukovina</i> .....	72
36-	Kafkas hududu ile Ege Denizi'ndeki askerî durum / <i>Military situation on the Caucasian border and in the Aegean Sea</i> .....	74
37-	Bağdat İngiliz Konsolosluğu'nda ele geçen silahlar / <i>Captured weapons in the British Embassy in Baghdad</i> .....	75
38-	İran topraklarında Osmanlı-Rus muharebesi / <i>Ottoman-Russian battle in the territories of Iran</i> .....	76
39-	Çanakkale Boğazı girişinin bombalanması / <i>Bombardment of the entrance of the Dardanelles</i> .....	77

40-	Anadolu'nun Doğu sınırındaki Rus Kazak süvarilerinin püskürtülmesi / <i>Beating back the Russian-Kazakh cavalries in eastern border of Anatolia</i> .....	78
41-	İngiliz ve Fransız gemi ve mallarına el konulması, Bağdat'taki İngiliz ve Rus konsolosluklarında silah ve mühimmat bulunması / <i>Seizure of the British and the French warships and properties; capture of arms and ammunition in the British and the Russian embassies in Baghdad</i> .....	78
42-	Abadan'daki bazı gaz depolarının alev alması / <i>Deflagration of some gas tanks in Abadan</i> .....	80
43-	Şattülarap'ta Osmanlı-İngiliz çatışması / <i>Ottoman-British clash in Shatt-al-Arab</i> .....	82
44-	İtalya'nın Trablusgarp ve Eritre Müslümanlarından korkusu / <i>Fear of Italy from the Tripoli and Eritrea Muslims</i> .....	83
45-	Cephelerden haberler / <i>News from fronts</i> .....	84
46-	Avusturya'nın savaşa giren Osmanlı Devleti'ni tebrik etmesi / <i>Austria's congratulation to the Ottoman Empire because of its entry into the war</i> .....	85
47-	Kafkas Cephesi'nde devam eden mücadele / <i>Combats ongoing in the Caucasus Front</i> .....	87
48-	Rusların yenilgilerini gizleme çabaları / <i>The Russians' efforts to conceal their defeat</i> .....	88
49-	Osmanlı Devleti'nin resmi savaş ilanı / <i>Official declaration of war by the Ottoman Empire</i> .....	90
50-	Cihat Fetvası / <i>Jihad Fatwa</i> .....	92
51-	Kafkasya ve Akdeniz'deki cephelere dair resmî tebliğ / <i>Official proclamation regarding fronts in Caucasia and the Mediterranean Sea</i> .....	95
52-	Köprüköy'de Ruslarla devam eden mücadele / <i>Ongoing combat with the Russians in Köprüköy</i> .....	96
53-	Osmanlı'nın savaşa girişi hakkında İngiliz görüşü / <i>British view concerning the Ottoman's entry into the war</i> .....	100
54-	Osmanlı Ordusunun ilk başarıları / <i>First successes of the Ottoman army</i> .....	101
55-	Karadeniz'de Rus, Şattülarap'ta İngilizlerle şiddetli çarpışmalar / <i>Violent clashes with the Russians in the Black Sea and with the British in Shatt-al-Arab</i> .....	102
56-	Anadolu'ya geçmek isteyen Epir çetelerine engel olunması / <i>Preventing Epir gangs from going to Anatolia</i> .....	104
57-	Donanma saldırısından korunmak için alınması gereken önlemler / <i>Precautions to be taken for being protected from naval attacks</i> .....	105
58-	Cihat Fetvası ile Sultan Reşad beyannamesinin İranlılara tebliği / <i>Proclamation of Sultan Reşad's declaration to the Iranians through the Jihad Fatwa</i> .....	107
59-	Bağımsızlık taraftarı Hristiyan Araplarca Amerika'da yayınlanan gazetelerin yurda girişinin yasaklanması / <i>Imposing an entry ban on the newspapers published by the Christian Arabs in favor of independence in America</i> .....	108



60-	Acara bölgesinde Rusya ile çatışma haberleri / <i>News regarding clashes with Russia in the Adjara Region</i> .....	112
61-	Van Vilayeti'ndeki muharebeler ve İngiliz kruvazörünün Gazze'yi bombalaması / <i>Battles in the Van province and British cruiser's bombardment of Gaza</i> .....	113
62-	Almanya'dan denizaltı getirilmesi / <i>Bringing submarine from Germany</i> .....	114
63-	Tahran'daki Osmanlı Sefareti ile hızlı haberleşmenin gerekliliği / <i>Necessity for rapid communication with the Ottoman Embassy in Tehran</i> .....	116
64-	İngiliz menfaatlerine çalışan Hüseyin Kâmil Paşa'nın rütbe ve nişanlarının sökülmesi / <i>Removal of military ranks and medals from Hidiv Hüseyin Kamil Pasha because of his works for British interests</i> .....	118
65-	Sansür talimatnamesi / <i>Instruction of censorship</i> .....	119
66-	Savaş sebebi ile Borçlar Kanunu'ndaki değişiklik / <i>Changes in the law of obligations because of war</i> .....	126
67-	Harbe giren devletleri gösteren liste / <i>List showing the states joining the war</i> .....	129
68-	Kafkas Cephesi'nden kötü haberler neşredildiği / <i>Bad news from the Caucasus Front</i> .....	130
69-	Gönüllü mahkumların Kafkas Cephesi'ne gönderilmesi / <i>Sending of volunteer convicts to the Caucasus Front</i> .....	131
70-	Gümölcine ve Darıdere Müslümanlarının yardımları / <i>Financial supports from Muslims of Komotini and Darıdere</i> .....	132
71-	Rusların İran topraklarında da takip edilmesi / <i>Chasing Russians also in the Iranian territories</i> .....	134
72-	Sarıkaş Harekâtı hakkında İhsan Paşa'nın mülakatı / <i>Interview with Ihsan Pasha about Sarıkaş Operation</i> .....	138
73-	İskenderun sahillerinin bombardımanı / <i>Bombardment of Alexandretta coasts</i> .....	140
74-	Romanya Müslümanlarından orduya gönüllü asker kabulü / <i>Acceptance of volunteer soldiers to army from the Romanian Muslims</i> .....	145
75-	Mısır'daki İngiliz işgali sebebiyle Mısır halkına cihat çağrısı / <i>Call for jihad to the Egyptian people because of the British occupation in Egypt</i> .....	146
76-	Yabancı imtiyazlarının kaldırılması / <i>Abolishment of privileges for foreigners</i> .....	147
77-	İngiliz donanmasının Çanakkale Boğazı'na taarruzu / <i>British naval attack on the Dardanelles</i> .....	148
78-	Güvenlik açısından Rus birliklerinin İran topraklarında da takip edilmesi / <i>Pursuit of the Russian troops in the Iran territories in terms of security</i> .....	149
79-	Savaşta vurulmayacak binalara konulacak özel işaretler / <i>Special signs to be put on the buildings not to be shot in the war</i> .....	150
80-	Savaşa katılacak Romanya Müslümanlarına Bulgaristan engeli / <i>Bulgarian obstruction to the Romania Muslims to be joined the war</i> .....	154
81-	İngilizlerin Çanakkale Boğazı'ndaki istihkâmları susturdukları iddiaları / <i>Claims concerning that the British repelled attacks in the Dardanelles</i> .....	155



82-	Asker adaylarının muamelelerinin hızlandırılması / <i>Acceleration of procedures about candidate soldiers</i> .....	156
83-	Hintlileri ayaklandırma teşebbüsleri / <i>Attempts for encouraging the Indians to rebel</i> .....	157
84-	Alman İmparatoru'na Osmanlı Harp Madalyası verilmesi / <i>Granting an Ottoman War Medal to the German Emperor</i> .....	159
85-	Müttefik Donanması'nın Çanakkale'ye asker çıkarma ihtimali / <i>Possibility for landing troops of the Allied navy to the Dardanelles</i> .....	160
86-	Osmanlı Devleti'ne Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın mali desteği / <i>Financial support of Germany and Austria-Hungary to the Ottoman Empire</i> ...	161
87-	Amerikan silah fabrikalarına İtilaf Devletleri'nin verdikleri yüklü siparişler / <i>Large-scale orders by the Allies to American weapon factories</i> .....	162
88-	Basra ve Çanakkale cephelerinden haberler / <i>News from Basra and Gallipoli Fronts</i> .....	162
89-	Tutuklanan Osmanlı şebkenderleri için misilleme yapılması / <i>Retaliating for the arrested Ottoman consuls</i> .....	163
90-	Goltz Paşa ve Enver Paşa'ya Harp Madalyası verilmesi / <i>Granting war medals to Goltz Pasha and Enver Pasha</i> .....	165
91-	Düşman donanmasının Gelibolu sahillerini bombardımanı / <i>Bombardment of the coast of Gallipoli by the enemy navy</i> .....	166
92-	Çanakkale Boğazı'nın İngiliz ve Fransızlar tarafından zorlanması / <i>The British and the French armies' threat against the Dardanelles</i> .....	168
93-	Çanakkale Boğazı'na yönelik Müttefik donanma saldırısına başarı ile karşılık verildiği / <i>A successful respond against the Allies' naval attacks to the Dardanelles</i> .....	169
94-	18 Mart deniz saldırısında Müttefik Donanmasının üç gemisinin batırıldığı / <i>Sinking the Allies' three major ships during the 18 March navy attack</i> .....	170
95-	Çanakkale'de şiddetli bombardıman / <i>Intense bombardment in the Dardanelles</i> .....	171
96-	Bulgarların Edirne'yi işgal planı / <i>The Bulgarians' occupation plan for Edirne</i> .....	172
97-	Osmanlı Devleti'nin Amerikan fabrikalarına mühimmat siparişi / <i>Ammunition order of the Ottoman State to the American factories</i> .....	173
98-	Rusların Batum'a asker yığınağı / <i>The Russian military deployment to Batum</i> .....	174
99-	Osmanlı askerlerinin İran topraklarındaki operasyonları / <i>Operations of the Ottoman soldiers in the Iranian territories</i> .....	176
100-	Karadeniz ve Çanakkale Boğazı'nda batırılan düşman gemileri / <i>Enemy warships sunk in the Black Sea and in the Dardanelles</i> .....	178
101-	Muhacirlerden asker alınması / <i>Military summons from the immigrants</i> .....	179
102-	Vurulan sivil hedeflere karşı tazminat talebi / <i>Claim for compensation for damaged civilian targets</i> .....	180
103-	Kafkasya ve Çanakkale cephelerinden haberler / <i>News from the Caucasus and Gallipoli Fronts</i> .....	182

104-	Macarların Çanakkale Zaferi'ni kutlamaları / <i>Hungarians' celebration for the Çanakkale Victory</i> .....	183
105-	Çanakkale ve Kafkasya cephelerinden haberler / <i>News from the Gallipoli and the Caucasus Fronts</i> .....	186
106-	Çanakkale'de yeni başarılar / <i>New successes in Çanakkale</i> .....	187
107-	Çanakkale kara harekatı ayrıntıları / <i>Details of Çanakkale land battles</i> .....	188
108-	Rus uçakları tarafından Alman mevzilerine atılan propaganda broşürleri / <i>Propaganda leaflets thrown by the Russian aircrafts to the German emplacements</i> .....	190
109-	Alman basınından Enver Paşa ve Osmanlı ordu ve donanması ile Hilâl-i Ahmer'e övgüler / <i>Praises by the German press to Enver Pasha, the Ottoman army and navy and the Hilâl-i Ahmer(The Red Crescent)</i> .....	191
110-	Çanakkale Cephesi'ne ait vukuat raporu / <i>Incidents report of the Dardanelles front</i> .....	193
111-	Times Gazetesi'ne göre İstanbul'da hayat / <i>Life in Istanbul according to the newspaper "Time"</i> .....	195
112-	Çanakkale gazileri için Almanya'daki şehbenderliklerden gelen yardım / <i>Help coming from the consulates in Germany for the war veterans of Gallipoli</i> .....	198
113-	Yunan basınında çıkan asılsız haberlerin yalanlanması / <i>Denial of baseless news released on the Greek press</i> .....	200
114-	Zafer için Mısır ve Süveyş'e hakim olmak gerekliliği / <i>The necessity for dominating Egypt and Suez for victory</i> .....	202
115-	İtilaf Devletlerinin başarısızlık sebebiyle birbirine düştüğü / <i>Dispute among the Allies because of defeats</i> .....	203
116-	Rusların Galiçya mağlubiyeti / <i>Galicia defeat of Russia</i> .....	204
117-	Şam Emeviye Camii hatibi ve bazı âlimlerin nişanla taltifleri / <i>Granting medals to the preacher of the Umayyad Mosque in Damascus and to some scholars</i> .....	206
118-	Ermeni tehcirinin gerekçelerinin dünya kamuoyuna duyurulması / <i>Announcing the reasons of Armenian deportations to the world</i> .....	208
119-	Irak Cephesi'nde sivil esir değişiminin reddi / <i>Rejection of exchange of civil prisoners in the Mesopotamian Front</i> .....	209
120-	Rusçuklu Musevi tüccarlar ile sefaretlerden gelen yardımlar / <i>Aids brought by the Jewish merchants in Ruse taken from the embassies</i> .....	212
121-	Müslüman Hintlilerin İngilizler tarafından kandırılması / <i>Misdirection of Indian Muslims by the British</i> .....	215
122-	İttifak Devletlerine esir düşen Müslümanlardan yararlanılması / <i>Benefit from the Muslim people captured by the Central Powers</i> .....	217
123-	Osmanlı-Bulgar müzakereleri / <i>Ottoman-Bulgarian negotiations</i> .....	218
124-	Bulgaristan ile hudut tashihi / <i>Correction of Bulgarian border</i> .....	219
125-	Yaralı askerlere yardım / <i>Financial aid to wounded soldiers</i> .....	222
126-	Asker yakınlarının korunması / <i>Protection of the relatives of soldiers</i> .....	226

127-	Bulgaristan'a savaşa katılması karşılığı verilen taahhütler / <i>Promises given to Bulgaria for it to join the war</i> .....	227
128-	Başarısızlıklar sebebiyle Churchill'in müttefiklerini suçlaması / <i>Churchill's accusing his allies of defeats</i> .....	228
129-	Yardıma muhtaç asker ailelerinin sayısındaki artış / <i>Increasing amount of the needy families of soldiers</i> .....	230
130-	Bulgaristan'ın savaşa girmesi / <i>Bulgaria's entry into the war</i> .....	231
131-	Yabancı esirler için ülkelerinden gönderilen yardımların dağıtımı / <i>Distribution of relief sent for foreign prisoners from their homelands</i> .....	232
132-	Şehit subayın üzerinden çıkan talimat / <i>Directive come out of martyr officer's pocket</i> .....	234
133-	İtilaf Devletleri ile Osmanlı Devleti arasında esir değişimi hakkında yapılan görüşmeler / <i>Negotiations between the Allies and the Ottoman Empire about exchange of prisoners</i> .....	235
134-	Bulgaristan kralına Harp Madalyası verilmesi / <i>Granting war medal to the Bulgarian king</i> .....	237
135-	Almanya'dan iki milyon liralık avans alınması / <i>Taking two million liras advance from Germany</i> .....	238
136-	İngilizlere göre Çanakkale yenilgisinin sebeplerine dair İngiliz başvekilinin görüşleri / <i>Opinions of the British prime minister regarding the reasons for the defeat of Çanakkale</i> .....	239
137-	Yaralı askerlere yardım / <i>Financial aid to wounded soldiers</i> .....	240
138-	Rus saldırısına karşı Varna ve Burgaz limanlarına Alman askeri sevki / <i>Dispatch of German soldiers to the Varna and Burgas ports against the Russian attacks</i> .....	241
139-	Bulgaristan'a gönderilen Alman askerlerinin Şumnu ve Varna'da toplanması / <i>Gathering of German soldiers sent to Bulgaria in Shumen and in Varna</i> .....	241
140-	Rusların muhtemel Galiçya saldırısına karşı Avusturya askeri sevki / <i>Dispatch of the Austrian soldiers to Galicia against the possibility of a Russian attack</i> .....	242
141-	Şehit annesinin arzusu / <i>Wish of martyr's mother</i> .....	244
142-	Fransa'nın kadınlarla çocukları da esir kamplarında tutması / Irak Cephesi'ndeki Osmanlı-İngiliz sivil esir değişimi / <i>Keeping women and children in prison camps by France; exchange of civil prisoners of war between the Ottoman State and Britain in the Mesopotamian Front</i> .....	245
143-	İngilizlerin gözünden savaş kronolojisi / <i>Chronology of war according to the British</i> .....	247
144-	Times Gazetesi'ne göre Çanakkale mağlubiyeti / <i>Defeat of Çanakkale according to the newspaper "Times"</i> .....	249
145-	Dış temsilciliklerden gelen askerî yazışmalar / <i>Military correspondances conducted by foreign representatives</i> .....	252
146-	Arap Devleti Cemiyeti başkanının tutuklanması / <i>Arrest of the head of the Association of Arab State</i> .....	253
147-	Çanakkale Zaferi'nin İsveç'teki yansımaları / <i>Reflections of the Çanakkale Victory on Sweden</i> .....	254

148-	Gazetelere kağıt temini / <i>Providing paper for newspapers</i> .....	260
149-	İtalyanların Selanik'i tahkim için Arnavutluk'tan çekilmesi / Rusların Galiçya ve Kafkasya'daki saldırıları / Osmanlı Devleti ile müttefikleri arasındaki irtibatı kesme gayreti / <i>Retreat of Italy from Albania for strengthening Thessaloniki / The Russian attacks on Galicia and Caucasia/ Efforts for cutting the Ottoman Empire's contacts with its allies</i> .....	262
150-	Kirmanşah'a ulaşan Osmanlı kuvvetlerinin durumu / <i>Situation of the Ottoman forces arriving in Kermanshah</i> .....	263
151-	İngiliz nakliye gemisinin Alman denizaltısı tarafından batırılması / <i>Sinking a British transport ship with a German submarine</i> .....	264
152-	Osmanlı kuvvetlerinin Ruslar karşısında geri çekilmesi / <i>Retreat of the Ottoman forces in face of the Russians</i> .....	266
153-	Güvenlik gerekçesi ile yerleri değiştirilen gayrimüslim vatandaşlara kötü muamele iddiası / <i>Claims about misbehaviors towards the non-Muslim citizens whose places were changed because of security</i> .....	267
154-	Yunanistan'ın Ustruma(Karasu)'ya kadar olan topraklarını İngiliz ve Fransızlara terki / <i>Greece's leaving its territories up to Ustruma (Karasu) to Britain and France</i> .....	268
155-	Alman denizaltılarının Mısır karasularında İngiliz üstünlüğünü sarsması / <i>Undermining of British dominance on the Egypt territorial waters by German submarines</i> .....	270
156-	İngilizlere göre "Türkler Hasta Adam, Ruslar Şimal Ayısı" / <i>Calling the Turks as "Sick man of Europe" and the Russians as "Eastern bear" by Britain</i> .....	272
157-	Erzurum'da Rus işgali / <i>The Russian occupation in Erzurum</i> .....	276
158-	Selanik-Manastır arası ulaşımın güvenli olmadığı / <i>Insecurity in transportation between Thessaloniki and Bitola</i> .....	277
159-	Bulgar ordusunun kademeli olarak terhis edildiği / <i>Gradual demobilization of the Bulgarian army</i> .....	278
160-	Mısır'da İngilizlerin asker toplaması / <i>Recruitment of soldiers in Egypt by Britain</i> .....	280
161-	Erzurum'un işgali üzerine Rus propagandası / <i>The Russian propaganda on the occupation of Erzurum</i> .....	281
162-	İran'ın siyasi durumunu tespit amacıyla komisyon kurulması / <i>Establishment of a commission for determining political situation of Iran</i> .....	283
163-	Irak Cephesi'nde İngilizlerin başarısızlıkları / <i>British failures in the Mesopotamian Front</i> .....	292
164-	İtilaf Devletlerinin Balkan Cephesi için askeri yığınak yapması / <i>Military build-up constructed by the Allies for the Balkans Front</i> .....	294
165-	Ekmeğin gramajı ile oynayanların cezalandırılması / <i>Punishment for people changing the weight of bread</i> .....	295
166-	Ağır yaralı Osmanlı esirlerine İngiliz muamelesi / <i>British attitudes towards the seriously wounded Ottoman prisoners of war</i> .....	296

167-	Şehit ana-babasının örnek davranışı / <i>Exemplary behavior by a martyr's family</i> .....	297
168-	Ruslar'ın Hizan'ı işgal etmeleri / <i>The Russian occupation of Hizan</i> .....	300
169-	Rus hastanelerinde Osmanlı esirlerine uygulanan muamele / <i>Treatments towards the Ottoman prisoners of war in the Russian hospitals</i> .....	301
170-	İngilizlerin esirlere kötü muamelesinin protesto edilmesi / <i>Protesting of the British bad treatment towards the prisoners of war</i> .....	307
171-	İngiliz uçaklarından atılan propaganda broşürleri / <i>Propaganda leaflets thrown from the British aircrafts</i> .....	311
172-	Ticaretin olumsuz etkilenmesini önleme gayreti / <i>Efforts to prevent the negative impacts on trade</i> .....	312
173-	Rus ilerleyişine dair asılsız haberler / <i>Baseless news about the Russian advance</i> .....	313
174-	Cephelerdeki kötü gidişin İngiliz halkını üzmesi / <i>The British people's sadness caused by failures in fronts</i> .....	314
175-	İngilizlerin Katya Muharebesi'ndeki kayıpları gizlemesi / <i>Britain's hiding losses in the Battle of Katia</i> .....	316
176-	Ekmeklerde kalitesiz un kullananların Divan-ı Harbe sevki / <i>Sending the people using poor quality flour in producing breads to the Court-Martial</i> .....	318
177-	İngilizlerin Irak yenilgisi hakkındaki raporun eleştirilmesi / <i>Criticizing the report on the Iraq defeat by Britain</i> .....	319
178-	Az sayıda Rus Kazağı'nın Luristan ve Kuttü'l-Amare'deki faaliyetleri hakkında gülünç Rus yayınları / <i>Ridiculous Russian publications about the few Russian Cossaks' activities in Lorestan and Kut-al-Amara</i> .....	321
179-	Rusların Osmanlı esirlerine barbarca tutumları / <i>The Russians' barbaric attitudes towards the Ottoman prisoners of war</i> .....	322
180-	Şumnu'daki Alman askerlerinin Selanik'e kaydırılması / <i>Transfer of German soldiers in Shumen to Thessaloniki</i> .....	324
181-	Türk çocuğunun kahramanlığı / <i>Heroism of a Turkish child</i> .....	325
182-	Rusların İran'daki hezimetini / <i>The Russian defeat in Iran</i> .....	328
183-	Rusların Diyarbakır ve Musul önlerinden firar etmesi / <i>Desertion of the Russians from Diyarbakır and Mosul</i> .....	328
	REFERANSLAR .....	331
	İNDEKS .....	337

# Kısaltmalar

## Hicrî Ayların Rumuzları

Muharrem	M.
Safer	S.
Rebûlevvel	Ra.
Rebûlâhir	R.
Cemâziyelevvel	Ca.
Cemâziyelâhir	C.
Receb	B.
Şaban	Ş.
Ramazan	N.
Şevvâl	L.
Zilka'de	Za.
Zilhicce	Z.

## Arşiv Fon Kodları

<b>BEO</b>	Bâb-ı Âli Evrak Odası
<b>DH. EUM</b>	Dahiliye Emniyet-i Umumiye
<b>DH. EUM. LVZ</b>	Dahiliye Emniyet-i Umumiye Levâzım Kalemi
<b>DH. KMS</b>	Dahiliye Kalem-i Mahsus
<b>EUM. ECB</b>	Dahiliye Emniyet-i Umumiye Ecanib
<b>DH. EUM. SSM</b>	Dahiliye Emniyet-i Umumiye Seyr u Sefer
<b>DH. ŞFR</b>	Dahiliye Şifre
<b>DH. SYS</b>	Dahiliye Siyasi
<b>DH. MB. HPS</b>	Dahiliye Mebâni-i Emirîye Hapishaneler Müdüriyeti
<b>DH. İ. UM</b>	Dahiliye İdare-i Umumiye
<b>HR. MA</b>	Hariciye Matbuat
<b>HR. SYS</b>	Hariciye Siyasi
<b>HSD. AFT</b>	Haricden Satın Alınan Evrak, Ali Fuad Türkgeldi Evrakı
<b>İ. HR</b>	İrade Hariciye
<b>İ. TAL,</b>	İrade Talfifat
<b>İ. MMS,</b>	İrade Meclis-i Mahsus
<b>MV</b>	Meclis-i Vükelâ

OSMANLI BELGELERİNDE

**BİRİNCİ**  
**DÜNYA HARBI**

**I**







## AVUSTURYA-MACARİSTAN VELİAHTININ ÖLDÜRÜLMESİ VE SAVAŞ HAZIRLIKLARI

Bosna'da Avusturya Veliahtı'nın öldürülmesinden Sırbistan'ın sorumlu tutulduğu, kamuoyunda heyecanının had safhada olduğu, Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a kırk sekiz saatlik bir süre vermeyi kararlaştırdığı ve sessiz bir şekilde savaş hazırlıklarına devam edildiği, söz konusu olayın Viyana borsasında büyük düşüşlere sebep olduğu hakkında Viyana Sefiri Hilmi Paşa'nın telgrafı

26 TEMMUZ 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
1748

*Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinden vârid olan fî 21 Temmuz  
[1]914 tarihli ve 336 numaralı telgrafnâmenin hallidir.*

Bosna cinayetine müteallik tahkikât hitâm bulmuştur. Sırbistan'ın mes'uliyeti tahakkuk ediyor. Avusturya-Macaristan efkâr-ı umumiyesi haricde zan ve tahmin olunduğundan ziyade müteheyyicdir. Temmuz'un yirmi beşinci veya yirmi sekizinci günü Sırbistan'a kırk sekiz saat mühletle bir ultiatom itâsı takarrür etmiştir. Meselenin sulhan veya harben tesviyesi ihtimalleri müsâvîdir. Tedarikât-ı askeriye dağdağasızca devam olunuyor. Son Meclis-i Vükelâ'da verilen karar üzerine Kont Berchtold bugün Ischl'de İmparator'un nezdine azîmet etdi. Bugün Viyana Borsası'nda mühim bir buhrân hâsıl olarak umum eshâmda yüzde yirmiden ziyade tenezzül vukû'a gelmiştir. Hariciye Nezâreti erkânıyla vâki' olan mülâkâtta büyük bir azm ve metânet eseri hissettim. Müşârunileyhim ile Sırbistan'a icrâ edilecek tebligâtıdan ve mahiyetinden bittab' bahs olunmakda ise de vâkıf-ı ahvâl ve hafâyâ bir zâtdan alınan ve bâlâda muhtasaran arz edilen malumât-ı mahremânenin hakikaten mukârin olduğundan şübhem yokdur. Yunanistan'ın şu esnada Sırbistan'dan istifade etmesine imkân olamayacağından bize karşı ta'dîl-i mesleğe mecbur olacaktır.

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Kayıd numarası: 1249

Tarih: 13 Temmuz [1]330

*Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Avusturya-Sırp münasebâtının ahîren kesb eylediği şekil ve sûrete dair Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinden alınan telgrafnâmede Yunanistan'ın şu esnada Sırbistan'dan istifade etmesine imkân olamayacağından Hükûmet-i Osmaniye'ye karşı ta'dîl-i mesleğe mecbur olacağı mütâlâa-i zâtiye kabilinden olarak bildirilmektedir, efendim.

13 Temmuz [1]330 – 26 Temmuz [1]914

**HR. SYS, 2089/3\_17-18**





## SAVAŞ SEBEBİ İLE BORSANIN KAPATILMASI

Savaş sebebi ile borsada cari tüm işlemlere son verilerek borsanın kapatıldığı ve bu esnada işlem yapmanın yasak olduğu, muhalif hareket edenler hakkında yasal işlem yapılacağı hakkında Maliye Nezareti beyannamesinin gazetelerde neşr edilmesi hakkında

1 AĞUSTOS 1914

Maliye Nezâreti  
Düyûn-ı Umumiye  
ve Muamelât-ı  
Nakdiye  
Müdüriyeti  
Muamelât-ı  
Nakdiye Kalemi  
Umumî: 3780  
Hususî: 378

*Hulâsa: Borsanın seddi hakkında.  
Dersââdet-fi 19 Temmuz [1]330*

### *Matbûât-ı Dahiliye Müdüriyet-i Behiyyesi'ne*

Ahvâl-i hâzıra münasebetiyle Borsa'nın muvakkaten sedd u tatiline lüzum görülmüş olduğundan bu bâbda tanzim edilmiş olan ilânname elsine-i muhtelifede münteşir gazetelerle neşr ve ilan edilmek üzere leffen irsal kılınmış olduğunun beyânıyla te'yid-i ihtirâm olunur, efendim.

Maliye Nâzırı  
Cavid

\*

Maliye Nezâreti  
Düyûn-ı Umumiye  
ve Muamelât-ı  
Nakdiye  
Müdüriyeti

*Maliye Nezâreti'nden*

Ahvâl-i siyasiye-i hazıra kesb-i salâh edinceye kadar Eshâm ve Tahvilât Borsası muvakkaten kapatılmışdır. Borsanın kapalı olduğu esnada muâmele yapılması kat'iyen memnû' bulunduğundan nizâmnâmenin kırk sekizinci maddesi mücebince hilâfında hareket edenlerin polis ma'rifetiyle men' olunarak haklarında Ceza Kanunname-i Hümayûnu'nun tatbik edileceği ilan olunur.

HR. MA, 1104/77\_1-2



### BALKAN COĞRAFYASINDA MUHTEMEL SINIR DEĞİŞİKLİKLERİ

Balkan haritasında muhtemel değişikliklerin ve özellikle de Bulgaristan'ın büyümesinin kendileri için tehlike oluşturacağına dair Romanya, Yunanistan ve Türkiye sefirlerinin aralarında yaptıkları görüşmenin Osmanlı Devleti'nin Sofya Sefiri tarafından merkeze iletildiği

2 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
1835

*Huzur-ı âlî-i nezâret-penâhîye Sofya Sefiri Fethi Bey'in takdim ettiği  
29 Temmuz [1]914 tarihli ve 401 numaralı telgrafnâme hallidir:*

Romanya sefiri nezd-i acizîye gelerek ihtilâfât-ı hazırardan Bulgaristan'ın bi'l-istifade büyümesi Romanya ve Yunanistan ile beraber Türkiye için dahi tehlike teşkil eylediğini ve buna mâni olmak lâzım geleceğini söyledi. Ve Yunanistan'ın Adalar meselesinde vâsi' mikyâsda bize müsaadâtta bulunması için hükûmete yazdığını ila[v]e eyleyerek maksada bizzat çalışmak için Bükreş'e gitmek üzere me'zûniyet taleb ettiğini dahi bildirdi.

Mumaileyh Sofya'dan Hariciye Nezâreti müsteşarlığını muvakkaten ifa etmek üzere Bükreş'e çağırılmış olduğundan bu bâbdaki efkârı Romanya Hükûmeti'nin hissiyatına tercüman olduğunu zan eyliyorum. Yunan sefir Mösyö Naumi hükûmeti(ni) bizim ile daha ziyade itilâfa davet için ikna eyleyib mumaileyh tarafından Atina'ya bu maksadla iş'ârâtda bulunulmuştur.

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemî  
1942

*Huzur-ı âlî-i nezâret-penâhîye Sofya Sefiri Fethi Bey'in takdim ettiği 2  
Ağustos [1]914 tarihli ve (...) numaralı telgrafnâme hallidir:*

Evvelce arz ettiğim gibi Romanya sefiri Bükreş'e azîmet eylemiştir. Mumaileyh Bükreş'de Devlet-i Aliyye Almanya ile müttehiden hareket edeceği malum olmasına nazaran Türkiye ile Yunan'ın itilafına çalışılmayacağı hissiyatı mevcut olduğunu söyledi. Bendeniz şahsî olarak Balkan muvazenesi için ayrıca uyuşmağa muhtaç olduklarını ve bu itilâf Düvel-i Muazzama heyetlerinden birine temâyül ile alâkası olmamak lâzım geleceğini ve mesela Bulgaristan'ın yalnız olarak büyümesine Romanya ve De[v]let-i Osmaniye'nin mûmâna'at etmesi lâzım geleceğini söyledim. Ve bu iki devlete Adalar meselesi bizim ile hâl olunmak şartıyla Yunanistan'ın dahi dahil olabileceğini ilâve eyledim. Fi'lvâki' Makedonya'nın velev muhtâriyet şekli altında Bulgaristan'a ilhâkı Bulgarların hırsını tezyîd edebileceğinden istikbalde baş gösterecek olan bu tehlikeye karşı nazar-ı dikkat-i âsafânelerini şimdiden celb etmeği vazife adederim. Sırbistan'ın inkırazı üzerine Balkan haritasında tebeddül vuku'unu men' için Romanya ve hatta Yunanistan ile itilâf vâcibdir. Bu tebeddül diğer Balkan hükûmetlerinin inzimâm-ı re'yi ile olmalı ve Devlet-i Osmaniye dahi bundan müstefîd bulunmalıdır. Düvel-i Muazzama heyetlerinden birine karşı hiçbir taahhüd altına girmeyen evvelce böyle bir Balkan heyet-i düveliyesinin Bulgarlara karşı teşkili pek lâzımdır. Çünkü Bulgarlara hiçbir vechle itimad caiz değildir. Bu nokta-i nazarı Bâb-ı Âlî'ye yazacağım. Ve icab ederse Romanya'nın İstanbul sefiri ile buna dair görüşebileceğini mûmâileyhe söyledim. Mûmâileyh tamamen fikr-i acizîde olub aynı vechle Bükreş'e yazacağını bildirdi. İfadât-ı acizî şahsî olduğu ve Bâb-ı Âlî politikasını kayd altına alamayacağını ilâve-i zâid eylerim.

HR. SYS, 2094/2-5\_3-2



## ORDU HAKKINDA YAYIN YASAĞI

Savaş sebebi ile günlük ya da haftalık gazetelerde gerek ordunun durumu gerekse askerî personel hakkında hiç bir şekilde haber yapılmasının kesinlikle yasaklandığı aksine hareketin vatana ihanet suçu sayılacağı ve böyle gazetelerin bir daha hiçbir ad altında yayınına izin verilmeyeceği hakkındaki ordu kararının ilanı

3 AĞUSTOS 1914

Umumi Erkân-ı  
Harbiye Dairesi  
İkinci Şubesi  
1194

*Hulâsa-i meâl: Gazeteler hakkında*

*Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Mühim ve müsta'celdir.*

Devletli efendim hazretleri

Gerek Dersaâdet'de ve gerek vilâyâtda intişâr etmekde olan her lisandaki yevmî veya haftalık gazetelerle her nev' risâle-i mevkûtelere bugünden itibaren gerek ordu ve gerek Donanma-yı Hümâyûn'da yapılacak her gûnâ tertibat ve harekât hakkında ve bir de ordu ve donanmada memuriyetlere tayin olunacak zâbitânın sûret-i memuriyetleri hakkında kat'iyen harf-i vâhid yazmamaları selâmet-i memleket ve millet nâmına be-gayet mültezem olduğundan hilâfında hareket edenlerin gazeteleri bir daha hiçbir nâm ile intişâr etmemek üzere sahiblerinin memleket ve milletine ihanet etmiş addedilerek haklarında ona göre ceza tertib edileceği ma'lûm olmak üzere iktizâ edenlere şimdiden tebligât-ı kat'iyeye ifa buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 10 Ramazan [1]332 ve fî 20 Temmuz [1]330

Harbiye Nâzırı  
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi nâmına  
Müsteşar Muavini  
[imza]

\*

Matbûât  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
İdare Şubesi  
Tarih: 21 Temmuz  
[1]330  
Numara. 258

*Dersaâdet'de münteşir bi'l-cümle cerâid-i siyasiye ve resâil-i mevkûte müdür-i  
mes'ullerine*

Dersaâdet'de intişar etmekde olan her lisandaki yevmî veya haftalık gazete-  
lerle her nev' resâil-i mevkûtenin gerek ordu ve gerek Donanma-yı Hümâyûn'da  
yapılacak her gûnâ tertibat ve harekât hakkında ve bir de ordu ve donanmada me-  
muriyetlere tayin olunacak zâbitânın sûret-i memuriyetlerine dair kat'iyen harf-i  
vâhid yazmamaları selâmet-i memleket ve millet nâmına be-gayet mültezem oldu-  
ğundan hilâfında hareket edenlerin gazeteleri bir daha hiçbir nâm ile intişâr etme-  
mek üzere sahiblerinin memleket ve milletine ihanet etmiş addedilerek haklarında  
ona göre ceza tertib edileceği Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden bâ-tezekkür emr u  
iş'âr buyurulmakla keyfiyet malum olmak üzere tebliğ olunur.

HR. MA, 1104/81



**NAKDÎ BEDEL KARŞILIĞI GAYRİMÜSLİMLERİN  
ASKERLİKTE MUAFİYETİ**

Gayrimüslim Osmanlı vatandaşlarından seferberlik çerçevesinde ihtiyat aske-  
ri olarak silahlaltına çağrılanların bedel-i nakdî olarak ödeyecekleri otuz altın  
karşılığında askerlikten muaf tutulabileceklerine dair kanun

3 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âfî  
Daire-i Sadâret  
Amedî-i Divan-ı  
Hümâyûn

*Layiha-i Kanuniye*

*Birinci madde-* Bu defaki seferberlik ictimâna mahsus ve münhasır olmak  
üzere taht-ı silaha celb olunan milel-i gayr-i müslime efrâd-ı ihtiyâtiyesinden be-  
del-i nakdî vermek isteyenlerden harb vergisi ve vilâyet hissesi ayrıca ifa olunmak  
üzere sâbıkı misilli otuz Osmanlı altını bedel-i nakdî kabul olunacaktır.

*İkinci madde-* İşbu kanun hükmü Memâlik-i Osmaniye'de bulunanlar için mahallerince tarih-i neşrinden itibaren bir hafta ve memâlik-i ecnebiye ile eyalât-ı mümtazede bulunanlar için de vesâit-i münasibe ile ilan tarihinden itibaren iki hafta müddetle mer'îdir. Bu müddeti tecavüz ettirdikten sonra müracaat edeceklerin bedelât-ı nakdiyesi zı'fen istifa olunur.

*Üçüncü madde-* İşbu kanunun icra-yı ahkâmına Hariciye, Harbiye ve Maliye nâzırı memurdur.

Meclis-i Umumî'nin ictimâında kanuniyeti teklif olunmak üzere işbu layiha-i kanuniyenin muvakkaten mevki'-i mer'iyete vaz'ı ve kavânîn-i devlete ilâvesini irâde eyledim.

Fî 11 Ramazan 1332 – Fî 21 Temmuz 1330

Mehmed Reşad		
Maliye Nâzırı Cavid	Harbiye Nâzırı Enver	Sadrazam ve Hariciye Nâzırı Mehmed Said

HR. MA, 1104/108



## ASKERLİK MÜKELLEFLERİNİN ŞUBELERİNE BAŞVURMALARI

Müslim ve gayrimüslim bütün Osmanlı tebaasından 1869-1882 (1285-1298) tarihler arasındaki doğumluların fiilen askerlik hizmetine tabi oldukları ve davet edilmeyi beklemeden askerlik şubelerine başvurmaları gerektiğine dair

5 AĞUSTOS 1914

Harbiye Nezâreti  
Tahrirât Dairesi  
Tahrirât Kalemi  
3540

*Matbûât Müdüriyet-i Behiyyesi'ne*

*Müsta'celdir.*

Saâdetli efendim

Ahîren neşrolunan kanun-ı muvakkat ile daire-i teklife alınan efrâdın davetini mutazammın tertib olunan ilân leffen savb-ı behiyyelerine tesyîr kılınmıştır. Bu



ilanın yarın intişâr edecek olan cerâidle neşr u ilân etdirilmesi vesâilinin istikmâli mütemennâdır, efendim.

Fî 13 Ramazan [1]332 ve fî 23 Temmuz [1]330

Harbiye Nâzırı ve  
Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Reisi nâmına  
Müsteşar Muâvini  
[imza]

\*

**Harbiye Nezâreti**  
**Tahrirât Dairesi**  
**Tahrirât Kalemî**

1- Evvelki günkü evrak-ı havadisle neşr u ilân olunan kanun-ı muvakkatde mezkûr olduğu üzere Dersaâdet ahâlisi ile bilumum milel-i gayr-ı müslimeden doksan dokuzdan evvelki tevellüdât erbabından kırk beş yaşına yani seksen beş (dahil) tevellüdüne kadar bulunanlar fi'len hizmet-i askeriye ile mükellefdirler.

2- Seksen beşden doksan sekiz tevellüdatına kadar olan mükellefin-i mezbûrenin ayrıca davet vuku'una intizâr eymelerine mahal yokdur. Üç gün zarfında tezkire-i Osmaniyelelerini alarak dairesi dahilinde bulundukları ahz-ı asker şubelerine bi'l-müracaa hüviyetlerini beyân ve ifadeleri var ise dermiyân ve tezkire-i Osmaniyelelerini ibrâz ederek kaydlarını icra etdirecekler ve oralardan verilecek evâmire tevfiik hareket edeceklerdir.

3- Bu sûretle müracaat etmeyen veya ihtifâ edenler olursa derdest-i neşr kanun-ı mahsus mücebince haklarında en ağır ceza tatbik edilecekdir.

4- Alâkadarânca keyfiyete ittılâ' hâsıl olarak yine kendi menfaatleri iktizâsından olduğu üzere bir an evvel hizmet-i vataniyeye şitâb eylemeleri ilân olunur.

**HR. MA, 1105/7**



## İNGİLTERE-ALMANYA SAVAŞINDA TARAFSIZLIK UYARISI

Ordu ve maliyedeki eksiklikler göz önüne alınarak İngiltere ile Almanya arasında meydana gelen savaşta tarafsız kalınması gerektiğine dair Tahran sefiri Asım'ın arzı

6 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Aded: 51953/959

*Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Muharebât-ı hazırada Devlet-i Aliyye'nin bî-teraf kalması vücûbuna dair bazı ifadâtı hâvî olarak Tahran Sefiri Âsım Beyefendi hazretlerinden vârid olan 6 Ağustos [1]914 tarihli telgrafnâmenin sûreti leffen irsâl kılındı. Ve bunun bir sûreti de Harbiye Nezâreti'ne gönderildi efendim.

Fî 18 Ramazan 1332 ve fî 18 Temmuz 1330

Harbiye Nâzırı nâmına  
Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi  
**Ahmed Reşid**

\*

*Âsım Bey'den Said Halim Paşa'ya*

*376 numara 6 Ağustos 1914 Tahran*

Avrupa havâdisleri buraya pek geç geliyor. Binâenaleyh hiç emsali olmayan ahvâl-i hazırada önünde bizim nasıl bir hatt-ı hareket tayin etmekliğimiz lâzım geldiğine dair üçüncü bir fikri beyân etmek benim için pek güçtür.

Maliyemizi, yorgunluğumuzu ve kuvâ-yı umumiyesini, eslihamızın noksanını yollarımızın fıkâdânını nazar-ı dikkate alarak harekât-ı umumiyeye iştirâkimiz veyahut ale'l-husus İngiltere'nin Almanya'ya ilân-ı harb etdiği şu zamanda Rusya'ya

karşı harb etmekliğimiz cidden tehlikelidir. Fikrimce her ne kadar uzun müddet seferber durmak bahalıya mal olursa da harekât-ı hazıranın neye müncer olacağını anlayacak bir zamana kadar el tetikte hâzır beklemek ve icabında derhal bütün kuvvetimizle harbe atılmak icab eder. Bu esnada ordumuzu talim ve terbiye ile uğraştırarak vatanımızın müdâfaasına icab iden her türlü hazırlıkla meşgul olmalıyız. Fikr-i hakîrânemce bütün manasıyla bî-terafı muhafaza eyler bir vaziyette bulunmalıyız.

**DH. EUM, 5.şb/1-7**



## HARP HABERLERİNİN SANSÜRÜ

7 Ağustos 1914 tarihinden itibaren gazete ve dergilerde harp haberleri ile ilgili olmak üzere sansür uygulanacağı hakkında ilan

6 AĞUSTOS 1918

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekaleti  
Erkân-ı Harbiyesi  
Şube:2  
Aded: 100

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

*Başkumandanlık Vekâleti Celîlesi'nden tebliğ buyurulmuştur.*

Âtîdeki mevâddın matbûât ile ilânını hükûmet-i askeriye rica eyler:

25 Temmuz [1]330 tarihinden itibaren matbûât ve muhaberât-ı telgrafiye sansür edilecektir. Atideki talimâtı riâyet edilmesini hükûmet-i askeriye talep eder. Aksi sûrette hareket eden gazete ve ajanslar derhal lağvolunur. Ve bir daha hiçbir nâm ile intişâr edemez. Müdür-i mes'ulleri de Divan-ı Harbi Örfî'ye tevdi olunur:

Talimât

1- Yeniden hiçbir nâm ile hiçbir gazete ve ajans intişâr edemez.

2- Her türlü ilaveler ve edisyon tarzında gazeteler memnû'dur. Her gazete evvelce olduğu gibi kemâ-kân yevmiye bir defa intişâr edecektir.

3- Pâyitahtda münteşir bi'l-cümle gazeteler sabahleyin intişâr eden nüsha-i evvellerini kontrol için gece zevâlî saat 9-12'ye kadar ve akşam nüshaları da gündüz 12'den 3'e kadar İstanbul Postahanesi'ndeki Sansür Odası'na tevdi' ederler ve gazetelerinin tamamen kontrol edildiğini müş'ir olmak üzere zîrine "Talimâta mu-tabıkdır" kaydıyla sansür memuruna ve nöbetçi sansür zâbitine imzaladıktan sonra gazeteyi neşrederler.

Sansür tarafından çizilmiş olan veya imzalanmamış sûret neşri o gazetenin lağvına ve müdürünün Divan-ı Harb'e tevdi'ini mûcib olur.

4- Ajanslar haricden gelmeyen ve sansür elinden geçmeyen hiçbir telgrafi neşredemez.

5- Dahili ve harici muhaberât-ı telgrafiyeden Türkçe, Arapça, Fransızca'dan mâadâsı kabul olunmaz.

Sansür edilecek mevâd şunlardır:

1- Ordu ve Donanma-yı Osmaniye ta'alluk eden her nev'i malumât.

2- Memleketin dahilî ve haricî politikasına ve ecnebi diplomat ve konso-loslarına, memleketimizin ahvâl-i maliye ve ticariyesine ve Osmanlı veya ecnebi tüccar gemilerinin hareketına ordunun ve memleketimizin ahvâl-i sıhhiyesine aid bi'l-cümle malumât.

3- Haric ve dahilde sû-i tesîri olabilecek bi'l-cümle havâdis (şimendüfer ve vapur kazaları ve yangın gibi havâdisler dahi)

4- Tacirler arasındaki muhaberâtdan me'kûlât, mahrukât mikdar ve esmânına ve nakliyâtına dair olan telgrafların her biri hükûmet-i mahalliyeden tahrîri musad-dak olacaktır.

5- İmzasız, metinsiz mukaveleler veya pek muhtasar adresler veya şifreli telgrafnâmeler.

Fî 24 Temmuz [1]330

Başkumandan Vekili

**Enver**

**HR. MA, 1105/18**



## İNGİLTERE'NİN OSMANLI GEMİLERİNE EL KOYMASI

İngiltere'nin daha önce kendilerine sipariş edildiği halde teslimatını yapmadığı Sultan Osman ve Reşadiye zırhlıları ile birlikte Şili Hükûmeti adına inşa edilmiş olup Osmanlı Devleti tarafından satın alınması kararlaştırılan iki torpido-ya el koyduğuna dair

8 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Mathûât Dairesi

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'nden*

İngiltere Hükûmeti ahîren Reşadiye zırhlımızı dahi yed-i gasb ve zabtına geçirmiş olduğu gibi İngiltere destgâhlarında Şili Hükûmeti nâmına inşa edilmiş olup Hükûmet-i Seniyyece mübâyaaası takarrür etmiş ve pazarlığı icra edilmiş olan (1850) tonilatoluk iki torpido destroyerlerini de zabt ve bunları resmen ilan eylemiştir. Sultan Osman-ı Evvel'e "Agincourt" ve Reşadiye'ye "Erin" namları verilmiştir.

Bu muâmele Hükûmet-i Seniyyece son derece bâ'is-i taaccüb ve teessüf olmuştur.

Gazetelere tebliğ edilmiştir.

Fî 26 Temmuz [1]330

**HR. MA, 1105/41**



## GIDA SIKINTISINA KARŞI ALINAN TEDBİRLER

Harp sebebi ile uygulanan vergiler ve tedbirler yüzünden İstanbul'un gıda sıkıntısı çekmemesi için Dahiliye Nazırı'nın başkanlığında toplanan komisyonun; gerek yurtdışından gerekse dâhilden getirilecek gıda maddelerinin söz konusu tedbirler haricinde tutulmasına, askerî ihtiyaçlar için el konulan fırınların halka ekmek vermeye devam etmesine, halk da dahil hiç kimsenin stokçuluk ve karaborsacılığa yeltenmemesine, bu tür davranış sergileyenler hakkında gecikmeden yasal işlem yapılacağına ve gıda fiyatlarında aşırı artışa sebep olmamak için hazırlanmış olan listedeki fiyatların cari olacağına dair aldığı kararlar

8 AĞUSTOS 1914

İstanbul Vilayeti  
Mektubculuğu  
Aded  
Umumî: 2824  
Hususî: 431

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyet-i Vâlâsı'na*

*Mühimdir.*

*Melfûf: 2*

Melfûf beyânnamenin yarınki gazetelerin mu'tenâ sütunlarına derci esbâbının istikmâli ehemmiyetle rica olunur, efendim.

Fî 16 Ramazan [1]332 ve fî 26 Temmuz [1]330

İstanbul Valisi nâmına

[imza]

\*

İstanbul Vilayeti  
Mektubculuğu

*Beyannâme*

Dün Dahiliye nâzırı beyefendi hazretlerinin taht-ı riyâsetinde Şehremini ve Levâzım-ı Umumiye Reisi paşalar hazerâtıyla polis müdür-i umumisi beyler dahi hazır oldukları halde İstanbul, Beyoğlu, Üsküdar Tekâlîf-i Harbiye komisyonları

daire-i vilâyetde bi'l-ictimâ' şehrin ihtiyacâtının ve dahil ve haricden erzak celbi esbâbının te'mini ile iştigâl eylemişlerdir.

Fıkra 1- Evvelce de ilân kılındığı vechile bu sabahdan itibaren gerek memâlik-i ecnebiyeden ve gerek dahilden İstanbul'a getirilecek dakîklerin tekâlif-i harbiye usulüyle vaz'-ı yed muâmelesinden istisnâ olunacağı gibi bugünden itibaren kezâlik memâlik-i ecnebiyeden getirilecek yağ, pirinç, şeker ve sabunlar dahi müstesna tutulacaktır.

Fıkra 2- İstanbul ahâlisinin her türlü ihtiyacâtının tazyik edilmemesi esbâbı hükûmetçe kat'iyen te'min edildiğinden ahâlinin beyhûde telaş ve ekmek ve sair levâzım almak için fırın ve dükkanlara tehâcüm etmemesi muktezîdir. Tekâlif-i Harbiye komisyonlarınca vaz'-ı yed edilen dakîkden fırıncılara iki gündür dakîk verdirilmekde ve şehrin ihtiyacı her dakika göz önünde tutulmakda olduğundan ve bugün Emanetçe on dört bin çuval un daha mübâyaa ve ihzâr ve âtiyen mevcudiyeti te'min olunduğundan ekmek meselesi bugün hâl-i tabiîsini iktisâb eylemiştir. Şu kadar ki fırınlara münasebetsiz tehâcümde ısrar edenler ve hânelerine ihtiyaclarından fazla ekmek iddihârı sevdasına düşenler Polis Müdüriyet-i Umumiyesiyle Merkez Kumandanlığı'nın dünkü gazetelerdeki tebligâtından müstebân olacağı vechile hükûmet-i askeriyece sed ve sür'atle cezalandırılacaktır.

Fıkra 3- Fırıncılar ihtikâr veya sair bir maksad ile müşkilât gösterirlerse bu gibiler derdest ve tevkif ve fırınlarına hemen hükûmetce vaz'-ı yed edilerek ahâliye ekmek ihzâr olunacaktır. Bu bâbda cihet-i askeriyece her türlü tedâbir ittihâz edilmiştir.

Fıkra 4- Me'kûlât hakkında Tekâlif-i Harbiye Kanunu'na tevfiқан Ticaret Odasınca tanzim ve Meclis İdare-i Vilâyet ve Cemiyet-i Umumiye-i Belediye azasınca tasdik edilen fiyat listesi zîre derc edilmiş ve gaz fiyatı Şehremanetince evvelce ilân kılınmış olduğundan bu fiyatlar haricinde me'kûlât satmak isteyen esnaf müşterilerce hemen polis idarelerine malumât verilmelidir. Bu gibiler hükûmetce şedîden mücâzât edilecektir. Polis Müdüriyet-i Umumiyesince bu bâbda tedâbir-i mukteziye ittihâz ve icab edenlere tebligât ifâ olunmuştur.

Eşyanın Cinsi		Kuruş	Para
Yerli kırması dakîk beher çuvalı 74 kiloluk	Lira yüzden	110	
Has mal dakîk	Lira yüzden	115 ila 120	
Anadolu buğdayı beher kıyye-i atfiki	Lira yüzden	1	15

Anadolu arpası	Lira yüzden		33
Civardan getirilmek de olan samanın beher kantarı 44 kıyyesi	Mecidiye yirmiden	15	
Mercimek beher kıyye-i atîki	Lira yüzden	1 1	30 35
Soğan beher yüz atîk kıyyesi	Mecidiye yirmiden	60 ila 63	
Sarımsak beher yüz atîk kıyyesi	Mecidiye yirmiden	1	30
Kelle şeker beher 44 kıyyesi	Lira yüzden	120	
Kesme şeker beher 44 kıyyesi	Lira yüzden	125	
Zangon pirinci, beher çuvalı 3 numara ve galâsı ve Risotto pirinçleri	Lira yüzden	Zangon Numara 3 Glace ve Risotto	135 275
Mısır pirinci, Reşid	Lira yüzden	240	
Mısır Feyyum	Lira yüzden	250	
Aşağı Feyyum pirinci	Lira yüzden	225 ila 230	
Nohud beher atîk kıyyesi	Lira yüzden	1	30
Razaki üzüm	Mecidiye yirmiden	3 ila 3,25	10
Haleb ve Anadolu malı sade yağ	Lira yüzden	15 ila 16	
Amerikan yağı beher kilosu	Lira yüzden	8	
Avusturya margarin yağı beher kilosu	Lira yüzden	6 ila 7	
Edremit zeytin yağı beher atîk kıyyesi	Lira yüz dokuzdan	7 ila 8	



Arslan markası gaz sandık			
Neville markası gaz sandık	Fiyatı evvelce Şehremaneti'nden ilan edildiği vechiledir.		
Amerikan gazı sandık			
Romanya gazı sandık			

HR. MA, 1105/38\_1-3



## OSMANLI ORDULARINA ALMAN SUBAYLARIN KUMANDA EDECEĞİ HABERLERİ

Seferberliğin ilan edildiği ve Osmanlı Ordularının başına Alman bir subayın atandığı şeklinde çıkan şayiaların aslının olmadığı gibi henüz Osmanlı Devleti'nin tarafsız olduğu, Fransa ve Rusya ile dostluk ilişkilerini muhafazaya çalışıldığı bir dönemde bu tür haberlerin olumsuz etki yapacağından daha dikkatli olunması gerektiğine dair

9 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
2134

*Paris sefâret-i seniyyesi'nden mevrûd 1 Ağustos [1]914 tarihli  
telgrafnâmenin hallidir.*

Bugünden itibaren bi'l-cümle sefârâtın şifre ile muhaberâtı men' edildiğinden müsaade-i mahsusa ile gönderilebilen bu telgrafnâme sonudur. Dünkü gün arz eylediğim vechile seferberliğimizin ilânı ve bir Alman zâbitinin kumandanlığa tayini haberi son derece sû-i tesîr husûle getirdiği cihetle seferberlik sırf bir tedbir-i ihtiyatî olduğu ve hiçbir ecnebi zâbitin kumandanlığa tayin edilmediği zemininde gazetelere tebligâtta bulundum. Mamafih efkâr-ı umumiyenin gadabiyet-i fevkalâdesi hasebiyle sû-i tesîr tamamıyla zâil olmadığı gibi bugün Hariciye nazırıyla dahi mülâkâtımız esnasında Alman zâbitânı hâlen ordu-yı hümayûnda kalarak memleketlerine avdet etmediklerinden dolayı izhâr-ı hayret ve bunu Almanya'nın İstanbul'da icra-yı tesîr eylemek arzusuna atfeylediğini imâ ve bu hâlin pek tehlikeli ol-

duğunu ilâve etdi. Fi'l-hakika hâl pek vahim olup eğer Alman zâbitlerine kumanda verilmiş ise Fransa ve Rusya ile münasebât-ı hasenemizin idâme edilmesi imkân-sızdır. Ahîren Fransa ile münasebâtımızın iyileşmesine ve bize ibrâz-ı muâvenet etmiş olmasına rağmen vaziyetimizin tamamen (ta'ayyün) eylemiş bulunmaması ve aramızda muharib devletlere mensub zâbitânın harb devam eylediği esnada ibkâsı adem-i emniyet ile telakki ediliyor. Bu tehlikeli vaziyete nihayet vermek için jandarma müstesna olmak üzere orduda bulunan Alman, İngiliz ve Fransız zâbitânının kâffesine harb nihayetine kadar me'zûniyet itâsı elzem ve kavâ'id-i beyne'l-milel muktezâsından bulunmağla tedbir-i mezkûrun hemen ittihâzı ile ilân olunmasını kemâl-i ehemmiyetle arz ederim. Kezâlik gazetelerde görülmekle beraber hâlâ resmen haberdâr olmadığımız bî-terafîlığımızın kat'iyen tayini ve'l-hâsıl bizi dahi arzumıza rağmen cereyân-ı vukuâtı kapdıracak mehâzîrin derhal izâlesi la-büddür zannederim. Almanya'nın vaziyet-i siyasiye ve hatta askeriyesi fena görülüyor. Bizim için vaziyet-i umumiye'nin kesb-i takarrür etmeye başlamasını beklemeksizin ittihâzı mümkün olan tedâbîrden en mühimmi umûr-ı maliyemizin ilcâât-ı zaruriyesi ve istikrazın ikinci kısmının akdinin adem-i imkânı ve esasen devletler tarafından ayrı ayrı kabul edilmiş bulunması ve hâl-i hazırın müzâkerâta adem-i müsaadesi hasebiyle gümrük resmine yüzde dört zammı sûret-i münasibe ve seri'ada mevki'-i tatbiki vaz' ile ve kezâ uhûd-ı atîkanın kuyûd-ı muzır-ı iktisadiyeden bazılarını ref' ve ta'dîle çalışmaktır. Fransa Sefâreti vesâtatıyla şifre irsâli mümkün olmadığı takdirde açık telgrafla mümkün olan hususâtıdan Sefâret'in peyderpey haberdâr edilmesi istihâm olunur.

Vürûdu Fî 9 Ağustos [1]914

**HR. SYS, 2392/3-1**







Birinci Dünya Savaşı'nda kader birliği eden ülkeler  
Alman İmparatoru II. Wilhelm, Osmanlı Sultanı Mehmed Reşad,  
Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ve Bulgar Kralı Ferdinand



## SEFERBERLİK İLANI

Bütün ordular ve müstahkem mevkillerin silahlandırılması için seferberlik ilanı hakkında padişah iradesinin çıktığına dair

10 AĞUSTOS 1914

Harbiye Nezâreti  
Ordu Dairesi  
Ordu Şubesi  
Numara: 9-1

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Dersâadet*  
20/5/[1]330

Yedinci Kolordu, 21, 22'nci müstakil firkalar müstesnâ olarak berrî ve bah-rî ordu-yı şahanenin seferberliği ve bi'l-cümle mevâki'-i müstahkemenin teslîhi için irâde-i seniyye şeref-sadır olmuştur. Seferberliğin birinci günü fi 21 Temmuz [1]330 pazartesi günüdür. Bu emir hemen ve büyük bir süratle maiyyet-i makamâta tebliğ olunacaktır.

Fî 9 Ramazan [1]332 ve fi 19 Temmuz [1]330

Harbiye Nâzırı ve  
Erkân-ı Harbiyye-i Umumiye Reisi  
**Enver**

\*

Harbiye Nezâreti  
Karargâh-ı Umumî  
1. Şube  
199

*Hulâsa: Seferberlik hakkında tebligat-ı umumiye icrâsına dair*

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Melfûf tebligâtın her tarafda efkâr-ı umumiye tenvîr edilmek üzere bilumum sefârâta ve konsoloslara tebliği mercûdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 18 Ramazan [1]332 – Fî 28 Temmuz [1]330

Başkumandan Vekili  
**Enver**



\*

Harbiye Nezâreti  
Karargâh-ı Umumi  
1. Şube

Sûret

Devlet-i Aliyye'nin seferberliği ve tahâşşüdü ümidin kat kat fevkinde muntazam ve mükemmel ve serî' cereyân ediyor. Milletde sükûnet ile beraber silah altına koşmakta büyük bir hâhiş görünüyor. Hesabât neticesinde ancak 1200 nefer aranan bir yerden 6000 nefer icabet etmiştir. Nüfus muamelâtının noksanlığından nüfus kaydında esâmîsi olmayanlar bile binlerce müracaat ediyor. O derecede ki bugün ordu ihtiyacın birkaç misli efrad muhtelif devâirde toplanmıştır. Süvari alaylarının mühim kısmı seferberliğin sekizinci günü yerine dahi dördüncü günü sevke hâzır bir hâle gelmiştir.

Seferberliğin bu kadar süratine rağmen trenle nakliyat gayet muntazam gidiyor. Şimdiye kadar hiçbir tren bir dakika bile gecikmemiştir. Hulâsa bir haftadan beri devam eden seferberlik ve tahşîd esnasında ordu-yı Osmanî'nin mâzinin felaketlerinden büyük ders, ibret almış ve ordunun hukuk-ı saltanatı himaye için mühim sûretde hazırlanmış olduğu görülüyor.

HR. SYS, 2097/1\_8, 28-29



### GOBEN VE BRESLAU ZIRHLILARININ BOĞAZDAN GEÇİŞLERİ

Goben ve Breslau zırhlılarının satış işlemleri gerçekleştiğinden boğazdan geçişinin tarafsızlık ilkesine aykırı olmadığı hakkında

11 AĞUSTOS 1914

Dahiliye Nezâreti  
Tarih-i tebyîz: 29  
Temmuz [1]330

*Kal'a-yı Sultaniye Mutasarrıflığı'na*

*Şifre*

Telsiz telgrafın kumandanlıktan alındığını Harbiye nâzırı ifade ediyor. Çünkü şu ahvâlde yalnız hükûmetin telsiz telgrafla muhâberesine müsaade edilmektedir. Şayed Goben bilfi'l bu harekâtda bulunmuş ise serî'an iş'ârı ve Goben'in

bize fûrûhtu takarrur etdiğinden çıkmasına lüzum kalmadığının ve bî-taraflığımıza dikkat ve riâyet edileceğinin diğer konsoloslara tefhîmi.

\*

Dahiliye Nezâreti  
Tarih-i tebyîz: 29  
Temmuz [1]330

*Kal'a-yı Sultaniye Mutasarrıflığı'na Şifre*

Almanya Hükûmeti bu iki zırlının Devlet-i Aliyye'ye satılmasına karar verdiğini tebliğ etdiğinden dolayı kaleye duhûllerine muvâfakat edildiğini ve mürettebâtının İstanbul'dan sevki ve bayrağının tebdîli derdest olunduğu ve bu muâmeleden haberdâr olmayan kapudanların harekâtından dolayı hükûmetin müte'essir ve müteessif olduğu ve binâenaleyh Devlet-i Aliyye'nin bî-taraflık hukukuna şiddetle riâyetde sâbit idüğünü cevaben tebliğ ediniz.

DH. KMS, 27/2



**ALMANYA VE AVUSTURYA'DAN SATIN ALINAN  
SİLAHLARIN İSTANBUL'A NAKLİ**

Almanya ve Avusturya'dan alınan askerî mühimmatın Romanya ve Bulgaristan üzerinden trenle getirilme işi Şenger isimli nakliye firmasına verilmiş, ancak Romanya'nın söz konusu geçiş için izni alınmış olmasına rağmen engel olduğu ve Romanya'nın çıkarttığı engellerin aşıl原因 olarak yolun bir an önce açılması hususunda Harbiye Nezareti'nden Hariciye Nezareti'ne yazılmış olan tahrirat

16 AĞUSTOS 1914

Harbiye Nezâreti  
Harbiye Dairesi  
İkinci Piyade  
Şubesi  
Numara: 26

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Umûr-ı Siyasiye Müdüriyeti Mühimme Kalemi ifadesiyle şeref-vârid olan 3 Ağustos [1]330 tarihli 52430/885 numaralı tezkire-i sâmilere arıza-i cevabiyesidir:

1- Almanya ve Avusturya'dan celb edilecek mühimmat "Şenger" Nakliyât Kumpanyası vesâtatıyla Romanya ve Bulgaristan dahilinde şimendüferle Dersaadet'e nakl edilecektir.

2- Ma'lûm-ı sâmilere olduğu üzere Romanya Hükûmeti'nin bu hususda müsaadesi istihsâl kılınmış ve keyfiyet Viyana sefâret-i seniyyesi'ne de yazılmış idi.

3- Viyana Sefiri Hilmi Paşa hazretlerinden alınan 16 Ağustos [1]914 tarihli telgrafnamede "Şenger" in Bükreş vekili tarafından, Romanya'nın nakliyâta müsaade etmemekde olduğuna dair bir telgrafname vârid olduğu iş'âr edilmektedir. Maamâfih Viyana sefâret-i seniyyesi'ne, "Şenger" Kumpanyasıyla kararlaştıracağı tarîk ve şerâitin buraca da mu'teber olacağı ayrıca bildirilmiştir.

4- Gerek Dersaadetce ve gerek Bükreş sefâret-i seniyyesince tedkikât ve teşebbüsât-ı serî'ada bulunularak Romanya'nın müsaadesinin istihsâliyle neticesinin iş'âr ve Viyana sefâret-i seniyyesi'nde de tebliğ buyurulması müsterhamdır.

Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Harbiye Nâzırı

Enver

HR. SYS, 2318/5-36



## AVUSTURYA-MACARİSTAN'IN SAVAŞA DAHİL OLMASI

İngiltere ile Avusturya-Macaristan arasında 12 Ağustos 1914 tarihinde savaşın başladığına dair resmi tebliğ

17 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Aded:1023/52459

### *Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

İngiltere ile Avusturya-Macaristan arasında işbu efrenci Ağustos'un on ikinci günü nısfu'l-leylden itibaren hâl-i harb mevcut olduğu tebliğ-i resmiye atfen Londra Sefâret-i Seniyyesi'nden bildirilmiştir. Harbiye ve Bahriye nezâretlerine de malumât verildi efendim.

Fî 25 Ramazan 1332 ve fî 4 Ağustos 1330

Harbiye Nâzırı Nâmına  
Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi  
Ahmed Reşid

DH. EUM. 5.şb, 18/31-O



## OSMANLI DEVLETİ'NİN TARAFSIZLIK İLANI

Avrupa'da başlayan savaş karşısında Osmanlı Devleti'nin tarafsız kalmaya karar verdiğinin bütün vilayetlere tebliğ edildiği ve bu konuda Osmanlı Ajansı kaynaklı haberlerin dışındaki bilgilere itibar edilmemesi gerektiği hakkında

17 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Muhâberât-ı  
Umumiye Dairesi  
İkinci Şube

*Edirne, Erzurum, Adana, Ankara, Aydın, Bitlis, Basra, Bağdad, Beyrut, Hicaz  
(Medine'den), Haleb, Hudavendigâr, Diyarbakır, Suriye, Sivas, Trabzon,  
Kastamonu, Konya, Mamuretülaziz, Musul, Van, Yemen (Beyrut'dan)  
vilâyet[ler]ine*

*Urfa, İzmit, Bolu, Canik, Çatalca, Zor, Asir, Karesi, Kudüs-i Şerif, Kal'a-yı  
Sultaniye, Menteşe, Teke, Kayseri mutasarrıflık[lar]ına,*

*Medenî-i Münevvere Muhâfızlığı'na*

Avrupa harb-i hâzırında Hükûmet-i Osmaniye tamamen muhafaza-i bî-tarâfî-ye karar vermiştir. Binâberîn her iki tarafın leh ve aleyhinde alenî tezâhürâtdan ictinâb edilmesi lâzım gelir. Harbin sûret-i cereyânı hakkında buraca da doğru ve kat'î ma'lûmât istihsâli kâbil olamamakla beraber Ajans Ottoman'ın telgrafname-leri ba'demâ Nezâretce ve Matbûât İdaresince görülerek çekdirileceğinden şâyân-ı itimad addolunmalıdır. Ondan mâadâ neşriyât ve işâ'âta sûret-i kat'îyyede itibar edilmemesi.

Fî 4 Ağustos [1]330

Nâzır namına  
[imza]

DH. ŞFR, 44/29





## SEFERBERLİK SEBEBİYLE HİLAL-İ AHMER CEMİYETİ'NİN YARDIM TOPLANMASI İÇİN BAŞVURUSU

Seferberlik sebebi ile pek çok masrafı karşılamak zorunda kalan Hilal Ahmer Cemiyeti'ne yardım olmak üzere daha önce olduğu gibi bayramın ilk günü bütün günlük gazetelerin yirmi paradan satılarak on parasının cemiyete hibe olunması hususunda karar alınması için Hilal-i Ahmer Cemiyeti tarafından yapılan başvuru

19 AĞUSTOS 1914

Taht-ı Himaye-i  
Hazret-i  
Mülûkâne'de  
Osmanlı Hilâl-i  
Ahmer Cemiyeti  
Merkez-i Umumîsi  
Aded  
441/177

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti Cânib-i Âlisi'ne*

Saâdetli efendim hazretleri

Cemiyetimiz seferberlik münasebetiyle birçok masarısı ihtiyar eylemek mecburiyetinde bulunduğundan geçen sene olduğu misilli bu sene dahi bayramın ilk günü bilumum yevmî gazetelerin nüshalarını yirmi paraya fûrûht ederek bunun on parasını Hilâl-i Ahmer menfaatine terk eylemeleri hususuna delâlet ve inâyet-i aliyeleri râyegân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 31 Temmuz [1]330

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Reisi nâmına  
Başkâtib  
[imza]

\*

Matbûât  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
İdare Şubesi  
Numara: 282  
Tarih-i irsali: Fî 6  
Ağustos [1]330

*Bi'l-cümle yevmî ve siyasî gazete müdür-i mes'ullerine*

Geçen sene olduğu misillü bu sene dahi bayramın ilk günü Hilâl-i Ahmer Cemiyeti menfaatine olmak üzere bilumum yevmî gazetelerin nüshalarını yirmi paraya fûrûht ederek bunun on parasını Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne terk eylemeleri hususu cemiyet-i mezkûre riyâset-i celîlesinden bâ-tezkire iltimas olunmuştur. Matbûât-ı Osmaniye'nin bu hususda ibrâz-ı muâvenetden geri durmayacakları meczûm ve bedîhî bulunduğundan icabı icra olunmak üzere beyân-ı keyfiyet ve bu vesile ile te'yid-i ihtirâmât olunur efendim.

**HR. MA, 1105/91**



**JAPONYA'NIN ALMANYA'YA ÜLTİMATOMU**

Japonya'nın Almanya'ya ültimatom vererek Japon ve Çin sularındaki savaş gemilerini çekmesini istediğine dair

**20 AĞUSTOS 1914**

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Aded:02639/1047

*Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Roma sefirinden alınan telgrafnâmeye nazaran Almanya'ya hitaben yazılan ültimatomu Japonya sefiri Ağustosun on yedisinde Marki Disan Colbano'ya tevdi' etmiştir. Japonya'nın evvelâ Japonya ve Çin sularından Almanya harb gemilerinin çekdirilmesini yahud silahlarının alınmasını, sâniyen bir ay zarfında Kiyaçao'un

(Jiaozhou) tahliyesini talep ettiği, bu ultiatoma nihayet Ağustosun yirmi üçüne kadar cevap itâsı istenildiği ve İtalya Hariciye Nezâreti'nin zannınca Almanya'nın Japonya ile hâl-i harbe girmemek için bu talepleri kabul edeceği sefir-i müşâruni-leyhin cümle-i iş'ârâtındandır efendim.

Fî 28 Ramazan 1332 ve fî 7 Ağustos 1330

Harbiye Nâzırı nâmına  
Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi  
**Ahmed Reşid**

**DH. EUM. 5.şb, 2/19-B**



## ORDUNUN ZAHİRE İHTİYACININ KARŞILANMASI

Osmanlı ordusunun zahireye olan şiddetli ihtiyacının karşılanabilmesi için bedeli İstanbul'da ödenmek, ödenemediği takdirde ise uygun görülecek bir faiz işletilmesi şartlarında Bükreş'te bulunan Dahiliye Nazırı aracılığıyla yeterli miktar buğday, arpa, yulaf ve un siparişi verilmesi

25 AĞUSTOS 1914

Harbiye Nezâreti  
Levâzımat-ı  
Umumiye Dairesi  
İkinci Şubesi

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi'ye keşide eylemesi lâzım gelen telgrafnâme merbuten takdim kılınmış olmakla ya doğrudan doğruya veya sefâret-i seniyye vasıtasıyla şifreli olarak keşide etdirilmesi hususuna müsaade buyurulması bâbında emr u fermân hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Şevval [1]332 - Fî 12 Ağustos [1]330

Harbiye Nâzırı nâmına  
Müsteşar Vekili  
[imza]

\*

Harbiye Nezâreti  
Levâzimat-ı  
Umumiye Dairesi  
İkinci Şubesi

*Bükreş'de Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi'ye*

*Hariciye Nezâreti şifresiyle telgraf*

Ordunun zahireye olan ihtiyacı pek şedîddir. Esmânı malın İstanbul'da tesliminden sonra verilmek ve vakt ü zamanında te'diye imkânı bulunamadığı takdirde tensîb buyurulacak miktarda bir faiz zammedilmek üzere şimdilik on milyon buğday ve on milyon arpa ve on milyon yulafla beş milyon dakîkin mübâyaa ve irsâli esbâbının istikmâli ma'rûzdur.

Fî 12 Ağustos [1]330

Harbiye Nâzırı  
**Enver**

**HR. SYS, 2319/3\_5-6**





## MUHTEMEL SAVAŞA KARŞI YEMEN'DE ALINACAK TEDBİRLER

Devam eden savaş sebebiyle Yemen bölgesine muhtemel bir tecavüze karşı özellikle Taiz taraflarında sıkı tedbirler alınması gereğinden konu ile ilgili olarak bölge ileri gelenleri ile görüşüldüğü, halkta herhangi bir heyecana sebep vermeyecek şekilde ve İngilizlerden oldukça gizli tutulmak kaydıyla hazırlık yapılması, muhtemel bir tecâvüz durumunda müdafaaya geçilmesi ve derhal merkeze bilgi verilmesi hususlarında ilgili şahıslara direktifler verildiği, diğer taraftan böyle bir durumda ne yapılması gerektiğini görüşmek üzere Yemen İmamı ile de randevulaşıldığına dair Yemen Valisi'nden alınan şifreli telgraf

27 AĞUSTOS 1914

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi

### *Yemen Vilâyeti'nden alınan şifre*

Zeyl-i 7 Ağustos [1]330. Harb-i hâzırın devamı müddetince muhtemel olan her türlü tecavüzâtın önü alınmak üzere Taiz taraflarında takayyüdât-ı lâzıme icrâsı tabîi olduğundan bu bâbda Babü'l-Mendeb Şeyhi Nasır Katrî, Kamara Kaymakamı Mehmed Nasır Paşa ve Hicriye Kaymakamı Ahmed Numan Efendi gibi öteden beri sadakatleri mücerreb zevât-ı ma'rûfe ile Tihame'de Hadi Hiç Paşa ve saireye heyecan-ı ahâliyi mûcib olmamak ve İngilizlerden be-gayet hafî tutmak şartıyla ve her ihtimâle karşı hâzır bulunmaları ve bir tecâvüz vukû'unda müdâfaaya kıyâm ile hemen merkeze ma'lûmât vermeleri sûret-i hafiyede tebliğ kılınmıştır. Diğer taraftan İmam hazretleri ahvâle göre hareket eylemek ümniyyesiyle San'a'ya iki günlük mahalde bulunan Sude'ye teşrîf ederek müzâkerât-ı lâzıme icrâsına şimdi aldığım tahrîrâtıyla te'kîden lüzum göstermiş olduğundan nihayet altı gün sonra hareket edilerek beş altı günde avdet edeceği ve evvelce arz olunduğu üzere gerek hâlen ve gerek atıyyen menfaat-i hükûmeti te'min nokta-i nazarıyla müşârunileyhe tebliğ kılınacak bir irâdeleri var ise sürat-i mümkin ile bildirilmesi ma'rûzdur.

Fî 14 Ağustos [1]330

Vali  
Nedim

DH. KMS, 27/24-3



## SUUD EMİRİNİN OSMANLI DEVLETİ'NİN EMRİNDE OLACAĞINI BİLDİRMESİ

Devam eden savaşa Osmanlı Devleti'nin iştiraki durumunda bölgedeki tüm kabilelerle birlikte hükümetin emrinde olacaklarına dair Suud Emiri Suud bin Reşid İmzalı Telgraf

30 AĞUSTOS 1914

Telgrafname  
Mahreci:  
Medâyin-i Salih

Dahiliye Evrak  
Kalemi

*Dahiliye Nâzırı Talat Bey'e*

Düvel-i ecnebiye arasında Harb-i Umumî'nin ilân edildiği tebliğ edildi. Biz ve kâffe-i kabâil Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ve millet-i necîbe-i İslâmiyenin fevz ve nusreti için evâmir-i aliyyelerine hâzır ve müheyyâyız ve's-selâm.

[8 Şevval 1332]

Kardeşiniz  
Sa'dü'l-emir  
Su'ûd bin Reşîd

DH. EUM. 7. Şb, 1/30



## KAFKASYA'DAKİ ASKERÎ HAREKETLİLİĞİNİN TAKİBİ

Kafkasya'daki askeri hareketlilik veya cereyan eden olayları zaman kaybetmeden bildirmeleri hususunda Tiflis ve Kars'taki Osmanlı şebhenderlerine uyarı

1 EYLÜL 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube:2  
Numara: 1236

*Hulâsa: Gördükleri harekât-ı askeriye ve ahvâl-i mevki'îyesini bildirmeleri için Tiflis ve Kars şebhenderlerimize ihtarât-ı müessire icrası zımında.*

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir.

Hâl-i hâzırda Kafkasya dahilinde cereyân eden ahvâl ve vekâyî'in günü gününe bildirilmesinin ne derecelerde olduğu müstağnî arzıdır. Hâl böyle iken Tiflis ve Kars şebhenderlerimizden hemen hiçbir malumât alınamamaktadır. Mûmâileyhimin hiç olmazsa buldukları şahidlerde gözleriyle gördükleri harekât-ı askeriye ve ahvâl-i mevki'îyeyi sefâret vasıtasıyla olsun bildirmemeleri şâyân-ı teessüfdür. Vatanın gayret ve hidmete en ziyade muhtaç olduğu bu anda mûmâileyhimin bu sûretle hareketlerinin haklarında iyi olmayacağının bir sûret-i kati'ye ve müessirede ihtâr ile bir haftaya kadar bulundukları mevki'lerde bulunan kıta'âtın numara ve mevcudlarının kendi gözleriyle görerek hemen bildirmelerinin emir buyurulması müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Ağustos [1]330

Baş Kumandanlık Vekili nâmına  
[İmza]

HR. SYS, 2107/6-1



## OSMANLI DEVLETİ'NİN MISIR ÜZERİNDEKİ TASAVVURLARI

Mısır'ın yeniden Osmanlı Devletine bağlanmasına teşebbüs edilmesi durumunda, Süveyş merkeze alınarak Suriye'den takviye bir kolordu gönderilmesi, Hicaz ve Yemen bölgesinden 15-20 bin bedevinin de yardımcı kuvvet olarak getirilmesi, bununla beraber Mısır'ın doğusundan bir miktar bedevinin nakli için Almanya'dan zeplin balonları gönderilmesi, askeri mühimmatın sevkî için Maan'dan Süveyş cihetine dekovil hattı\* döşenmesi, ayrıca bir tugay Alman askerinin de bölgeye gönderilmesi gibi hususların Alman yetkililerle mütâlaa edildiğine dair Berlin Sefiri Mahmut Muhtar'ın arzı

3 EYLÜL 1914

Berlin  
Sefâret-i Seniyyesi

*Hususî ve mahrem*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Mısır'ın istirdâdına teşebbüs edilecek olursa ne vechle hareket edilmek icab edeceğine dair ve asâkir-i şahaneden serî'an beş on bin kişilik bir kıt'anın berren Süveyş'e sevk ve tahriki sayesinde Mısır'da mühim bir ihtilâl merfû' bulup bulamayacağı hakkında buraca vârid olan gayrı resmî bir istîzâha karşı ber-vech-i zîr beyân-ı mütâlaa ettiği ma'rûzdur. Şöyle ki, vakt-i merhûnunda Mısır'a karşı bir hareket kâbil ve lâzım olabilir fakat bunun sümme't-tedarik ve gayr-ı kâfi kuvvetlerle ve başlıca Mısırlıların isyanına güvenerek yapılmaması iktizâ eder. Binâenaleyh Suriye'den dört-beş fırkalık bir kolordu sevk etmek ve asâkir-i muavine olarak Hicazî ve Yemanîlerden on beş yirmi bin kadar Bedevî dahi celb etmek ve Mısır'ın şarkiye müdüriyetlerindeki Bedevileri çeplin balonları vasıtasıyla teslim edebilmek için buradan iki balon göndermek ve ağır topların naklini ve askerin erzak ve mühimmatının sevkini te'mînen Maan'dan itibaren dekovil hattı tefriş etmek ve su tedariki için artezyen kuyu boruları bulundurmak icab edeceğini söyledim. Suriye'deki askerin sûret ve şecâ'atine ne dereceye kadar emniyet ve itimad caiz olduğunu kesdirilemeyeceğinden orada Türk kıta'âtının ekseriyet üzere bulunması lüzumu da derkârdır. Muzafferiyeti her hâlde te'mîn için acaba bir liva kadar da Alman askeri gönderilse nasıl olur sualine cevaben şerâit-i mahsusa tahtında bu cihetin dahi nazar-ı te'emmüle alınabileceğini beyân etdim. Mısır'ın muhafaza ve müdâfaası zım-nında İngilizlerin on beş bin kadar Hindli asker celb ile Süveyş'de tahşîd ettikleri müstahber ve ileride Hindistan'dan asker celbi kabil olmayınca bir fırka kadar Ja-

\* Ray aralığı 60 santimetre ya da daha az olan, arabaları buhar, hayvan ya da insan gücüyle yürütülen, küçük demiryolu.



pon askerinin gelmesi dahi muhtemel ise de keyfiyet lâıykıyla ihzâr edilecek olursa muvaffakiyet ümidi ağıleb olsa gerekdir. Tedarikâta ibtidâr olunduktan üç ay sonra Akabe'den mürûr eden hüccâc tarîkıyla ordu Süveys'e kadar ilerlemiş olabilir hatt-ı muvasalayı kat' etmek üzere İngilizlerin Akabe'ye dahi asker ihraç etmeleri muhtemel olmasına nazaran o cihetin dahi ayrıca taht-ı te'mîne alınması icab edeceği bedîhîdir. Keyfiyet muhât-ı ilm-i âlî-i Sadâret-penâhîleri buyurulmak üzere ma'rûz olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Eylöl [1]914

Berlin Sefir-i Kebiri

**Mahmut Muhtar**

**HR. SYS, 2094/6-3**



## RUS-ERMENİ İŞBİRLİĞİ

Kafkasya'da ve İran hududundaki Ermenilere Rusların silah dağıttığı, Rusya ve Türkiye Ermenilerini birleştirilerek müstakil bir devlet vaad ettikleri, bu amaçla Ermenilerinin dahilde bir karışıklık çıkarmaları yönünde propagandalar yaptıkları, Rusların İran'dan da milis kuvvet topladıklarına dair Tahran sefirinin istihbarî arzı

3 EYLÜL 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemî  
2434

*Tahran Sefâret-i Seniyyesi'nden fî 3 Eylöl [1]914 tarihli ve 406 numaralı telgrafnamenin hallidir.*

Kafkasya'da ve İran hududumuzdaki Ermenilere Rusların silah tevzî' ettiği tahakkuk ediyor. Tebriz Rusya konsolosu Ermeniler Rusya'ya muâvenet ettikleri takdirde Rusya ve Türkiye Ermenilerinin tevhiidiyle kendilerine muhtâriyet bahşedileceğini va'd eylemiştir. 22 Ağustos'dan yirmi sekize kadar Hoy'a vârid olan kuvvet orada 800 piyade, 400 Kazak süvarisi, 78 top olup Makû civarına gönderilmiş ve hâlâ o civardaki kuvvet mevcudunun 12.000 piyade, 1200 süvari, 124 topa bâliğ olduğu Hoy'dan bildiriliyor. Topların ecnâsının tasrîhini sordum. Şehbender Van'daki Ermeniler ile Ruslar arasında muhaberât teâtî edildiğini ve dahilen karışıklık ikâ'ına çalışıldığını Ermeni Rus askerlerine de bu yolda telkinâtda bulunduğunu ilâve ile hudud üzerindeki Ermeni askerlerimizin geriye aldırılmasını

ve Kürtler hakkında takayyüdât-ı lâzımede bulunulmasını tavsiye ediyor. Ruslar dünden beri İran Kazaklarının adedini Tahran'da ve vilâyât-ı mütecâvirede tezyîd için asker yazmağa başladılar. Salarü'd-Devle'nin bizim tarafa mülakâta geldiği ve Azerbaycan'ı kıyâma çalışdığımız musırın rivâyet olunuyor. Bu bâbda ma'lûmât ve talimât istirhâm olunur.

HR. SYS, 2362/3-14



### ALMANYA'NIN PARİS'E GİRMESİ, RUSYA'NIN ASYA'YA YÖNELMESİ İHTİMALİ

Almanların bir haftaya kadar Parise ulaşmalarının ümid edildiği, Belçika'ya bir Alman prensinin tayin edileceği, Almanya'nın Fransa hakkında nispeten itidalli muamele etmek istemesinin onlarla bir an evvel barış imzalayıp buradaki ordularının büyük kısmını Rusların üzerine gönderme fikrinden kaynaklandığı, Rusya'nın bundan böyle Avrupa'da hiçbir nüfuz ve ehemmiyeti kalmayarak tamamıyla Asya'ya yöneleceği ve Asya'nın tamamını tek bir yönetim hâline getirmeye çalışacağı, bu durumun ise Osmanlı Devleti açısından oldukça mühim olduğuna dair Viyana sefirinin mütalaaları

5 EYLÜL 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
2470

*Huzur-ı âlî-i nezâret-penâhiye Viyana Sefiri Hilmi Paşa hazretlerinin  
takdim ettiği 5 Eylül [1]914 tarihli ve 432 numaralı telgrafnâme  
hallidir.*

*Mahremâne*

431 numaralı telgrafnâmeye zeyldir:

Ahvâl-i umumiye ve harbiyeye ve Almanya ve Avusturya'nın tasavvurâtına kesb-i ittilâ' edebilecek bir mevkide bulunan mühim bir zâtdan bugün âtîdeki malumât alınmıştır:

Almanların bir haftaya kadar Paris'de bulunmaları me'mûldür. Fransa Cumhuriyeti Paris'i tahrib etdirmemek için orada müdâfaadan sarf-ı nazar ve münâ'at-i mevki'iyesinden bi'l-istifade Fransa'nın cenûbunda muharebeye devam ile sulhu te'hir etmek niyetinde ise de bu siyasî ve askerî ta'biyeye İmparator aldanmayacaktır. Fransa'yı sulh ile Paris'in bombardımanı arasında tahyîr edip alacağı cevaba göre hareket edecektir. Fransa'dan yalnız Balfour'un katiyyen Almanya'ya ilhâkı ve

yirmi ile otuz milyar beyninde teklif edilecek tazminât-ı harbiyenin beş altı sene zarfında te'diyesine kadar diğer bazı mevâki'-i müstahkemenin de muvakkaten iş-gali mutasavverdir. Tazminât-ı harbiyenin istifasını te'mîn edecek şerâiti de izah etmiş ise de bizce ehemmiyetli olmadığından tafsil edilmedi. Belçika'ya bir Alman prens tayin edilerek Almanya İmparatorluğu'na tâbi olacaktır. Almanya'nın Fransa hakkında bi'n-nisbe itidâl ile muâmele etmek istemesi dûçâr olduğu hezimetle manen ve maddeten pek çok sükût eden Fransa bundan böyle Almanya'yı tehdid edemeyeceğinden onunla bir an evvel akd-i sulh edip Fransa'daki ordularının kısm-ı küllisini Rusya aleyhine tevcih etmek fikrinde müsteniddir. Rusya'nın ba'demâ Avrupa'da hiçbir nüfuz ve ehemmiyeti kalmayacak ve tamamıyla Asyalı bir hükûmet hâline ric'at edecek sûrette darb ve tenkîl edilecektir. Bu malumâtın Rusya'ya ta'aluk eden kısmı bizim için fevkalâde mühim olduğundan mevki'-i tahakkuka vusulü temenniyâtını ez-cân u dil tekrar ederim.

HR. SYS, 2094/6-5



26

## KURBAN DERİLERİNİN DONANMA CEMİYETİ ADINA TOPLANMASI

Bayramda kesilecek kurbanlıkların deri ve boynuzlarının Osmanlı Donanma Cemiyeti adına teslim alınabilmesi için gerekli olan biletler bastırılmış olduğundan cemiyet şubelerinin görevlendirdiği şahıslara gerekli kolaylığın gösterilmesi hususunda Dahiliye Nezareti'nin yayınlamış olduğu genelge

6 EYLÜL 1914

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
İdare-i Umumiye  
Dahiliye  
Müdüriyeti  
94075-470

İd-i adhâda zebh edilecek kurban derileriyle boynuzlarının sinin-i sabıkada olduğu vechile bu sene dahi Donanma-yı Osmanî menfaatine derci zımnında icab eden biletler derdest-i tab' bulunduğundan muamelât-ı derciyenin hîn-i icrasında Osmanlı Donanma Cemiyeti şubâtının memurîn-i mahsusasına teshilât ve muavenât-ı lazıme irâesi cemiyet-i mezkûre riyasetinin iş'ârına binâen ve ta'mimen tavsiye olunur, efendim.

Fî 15 Şevval [1]332 ve fî 24 Ağustos [1]330

Dahiliye Nâzırı namına

Müsteşar

HR. MA, 1107/26



## OSMANLI DEVLETİ'NİN TARAFSIZLIĞINA ZARAR VERECEK TAVIRLARDAN KAÇINILMASI

Avusturya-Macaristan'ın Rus orduları önünde zor durumda kaldığı bu sebeple Osmanlı Hükümeti'nin gayet dikkatli davranarak ileriye görecektel şekilde hareket etmesi, bu doğrultuda tarafsızlığını koruması ve sulh taraftarı görünmeye devam etmesi, fırsattan istifade ile kapitülasyonların kaldırılması için müzakerelere devam edilmesi, tarafsızlığı gölge düşürecek haber ve eylemlere izin verilmemesinin uygun olacağına dair Peşte Başşehbenderi'nin mütalaaları

10 EYLÜL 1914

Peşte  
Başşehbenderliği  
Aded:9566/96

26 Ağustos [1]914 tarihli ve 9547/90 numaralı lâyiha-i acizîye zeyldir.

### *Hariciye Nezâret-i Sâmiyesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Rusların Almanları bırakıp evvel be-evvel Avusturya-Macaristan'a karşı kuvâ-yı umumiyeleriyle tecavüzî harekâta tasaddî etmeleri bu sırada pek nâ-tuvân kalan Fransa menafîine muvâfık olmadığı âşikâr ise de Rusya'nın bu gayr-ı me'mûl şiddet-i tecavüzî İslavlığın hasm-ı bî-emânı olan Avusturya-Macaristan'ı birkaç günden beri pek ziyade sarsmaktadır. Ruslar Galiçya'da kâin Lemberg ve Çernoviç şehirlerini zabt etmekle cenûb ve şimâlden Karpat dağlarına doğru ilerilemekde ve Avusturyalılar ise karargâh-ı umumî olan civardaki "Pişemizli" mevki'-i müstahkemine çekilmektedirler. Sırbaların ise üç günden beri Semlin ve Pançova kasabalarını zabtettikleri mervîdir. Polonya'daki General Dankl'dan bir müddetden beri haber alınmamasından dolayı Avusturya'nın bu büyük ordusunun perişan olmasından korkulmaktadır. Galiçya ahâlisinin kısm-ı mühimmi küçük Ruslar ile Rutenler ve bir de Yahudilerden müteşekkil olduğundan iki evvelki sınıf-ı ahâli müstevlî Rus ordularına celî ve hafî muâvenet etmekde olduklarından buralardaki Avusturya-Macaristan kuvâ-yı askerîyesinin serbestî-i harekâtı gittikçe güçleşmektedir. Avusturya ordusunda bulunan İslav cinsinden efrad-ı askerîyenin külle-yevmin Rus veya Sırb ordugâhlarına firar etmekde oldukları işidilmektedir.

Galiçya cihetleri esasen bataklık araziden müteşekkil olmakla buralarda harekât-ı harbiye müşkil bulunduğundan Rusları dahillere celb etdikden sonra, Almanların şark hududunda yaptıkları gibi yeniden tecavüzî harekâta kıyâm edeckleri havâdisi deverân etmekde ise de bu sırada Rusların ellerine geçdiği mervî bulunan yüzlerce toplar ve mitralyözler Avusturya ordusunun bu çekilme hareketinin pek tav'î olmadığı fikrini vermektedir. Zâten bidâyet-i muharebeden beri Viyana ve

Budapeşte etrafına dâiren-mâ-dâr istihkâmlar inşasına mübâşeret edilmesi bu Galiçya muharebelerinin netâyicinden, bidâyet-i emrden beri, endişe edilmekde olduğuna delâlet eder.

Zevahir-i hâle göre Avusturya-Macaristan Hükûmeti'nin son kuvvetinin sarfına teşebbüs ettiği görülüyor. Teşrîn-i evvel ibtidâsında 20 yaşından 23'e kadar te'cil olunan efrâdın dahi taht-ı silaha alınacakları söylenmektedir. Birkaç günden beri Peşte sokaklarından geçmekte olan müstahfız asâkirin sırtlarındaki palaspareller ve kayış yerine yünden işleme şeridler ve omuzlarındaki eski "werndl" tüfenkleri bilhassa nazar-ı tereddüd ve endişeyi celb etmektedir.

Sırbılar ele geçirdikleri Avusturyalı ve Macar esirlerini en ziyade hücum ma'rûz kalan Belgrad ve sair hudud istihkâmlarına habsetmekde ve bu sûretle Avusturyalıların bu mevâki'-i müstahkemeye karşı bombardımanlarına mâni olmakdadırlar. Avusturya-Macaristan evrak-ı havadisi sıkı bir nezâret altında olduğundan gazetelerde muvaffakiyetden gayri malumât mefkûddur. Tafsilât-ı ma'rûzadan muhât-ı ilm-i sâmi-i cenâb-ı âsaf-ı ekremîleri buyurulacağı üzere Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın el-yevm ikbâl-fürûz görünen şu'le-i muvaffakiyeti âtiyen hübübu melhûz olan sarsar-ı vukuât ile dûcâr-ı üfûl olacağından korkulur. Bu cihetle Devlet-i Aliyyece şimdiden tarafeyn-i muharebeynden birini şiddet-i iltizâmda ihtiyar-ı ihtiyât buyurulmasında isabet derkâr olmakla bazı Avusturya ve Alman gazetelerinin melfûf "Peşter Loyd" maktû'ası mütâlaasından münfehim buyurulacağı üzere cevâmi'-i şerifede Alman ve Avusturya ordularının galibiyetine Osmanlıların duâhân olduklarına veya Macar gazetelerinde görülen ve "sokaklarda kahrolsun Rusya çarı! Mahv olsun Poincare yaşasın Kayser! diye ahâlinin bağırıydıklarına dair olan telgrafların keşidesine sansür memurları tarafından mûmâna'at olunması münasib olacağı mütâlaa-i kâsırânesindeyim. Cereyân-ı vukuâta ve bendelerince bi't-tab' malûm olmayan esbâb-ı siyasiyeye mebnî İtilâf-ı Müselles hükûmetlerine karşı her ihtimale rağmen, bir vaziyeti hasmane alınması iktizâ ettiği takdirde bu tedbir-i muazzamın icrasına Romanya ve İtalya ve belki İsveç ve Norveç ile bi'l-ittilâf ve belki bi'l-ittifak bir anda başlanması ümid-i muvaffakiyeti te'mîn edeceği tabiidir. Ancak mevâki'-i coğrafyalarına nazaran bu hükûmetlerin böyle bir macerayı mühlike atılabilecekleri şüpheli ise de vukuât-ı âtiye-i nâgeh-zuhurun bu şübheyi de izâle edebileceği ihtimalden hariç değildir.

Hâtime-i maruzât olmak üzere birkaç günden beri bilhassa Avusturya-Macaristan'ın mevki'i kesb-i müşkilât eylediğinden ve mevsim-i şitânın takarrübiyle tehlike tezâyüd edeceğinden Hükûmet-i Seniyyemizin gayet basiretkar, bî-araf ve meyyâl-i sulh ve sükûn görünmekte devam eylemesi ve bu fırsattan bi'l-istifade kapitülasyonların ilgâsı hakkında vakar ve itidâl ve maamâfih azm ve ısrar ile müzâkerâta girişmesi muvâfık olacağını min-gayri haddin arza mücâseret ederim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 10 Eylöl [1]914

Peşte Başşehbenderi  
Ahmed Hikmet



## JAPONYA PETERSBURG BÜYÜKELÇİSİNİN ALMANYA'NIN GELECEĞİNE DAİR GÖRÜŞLERİ

İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında savaş çıkması durumunda Japonya'nın Mısır'a asker sevk edebileceğine, Japonya'nın Rusya'nın doğu sahillerinin güvendiğini sağlaması sebebiyle Rusların bölgedeki tüm güçlerini Almanların üzerine sevk ettiğine, “yarı ölü” bir Almanya'nın 5-10 sene zarfından daha güçlü bir şekilde ortaya çıkacağı için Almanya'nın imhası yolunda hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacaklarına dair Japonya'nın Petersburg Büyükelçisi'nin değerlendirmeleri

2 EKİM 1914

Petersburg'tan

*Fahreddin Bey'in Sadrazam Paşa Hazretlerine takdim ettiği telfrafname*

İngiltere ile Devlet-i Aliyye arasında harb zuhur ettiği takdirde Japonya'nın Mısır'a asker sevk edeceği bura mehâfilinde şâyi' olduğundan Japon sefiriyle hususî bir sûretde görüştüğüm sırada kendisinin bu hususdaki fikrini istihrac etdim. Sefir bu havadisın doğru olmadığını beyân etmekle beraber harbin umumî olmasına ve müttefiklerin hiddet-i esasisi Almanya'nın imha-yı kat'isi bulunmasına binâen müttefikimiz İngiltere taleb ettiği takdirde oraya kuvâ-yı askeriye i'zâm ederiz cevabını verdi. Biz Ruslara kâffe-i vesâitimizle muâvenet ediyoruz. Rusya'nın aksâ-yı Şark sevâhilinin muhafazasını deruhde ettiğimiz için Rusya Hükûmeti o havalide bulundurduğu bütün kuvvetlerini celb ederek Almanlara karşı sevk eylemiştir.

Rusya taleb ve arzu ettiği takdirde her vechle kendisine muâvenet etmeğe âmâdeyiz. Bizim arzumuz Almanya'nın mahvıdır. Çünkü yarı öldürülmüş olan Almanya beş on sene zarfında daha kavî ve zinde olarak doğrulacaktır.

Bütün müttefiklerimizle beraber Almanya'nın imhasına katiyyen azmetdik. Hiç bir fedakârlık icrasından çekinmeyeceğiz ve buna muvaffak olmadan akd-i sulh eylemeyeceğiz.

Fî 2 Teşrîn-i evvel [1]914

DH. EUM. 5.şb, 18/31-H



## OSMANLI DEVLETİ'NİN TARAFSIZLIK GEREĞİ KARASULARINI BÜTÜN DEVLETLERE KAPATMASI

Osmanlıların tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde kendi sularına giren İttifak devletleri savaş gemilerine engel olmaları gerektiği hakkında İngiliz sefaretinin notası

4 EKİM 1914

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Tercüme Odası

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne 4 Teşrîn-i evvel [1]914 tarihiyle İngiltere Sefâreti'nden vârid olan 112 numaralı takrîr-i şifahînin tercümesidir.*

Avrupa'daki muhâsamât-ı hazıra esnasında kendi bî-taraflılığına tamamî-i mürâ'âtı te'mîn maksadıyla taraf-ı Hükûmet-i Osmaniye'den ittihâz olunan tedâbîri ber-tafsil muhtevî bulunan Nezâret-i Celîle-i Hariciye'nin 27 Eylül [1]914 tarihli müzekkere-i şifahiyesi ahz olundu. İşbu müzekkere-i şifahiyenin mukaddimesinde Nezâret-i Celîle-i Hariciye tedâbîr-i mezkûrenin Hükûmet-i Osmaniye'yi vezâif-i bî-tarafisini ifâya ikdar için ittihâz edilmiş olduğunu beyân eylemekdedir. Bu tedâbîr vezâif-i mezkûrenin İngiltere Hükûmeti'nce malum ve musaddak olan kavâ'id-i esasiye ve umumiyeye muvâfık bir tarzda anlaşıldığını tebeyyün etmekte olduğu hâlde Hükûmet-i Seniyyece bu ana değin ittihâz olunan hatt-ı hareketin ma'rûz-zikr kavâ'id-i esasiyeye bu derecelerde muhalif olması sefâretçe bir kat daha mûcib-i istiğrâb olmaktadır Hükûmet-i Osmaniye tarafından vaz' olunan ilk kaide hasarat vuku'u denizin fırtınalı bulunması gibi ahvâli müstesna olduğu hâlde muharibine aid sefâin-i harbiyenin Osmanlı limanlarına duhulünü men' etmekde ve sefâin-i mezkûrenin ahvâli müsaid olur olmaz azîmet eylemelerini istilzâm eylemekde ve ikinci kaide ise muharib bir devlete aid olup bazı esbâb-ı hususiyeden nâşi Osmanlı limanlarından birine duhulüne müsaade olunan bir sefîne-i harbiyenin bile mezkûr limanda yirmi dört saatden ziyade tevakkuf eylememesi emr u ihzârına mutazammın bulunmaktadır. "Goben" ve "Breslau" namlarındaki Alman harb sefinelerinin Kal'a-yı Sultaniye Boğazı'na duhullerine ve mahiyet-i hakikiyesi hakkında bir gûne delil mevcut olmayan bir muâmele-i bey'u şîrânın vukubulmuş olduğu bahanesiyle Osmanlı sularında gayr-ı mahdûd bir müddetle kalmalarına müsaade edilmiş olması sûretiyle bu iki kaide Hükûmet-i Seniyyece tatbik ve icra edilmemiş olduğu gibi müddet-i tevkifleri yirmi dört saatden ziyade devam eden sefâinin harbin müddet-i devamınca muhâsamâta iştirâkine sâlih olamayacak bir hâle ifrâğına mütedâir olan dördüncü kaide ahkâmı da sâlifü'z-zikr sefineler hakkında cânib-i Hükûmet-i Seniyye'den tarbik olunmamış ve çünkü el-ân Almanların taht-ı teftiş ve nezâretlerinde bulunmakta olan bu iki sefinenin tamamen denize açılabilir bir hâlde bulundukları âşikâr bulunmuştur.



Zabt ve tevkif keyfiyeti ve muayene hakkı dahi dahil olduğu hâlde Hükûmet-i Osmaniye'nin bî-taraflığına muhalif bulunan her gûne hareketi men' etmekde olan beşinci kaide "Breslau" sefinesinin Kal'a-yı Sultaniye'ye muvasalatından biraz sonra orada İngiliz sefâinini muayene etmesi ve derûnlarında taharriyât icra etmesi sûretiyle sefîne-i mezkûre cânibinden açıktan açığa ihlâl edilmiş ve Hükûmet-i Seniyye sefinesi kendi bî-taraflığına karşı işbu tecavüzü îkâ' etmiş olan hükûmetden asla bir taziye-i aleniye talebinde bulunmamış ve "Breslau" sefinesinin işbu muâmelesini sükutla geçişdirebilmek sûretiyle kendi vezâif-i bi-tarafisini açıktan açığa ihlâl eylemiştir. Hükûmet-i Seniyye sefâin-i harbiyeyi yalnız kendi selâmetlerinin icab ettirdiği tamirâtı müddet-i kalile-i mümkün zarfında icra etmeleri mücaz olan bir Osmanlı limanında kuvâ-yı harbiyelerini tezyîd etmekden men' eden yedinci kaide ahkâmını tatbik etmediği gibi ikinci defa olarak aynı Osmanlı limanına gelen muharib devletlere aid sefâin-i harbiyenin lâ-ale't-tayn erzak, mühimmât ve saire almalarını men' eden sekizinci kaide ahkâmına dahi riâyet eylemiştir. Bu karîblerde beyân edilmiş olduğu üzere el-ân Almanların taht-ı teftiş ve nezâretlerinde bulunan "Goben" ve "Breslau" sefineleri Alman Hükûmeti'nin resmî vekilleri ma'rife tiyle tamir edilerek Almanların kumandası tahtında olarak denize açılmış ve Bahr-i Siyah'da icra etmiş oldukları müteaddid ve geşt u güzârlardan hîn-i avdetlerinde Alman Hükûmeti'nin hesabına olarak sefinelere erzak ve mühimmât alınmıştır. Hükûmet-i Osmaniye bizzat kendisi tarafından vaz' olunmuş olan kavâ'idin suver-i meşrûha vechle ihlâl edilmesine müsaade ve müsamahada bulunmak sûretiyle vazife-i bî-tarafisinden tekrar inhirâf etmiş ve bir Osmanlı limanını düşmanlarına karşı harekât-ı bahriyelerine üssü'l-esas ittihâzından ve kendi toprağından veyahut kendi sularında bahren veya berren muharib devletlerin kuvâsıyla icra-yı muhabereye vâsıt olan telsiz-telgraf mevkıfları te'sisinden ecnebi sefâin-i harbiyesini men' etmek hususunda uhdesine terettüb eden ve on ikinci kaidenin ittihâzı sûretiyle de açıktan açığa tasdik ve teslim olunan taahhüdden dahi işbu kaidenin "General" "Lilly Rickmers" ve "Kurkuvar" gibi sefâin tarafından açıktan açığa ihlâl edilmesi cânib-i Hükûmet-i Seniyyeden men olunmamıştır. Fi'l-vâki' Hükûmet-i Seniyye sefâin-i mezkûrenin harekâta karşı iğmâz-ı ayn etmek sûretiyle yalnız vazife-i bî-tarafisinden inhirâf etmiş olmakla kalmayıp belki de Alman sefâininin mugayir-i usul ve mevhum bir muâmele-i devr u ferâğ üzerine Osmanlı sancağı keşide etmelerine müsaade eylemek sûretiyle de birçok ahvâlde sefâin-i mezkûrenin harekâtını teshîl eylemiştir. Sefâret bilhassa Kurkuvar" sefinesi hakkında irsâl etmiş olduğu takrire serî'an bir cevap itâ edileceğini ümid eyler, nihayet Hükûmet-i Seniyyece ittihâz olunan tedâbîrin Boğazlar hakkında cârî olan ahvâli asla noksan ve ihlal etmediği tazammun eden on üçüncü kaide dahi bizzat memurîn-i Osmaniye tarafından nakz ve ihlâl edilmiştir. Memurîn-i mûmâileyhim bir takım mukavelat-ı düveliyeyi nakz ve ihlâl ederek İngiliz sefâin-i ticariyesinin Kal'a-yı Sultaniye Boğazı'ndan serbestî-i mürûrunu men' eylemişlerdir.

Hususât-ı meşrûhaya karşı Hükûmet-i Seniyye'nin ifâsı Nezâret-i Celile-i Hariciye'nin kavlince nezâret-i müşârunileyhânın fî 28 Eylül tarihli müzekkere-i umumiyesinde mûnderic kavâidin hükûmetçe ittihâzını istilzâm eylemiş bulunan vezâif-i bî-tarafisine bu ana değin riâyet etmiş olduğunu iddia edebilmesi gayr-ı



mümkündür. Hükûmet-i Seniyye bir tebliğ-i resmî ile vezâif-i mezkûreyi kat'iiyen tasdik etdikden sonra bazı Alman sefâini ile Alman memurlarının makâsıd-ı harbiyeye binâen kendi arazisinden istifade etmelerine karşı iğmâz-ı ayn etmekde devam eylediği takdirde sefâret tarafgîrâne ve hükûmet-i Osmaniye'nin bî-taraflılığına muhayir add u telakki etmekden kendisini men' edememekde olduğu şu hâle karşı son derece şiddetli protesto etmek mecburiyetinde bulunacak ve hükûmet-i metbû'anın serbestî-i hareketini tamamıyla muhafaza edeceğini beyân eyleyecektir. Eğer tebliğnâmeden maksad Hükûmet-i Seniyye'nin yeni bir hatt-ı hareket ittihâzına mey-yâl bulunduğunu irâe ve isbat etmek ise sefâret bu yolda vâki' olacak bir te'minâtı kemâl-i memnuniyetle sened ittihâz edecek ve bunu hükûmet-i metbû'asına iş'âr eyleyecektir.

HR. SYS, 2095/3-30



### MISIR'IN İŞGALİ PLANI ÜZERİNE BERLİN SEFİRİNİN GÖRÜŞLERİ

Mısır'ı istilaya memur Osmanlı kuvvetlerinin Süveyş civarındaki İngiliz savaş gemilerine karşı büyük çaplı toplar kullanması, Hicazdan ve civar havaliden yardımcı kuvvet toplanması, Mısır'da sakîn bedevilerin ve araplarının ayaklandırılmalarını temin ederek askeri eğitim verilmesi, zeplin bolonları vasıtasıyla mısır içlerine silah sevkiyatı yapılması, İstila ordusunun harekâtını kolaylaştırmak için bölgedeki demiryollarına dekovil hatlarıyla bağlantı yapılması, harekâtın gayet gizli tutulması gerektiğinden Suriye'de bulunan konsoloslar ve sair yabancı memurların buradan uzaklaştırılması gerekeceği gibi hususlarda Berlin sefirinin mütalaaları

15 EKİM 1914

Berlin Sefâret-i  
Seniyyesi  
Umumî Numara:  
12698  
Hususî Numara:  
457

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Gayet mahremâne.*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Mısır'da yapılacak hareket-i askeriye için Suriye'den tecemmü' ve sevkîyâta başlandığı bu cümleden olmak üzere köprücü dahi gönderildiği ve daha sair bazı istihzarâtda bulunulduğu istihbâr edilmiştir. Bu misüllü tedâbîr-i ihtiyâtiyenin vak-

tiyle ittihâzı şâyân-ı teşekkür olmakla beraber meselenin ehemmiyet-i azîmesini ve âtiyen alabileceği mikyâsa binâen vârid-i hâtır olan mütâlaât-ı atiyeyi berây-ı malumât-ı arza lüzum görürüm:

1- Mısır'ı istilaya memur kuvve-i Osmaniye'nin Süveyş civarında İngilizlerin büyük çapda müteaddid sefâin-i harbiye toplarıyla ve hatta zırhlı kulelerle mücehhez ve müstahkem bir hatt-ı müdâfaalarına tesadüf edeceği ve bu hattın imtidadı üzerindeki kıtâl kısmında dahi yine sefâin-i harbiyeden çıkarılacak ikinci derecede cesîm topar bulunacağı cihetle böyle kavî bir hatt-ı müdâfaayı bertaraf edebilmek için istila kuvvetinin dahi on iki santimetrelilik sahra obüslerinden bed' ile otuz iki santimetreye kadar büyük çapdaki obüs ve havanlarla mücehhez olması ve bütün bir muhasara parkına mâlik bulunması elzem addediliyor.

2- İngilizler Port Said, El Ariş beynindeki sahilde ve gerekse Akabe civarında karaya asker ihrac ederek Kanal'ı zorlamağa teşebbüs eden Osmanlı istila kuvvetinin yanlarını ve hatt-ı ric'atini kat' ve tehvide kıyâm edebileceklerinden yan taraplarda icab eden nikât-ı hakimeyi tutarak hasmın bu teşebbüsâtını akîm bırakmağa çalışacak ve ordu-yı asliye serbestî-i hareket te'mîn edecek bir kuvve-i muâvinenin ayrıca hesap ve tertibi ve bu kuvvete dahi mikdarı kâfi ağır topçu ilhâkı muktezîdir. Hicaz'dan ve civar havaliden celb edilecek urbana kuvvâ-yı nizamiye ilhâkıyla teşkilât-ı muâvine ihdâsı bu maksadı hayli teshîl eyler.

3- İngilizlerin kuvve-i mukâvemetini kesr ve emr-i müdâfaa da müşkilât ihdâsı için Mısır'da sakîn Bedevîlerin ve Urbanın kıyâm etdirilmesi haiz-i ehemmiyet olduğundan müte'addid seplinler vasıtasıyla geceleri Mısır'ın içerisine esliha taşımak ve buradan gönderilecek Alman zâbitleri ve bunlara ilhâk edilecek Osmanlı zâbitânı vasıtasıyla ahâliyi bu esliha ile teslîh ve İngilizleri geriden tehdid edecek sûrette teşkilat-ı askeriye rabt etmek icab eder.

4- İstila ordusunun harekâtını ve buna top ve mühimmât ve saire naklini teshîl ve te'mîn için Hicaz'a şimendüfer hattının Ma'an'dan itibaren Akabe'ye ve buradan Süveyş'e doğru dekovil ile temdîd ve rabtı ve Bağdad hattının dahi Adana havalisinden yine dekovil hatlarıyla Haleb-Şam hattına rabtı muktezî görülmekle bunun için Almanya'dan mikdar-ı kâfi dekovil malzemesinin sür'at-i irsâli icab eder.

5- Gerek istila ordusunun kıymet-i harbiyesini tezyîd ve takviye etmek ve gerek maâzallah zuhuru muhtemel bir adem-i muvaffakiyetde Almanya Devletini dahi maddeten alâkadar bulundurmak için bazı şerâit tahtında muhtelit bir Alman livâsının sevk ve ilhâkı muktezîdir.

6- Bütün bu işin muvaffakiyete müncer olması harekâtın gayet gizli tutulmasına vâbeste olduğundan Suriye'de bulunan konsoloslar ve memurîn-i saire-i ecnebiye ile şimendüfer hatlarında müstahdem memurların bir sûret-i münasibe de oradan teb'îdi iktizâ eder.

7- Harb-i hazıra iştirâk etmek devletçe mûcib-i menfaat addedilerek müttefi-kine ilân-ı husumet eylemek taht-ı karara alınınca Mısır'a karşı hareket-i taarruzıy-ye icrası fevâid-i mühimme te'mîn edebilir şöyle ki: Evvelâ kuvâ-yı berriyesi zâten mahdûd olan İngiliz'e bütün askerini orada tahşîde mecbur olacağından sevâhilimiz bi'n-nisbe taht-ı te'mîne alınmış olur. Sâniyen maddeten bir muvaffakiyet hâsıl ol-masa dahi Harb-i Umumî nihayetinde Süveyş karşısında Devlet-i Aliyye'nin bir istila ordusu bulunması devletin mevkiini tahkîm eyleyeceğinden şerâit-i sulhiye tesîr-i mühimm icra edebilir.

8- Hükûmet-i Seniyyece hîn-i hacetde Mısır'a karşı taarruz etmek mutasav-ver bulununca Almanya Hükûmetiyle müzâkerât-ı ciddiye girişilerek marru'l-arz mevâddın te'mîn-i istihsâli münasib olacağı derkâr bulunmakla ol bâbda emr u fer-mân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Teşrîn-i evvel [1]914

Berlin Sefir-i Kebiri  
**Mahmut Muhtar**

**HR. SYS, 2094/8\_8-9**





## GOEBEN VE BRESLAU GEMİLERİNİN SATIN ALINMA BELGELERİNİN İNGİLİZLERE İBRAZİ

Goben ve Breslau gemilerinin Almanya'dan satın alındığına dair belgelerin İtilaf devletleriyle savaşa neden olmaması için İngiliz sefaretine takdim edilmesi-  
nin uygun olduğu hakkında

21 EKİM 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Tercüme Odası  
Umumî Numara:  
1/1219  
Hususî Numara:  
27397/128  
Dersââdet 30  
Ağustos [1]330

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne*

*Hulâsa: Yavuz ve Midilli'nin evrakı hakkında*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

27 Ağustos [1]330 tarih ve 53698/280 numaralı tezkire-i aliyye-i âsafâneleri-  
ne arıza-i cevabiyesidir.

Zırlı Yavuz Sultan Selim Fırkateyn ve Midilli Kruvazör-i hümayunlarının  
keyfiyet-i mübâyaa ve akdine müte'allik evrakı ve bu bâbda cerayan eden mua-  
melâtı hakkında Daire-i Bahriyece bir kayd ve muâmele deverân eylememiş ve  
zâten keyfiyet-i mezkûre nezâret-i acizîlerinden ziyade Sadâret-i celîleye aid ve  
Meclis-i Vûkelâ kararına menût ahvâlden bulunmuş olduğundan bu bâbdaki ma-  
lumât ve evrak-ı matlûbenin ol vechle taharrî ve tedariki menût-ı re'y-i efhamîleri  
bulunmuş olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Bahriye Nâzırı nâmına  
Erkân-ı Harbiye Reisi  
[İmza]

\*

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi

*Huzur-ı sâmi-i hazret-i Sadâret-penâhî'ye*

*Hulâsa: Yavuz ve Midilli hakkında*

*Mahrem ve müsta'celdir.*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

İngiltere Sefâreti tercümesi leffen arz ve takdim kılınan 4 Teşrîn-i evvel [1]914 tarihli ve 112 numaralı ta'rîz-i şifahîsinde Hükûmet-i Seniyye'nin "Yavuz Sultan Selim" ve "Midilli" tesmiye ettiğimiz "Goben" ve "Breslau" namlarındaki Alman sefîne-i harbiyelerini mübâyaa etmesi münasebetiyle hükûmet-i metbû'a-sının Londra Sefâret-i Seniyyesi'ne vuku' bulan itirazâtını bi't-tekrar gerek bu iki sefîne-i harbiyenin ve gerek bazı Alman sefâin-i ticariyesinin icraatına dair yeniden bir takım isnâdâtta bulunarak bunlara karşı edilen muâmelenin Nezâret-i acizîye düvel-i müteharibe sefâretlerine mürsel 28 Eylül [1]914 tarih ve 54676/98 numaralı tezkire-i umumiyyede tafsil edilen kavâ'idi tarafeyn tamamıyla mugayir bulunduğunu iddia eylemekdedir.

İsnadât-ı vâkı'aya nezâret-i âcizîye mülzem bir cevap itâ edilebilmek üzere bu bâbda vazifedar olan Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nden bazı hususâtın isti'lâmına ve ez-an-cümle sefâret, sefâin-i mezkûre iştirâsının mahiyet-i hakikiyesine dair hiçbir vesika bulunmadığını iddia ile keyfiyet mübâyaaı terdid ettiği için evvel emirde sefâin-i mezkûrenin hangi tarihte ve ne gibi şerâit tahtında iştirâ edildiği nezâret-i acizîye sûret-i kat'iyede beyân edilip edilemeyeceğinin istifsârına ve keyfiyet-i iştirâya ve akde müte'allik evrak ve vesâik mevcut olduğu takdirde bunların görülmesi faideden hâlî olmayacağının izbarına mecburiyet hâsıl olmuşdu. Cevaben nezâret-i müşârunileyhâdan vârid olan 30 Ağustos [1]330 tarihli ve hususî 128 numaralı tezkirede bu hususun Sadâret-i Celîleye aid ve Meclis-i Vükelâ kararına menût mesâilden olduğu der-miyân kılındığından tensîb-i âlî-i fahîmânelerine iktirânı hâlinde Nezâret-i acizîye malumât-ı lazıme itâsı hususuna müsaade-i celîle-i Sadâret-penâhîleri erzân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 1 Zilhicce [1]332 fî 8 Teşrîn-i evvel [1]330

Hariciye Nazırı

**Said Halim**



## BOZCAADA'DAKİ İNGİLİZ-FRANSIZ GEMİLERİNE KARŞI GİRİŞİMLER

İngiliz ve Fransız savaş gemilerinin Osmanlı toprağı olan Bozcaada önünde yirmi dört saatten fazla beklemeleri sakıncalı olduğundan ilgili devletler nezdinde gerekli teşebbüsün yapılması hakkında

22 EKİM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Numara: 2611

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

İngiliz ve Fransız sefâin-i harbiyesi mütemâdiyen Bozcaada önünde bulunuyorlar. Ahîren tayyare ile icrâ edilen bir keşif neticesinde hâlâ orada bulundukları anlaşıldı. Boğaz medhali yakınındaki Bozcaada, Merkeb adaları, İmroz Adası Devlet-i Osmaniye'ye aid olduğundan muhârib olanlara mensub sefâin-i harbiyyenin Osmanlı karasularında 24 saatden fazla bulunmaları gayr-ı caiz olmakla bu bâbda lâzım gelen teşebbüsâtın icrâsı ve neticesinin inbâsı bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Zilka'de [1]332 ve fî 27 Eylül [1]330.

Başkumandan Vekili  
**Enver**

\*

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube  
Numara: 2976. m

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Müsta'celdir.*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Fî 7 Teşrîn-i evvel [1]330 tarihli ve 55846/1512 numaralı tezkire-i aliyyeleri cevabıdır.

Karasuları ile menâtık-ı memnû'a hakkında ahîren ittihâz ve sefârât-ı ecnebiyeye tebliğ kılınan mukarrerâta İngiltere Hükûmeti'nin kuyûd-ı ihtirâziye dermiyân etmesi her hükûmete kendi karasularını tayin ve tahdîd salâhiyetini bahşeden hukuk-ı düvel ahkâmı ile kâbil-i te'lîf değildir.

Muhârib devletleri karşı vezâif-i bî-arafisini lâıyıkı ile îfâ ederek hiçbir gûnâ sû-i tefehhüm ve ihtilâfâta meydan vermemek ve kendi emniyet ve selâmetini te'min ve muhafaza eylemek için Hükûmet-i Seniyye kendi karasularını altı mil olarak kabul ve ilân etdiği gibi İtalya ve Yunan hükûmetleri dahi daha evvel kendi karasularını altı mil kabul etmişler ve o vechile tebligâtında bulunmuşlardır. İtalya ve Yunan hükûmetlerinin bu mukarrerâtına itiraz edilmeyerek bize karşı bu itirâzın dermiyânı şâyân-ı teemmüldür.

İngiltere Hükûmeti'nin Akdeniz Boğazı'ndan çıkacak Osmanlı sefâin-i harbiyesine karşı tavır ve hareketi ma'lûm iken şimdi böyle bir itiraz serd etmesi de ayrıca şâyân-ı dikkatdir. Bilhassa her zaman için ehemmiyeti derkâr olan Akdeniz ve Karadeniz Boğazı ile İzmir ve Şattü'l-Arab'ın medhallerindeki menâtık-ı memnû'anın hudud ve sahasına karşı vuku'a gelen her hangi bir itirâzın tarafımızdan kabulü selâmet-i müdâfaa-i memleket için gayet tehlikeli olduğundan Hükûmet-i Seniyye'nin mukarrerât-ı mezkûreyi ittihâzda takib etdiği hüsn-i niyetini nazar-ı itibara almayarak mevâd ve ahkâmına karşı vuku'a gelecek her nev' tecavüz fi'len ve cebren men' edilecektir; başka türlü harekete imkân yoktur. Binâenaleyh ol vechile tebligât-ı lâzımenin îfâsıyla neticesinin inbâsı babında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 2 Zilhicce [1]332 ve fî 9 Teşrîn-i evvel [1]330

Başkumandan Vekili

**Enver**

**HR. SYS, 2095/5\_26, 33**



## AVUSTURYA MACARİSTAN ORDUSU KUMANDANLARI LİSTESİ

Sırbistan, Galiçya ve Lehistan'daki Avusturya-Macaristan Ordu kumandanlarının isim listesi

25 EKİM 1914

Peşte  
Başşehbenderliği  
Aded: 9650/109

*Hariciye Nezâret-i Sâmi'si'ne*

*Mahrem*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Mühimme Kalemi ifadesiyle şeref-vârid olan 18 Teşrîn-i evvel [1]914 tarihli ve 55686/3747 numaralı emirnâme-i cenâb-ı nezâret-penâhîleri cevabıdır.

26 Eylül [1]914 tarihli tahrîrât-ı âcizîde mevzû'-ı bahs gazete muhabiri Milan'da neşrolunan Corriere della Sera cerîdesinin muhabiri Mösyö A. Fraccaroli'dir. Mûmâileyh bir müddet Galiçya'da, Avusturya ordularıyla beraber harb muhabiri sıfatıyla bulunduktan sonra kendisini hatt-ı harbe yaklaştırmadıklarından dolayı avdet etmeğe mecbur olmuş ve arz olunduğu vechile Lemberg'in tahliyesinde isbat-ı vücud eylemiştir. Milan'a esna-yı avdetinde Budapeşte'de bir iki gün kalmıştır.

Bu vesileden bi'l-istifade bir dereceye kadar gizli tutulan Avusturya-Macaristan ordu kumandanlarının esâmîsi ber-vech-i âtî arz olunmağla bunun dahi Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne tebliği menût-ı müsaade-i sâmiye-i cenâb-ı nezâret-penâhîleridir.

Sırbistan'daki Avusturya-Macaristan kumandanları:

General Potiorek

General Liborius Frank



Galiçya'da ve Lehistan-ı Rusî'deki Avusturya-Macaristan kumandanları:

- 1- Süvari General Dankl
- 2- Mirlivâ Archiduc Pierre Ferdinand
- 3- Süvari General Svetozar Boroëvic
- 4- Piyade General Terstyansky

Kuvâ-yı bahriyye kumandanı:

Amiral Baron Haus

Âtîde muharrer kumandanlar mevki'-i harbden geri çağrılmışlardır:

Süvari General Kolozsvary

Süvari General Aüffenberg

General Lotar Qissl

Bunlardan mâadâ vaktiyle Krakowa kumandanlığında bulunmuş olan General Brudermann dahi tekâüde sevk edilmiştir.

Ancak memleketimizi menfaatkâr edecek her gûnâ ma'lûmât ve mütâlaâtın arzı mütehattimü'l-ifâ bir vazife-i mutenâ olduğundan bu yolda vâki' olacak ma'rûzât-ı mahremânenin muhtelif nezâretlerdeki lâ ale't-tayin her hangi bir ecnebi memurun gûş-ı ittilâ'ına vâsıl olmamasına be-gayet dikkat olunacağı derkâr olmağ-la ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 25 Teşrîn-i evvel [1]914

Peşte Başşehbenderi

**Ahmed Hikmet**

**HR. SYS, 2108/3-8**



## EGE ADALARINDAKİ RUM ÇETELERİN ANADOLU'YA SIZMALARININ ÖNLENMESİ

Ege adalarındaki Rum çetelerin Osmanlı sahillerine yaklaşmalarının engellenmesi için Harbiye Nezareti tarafından yapılan talep üzerine Yunan Başvekili Venizelos ile görüşen Atina Sefiri Ali Galip Bey'in bildirdiğine göre sıkı askerî denetim yapılması sebebi ile Adalarda çete bulunmadığı ancak Osmanlı Hükümeti'ni tatmin için gerek şahsen gerekse ortaklaşa her türlü tedbiri almak üzere anlaşmaya hazır olduklarını ifade ettiği

28 EKİM 1914

Atina Sefâret-i  
Seniyye-i  
Osmaniyesi  
Umumî. 1904  
Hususi: 918

*Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

*Mühimme Kalemi'ne*

*Hulâsa: Rum çeteleri hakkında*

*Sadrazam ve Hariciye Nâzırı fehâmetli devletli Prens Said Halim Paşa  
hazretlerine*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Resîde-i dest-i ta'zîm olan 15 Teşrîn-i evvel [1]914 tarih ve 585/5555 numaralı tahrîrât-ı aliyye-i nezâret-penâhîleri üzerine Başvekil ile tekrar görüşdüm. Ve Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nin Rum çeteleri hakkındaki hulâsasını aynen kendisine gösterdim.

Mösyö Venizelos bir aydan beri Adalar memurîn-i askeriyesi gayet sıkı tedâbîr ittihâz eylediklerinden oralarda ne çete teşkilâtı ve ne de sevkîyât icrası gayr-ı mümkün hâle geldiğini ve hatta müracaat-ı ahîrem üzerine tekrar eylediği vesâyâ-yı şedîdeye cevaben "Adalarda çete bulunmadığı yalnız Anadolu'dan muhâceret eden Rumlardan bazıları tekrar memleketlerine fûrceyâb-ı duhûl olmak üzere geceleyin sevâhile takarrüblerinde eşkıya zannıyla üzerlerine ateş edilmekde bulunduğu ve maa-hâzâ bu gibilerin dahi gitmelerine son derece mümâna'at kılınmakda ise de tedâbîr-i müttehizeyi daha müsmir bir hâle getirmek için bir-iki ufak vapur gönde-

rilmesini" müş'ir kumandanlıktan bir gün evvel almış olduğu bir telgrafi aynen çâkerlerine göstermiştir. Başvekil çâkerlerini büsbütün ikna için "Adalar meselesinde sizi ısrara sevk eden esbâb-ı mühimmeden birisi oralarda çeteler teşkiliyle sevâhil-i Osmaniye'ye tecavüz edebilecekleri farziyesi iken bizim bu yoldaki iddianızı muhikk gösterecek ahvâle meydan verebileceğimizi tasavvur eder misiniz" demiş ve bu gibi vekâyî'in men'-i vuku'u yani Yunan Hükûmeti esasen çete teşkiline kat'iyen mâni olmakla beraber şurada burada teşekkül edebileceklerin dahi bir sûretle Adalardan çıkıp sevâhil-i Osmaniye'ye takarrüblerini men' için tarafeynden ufak vapurları tahsis edilmek vesaire sûretiyle bazı tedâbîr-i müştereke ittihâzı münasib olacağını söylemekliğim üzerine "Hükûmet-i Seniyye'yi bu meselede tatmin için gerek münferiden gerekse müştereken her türlü tedâbîr-i mâni'a ittihâzına ve mukavelât-ı mahsusa akdine hazırım" demiş olduğu ve işbu mütâlaa-i çâkerânem nezd-i âlî-i fahîmânelerinde mazhar-ı kabul buyurulduğu takdirde talimât-ı mahsusa-i âsaf-ı ekremîlerine muntazır bulunduğum ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Teşrîn-i evvel [1]914

Atina Sefiri  
Gâlib Kemali

HR. SYS, 2101/2-11





## BUKOVİNA'YA SEVK EDİLECEK AVUSTURYA-MACARİSTAN KUVVETLERİNE ALMAN TAKVİYESİ

Bukovina'ya sevk edilecek Avusturya-Macaristan askerlerine Almanya'dan önemli bir kuvvet ilâve olunduğu

30 EKİM 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemî  
3134

*Viyana Sefiri Hilmi Paşa hazretlerinden vârid olan 30 Teşrîn-i evvel  
[1]914 tarihli ve 532 numaralı telgrafnâmenin hallidir.*

Macaristan'da mütehaşşid Avusturya ve Macaristan askerine Almanya'dan mühim bir kuvvet ilâve olunduğu ve bu ikinci kuvvetin Bukovina'ya sevk edileceği istihbâr olunmuştur. Bu habere yalnız Rusları o cihetden dahi tazyik için ittihâz olunmuş tedbir nazarıyla bakılamayıp niyyet ve evzâ'ı şimdiye değin tavazzuh etmeyen ve her gün tebdîl-i etvâr eden Romanya'nın tehdid edileceğine de hükmolunmak icab ediyor.

**HR. SYS, 2108/4-1**





İstanbul'da Harbiye Nezareti önünde  
(Bugünkü İstanbul Üniversitesi Rektörlük binası) talim gören askerler



## KAFKAS HUDUDU İLE EGE DENİZİ'NDEKİ ASKERÎ DURUM

Kafkasya hududundan alınan resmi bilgilere göre Rusların Osmanlı Kafkasya hududunun birçok noktalarına taarruz ettikleri fakat uğradıkları şiddetli mukavemet karşısında kayıplar vererek kısmen geri çekilmek zorunda kaldıkları, Ege Denizi'nde ise İngiliz kruvazörlerin bir Yunan torpidosunu Osmanlı torpidosu zannederek ateş açtıklarına dair Başkumandanlıktan matbuata gönderilen resmî tebliğ

2 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 2291

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

20 Teşrîn-i evvel [1]330

Bilumum matbûâta verilecektir.

Kafkasya hududumuzdan aldığımız resmî malumâta nazaran Ruslar hudud kıta'âtımıza birçok nikatda taarruz etmişler ve fakat uğradıkları şedîd mukâvemet karşısında telefât vererek kısmen geri çekilmeğe mecbur olmuşlardır. Bahr-i Sefîd havzasında dahi İngiliz kruvazörleri kendilerine takarrüb eden bir Yunan torpidosunu Osmanlı torpidosu zannederek üzerine ateş açmışlar ve batırmışlardır. İşte şu iki vak'a düşmanlarımızın evvelden beri ta'mim etdikleri muhâsamâta Karadeniz'de ibtidâr eylediklerini gösteriyor. Bütün Osmanlı halkı mevcudiyetini imhaya ma'tûf olan bu tecavüzâta karşı doğrularla beraber olan Cenâb-ı Hakk'a güvenerek muâmeleye hazırdır.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-1



## BAĞDAT İNGİLİZ KONSOLOSLUĞUNDA ELE GEÇEN SİLAHLAR

Bağdat'ta bulunan İngiliz Konsolosluğu'ndan bazı cephane sandıklarının Dicle Nehri'ne atılmakta olduğu görülünce yapılan aramada sandıklar içerisinden İngiliz yapımı silahlar ve mühimmat bulunduğu ve elde edilen malzemeye el konulduğu

3 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 2325

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

21-8-/1/330

Âtîdeki resmî haberin matbûâta tebliği ve bundan aynen lazımı gibi kalem yürütmelerinin de tenbih buyurulması rica olunur.

Bağdat'dan alınan resmî raporlar mündericatına nazaran Bağdat İngiltere Konsoloshanesi'nde bir takım cephane sandıkları çıkarılarak Dicle Nehri'ne atılmakta olduğu görülerek bunları nakleden motor derhal derdest olunmuştur. Suya atılan cephane sandıklarından on sandık çıkarılmış ve vakit bulunamadığı cihetle suya atılmak üzere ihzâr edilip konsoloshanede kalan diğer tüfek sandıkları da zabt ve müsâdere olunmuştur. Bu sandıklar derûnunda 35 aded İngiliz askerine mahsus tüfenk ve altı kısa ve iki uzun martin dört rovelver ve muhtelif fişekler küllî mikdarda barut ve 9 sandık cephane bulunmuştur. Suya atılmış esliha ve mevâdd-ı nâriyenin de taharrî edilerek peyderpey ihrac edildiği ve tekmîl bu eslihanın kâbil-i istimâl ve mükemmel oldukları anlaşılmıştır.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-2





## İRAN TOPRAKLARINDA OSMANLI-RUS MUHAREBESİ

İran'ın savaşta tarafsız olduklarını ilan etmelerine rağmen topraklarında meydana gelen Osmanlı-Rus çatışmasını protesto etmesi

4 KASIM 1914

Sefâret-i Kübra-yı  
Devlet-i Aliyye-i  
İran  
İslambol

*Sûret-i tercüme*

İran Devlet-i Aliyye'sinîn işbu hudûs eden Avrupa muharebesinde muhafaza-i bî-tarafî ilân eylediğine dair sudûr buyurulan fermân-ı hümâyûn-ı şahane 14 Zilhicce 1332 tarihli ve 3840 numaralı telgrafnâme ile tebliğ etmiş idim. Keyfiyet zât-ı aliyyelerince de malum olduğu vechle muharebenin bidâyetinden beri ulyâ-yı devlet-i aliyyemizin niyet ve meslekleri bî-tarafılığıın muhafazası idi. Ama maa't-teessüf Memâlik-i İraniye'nin bazı nikâtında bir mikdar asâkir-i ecnebiye bulunmasıyla bî-tarafılığıın idamesi mümkün mertebe muhafaza olunamayacağı tabîi olub ulyâ-yı devlet-aliyyemiz işbu nokta-i nazardan dolayı Rusya devletiyle müzâkerâta girişib neticede Azarbaycan'daki ve sair nikât da bulunan askerlerini geri alması icab ederdi.

Bu sırada şâyân-ı ehemmiyet olan mesele Osmanlı Devlet-i Aliyyesi'nin ilân-ı seferberî ederek techizâta başlaması idi. Osmanlı ve Rusya devletleriyle hem-hudud bulunmamız münasebetiyle bir harb vuku'unda tarafeyninin ameliyât ve sevk-iyât-ı askeriyesi vüs'at peydâ ederek hududumuz dahiline sirayet edeceği tâbii ve âşikâr olub ve bunun önünü almak için Rusya Devletiyle ve vesâtat-ı aliyyenizle de ulyâ-yı Devlet-i Aliyyeyi Osmaniye'nin nazar-ı teveccühünü celbe ve İran Devleti'nin bî-tarafılığına kâmilten riâyet olunmasını rica etmiş idim.

Maa't-teessüf müzâkerâtın bir netice-i haseneye iktirân etmeksizin Osmanlı ve Rusya devletleri beyninde muharebe ilân edildi. Ve müteakiben asâkir-i Osmaniye ki bizim hududumuz civarında tahşîd olunarak karargâh ittihâz etmişler idi. Urumiye cihetinden İran toprağına tecavüz olunup Rus asâkir-i nizamiyesiyle muhâsamâta başlamışlardır. İran Devleti vaktiyle vürûd eden ıttılâ'âta nazaran bir taraftan bazı memurîn-i askeriye-i Osmaniye aşair-i İraniye-i hududiyei tahrik ve diğer taraftan dahi Rus memurîn-i askeriyesi Azerbaycan'daki nüfuz ve mevkillerini tahkîm etmeleri ve bu vekâyî'in zuhura geleceği evvelce de nazar-ı dikkati celb etmiş idi.

Bu kere İran toprağına vâki' olan tecavüz ve bî-taraf ahâliye vârid olmuş ve olacak maddî ve manevi her gûnâ zarar ve hasarâtın mes'uliyeti her iki muhâsım



devlete aid olacağı tabîi olup makamât-ı lazıme de tebliğ ve protest edilmiştir.

Zât-ı âliniz dahi Devlet-i Aliyyemizin karar ve nokta-i nazarını makamât-ı lazıme iblâğ etmeleri müstercâdır.

Fî 15 Zilhicce [1]332 aslına tatbik edilmiştir.

Mühür

HR. SYS, 2337/6-3



### ÇANAKKALE BOĞAZI GİRİŞİNİN BOMBALANMASI

Rusların Osmanlı hudutlarında yığınağa başladıkları ancak bazı bölgelerde geri püskürtüldükleri, İngiliz ve Fransız zırhlılarının Çanakkale girişini bombaladıkları ancak pek önemli zarar veremedikleri hakkında resmi tebliğ

5 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 2364-1478

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti vasıtasıyla cerâide*

22 Teşrîn-i evvel [1]330

1- Ruslar hudud civarlarındaki mevzilerini tahkîme başlamışlardır. Fakat Karakilise ve Işhan mıntıkalarından kâmilan def' olunmuştur.

Askerimizin şevk ve besâleti gayet iyidir.

2- Çanakkale medhali bombardımanı hakkında alınan malumât-ı ahîreye nazaran bombardımana İngilizlerin [Inflexible, Indefatigable, Gloucester, Defence] zırhlı kruvazörleriyle Fransızların (Republique ve Bouve) zırhlıları ve iki kruvazör, sekiz torpido iştirâk ederek iki yüz kırk mermi atdıkları hâlde pek mühim bir zarar îkâ'ına muvaffak olamamışlardır. Tabyalarımızın bir kaçından bi'l-mukabele atılan ancak on kadar mermiden biri dün dahi bildirildiği vech üzere İngiliz zırhlılarından birine isabetle işti'âl husûle getirmiştir.

3- Bir İngiliz vapuru mürettebât ve eşyası bi'l-ihrac Ayvalık'da batırılmışdır.

4- Başka yerlerde şimdilik bir şey yoktur.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-4



## ANADOLU'NUN DOĞU SINIRINDAKİ RUS KAZAK SÜVARİLERİNİN PÜSKÜRTÜLMESİ

Doğu sınırlarında bulunan Osmanlı süvari birlikleriyle Rus Kazak süvarileri arasında çatışmalar olduğu ve süvarilerimiz Rus Kazaklarını püskürterek takibe başladıkları hakkında başkumandanlık makamından gazetelere gönderilen resmi tebliğ

5 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube Müdüriyeti  
Numara: 2416

*Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

Dün kahraman süvarilerimizle Rus Kazak süvarileri arasında müsâdeme olmuşdur. Kazaklar mağlub olarak ric'at etmişlerdir. Süvari fırkalarımız düşman ordusunun arkalarına sarkmıştır.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-5





## İNGİLİZ VE FRANSIZ GEMİ VE MALLARINA EL KONULMASI, BAĞDAT'TAKİ İNGİLİZ VE RUS KONSOLOSLUKLARINDA SİLAH VE MÜHİMMAT BULUNMASI

İzmir limanına gelen üç büyük ve pek çok da küçük İngiliz ve Fransız vapuruna el konularak mürettebatının esir edildiği, Bağdat'ta bulunan İngiliz ve Rus konsolosluklarında arama yapılarak silah ve mühimmat elde edildiği, Aydın Kasaba ve Hayfa-Kudüs demiryolu şirket idarelerine el konularak buralarda çalışan memurların harp esiri olarak istihdam edildikleri hakkında basına yapılan tebliğler

5 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 2411

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

23-8-/1/330

- 1- Şark hududunda askerimiz her cihetde temasa gelmiştir.
- 2- İzmir Limanı'nda üç büyük İngiliz, müte'addid küçük İngiliz ve Fransız vapuru zabt ve müsâdere olunarak mürettebatı esir edilmiştir.
- 3- Bağdat'taki İngiliz ve Rus konsoloshanelerinin taharrîyatına devam edilerek evvelce bildirilenlerden mâadâ mavzer ve mannlicher sisteminde on altı tüfek, otuz iki tabanca, sekiz yüz elli tüfenk fişengi, yüz yetmiş tabanca fişengi ve on beş süngü daha elde edilmiştir.
- 4- Aydın-Kasaba ve Hayfa-Kudüs Demiryolları şirketleri idarelerine vaz'-ı yed olunarak İngiliz ve Fransız tebaasından olan memurîni esir-i harb addıyla istihdam edilmeğe başlanmıştır.
- 5- İngiliz Sefârethanesi'nde ve Saint Benoit Mektebi'nden telsiz ve telgraf antenleri bulunarak müsâdere edilmiştir.
- 6- Diğer cihetlerde şimdilik bir şey yoktur.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-6



## ABADAN'DAKİ BAZI GAZ DEPOLARININ ALEV ALMASI

Şattularap'taki Osmanlı motorbotunun Abadan'da bir İngiliz ganbotuna rastlamasıyla karşılıklı ateş açıldığı, bazı gaz depolarının alev aldığı hakkında gazetelere gönderilen tebliğ

6 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara. 2519

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti vasıtasıyla umum cerâide*

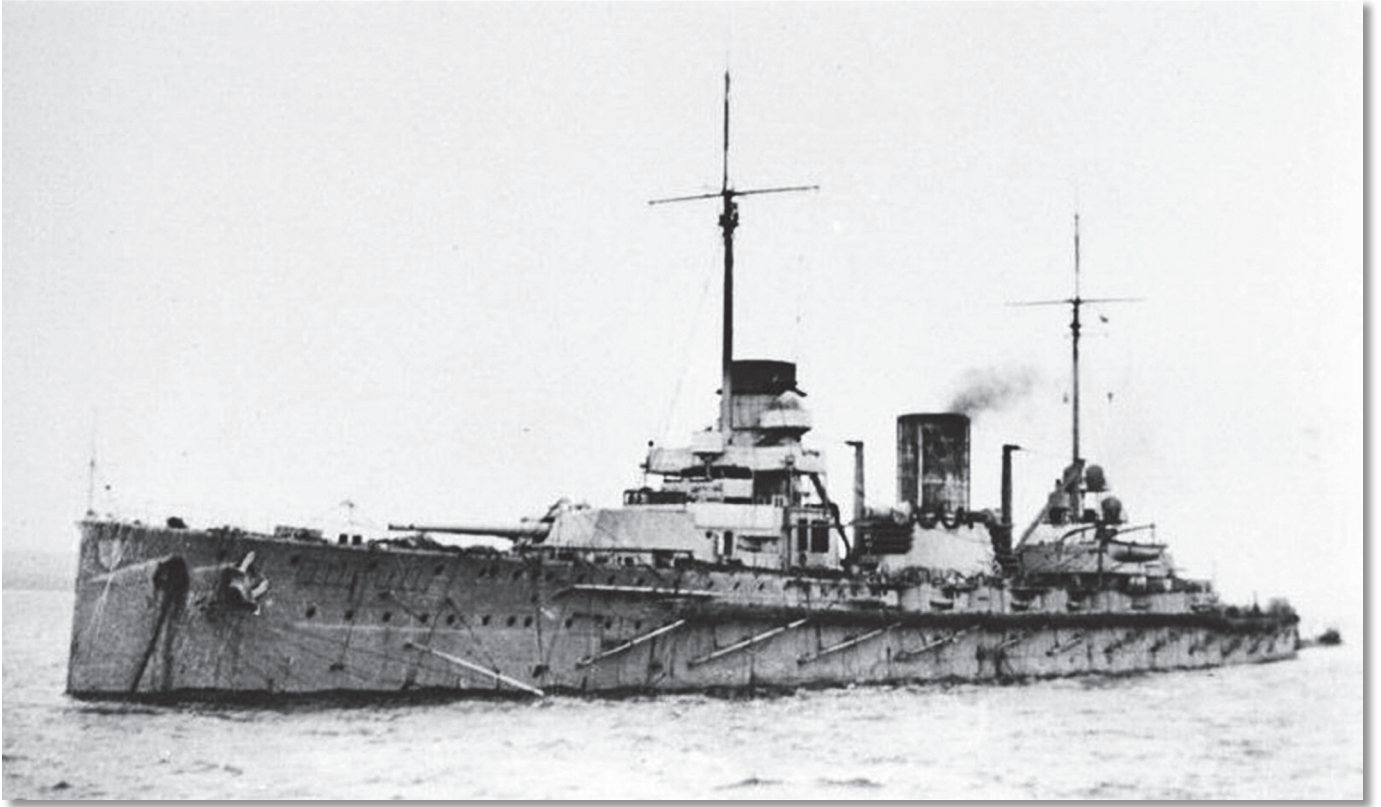
1- Kafkasya hududuyla Akabe'de yeniden bir vak'a yoktur.

2- Şattularab'da berây-ı tarassud gezmekde olan motorboutumuz, Abadan'da bir İngiliz ganbotuna tesadüf ile tarafeynden ateş teâtî edilerek İngiliz ganbotunun üzerinde işti'âl vuku'a gelmiş ve motorbottan atılan mermilerden bazıları Abadan'daki İngiliz gaz depolarına isabetle mezkûr gaz depolarında yangın îkâ' eylemiştir.

Motorbot bilâ-ârıza Basra'ya avdet etmiştir. Gaz depoları yanmaktadır.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-10



Yavuz adını alan Alman Goeben Zırhlısı



## ŞATTÜLARAP'TA OSMANLI-İNGİLİZ ÇATIŞMASI

Şattülarap'ta gözetimde bulunan Osmanlı motorbotunun İngiliz ganbotuna ateş açtığı hakkında resmi tebliğ

7 KASIM 1914

Osmanlı Telgraf  
Ajansı  
Agence  
Télégraphique  
Ottomane  
Pera-  
Constantinople

*Fî 25 Teşrîn-i evvel [1]330*

Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

Kafkasya hududuyla Akabe'de yeniden bir vak'a yokdur.

Şattü'l-Arab'da berây-ı tarassud gezmekte olan motorbotumuz Abadan'da bir İngiliz ganbotuna tesadüf ile tarafeynden ateş teâtî edilerek İngiliz ganbotunun üzerinde iştiâl vukû'a gelmiş ve motorbotdan atılan mermilerden bazıları Abadan'daki İngiliz gaz depolarına isabetle mezkûr gaz depolarında yangın ikâ' eylemiştir.

Motorbot bilâ-ârıza Basra'ya avdet etmiştir. Gaz depoları yanmaktadır.

**HR. SYS, 2108/3-15**





## İTALYA'NIN TRABLUSGARP VE ERİTRE MÜSLÜMANLARINDAN KORKUSU

Osmanlı Devleti'nin savaşa iştirakı sebebiyle Hristiyan Devletlerin sömürge-lerinde bulunan Müslüman toplulukların, Hilafet makamına kesin bağlılıkları sebebiyle her fırsatta Osmanlı Devletinin düşmanları aleyhine kıyama kalkı-şabilecekleri, ancak dost ve tarafsız kalan hükümetlere karşı böyle bir durum olmaması için Osmanlı Hükümeti'nin azami gayret göstereceği, İtalya'nın da Trablusgarp ve Eritre Müslümanlarının kıyamından endişe ettiğine dair İtal-ya sefiri ile yapılan görüşme

8 KASIM 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Aded:56748/1570

### *Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri  
26 Teşrîn-i evvel [1]330 tarihli ve 56737/1566 numaralı tezkire-i senâverîye zeyldir.

Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinden alınan 6 Teşrîn-i sâni [1]914 tarihli telgrafnâme ber-vech-i zîr naklolunur:

"İtalya sefiri Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'nin Harb-i Umumî'ye iştirakı mülâbesesiyle ehl-i İslâmın sûret-i umumiyede Hristiyan hükümetleri aleyhinde kıyâm etmeleri mümkün ve melhûz olup olmadığını dostâne sual etmesi üzerine Müslümanların makam-ı akdes-i hilafete şedîd bir râbıta-i diniye ile merbût olduk-larından ehl-i İslâmın fırsat ve imkân buldukça husamâmız aleyhinde kıyâmları kaviyyen melhûz olduğu fakat Devlet-i Osmaniye'ye karşı dost ve bî-taraf kala-cak hükümetlerin müstemlekâtında sâkin müslümalarda âsâr-ı heyecan hâsıl olsa bile kendilerini teskine gayret edeceğimizi beyân etmiş idim. Mühimce bir zâtın beyânatına nazaran Trablusgarb ile Eritre müstemlekesinde mütevattın Müslüman-ların kıyâmından İtalya'da az çok endişe edildiği ve Hükûmet-i Seniyyece verilecek te'minât mûcib-i hoşnudî ve itmînân olacağı anlaşılmakta ve sefirin çend-gün ev-velki suali bu rivayeti te'yid etmektedir. ..."

Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne de yazıldı efendim.

Fî 19 Zilhicce [1]332 fî 26 Teşrîn-i evvel [1]330

Hariciye Nâzırı nâmına  
Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi  
Ahmed Reşid



## CEPHELERDEN HABERLER

Mısır hududu, Kafkasya Poti ve Akabe cephelerindeki askeri harekata dair resmi tebliğ

8 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

26-8-[1]330

- 1- Müsta‘inen bi-tevfikihî teâlâ dün Mısır hududu tecavüz edilmiştir.
- 2- Rus Donanması kendi harb limanlarına iltica etdiklerinden donanmamız Kafkasya'nın en mühim limanlarından olan Poti'yi bombardıman ederek hasarât îkâ' etmiştir.
- 3- Jandarma ve aşayirimiz Akabe'ye çıkan İngiliz kıta‘âtını perişa[n] etdiklerinden İngilizlerin oradaki zırlılarından dördü çekilmiş yalnız bir kruvazör kalmıştır.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-12





## AVUSTURYA'NIN SAVAŞA GİREN OSMANLI DEVLETİ'Nİ TEBRİK ETMESİ

Avusturya Orduları Başkumandanı Arşidük Friedrich'in büyük bir cesaretle kendi taraflarında savaşa katılan ve çok kısa bir süre içerisinde eksikliklerini tamamlayarak kabiliyetli bir bahriye teşkilatı hazırlayan Osmanlı idarecilerini tebriki ve Bahriye Nazırı Cemal Paşa ile Başkumandan Enver Paşa'nın cevap yazıları

8 KASIM 1914

Dersaadet Merkez  
Kumandanlığı  
İdare-i Örfiye  
Kalemi  
Numara: 3031

### *Osmanlı Harbiye Nâzır-ı Celîli Enver Paşa hazretlerine*

Hükûmet-i Osmaniye'nin bizim hak ve medeniyet uğrunda açtığımız harbe kemâl-i cesaretle iştirâkinden ziyadesiyle memnun ve mesrûr olarak zât-ı nezâret-penâhîlerine müttefik düşmanlarımıza karşı harb ile ihrâz-ı zafer edecek olan şanlı bir ordunun sâik-i hakîkisi olarak selamlarım. Donanma-yı Osmani'nin muvaffakiyat-ı hasenesini bir fâl-i hayr addeder ve bu sebeble zât-ı nezâret-penâhîleriyle kuvve-i fi'liyesi sayesinde kısa bir müddet zarfında böyle kâbiliyetli bir kuvve-i bahriye ihzâr eden Cemal Paşa hazretlerini taht-ı emrimde bulunan kuvâ-yı berriye ve bahriye nâmına an-samîmî'l-kalb tebrik eylerim.

Arşidük Friedrich

\*

### *Avusturya Kuvâ-yı Berriye ve Bahriye Başkumandanı Arşidük Friedrich hazretlerine*

Tebrikat ve teveccühât-ı asîlânelerine karşı teşekkürât-ı amîka ve sahîhamı takdim eylerim. Hak ve insaniyet düşmanlarına karşı harb eden bizleri ve dost silah arkadaşlarımızı Kâdir-i Mutlak muvaffak buyursun Cenâb-ı Hak bizleri ittihâd ve fedakârî ile döğüşerek ihrâzına çalıştığımız zafere îsâl eylesin. Biz milyonlarca masumînin hürriyetini istihsâl için kemâl-i emniyetle silahlarımıza sarıldık.

Fî 7 Teşrîn-i sâni 1914

Osmanlı Ordu ve  
Donanma-yı Hümâyûnu Başkumandan Vekili  
Enver

\*

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

Bâlâdaki iki kıt'a telgrafnâmenin sûret-i gayr-ı resmîyede yarınki gazetelerle behemehâl neşrine delâlet edilmesini istirhâm eylerim.

Fî 26 Teşrîn-i evvel [1]330

Merkez Kumandanı

Kaymakam

[imza]

\*

Avusturya Kuvâ-yı Berriye ve Bahriye Başkumandanı Arşidük Friedrich hazretlerinden Enver Paşa hazretlerine gönderilen telgrafda Donanma-yı Hümâyûn'un muvaffakiyetle icra eylediği harekât dolayısıyla taraf-ı necâbet-penâhîlerinden hakkında irâd buyurulan beyânât-ı âlî-cenabâneye karşı teşekkürat-ı ta'zîmkarânemi takdim eyler ve ayn-ı zamanda haşmetli İmparator ve Kral hazretlerinin şöhetgîr ordu ve donanmasının muvaffakiyatı temenniyât-ı kalbiyesini tekrar eylerim.

Osmanlı Bahriye Nâzırı

**Ahmed Cemal**

**HR. MA, 1111/36\_1-2**





## KAFKAS CEPHESİNDE DEVAM EDEN MÜCADELE

Kafkasya cephesinde kar ve sise rağmen Ruslarla çarpışmaların devam ettiği, ordunun Rus mevzilerine girdiği hakkında gazetelere gönderilen resmi tebliğ

9 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti vasıtasıyla matbûâta*

26-8-[1]330

Şimdi aldığımız ma'lûmatda Kafkasya cihetinde iki günden beri devam eden muharebede Ruslar mağlub olmuştur. Ordumuz düşman mevâziine girdi. Tafsîlât bilâhare verilecektir.

[mühür]

\*

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 2619

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti vasıtasıyla cerâide*

27 Teşrîn-i evvel [1]330

Dâruharbde kar ve sis başlamasına rağmen Kafkasya Cephesi'ndeki taarruzumuz devam ediyor.

[mühür]

HR. MA, 1111\_3/13-14



## RUSLARIN YENİLGİLERİNİ GİZLEME ÇABALARI

Rusların savaşın başından beri Almanlara ve Avusturyalılara karşı mağlubiyetlerini gizlemeye çalışırken yaptıkları gibi Kafkas Cephesi'nde de Osmanlı ordusu karşısında aldıkları mağlubiyetleri gizlemek için uydurma tebliğler yayınladıkları hakkında Ordu komutanlığı tarafından hazırlanmış resmi tebliğ

11 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Erkân-ı Harbiye  
Riyâseti  
2. Şube  
Numara: 2713

*Merkez Kumandanlığı vasıtasıyla Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

29-8-[1]330

Ruslar bidâyet-i harbden beri Alman ve Avusturyalılara karşı dūçâr oldukları mağlubiyetleri ne yolda setr ediyorlarsa bu defa Kafkasya cihetindeki muvaffakiyetsizliklerini setr için de yine öyle yalandan iki beyânnâme-i resmî tebliğ etmişlerdir. Bu beyannamelerde deniliyor ki "müteaddid hafif ve ağır bataryaları hâmil iki Osmanlı fırkası Kürd süvarisiyle dün işgal ettiğimiz mevâki'e hücum edip sağ cenahımızı ihataya çalışdılar. Piyade ve topçu ateşine ma'rûz kalan Osmanlı kuvveti evvelâ sol cenah ve bilâhare bütün hat üzerinde ric'at etdi!" "Evvelce işgal ettiğimiz mevâkii akşama kadar muhafaza etdik!"

Halbuki Karargâh-ı Umumîmiz tarafından tebliğ edilen beyânnâmede bildirildiği vechile Ruslar mevzilerinden tardedildiği gibi mühim zayiata uğradıkları ve muhtelif alaylardan esirler bıraktıkları ve kuvve-i maneviyeleri son derece bozularak daima firar eyledikleri alınan resmî ve mevsûk malumât zümresindendir. Binâenaleyh ber-mu'tâd temâdî edecek olan bu gibi resmî sanî'aları tekzibe bile değmeyecektir.

[mühür]

HR. MA, 1111/3-16



Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi üzerine ilan edilen Cihad Fetvası'nın  
Fatih Camii'nde okunması



## OSMANLI DEVLETİ'NİN RESMİ SAVAŞ İLANI

Osmanlı Donanması'na mahsus bir gurup savaş gemisinin Karadeniz'de tatbikat icra ederken, Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesi ile hareket ettiği anlaşılan Rusya savaş gemilerine müdahale edildiği, bilahare tarafsızlığın devamının arzu edildiği bildirilerek olay hakkında Rusya'ya tahkikat önerildiği, ancak Rusyanın büyükelçisini geri çağırarak Osmanlı sınırlarına tecavüze başladığı, Fransa ve İngiltere devletlerinin de aynı yolu izleyerek Çanakkale ve Akabe bölgelerinde saldırıya geçtikleri, resmen savaş ilan ettikleri, sözkonusu gelişmeler üzerine Osmanlı Devleti'nin adı geçen üç devlete savaş ilanına karar verdiğine dair padişah iradesi

11 KASIM 1914

Bâb-ı Âfî  
Meclis-i Mahsus  
2014

Şehr-i hâlin on altıncı pençşenbe günü Donanma-yı Hümâyûnun bir kısmı Karadeniz'de manevra icra etmekte iken Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesiyle hareket ettiği bilâhare anlaşılan Rusya donanmasından bir takımı Donanma-yı Hümâyûn'un icra etmekte olduğu manevraları ihlâl ve müteakiben ilân-ı muhâsama ile Boğazlara doğru hareket ettiklerinden Donanma-yı Hümâyûn tarafından mukabele edilmiş idi. Bu şâyân-ı teessüf hâdisi hakkında Rusya devletine müracaat ile tahkikât icrası ve vak'a esbâbının zahire ihracı teklif ve bu sûret ile bî-taraflığımızı muhafazaya ihtimâm ettiğimiz hâlde Rusya devleti müracaat-ı vâkı'aya cevab itâ etmeksizin sefirini geri celb eylediği gibi kuvâ-yı askeriyesi de Erzurum hududunu nikât-ı muhtelifeden tecavüz etmesine ve bu sırada Fransa ve İngiltere devletleri dahi sefirlerini geri çağırıdktan başka İngiliz ve Fransız donanmaları müştereken Çanakkale'ye ve İngiliz kruvazörleri Akabe'ye top atmak sûretiyle bi'l-fi'l muhâsamata ibtidâr ve ahîren de Düvel-i mezbûre Devlet-i Osmaniye ile hâl-i harbde bulunduklarını ilân eylediklerine binâen Hükûmet-i Seniyyece de müsteniden bi-tevfikâti'llâhi teâlâ mezkûr üç devlet ile hâl-i harb ilânı hususuna meclis-i bendegânemizce karar verilerek bu bâbda tanzim olunan irâde-i seniyye layihası arz ve takdim kılınmış olmağla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 21 Zilhicce 1332 fî 28 Teşrîn-i evvel [1]330



Dahiliye Nâzırı Ve Maliye Nâzır Vekili <b>Talat</b>	Harbiye Nâzırı <b>Enver</b>	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı <b>Hayri</b>	Sadrazam ve Hariciye Nâzırı <b>Mehmed Said</b>	
Ticaret ve Ziraat Nâzırı <b>Ahmed Nesimi</b>	Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili <b>Şükrü</b>	Nâfia Nâzırı <b>Abbas Paşa</b> <i>bulunamadı.</i>	Bahriye Nâzırı <b>Ahmed Cemal</b>	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reis-i Vekili <b>İbrahim</b>

\*

**Bâb-ı Âfi**  
**Daire-i Sadâret**  
**Amedî-i Divan-ı**  
**Hümâyûn**  
**2104**

### *İrâde-i Seniyye*

Şehr-i hâlin on altıncı günü Donanma-yı Hümâyûn'un bir kısmı tarafından Karadeniz'de manevra icra edilmekte olduğu sırada Karadeniz Boğazı'na torpil dökmek vazifesiyle hareket ettiği bilâhare anlaşılan Rusya donanmasından bir takımını mezkûr manevraları ihlâl ve müteakiben izhâr-ı muhâsama ile Boğaza doğru hareket etmeleriyle Donanma-yı Hümâyûn tarafından mukabele olunmakla bereber şâyân-ı teessûf olan şu hâdisi hakkında Hükûmet-i Seniyye'ce Rusya devletine müracaat ile tahkikat icrası ve vak'a esbâbının zahire ihracı teklif ve bu sûretle bî-teraf-ı muhafazaya ihtimâm edilmiş olduğu hâlde Rusya Devleti müracaat-ı vâkı'aya cevap itâ etmeksizin sefirini geri celb eylediği gibi kuvâ-yı askeriyesi de Erzurum hududunu nikât-ı muhtelifeden tecavüz etmesine ve bu sırada Fransa ve İngiltere devletleri dahi sefirlerini geri çağırdıktan başka İngiliz ve Fransız donanmaları müştereken Çanakkale'ye ve İngiliz kruvazörleri Akabe'ye top atmak sûretiyle bi'l-fi'1 muhâsamata ibtidâr ve ahîren de düvel-i mezbûre Devlet-i Osmaniye ile hâl-i harbde bulunduklarını ilân eylediklerine binâen Hükûmet-i Osmaniye'cede müsteniden bi-tevfikâtı'llâhi Teâlâ mezkûr üç devlet ile hâl-i harb ilânını irâde eyledim.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Heyet-i Vükelâ memurdur.

Fî 22 Zilhicce 1332 fî 29 Teşrîn-i evvel [1]330

**Mehmed Reşad**

Dahiliye Nâzırı Ve Maliye Nâzır Vekili Talat	Harbiye Nâzırı Enver	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı Hayri	Sadrazam ve Hariciye Nâzırı Mehmed Said	
Ticaret ve Ziraat Nâzırı Ahmed Nesimi	Maârif Nâzırı ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzır Vekili Şükrü	Nâfia Nâzırı Abbas Paşa bulunamadı.	Bahriye Nâzırı Ahmed Cemal	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reis-i Vekili İbrahim

**İ. MMS, 191/2\_1-2**



**CİHAT FETVASI**

Osmanlı Devleti'nin fiilen savaşa girmesi üzerine Meşihat makamınca bütün Müslümanlara hitaben yayınlanan Cihat Fetvası

11 KASIM 1914

**Bab-ı Fetvâ  
Daire-i Meşihat-i  
İslâmiye**

*Minhu't-tevfik*

Bu mesele beyânında eimme-i Hanefiyye'den cevap ne vechiledir ki,

İslâmiyet aleyhine tehâcüm-i a'dâ vâkı ve Memâlik-i İslâmiye'nin gasb ve gâreti ve nüfus-i İslâmiye'nin seby ve esir edilmeleri mütehakkık olunca Padişah-ı İslâm hazretleri nefir-i âm suretiyle cihadı emr etdikde "... infirû hifâfen ve sikâlen ve câhidû bi-emvâlikum ve enfisüküm..." ayet-i celilesi hükm-i münîfince kaffe-i Müslimîn üzerine cihad farz olup genç ve ihtiyar piyade ve süvari olarak bilcümle aktârdaki Müslimînin mâlen ve bedenen cihada müsâreat eylemeleri farz-ı ayn olur mu?



Beyan buyurula.

Allâhu Te‘âlâ a‘lemü

El-cevab \_\_\_\_\_ Olur

Ketebehû el-fakir ileyhi Te‘âlâ

**Hayri bin Avni el-Ürgübî**  
ufiye anhümâ

Bu suretde el-yevm makam-ı Hilafet-i İslamiye ve memalik-i mahruse-i şahaneye sefâin-i harbiye ve asâkir-i berriyesiyle hücum etmek suretiyle hilafet-i İslâmiye'ye adv ve neûzü billahi Te‘âlâ nûr-ı âlî-i İslâmiyet'in itfâ ve imhasına sâî bulundukları mütehakkık olan Rusya ve İngiltere ve Fransa ile onlara mu‘în ve zahîr olan hükûmetlerin taht-ı idarelerinde bulunan kaffe-i Müslimîn'in dahi mezkur hükûmetlerin aleyhine ilan-ı cihad ederek bilfiil gazâyâ müsâreat eylemeleri farz olur mu?

Beyan buyurula.

Allâhu Te‘âlâ a‘lemü

El-cevab \_\_\_\_\_ Olur

Ketebehû el-fakir ileyhi Te‘âlâ

**Hayri bin Avni el-Ürgübî**  
ufiye anhümâ

Bu suretde maksûdun husûlü cemî Müslimînin cihada müsâreat eylemelerine mütevakkıf iken bazıları neuzü billahi Te‘âlâ tehallûf etseler tehallüfleri masiyet-i azîme olup gazab-ı İlahîye ve bu masiyet-i şenânın cezasına müstehak olurlar mı?

Beyan buyurula.

Allâhu Te‘âlâ a‘lemü

El-cevab \_\_\_\_\_ Olurlar

Ketebehû el-fakir ileyhi Te‘âlâ

**Hayri bin Avni el-Ürgübî**  
ufiye anhümâ

Bu suretde hükûmet-i İslâmiye ile muharebe eden hükûmât-ı mezbure ahali-i İslâmiye'sinin kendilerini katl ve hatta cemî ailelerini mahv ile ikrah ve icbar edilmiş olsalar bile hükûmet-i İslâmiye asâkiriyle muharebe etmeleri şer'an haram-ı kat'î ile haram olup kâtil olmalarıyla nâr-ı cahîme müstahak olurlar mı?

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab \_\_\_\_\_ Olurlar

Ketebehû el-fakir ileyhi Te'âlâ

**Hayri bin Avni el-Ürgübî**

ufiye anhümâ

Bu suretde harb-i hazırda İngiltere ve Fransa ve Rusya ve Sırbıye ve Karadağ hükûmetleriyle zahîrlerinin taht-ı idarelerinde olan Müslümanların Hükûmet-i Seniyye-i İslâmiye'ye muîn bulunan Almanya ve Avusturya aleyhine harb etmeleri Hilafet-i İslâmiye'nin mazarratını mucib olacağından ism-i azîm olmağla azab-ı elime müstahak olurlar mı?

Beyan buyurula.

Allâhu Te'âlâ a'lemü

El-cevab \_\_\_\_\_ Olurlar

Ketebehû el-fakir ileyhi Te'âlâ

**Hayri bin Avni el-Ürgübî**

ufiye anhümâ

**DH. SYS, 123-12/35**



## KAFKASYA VE AKDENİZDEKİ CEPHELERE DAİR RESMİ TEBLİĞ

Kafkasya cephesinde Osmanlı ordusunun Rusların ikinci mevziine saldırdıkları \ Fransızların savaş gemilerinin Foça sahillerini bombaladıkları hakkında resmi tebliğ

11 KASIM 1914

Osmanlı Telgraf  
Ajansı  
Agence  
Télégraphique  
Ottomane  
Pera-  
Constantinople

*Karargâh-ı Umumi'den tebliğ olunmuştur.*

*29 Teşrîn-i evvel [1]330*

Kafkasya Cebhesi'nde ordumuz Rusların ikinci mevzi'ine taarruz ediyor. Birçok üserâ ve firâfîlerin beyânâtına nazaran Ruslar manen pek fena bir hâlde bulunuyorlar.

Bir Fransız kruvazörü ile bir torpido muhrîbi Foça ve Değirmendağı sahiline birkaç mermi atmışlarsa da sahilden olunan mukavemet üzerine uzaklaşmışlardır. Hiçbir hasar yoktur.

Osmanlı

**HR. SYS, 2108/4-17**



## KÖPRÜKÖY'DE RUSLARLA DEVAM EDEN MÜCADELE

Osmanlı ordularının Ruslar ile Kafkasya cephesinde Köprüköy mevkiindeki karşılıklı hareket, taarruz ve kayıpları hakkında kamuoyunu bilgilendirmek üzere hazırlanıp basına gönderilmiş olan resmi tebliğ

13 KASIM 1914

Devlet-i Aliyye-i  
Osmaniye Telgraf  
İdaresi  
Telgrafnâme

Kafkasya'da icra etmekde olduğumuz harekât hakkında kemâl-i muvaffakiyetle hitama erdirdikten sonra matbûâta şanlı ordumuzun son haftalar zarfında harekât-ı dilirânesi hakkında tafsilât verilecek ve ordumuz hakkında vakitsiz malumât itâsıyla düşmanları hareketimizden haberdâr etmemek için o zamana kadar muassal malumât itasından ictinâb edilecektir. Şimdiye kadar şark hududunda geçen vekâyi‘ hulâsaten şöyledir:

Ruslar donanmamız hakkında icrasına tasaddî eyledikleri baskının bir aynısını da kara hududumuzda yapmak isteyerek 19 Teşrîn-i evvel'de ilân-ı harb etmeksiniz 5 kol ile Kafkasya'dan hududu geçtikleri böyle bir hareketin icrasına ancak uzun bir müddet evvel tasmîm ve ihzâr eylemek şartıyla tasaddî edileceği şüphesizdir. Ve düşmanların icra eylediği bu harekete ne kadar evvel hazırlanmış olduğu âşikârdır.

Hudud kıta‘âtımız düşmanın bu tasmîm ve kasdına rağmen kendisine verilmiş olan evâmir ve talimâtı maharet ve şecâ‘atle tatbik ve ifâ eylediler. Evvelâ düşmana şiddetli darbeler vurarak ağır ağır geri çekildiler ve Ruslara birçok telefât verdirdiler. Bu sûretle vakit kazanarak gerideki kıta‘âtımızın tertibat-ı lâzıme almasını te‘min etdiler. İleri kıta‘âtımızın mütevâlî mukâvemetleri karşısında düşman bütün kuvvetleriyle toplanarak ancak hududu tecavüzden 4 gün sonra kolbaşı ile Köprüköy civarına gelebildi. Köprüköy'de Kazak süvarilerinin bir taarruzu süvari fırkalarımızdan biri tarafından tard edildi.

23, 24 Teşrîn-i evvel'de düşman harekâtını tevkif eyledi ve siper kazmağa başladı. Süvari ve yaya muharebelerle düşmanın ilerlemesine mâni oldu. Bu sırada yetişen kıta‘âtımız düşmana taarruz için lâzım gelen tertibatı ittihâz eyledi. 25 Teşrîn-i evvel'de kıta‘âtımız taarruza geçdi.

Düşman Köprüköy'ün garbında ihzâr eylediği kuvvetli bir mevzide mukâvemeteye başladı. Taarruza 26 Teşrîn-i evvel'de devam etdi. 26 Teşrîn-i evvel'de öğleden

sonra şeci‘ askerlerimiz düşmanın avcı siperlerine girdiler ve düşman mevziini işgal etdiler. Bu mevzi 4 piyade alayı bir topçu alayı ve bir süvari fırkası tarafından müdâfaa edilmekde idi. Buradan çekilen düşman Köprüköy civarından daha kuvvetli diğer bir mevzii işgal eyledi. Ve burada düşmana kuvâ-yı imdadiye gelmeye başladı.

27 Teşrîn-i evvel'de bir Rus fırkasıyla bundan Birinci Kafkas Kolordusu karşımızda idi. Düşmanın mevziinin cebhesi 15 kilometre imtidâdında ve cenûbda Aras Nehri'ne, şimalde gayet sarp silsile-i cibâle mümted idi. Bütün mevzi üzerinde tahkimat yapılmış idi. Düşmanın sol cenahı gerisinde kuvvetli bir ihtiyâtı var idi. 28 Teşrîn-i evvel'de kıta‘âtımız taarruza başlamak için lâzım gelen harekâtı icrâ ve 29 Teşrîn-i evvel sabahı düşman mevziine umumî bir taarruza ibtidâr olundu. Kuvvetli bir muharebeden sonra öğleye doğru kıta‘âtımız düşman mevziinin nikât-ı istinadiyesinden birisini teşkil eden Köprüköy'ü süngü hücumuyla zabt etdi. Gece-nin hulûlünde düşman mevziinin dörtte üçü zabt edilmiş idi. Gece en son nokta-i istinâd olan köprü şarkındaki 1905 rakımlı tepe süngü ile zabt olundu.

30 Teşrîn-i evvel'de galebe-i neticeye varıldı. Ve bütün düşman mevzii zabt olundu. Bütün Rus Kolordusu münhezimen firar eyledi. Yılmaz ve yorulmaz kıta‘âtımız düşmanı takibe başladı. Düşman kısım-ı küllisinin bu hezimetini üzerine Tortum ve Karakilise önlerinde tevkif edilmiş olan zayıf düşman kıta‘âtında tardı muhakkaktır.

Dağlık ve kabih bir arazide beş gün bilâ-inkıtâ‘ devam eden muharebeye rağmen kıta‘âtımızın ahvâl-i maneviyesi fevkalâde iyidir. Henüz adedi taayyün etmemiş olan birçok esir ve firarî düşmanın ahvâl-i maneviyesindeki tezelzülü isbat etmektedir.

İ‘tiyâdât-ı kadimesine izhâr-ı sadakatten ayrılmayan Rus Hükûmeti'nin Kafkasya'daki muharebeler hakkında yanlış haberler neşr u işâ‘a eylemekde olduğu hükûmetimizce ma‘lûmdur. Hükûmet-i Osmaniye ve müttefikimizin bu kabil tedâbîre tenezzül etmeğe ihtiyacları yoktur.

\*

Osmanlı  
Telgrafhanesi  
Fî 31 Teşrîn-i evvel  
1330  
Birinci Varaka

*Karargâh-ı Umumî'den tebliğ edilmiştir.*

Bu gece bütün Trabzon Vilâyeti hududundaki Rus karakolları bir baskın neticesinde zabt olunmuştur.

Şimdi kıta'âtımız Batum istikâmetinde ve hududdan 3 saat içerisinde. Rusların Kürdoğlu Kışlası zapt olunmuştur.

Bahr-i Siyah sahilindeki mevâki'-i muayyene arasında nakliyat-ı askeriye-de kullanılmak üzere Zonguldak bombardımanından mukaddem boş olarak gönderilen Bezm-i Âlem, Bahr-i Ahmer, Midhat Paşa vapurlarının netice-i tahkikâtda Zonguldak'ı bombardıman eden Rus filosu tarafından rast gelinerek ve üç vapurun mecmû'-ı mürettebatı olan 219 kişi ile derûnlarında bulunmakta olan birkaç yolcunun kâmilten Ruslar tarafından esir edildiği Rus tebliğnamesinden anlaşılmıştır. Vapurların ziyâ şâyân-ı teessüf olmakla beraber şimdiye kadar Ruslardan müsâdere olunan vapurların en iyilerinden üçüne mağrûk vapurların esâmîsi verilerek onlar yine ihyâ olunabilirler.

Osmanlı

\*

Tasvir-i Efkâr gazetesinin bu günkü nüshasında Yafa Limanı'nın İngiliz Donanması'na mensub bir filo tarafından bombardıman edildiği bildirilmektedir.

Osmanlı Ajansı- Yafa Limanı'nın hiçbir donanma tarafından bombardıman edilmediğini ve binâenaleyh mezkûr gazete tarafından neşrolunan işbu havâdisin kat'iyen bî-asl ve esas olduğunu te'mine me'zûndur.

Berlin- 13- Alman mehafil-i resmîyesi Ofelya nâmındaki Alman hastahâne sefinesi derûnunda mevâdd-ı müşte'ile bulunduğu hakkında İngilizler tarafından işâ'a edilen rivayâtın pek sanî' bir iftiradan ibaret olduğunu beyân etmektedir.

Osmanlı

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Matbûât-ı  
Umumiye  
Müdûriyeti

Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

29-30 Teşrîn-i evvel günlerinde cereyân eden Köprüköy Meydan Muharebesi'nde mağlub olan Ruslar dört bini mütecâviz maktûl ve o nisbetde mecrûh vermişler ve takriben beş yüz esir, on bin tüfenk ve külliyetli cephane terk ederek perişan bir hâlde Kötek istikametinde ric'at etmişlerdir. Arazinin sarp ve havanın puslu ve karlı olması ihâta kollarımızın harekâtını işkâl etdiğinden düşmanın hatt-ı ric'atini

tamamen kesmeğe muvaffak olamamışdır. Kıta'âtımız düşmanı takibde devam ediyor. Bu hususda alınacak tafsilât peyderpey tebliğ olunacaktır.

Osmanlı

\*

Rusların firarı

Hopa, 31 Teşrîn-i evvel-i Rumî (müsta'celdir). Askerimiz Lazistan mıntıkasındaki düşman hududunu her noktadan tecavüz etdi. Ruslar savlet-i dilirânemize mukâvemet edemeyerek perişan bir hâlde firar ediyorlar. Askerimiz kemâl-i muvaffakiyetle ilerlemekdedir.

Osmanlı

\*

Mısır'da İhtilal

Berlin 13 Teşrîn-i sâni –Milan'dan iş'âr ediliyor: "Süveys'de bulunan Mısır yerli kıta'ât-ı askeriyesi ihtilâl etmiştir. Ahâlîde müşahede olunan kıyâm emâreleri gitdikçe kesb-i şiddet etmektedir.

Osmanlı

\*

Batum'a doğru

31 Teşrîn-i evvel 1330 tarihiyle Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur:

"Bu gece bütün Trabzon Vilâyeti hududundaki Rus karakolları bir baskın neticesinde zabt olunmuştur.

Şimdi kıtaatımız Batum istikametinde ve hududdan üç saat Rusya içerisinde-dir.

Rusların Kürdoğlu Kışlası zabt olunmuştur.

İhyâ edeceğiz

Karargâh-ı Umumî'den tebliğ edilmiştir:

"Bahr-i Siyah dahillindeki mevaki-i muayyene arasında nakliyat-ı askeriyede kullanılmak üzere Zonguldak bombardımanından mukaddem boş olarak gönderilen Bezm-i Âlem, Bahr-i Ahmer, Midhat Paşa vapurlarının netice-i tahkikâtda Zonguldak'ı bombardıman eden Rus filosu tarafından rast gelinerek batırıldığı ve vapurun

mecmu-ı mürettebatı olan 219 kişi ile derûnlarında bulunmakda olan birkaç yolcunun kâmilten Ruslar tarafından esir edildiği Rus tebliğnamesinden anlaşılmıştır"

Vapurların ziyâî şâyân-ı teessüf olmakla beraber, şimdiye kadar Ruslardan müsâdere olunan vapurların en iyilerinden üçüne mağrûk vapurların esâmîsi verilerek onlar yine ihyâ olunacaktır.

Osmanlı

HR. MA, 1111/3\_19-29



## OSMANLI'NIN SAVAŞA GİRİŞİ HAKKINDA İNGİLİZ GÖRÜŞÜ

Tarafsız kalması durumunda toprak bütünlüğüne ve egemenlik haklarına zarar gelmeyeceğini temin ettikleri halde Osmanlıların Alman telkin ve tehditleri ile Rus sahillerini bombalayarak ve Mısır arazisine girerek tek taraflı olarak Almanların safında savaşa katıldıklarına ve bundan böyle Türkiye'yi aleni düşman olarak görmek durumunda olduklarına dair *Independance Roumaine* Gazetesi'ne yansıyan İngiliz görüşleri

13 KASIM 1914

Hariciye Nezâreti  
Matbûât-ı Ecnebiye  
Şubesi

*"Independance Roumaine" Gazetesinin 13 Teşrîn-i sâni 1914 tarihli nüshasından:*

Londra, 10 Teşrîn-i sâni

Resmidir.- Mister Asquith Kiyldholl sarayında dün irâd ettiği nutukda beyânât-ı âtîde bulunmuşdur:

Muharebenin bidâyetinde, müttefiklerimizle bade'l-îtilâf bî-taraf kaldığı takdirde tamamîyet-i mülkiyesine ve hakimiyetine hâlel gelmeyeceğini Türkiye Hükûmet-i Osmaniye'ye bildirmişdik.

Fikirleri mütehâlif ve kararları mütereddid bulunan devlet-i müşârunileyhâ ricâl-i devleti menâfi‘-i hakikiyelerinin Alman tehdidâtı, Alman sefâini, Alman altını ile pâ-mâl olmasına müsaade etmişlerdir. Bunlar evvelâ açık olan limanlarla Rus sahilinin keyfî bir sûrette topa tutulması, bilâhare yine keyfî olarak Mısır arazisine duhûl gibi ale't-tevâlî en abes tecavüzâtta bulunmağa sürüklenmişler ve en-nihaye silsile-i tahkirat, örtülü tehdidat ve bi-edebâne iğlâkâta emsalsiz bir sabır ile taham-



mül etmiş olan müttefikler Türkiye'yi bir düşman-ı alenî telakki etmeğe mecbur olmuşlardır.

Mösyö Asquith bilâhare ihtilâf-ı hazırâ İngiltere'nin sebep olduğunu anlatmak isteyerek demiştir ki: Bu iş İngiltere'nin arzusu hilâfına olmuştur.

Kılıç çekmiş olan Türk kavmi değil Türk Hükûmeti'dir. Tereddüd etmeksizin şunu söyleyebilirim ki kılıç mahvolacaktır.

Hâkimiyet-i Osmaniye'nin mersiye-hânı olan İngiltere değil, Bâb-ı Âlî'dir. Büyük Britanya zât-ı şahane tebasından olan Müslümanlarla hiçbir vakit ihtilâfda bulunmamış ve akaid-i İslâmiyeye karşı bir Ehl-i Salîb muharebesi yapmak hâtır ve hayalimizden geçmemiştir. Osmanlı İmparatorluğu intihara tasaddî etmiş ve kendi eliyle mezarını kazmıştır"

**HR. MA, 1111/67**



## OSMANLI ORDUSUNUN İLK BAŞARILARI

Mısır sınırından yüz kilometre içerde Kaletü'n-nahl'de Osmanlı sancağı dikildiği \ Lazistan bölgesinde Ruslar içine giren Osmanlı kıtalarının başarı kazandığı hakkında resmi tebliğ

**18 KASIM 1914**

Osmanlı Telgraf  
Ajansı  
Agence  
Télégraphique  
Ottomane  
Pera-  
Constantinople

Fî 5 Teşrîn-i sâni [1]330 tarihinde Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

Her cihetdeki dâru'l-harblerde muharebât muvaffakiyetle devam ediyor. Mısır hududundaki kıta'âtımız hududdan yüz yirmi kilometre içeride olan Kal'a-tü'n-Nahl'ı işgal ile Osmanlı sancağını dikmiştir.

Lazistan mıntikasından Rusya içerisine girmiş olan kıta'âtımız şedîd bir muharebeyi müetâkib avn-i Hak'la Rusları mağlûb etmişlerdir. Düşmana külliyyetli telefât verdirilmiştir. Bu muhârebede yüz esir ile iki cebel topu kıta'âtımız tarafından zabt edilmiştir.

Osmanlı

**HR. SYS, 2108/6-14**



## KARADENİZ'DE RUS, ŞATTÜ'L-ARAP'TA İNGİLİZLERLE ŞİDDETLİ ÇARPIŞMALAR

Hamidiye Kruvazörü' nün Poti ile Novrosiski arasındaki Rus gaz depolarını tahrip ettiği \ Şattü'l-arap'ta İngilizlerle şiddetli çarpışmalar olduğu hakkında resmi tebliğ

21 KASIM 1914

Osmanlı Telgraf  
Ajansı  
Agence  
Télégraphique  
Ottomane  
Pera-  
Constantinople

*Fî 8 Teşrîn-i sâni [1]330*

İkinci Varaka

Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

Hamidiye Kruvazörü dün Poti ile Novrosiski (Novorossiysk) arasındaki "Tuapse" mevkiinde bulunan Rus gaz depolarıyla telsiz-telgraf istasyonunu bombardıman ile tahrîb etmiştir.

Şattü'l-Arab'da 5 Teşrîn-i sâni'de İngilizler ile gayet şiddetli bir muharebe vukû' bulmuş ve dokuz saat devam etmiştir. Düşmanın telefâtı külliyetlidir.

İngiliz başkumandanının da mecrûhîn miyânında bulunduğunu alınan üserâ bildiriyor. Marmaris Ganbotumuzdan atılan mermiler bir İngiliz ganbotuna isabetle işti'âl husûle getirmiş, tafsîlât henüz noksandır.

Osmanlı

HR. SYS, 2108/6-20



Yavuz Sultan Selim (Goeben) Zırhlısı İstinye Limanı'nda



## ANADOLU'YA GEÇMEK İSTEYEN EPİR ÇETELERİNE ENGEL OLUNMASI

Selanik'teki Yunan Epir çetelerinin İngilizlere yardım için Mısır'a gidecekleri veya Anadolu sahillerine saldırı hazırlığı içinde oldukları istihbaratının alındığı, bu tür teşebbüslerin çok kötü neticelere sebep olacağı açık olduğundan engellenmesi için Hariciye Nezareti vasıtasıyla Yunan Hükümeti nezdinde de girişimlerde bulunulması hakkında Başkumandanlık talebi

21 KASIM 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 3033  
Umumî: 4198

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

7-9-[1]330

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Nezâret-i celîlelerinin fî 5 Teşrîn-i sâni [1]330 tarihli derkenarıyla muhavvel Selanik Şehbender Vekâleti'nin fî 12 Teşrîn-i sâni [1]914 tarih ve 650/323 numaralı tahrirâtı cevabıdır.

Selanik'de hazırlanan Epir çetelerinden 800 kişilik bir kâfilenin bahsolunduğu tarzda Anadolu sevâhiline taarruza hazırlanması veya İngilizlere muâvenet maksadıyla Mısır'a gitmesi cihad ilânı dolayısıyla müessif neticeler ihzâr edebileceğinden buna meydan vermemek üzere teşebbüsât-ı mebhûseye behemehâl mümâna'at olunması emrinde Yunan Hükümeti nezdinde teşebbüsât-ı müessire ifası lüzumunun ve İngiliz konsoloslarının bu teşebbüslerinin derecesinin tahkikinin Atina sefâret-i seniyyesi'ne tebliği menût-ı re'y-i sâmilерidir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Başkumandan Vekili

**Enver**

**HR. SYS, 2101/3-3**



## DONANMA SALDIRISINDAN KORUNMAK İÇİN ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Sahillerden yapılan saldırıların insan zayıflığından ziyade bina hasarlarına sebebiyet verdiği, ancak herşeye rağmen kayıpların en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirlere dair Kazım Karabekir Paşa mütalaaları

5 ARALIK 1914

Dersaadet Merkez  
Kumandanlığı  
Askerî Sansür  
Müfettiş-i  
Umumîliği  
Aded: 118

*Matbûât Müdüriyeti'ne*

*İstanbul*

*22 Teşrîn-i sâni [1]330*

"Sahil ahâlisi tehlikede midir?" serlevhalı melfûf makalenin Karargâh-ı Umumî'nin tasvîbi ile Donanma Mecmuası ve sair yevmî gazetelerle neşri mercûdur.

Askerî Sansür  
Müfettiş-i Umumîliği

\*

*Sahil ahâlisi tehlikede midir*

Memleketimizin dahili kadar da sahili büyüktür.

Marmara'dan başka her sahilimiz düşman donanmasının ateşine ma'rûzdur. Yani istedikleri zaman bombardıman edebilirler. Gerçi Karadeniz'e hakimiz fakat bu hâkimiyet her an her tarafı kapamaz. Düşman mukabil zarar ve ziyân göze aldırdıkça şuraya buraya ara sıra birkaç mermi savurabilir. Akdeniz sahilinin bombardımanı mukabele bi'l-misl daha müessir olabilirse de ihtimal buralara da sarkıntılık ederler. Şu hâlde sevâhil ahâlîmiz tehlikede midir?

Hayır çünkü bombardımana karşı tahaffuz çareleri vardır. Bundan başka gemi topları büyüktür. Fakat tesîrleri insanlara değil gemilere veya parlayıcı mevâd depolarınadır. Karadeniz'de Rus limanlarını donanmamız yakdı, yıkdı. Fakat Ruslar iddia ediyor ki insanca zâyîât yok gibidir. Bu pek doğru olabilir. Çünkü Ruslar da Zonguldak'ı, Trabzon'u ve o civarlarda Hopa ve Abıslah karyelerini bombardıman etdiler. Yüzlerce mermi yağdırdılar. İnsanca tesîri sıfırdır. Tahribatı da cüz'î. Hususıyla ahşab evleri delip geçiyor. Ve patlamadan toprağa gömülüyor. Geçen Edirne muhasarasında da Edirne'ye ne kadar mermi atıldı? Mesela mütarekeden evvelki devrede on bir günde bin kadar mermi, muhtelif milletlerden yalnız on dört vefat, elli mecrûh yaptı. Halbuki 323 hâne veya dükkâna isabet etmiştir. Demek mermi isabet eden hanelerde mutlak insan sakatlığı da olmuyor. Bazen gülünç neticelerde oldu. Mesela fî 12 Teşrîn-i sâni [1]328'de yüzü mütecâviz dâne ve şarabnel atıldı. Bir kedi, iki kuzu, iki inek öldü. İkinci devrede elli günde üç bin küsur mermi geldi. Otuz vefat, yüz mecrûh oldu. Fakat 869 hâne veya dükkâna isabet oldu. Hatta piyade kışlasına bini mütecâviz mermi atıldığı hâlde cem'an 4 şehid ve 25 mecrûh olmuştur. Asker bunun üzerine dışarı çıkarıldı. Fakat soğuk pek çokdu, herkes arazi oldu. Soğukdan donmakdansa kışlada yatmaya. Artık bombardımanla askerler istihzâ ederdi. Halbuki dışarda (14) nefer donmuşdu. 23 Kanun-ı Sâni'de 413 mermi şehre düştü. Bugün en sıkı bombardımandı. 3 vefat, 11 mecrûh oldu. Yani yüz mermi bir adam öldürmedi. Binalarda (130) isabet vardı. Bombardımanın bu te'sirsizliğine karşı ekser sahil ahâlimiz bazı tedbirler de yaparsa düşman gemileriyle eğlenirler. Koleradan sakınmak için mutlak doktor olmağa nasıl lüzum yoksa bombardımana karşı tedâbîr için de asker olmağa, okumuş olmağa lüzum yok. Tecrübeye müsteniden şu tedbirleri sayıyorum.

- 1- Donanma ufukdan görününce halkı haberdar etmek.
- 2- Gece ise deniz cihetindeki ışıkları söndürmek.
- 3- Mektebler, kahvehane veya sair yerlerde toplu bulunmayıp herkes evine gitmek ve sokaklarda kimse bulunmamak (tâbi vazifedar olanlar kalır)
- 4- Evlerde her oda veya sofada su dolu kap bulundurmak.
- 5- Gaz, benzin gibi parlayıcı şeyler bahçeye veya arka alt kata konmak.
- 6- Ev halkı denizin aksi cihetinde bir odasına veya bodruma inmek.
- 7- Yiyecek içecek gibi şeyleri de deniz cihetinde veya üst katlarda bırakılmamak.

**Kâzım Karabekir**

**HR. MA, 1113/7**



## CİHAT FETVASI İLE SULTAN REŞAD BEYANNAMESİNİN İRANLILARA TEBLİĞİ

Cihad fetvası metni ile Sultan Reşad'ın yayınladığı beyannâmenin İran Sadru'l-ulemâ ve Nizamü'l-İslâm'ına gönderilerek bu konuda elden gelen gayretin gösterilmesinin istendiği

5 ARALIK 1914

Bâb-ı Fetva  
Daire-i Meşihat-ı  
İslâmiye  
Tahrîrât Kalemi

*Tahran Sefâret-i Seniyyesi'ne*

Kâffe-i müslimîne terettüb eden farîza-i cihâdı mübeyyin fetâvâ-yı şerife ile fetâvâ-yı mezkûreye tevfikân Meclis-i Âlî-i İlmî tarafından tanzim olunup hatt-ı hümayûn ile tevşîh ve imza-yı hilâfet-penâhi ile tezyîn buyurulan beyânnâme bâlâyâ nakl edilmekle sadru'l-ulemâ ve nizâmü'l-İslâm hazerâtına ve sair ulemâ-yı kirâma tebliğine ve sadru'l-ulemâ hazretleri için makam-ı âlîlerine mahsus şifre ile yazılmış olan telgrafnâmenin de açdırılarak müşârunileyhe tevdî'ine ve âlem-i İslâmın hayat-ı câvidânîsine aid olan bu cihâd-ı ulvîde telkinât ve irşadât-ı matlûbenin husûlüne inâyet-i celîle-i sefirâneleri mütemennadır, efendim.

Fî 22 Teşrîn-i sâni 1330

Şeyhu'l-İslâm  
Hayri

HR. SYS, 2337/9\_47-48



## BAĞIMSIZLIK TARAFLARI HİRİSTİYAN ARAPLARCA AMERİKA'DA YAYINLANAN GAZETELERİN YURDA GİRİŞİNİN YASAKLANMASI

Hiristiyan Araplar tarafından Amerika'da yayınlanan Kalemü'l-Hadidi Gazetesi'nin, Osmanlı esaretinden kurtulmak için öncelikle İslam esaretinden kurtulmak zorunda olduklarına dair yorumlarla Lübnanlı Arapları isyana kıskırtan haberlerden dolayı yurda girişinin yasaklanması

6 ARALIK 1914

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Matbûât  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi

*Amerika'da neşrolunan cerâid-i Arabiyeden olup li-ecli't-tercüme havale buyurulan "Kalemü'l-hadîdî" gazetesinin merbût fî 1 Eylül 1914 tarihli nüshasından*

Mezkûr gazete bir fikrasında kavm-i necib Arab'ı tahrik ve Türkler aleyhine kıyâma teşvik eder. Bir kaside-i bâiye tertib ve kasidenin üzerine "el-yevm istiklâliyet-i Arabiye'nin muharrik- a'zamı" sıfatıyla tavsîf eylediği adem-i merkezîyetçi Azimzâde Hakkı Bey'in resmini vaz' etdikden sonra: Türk unsuruna hitaben "Ey ... avâlimi zulmetle veya zulüm ve i'tisâf ile dolduran Türkler !.. Daha biraz sabredin, yakın vakitte perde kalkacak ve sizden hukukumuzu kılıç ile talep edeceğiz. Kılıcımızla beraber hareket edecek olan akıl ve irfanımız bizi hâib ve hâsir bırakmayacaktır" diyor. Bilâhare Azimzâde Hakkı Bey'in tercüme-i hâline girişerek bir zamanlar sultan-ı sâbıkın ref'-i vücuduyla Türkiye'de bir hükûmet-i meşrûta vücuda gelmesi için çalışan Hakkı Bey'in bugün ancak Suriye'nin istiklâliyle bütün bilâd-ı Arab'ın müstakil Suriye'ye ilhâk ve ilâvesi hususuna çalışması, Meşrutiyet ilanı ile beraber siyasî-i kebîr Midhat Paşa'nın programı vechile Memâlik-i Osmaniye'de umumî bir ıslahat edildiğini görmemesinden ileri geldiğini dermiyân etdikden sonra "râyât-ı vataniye altında lisan-ı Arabla mütekellim, fesahât-ı müdhişe-i Arabiye ile müzeyyen bir devlet-i Arabiye vücuda getirmekden bizi men' edecek bir kuvvet yoktur. Sırpların bugün geberinceye kadar uğraşmaları mahzâ kendi kardaşlarını, kendi komitelerini Avusturyalıların boyunduruğu altından kurtarmak için değil midir? O hâlde: Bize kim mâni olabilir? Bu bâbda mâni kuvvâ, yalnız din-i Muhammedî'nin hurafâtıdır! Biz Hristiyanlar hurafât-ı diniyemizi nasıl terk etdikse, İslâm



Arablar da din-i İslâm'ın hurafâtını ne zaman terk ederlerse işte bu ümniyye pezîrâyı husûl olur. Halbuki dünyadan din kalksa Suriye'nin cahil ahâlisi o hurafât için ölümü gözlerine alırlar. Nitekim hayat-ı siyasiye ve ictimâiyeleri bugün mahvolup gittiği hâlde içlerinde din-i İslâm'ın fesad-ı halinden bahsedecek, din-i İslâmın suratına bir tokat indirecek taassub-ı İslâmiye'yi demirden elleriyle parçalayacak bir kimse çıkmıyor.

İşte ey kavm-i Arab! Eğer istiklâliyet-i hakikiye taraftarı iseniz evvelâ taassub-ı İslâmiyeye karşı ilân-ı harb ediniz. Biz Hıristiyan Arablar her sûretle size ibrâz-ı dest-i müzâherete âmâdeyiz. Ve illa beyânnâmelerinizin, diğer menşurlarınızın üzerini âyât-ı Kur'âniye ile tezeyyün edip durdukça emin olun ki: Afrika vahşileri mazhar-ı istiklâl olurlar da siz olamazsınız" zemininde ercufelerle din-i Muhammedî'yi tahkir ve tezyîf ediyor.

Diğer bir fıkrasında "Cebel-i Lübnan" ile "Cebel-i Esved" yani Karadağ arasında bir kıyas yürüterek Karadağ'ın 300 bin nüfusla krallık ihrâz eylediği, Hükûmet-i Osmaniye sefirini, memurlarını memleketden sopa ile tard ve teb'îd eylediği hâlde Cebel-i Lübnan 399 bin nüfusuyla hâlâ daha meşâyihin, ruhbanın, kuyumcuyanın ellerinde Türk boyunduruğunda ezilip durmakta olduğunu ta'yîb ederek Lübnanlıları devlet aleyhine kıyâma davet ve teşvik ediyor.

\*

Matbûât-ı  
Umumiye  
Müdüriyeti  
Tarih: Fî 23  
Teşrîn-i sâni [1]330  
[Numara:] 384

*Arabistan Vilâyeti'ne ta'mim*

*Telgraf*

Amerika'da münteşir Kalemü'l-hadîdî nâmındaki Arabca gazetenin mündericât-ı muzırından dolayı Memâlik-i Osmaniye'ye men'-i idhali (\*) Meclis-i Vükela kararıyla tebliğ olunur.

*Polis Müdüriyeti'ne*

(\*) Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ kararı iktizâsından bulunduğu 20 Teşrîn-i sâni [1]330 tarih ve 1271 numaralı tezkire-i sâmiye ile emir ve izbâr buyurulmuş ve keyfiyet icab edenlere tebliğ kılınmış olmakla müdüriyet-i aliyyelerince de ona göre muâmele îfâsı beyân olunur, efendim.

\*

Matbûât-ı  
Umumiye  
Müdüriyeti  
Tarih: Fî 15  
Teşrîn-i sâni [1]330  
[Numara:] 377

*Huzur-ı âlî-i hazret-i Sadâret-penâhî'ye*

Amerika'da münteşir Arabça Kalemü'l-hadîdî nâm gazetenin din-i mübîn aleyhinde makale ve kavm-i necib Arab'ı tahrik ve Türkler aleyhine kıyâma teşvikini mutazammın bir kaside neşretmesinden dolayı men'-i duhûlü lüzumu Suriye Vilâyeti'nden bildirilmekle mezkûr gazetenin Matbûât Kanunu'nun otuz beşinci maddesi mücebince Memâlik-i Osmaniye'ye men'-i idhali zımında Meclis-i Vükelâca bir karar ittihâz buyurulması bâbında.

\*

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadâret  
Umûr-ı İdariye  
Kalemi  
Numara  
Umumî: 324268  
Hususî: 600

*Hulâsa: Amerika'da münteşir Kalemü'l-hadîdî gazetesinin men'-i idhali hakkında*

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Amerika'da münteşir Kalemü'l-hadîdî nâmındaki Arabça gazetenin mündericât-ı muzırrasından dolayı Memâlik-i Osmaniye'ye men'-i idhali Dahiliye Nezâ-

ret-i Celîlesi'nin iş'ârı üzerine Meclis-i Vükelâca bi't-tensîb devâir-i müte'allikaya tebligât icra kılınmakla nezâret-i celîle-i âsafânelerince de ifa-yı muktezâsı bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

14 Muharrem [1]333 ve 20 Teşrîn-i sâni [1]330

Sadrazam nâmına

Müsteşar

**Emin**

\*

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadâret  
Umûr-ı İdariye  
Kalemi  
Numara  
Umumî: 324268  
Hususî: 1271

*Hulâsa: Amerika'da münteşir Kalemü'l-hadîdî  
gazetesinin men'-i idhali hakkında*

***Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne***

Devletli efendim hazretleri

15 Teşrîn-i sâni [1]330 tarihli ve 1392 numaralı tezkire-i devletlerine cevabdır.

Amerika'da münteşir Kalemü'l-hadîdî nâmındaki Arabça gazetenin mündericât-ı muzırrasından dolayı Memâlik-i Osmaniye'ye men'-i idhali Meclis-i Vükelâca bi't-tensîb devâir-i müte'allikaya tebligât icra kılınmakla nezâret-i celîlelerince de ifa-yı muktezâsı siyâkında tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

14 Muharrem [1]333 ve 20 Teşrîn-i sâni [1]330

Sadrazam nâmına

Müsteşar

**Emin**

\*

Suriye Vilayeti  
Mektubî Kalemi  
Numara: 823

*Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Amerika'da münteşir "Kalemü'l-hadîd" gazetesinin leffen mütekaddem nüshasında muharrer sürh ile işaret edilmiş fıkârât câlib-i dikkat olmasına ve mezkûr gazete evvelce dahi din-i mübîn aleyhinde neşriyât-ı muzırrada bulunmasına nazaran men'-i intişârı esbâbının istikmâl buyurulması vâbeste-i re'y-i âlî-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Zilhicce [1]332 ve fî 28 Teşrîn-i evvel [1]330

Suriye Valisi  
Hulusi

HR. MA, 1111/57



**ACARA BÖLGESİNDE RUSYA İLE ÇATIŞMA HABERLERİ**

Acara mıntıkasında Osmanlı-Rus çatışmalarının devam ettiği \ Van gölünün doğusunda ve Osmanlı sınırında Rus kıtalarının saldırısının neticesiz kaldığı

7 ARALIK 1914

Osmanlı Telgraf  
Ajansı  
Beyoğlu'nda  
Cadde-i Kebîr  
Resmî telefon-  
Şirket telefonu  
numara: 1185

24 Teşrîn-i sâni [1]330 tarihli Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

1- Acara mıntıkasında yeniden bizim için muzafferiyetle tetevvüc eden ufak tefek muharebât vâki' olmuştur. Düşman bir top gâib etmiş, elimize birçok bomba, esliha ve cephane geçmiştir. Bu muharebâtda Rusların bize karşı domdom kurşunu isti'mâl etdikleri anlaşılmıştır.

2- Van Gölü'nün şarkında ve Osmanlı hududu üzerinde Rus kıta'âtının taarruzâtı neticesiz kalmıştır. Buna mukabil Revandiz'den muzafferâne ilerleyen kıta'âtımız hududun yetmiş kilometre öbür tarafında bulunan ve Azerbaycan'da Rusların mühim nukât-ı istinâdiyyesinden biri olan Savuçbulak'ı taht-ı işgale almıştır.

Osmanlı

HR. SYS, 2108/10-18



### VAN VİLAYETİ'NDEKİ MUHAREBELER VE İNGİLİZ KRUVAZÖRÜNÜN GAZZE'Yİ BOMBALAMASI

Van vilayeti doğu sınırındaki muhaberelerin günlerden beri devam etmekte olduğu \ İngiliz Kruvazörünün Yafa-Gazze sahilini bombardıman ettiği

16 ARALIK 1914

"Millî" Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaâdet-Beyoğlu  
Resmî telefon-  
Şirket telefonu:  
1185

3 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihli Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

1- Van Vilâyeti şark hududunda günlerden beri devam etmekde olan muharebeler lehimizde neticelenmiştir. Saray civarında Rusların muannidâne müdâfaa ettikleri mevki kıta'âtımızın ihâtavî bir taarruzuyla sükût etmiştir. Düşman Kutur'a doğru çekilmiş ve süvarimiz tarafından takib olunmuştur. Kıta'âtımız Saray'a girmiştir.

2- Dün bir İngiliz kruvazörü Yafa-Gazze arasındaki sahil karakollarımızdan birini kısa ve neticesiz bir sûrette bombardıman etmiştir.

İskolet nam Rus kruvazörü dün Beyrut Limanı'nda iki ufak vapuru batırmıştır. Çanakkale Boğazı'ndaki kışla gemisi Mesudiye'nin esbâb-ı garkı kat'î olarak anlaşıldığına göre ya yerinden kopup sürüklenmiş bir torpil veyahud bir torpido endâhtından tevellüd eylemiştir.

Osmanlı

HR. SYS, 2108/12-14



## ALMANYA'DAN DENİZALTI GETİRTİLMESİ

İki küçük denizaltının parçalara ayrılarak trenle Almanya'dan İstanbul'a getirilip burada monte edilmesinin temini için gerekli girişimlerin yapıldığı

24 ARALIK 1914

Nezâret-i Umûr-ı

Hariciye

Birinci Daire

Şube: 1

Umumî Numara:

37995

Hususi Numara:

336

Dersaâdet 21 Eylül

1330

*Huzur-ı Sâmi-i Cenâb-ı Sadâret-penâhi'ye*

*Hulâsa: İki kıt'a tahtelbahirin tedariki esbâbının istikmâline dair.*

*Mahrem*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Bu def'a bir tek tahtelbahirin üç kruvazörü gark etmesi sûretiyle süfün-i mezkûrenin iktidar-ı harbleri bilfi'l ve bir kat daha tezâhür eylediğinden kuvvetli kıyılara karşı sevâhilin ve be-tahsis boğazların emr-i müdâfaasında bunlardan fevkalâde istifa edileceği ve hatta tahtelbahirlerin mevcudiyetini istihbâr eden düşman donanmasının büyük bir tehlikeyi göze aldırmadıkça boğazlara takarrüb bile edemeyeceği nazar-ı mülâhazaya alınarak evvelce Rusların ve bilâhare torpido botlar meselesinde Bulgarların yaptığı misüllü iki kıt'a küçük tahtelbahirin tren ile parça parça getirilmesi ve fabrikasından celb edilecek bir-iki san'atkâr marifetiyle teknenin burada kurulması ve hulâsa daha küçük emsallerine nazaran tûl-i müddet uzaması muhtemel olan harb-i hazıra esnasında Devlet-i Aliyye'nin işbu sefâinden istifadesinin te'mîni zımnında tedarikinde tevessülün muvâfık olacağı tezekkür kılınmış olmakla icra-yı icabı re'-yi sâmi-i fahîmâneleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Bahriye Nâzırı

**Ahmed Cemal**

\*

Berlin Sefâret-i  
Seniyyesi  
12998.599

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne*

*Fevkalâde mahrem*

Ma'rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir

Fî 14 Kanûn-ı evvel [1]914 tarihli telgrafnâme-i fahîmâneleri cevabıdır. Tahtelbahirler, muhribler ve sâbih-i havz hakkında Hariciye Nezâreti vasıtasıyla Bahriye Nezâreti nezdinde vâki olan teşebbüsât-ı müessire üzerine dün bahriye zâbitânından bir memur nezd-i acizîye gelerek beyânât-ı atiyede bulunmuşdur. Her ne kadar Krup dahi dahil olduğu hâlde bi'l-cümle inşâat dest-gâhları Almanya Hükûmeti hesabına meşgul iseler de talebimizin is'âfî çaresine tevessül olunacağı ve Germany'a'dan mâadâ Almanya Hükûmeti hesabına yapılan gemiler bi'l-cümle şerâitini haiz bir sûretde muhrib imaline kâdir fabrikalar intihâb edilerek bunların ve gemilerin bera-yı müzâkere nezd-i acizîye gönderilecekleri ve bu sûretle inşâatın bir kısmına belki hemen mübâşeret edilebileceği ve tahtelbahirlerin acizîye bildireceği beyân olunmuşdur. Bu bâbda bir haftaya kadar müzâkerâta girişilebileceğini tahmin ediyorum. Bundan mâadâ bir-iki ay evvel taraf-ı acizânemden vâki olub Amiral Souchon tarafından te'yid edilmiş olan taleb üzerine Almanya Hükûmeti hesabına inşa olunmakda olan şimendüferle kâbil-i nakl küçük tahtelbahirlerden iki adedinin de Sırbiye yolu açılıncaya kadar hâzır olabileceği bildirilmiş olmağla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Kanûn-ı evvel [1]914

Berlin Sefir-i Kebîri  
**Mahmut Muhtar**

**HR. SYS, 2107/4-8, 2109/1-11**



## TAHRAN'DAKİ OSMANLI SEFARETİ İLE HIZLI HABERLEŞMENİN GEREKLİLİĞİ

Harp zamanının nezaketi sebebi ile Umumi Karargah'ın Tahran'daki Osmanlı sefaretiyle doğrudan haberleşmesi, Hariciye kanalıyla yapılan tebliğlerle zaman kaybedilmemesi

28 ARALIK 1914

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube Müdüriyeti  
2 4441  
Numara  
Telgraf 1256

*Dersâadet 15 Kanûn-ı evvel [1]330*

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir

Tahran Sefâret-i Seniyyesi'nin 23 Kanûn-ı evvel [1]914 tarih ve 536 numaralı telgrafnâmesi mütâlaa edildi. Sefâret-i mezkûre mevkiinin ehemmiyet-i mevki'iyesi cihetiyle Karargâh-ı Umumî'den bir-iki kere tebligât-ı resmîyeler telgrafla mezkûr sefârete bildirilmişdi. Nezâret-i sâmilерince arargâh-ı umumî tebligât-ı resmîyelerinin bi'l-umum sefârât-i Osmaniye misüllü bi'l-hassa harb-i hâzırada ehemmiyet-i fevkalâdesi olan Tahran'a zaman geçirilmeden Fransızca sûretinde ulaştırılması hususunun te'mîn buyurulması arz ve istirhâm olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Başkumandan Vekili Nâmına Dahiliye Nâzırı

**Talat**

**HR. SYS, 2108/9-7**





1. Dünya Savaşı başında Osmanlı Padişahı Mehmed Reşad



## İNGİLİZ MENFAATLERİNE ÇALIŞAN HÜSEYİN KÂMİL PAŞA'NIN RÜTBE VE NİŞANLARININ SÖKÜLMESİ

Osmanlı Devleti'nin ayrılmaz parçası olan Mısır Eyaleti'ndeki meşru egemenliği ortadan kaldırarak İngiliz hâkimiyeti tesis etmeye çalışan Hüseyin Kâmil Paşa'nın taşıdığı rütbe ve nişanların Meclis-i Vükela tarafından kaldırıldığı

31 ARALIK 1914

Bâb-ı Âlî  
Teşrifât-ı Umumiye  
Dairesi

### *İrâde-i Seniyye Sûreti*

Devlet-i Osmaniye'nin ecza-i memâlikinden bulunan Mısır Eyâleti'ndeki hâkimiyet-i meşrû'a-i hilâfeti ihlâl ve eyalet-i mezkûreyi İngiltere'nin taht-ı hâkimiyetine idhâl bâdî olacak hareket-i menfûresinden dolayı Hüseyin Kâmil Paşa'nın haiz ve hâmil olduğu rütbe ve nişanların ref' ve nez'i Meclis-i Vükelâ kararıyla tensib edilmiştir.

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Sadâret memurdur.

Fî 13 Safer [1]333 fî 18 Kanûn-ı evvel [1]330.

**Mehmed Reşad**

Dahiliye Nâzırı ve Harbiye ve  
Bahriye ve Maliye nâzırları  
vekili

**Talat**

Ticaret ve  
Ziraat Nâzırı

**Ahmed Nesimi**

Şeyhu'l-İslâm ve  
Evkâf-ı Hümâyûn  
Nâzırı

**Hayri**

Sadırazam ve  
Hariciye Nâzırı

**Mehmed Said**

Maârif Nâzırı ve Posta ve  
Telgraf ve Telefon Nâzır  
Vekili

**Ahmed Şükrü**

Nâfia Nâzırı

**Abbas**

Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı  
Devlet Reisi Vekili

**İbrahim**

Aslına mutabık olup bâlâda sûreti muharrer bulunan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî'nin Takvîm-i Vekâyî'le ilânı zımnında Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti Vekâleti cânib-i vâlâsına tevdi' kılındı.

Fî 20 Kanûn-ı evvel [1]330

[mühür]

Teşrifât Müdüriyeti

**HR. MA, 1116/12**



## SANSÜR TALİMATNAMESİ

Seferberliğin ilânıyla birlikte ülkedeki tüm haberleşme ve basın Harbiye Nezâreti'nin emriyle sansür edileceğini ve değişik mevkilerde sansür merkezileri kurulacağını bildiren Sansür Talimatnâmesi

1914

Sansür Ta'limât-nâmesi

İstanbul

Matbaa-i Askeriye-Süleymaniye

1330

Sansür Ta'limât-nâmesi

1- Seferberliğin ilânıyla beraber muhaberât ve matbûât Harbiye Nezâreti'nin emriyle tedkik ve sansür edilmeğe başlar. Bunun için pâyitaht ve mevâki'-i saire-i mühimmede sansür merâkizi tayin ve te'sis edilir.

2- Muharebât ve matbûâtın en çoğu ve muhtelif kablo tellerinin nokta-i iltisâkı pâyitaht olduğu için İstanbul Sansür Teşkilâtı mevâki'-i saireye nisbeten daha vâsi' ve hidemât-ı dahiliyece bittab' daha mühim olduğundan Dersaâdet'e mahsus sansür hey'etlerinin teşkilât ve mesâîsi için ayrıca bir talimatnâme yapılmıştır.

3- Sansür hey'etleri kadroları lisan-âşinâ zabitan ile küçük zabitan ve kifayet etmediği veyahud bulunamadığı takdirde cihet-i mülkiye memuriyetinden de icabı kadar alınarak teşkil edilir. Askerin bulunmadığı yerlerde sansür vezâîfi hükûmet-i mahalliyyenin en büyük âmiri tarafından kendi taht-ı idaresinde olmak üzere teşkil edeceği bir hey'ete tevdi edilir. Bilumum sansür hey'etlerine tercihan mütekâidîn zabitanlardan bu işe elverişli olanlar tayin olunur.

4- Talimatnâmede muharrer sansür merâkizinden mâadâ başkaca merâkizin te'sisine lüzum görülürse Dahiliye Nezâreti vasıtasıyla Harbiye Nezâreti'ne bildirilir. Bu iki nezâret arasında kararlaştırılarak teşkil edilir.

5- Dersaâdet'deki sansür hey'eti Merkez Kumandanlığı vasıtasıyla Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi'ne ve mevâki'-dekiler mıntıkasında bulundukları askerî kumandanları ve tahaşşüd mıntikalarında ise ordu kumandanlarının emrine tâbidirler.



6- İkidenden fazla sansür memurunun bulunduğu merâkizde mutlaka âmir olarak bir üçüncünün tayini icab eder. Bu hey'etin müfettişi olur.

7- Mevâki' sansür memurlarının kadrosu mensub oldukları askerî kumandanı tarafından tayin ve tahdîd edilir.

#### Vezaif, Hidemât, Salâhiyet

8- Muharebât ve matbûâtın ta'limâtname münderic usul ve kavâide tevfi-kan yazılmış olup olmadıklarının tedkiki sansür memurlarına aid bir keyfiyettir. Sansür edilecek mevâd talimâtname musarrahdır.

9- Sansür vezâifi muhaberâtın te'hîrini mûcib olmayacak sûrette vaktinde ifâ edilir. Bunun da tedkiki müfettişlere aiddir.

10- Müfettişler daima sansür memurlarının merci'-i umûru olmakla beraber vezâifin vaktinde, nizâmında cereyân edip etmediğini tedkik eder ve ehliyetsiz ve vazifede terâhî gösteren sansür memurlarını salâhiyetleri dairesinde tecziye ve icabında mensub oldukları askerî kumandanından ba'de'l-istîzân tebdil edebilirler.

11- Sansür memurları münâvebe ile nöbetçi olurlar ve sansür merâkizi gece ve gündüz nöbetçisiz kalmaz. Nöbet vezâifi ve sansür vezâifinin sûret-i tevzî'i müfettişlere aiddir.

12- Sansür memurları ancak kendi müfettişleriyle muhâbere edebilirler. Hâlât-ı istisnâiyede hükûmete ve askerliğe aid ve müsta'celen bildirilmesi icab eden hususâtı derhal askerî kumandanına telgraf veya telefonla bildirebilir ve aynı zamanda müfettişliği de haberdâr eder.

13- Müfettişler doğrudan doğruya tâbi oldukları mıntikanın askerî kumandanıyla ve tahaşşüd mıntikalarında ise o mıntikadaki en büyük kumandanlıkla muhâbere ederler.

14- Sansür memurları sansür ettikleri muhaberâtı veya kısmen tay ettikleri fıkârâtı her yirmi dört saatde bir defa müfettişe arz ederler. Ve müfettişlik de icabı takdirinde âmirini haberdâr eder.

15- Nöbetçi sansür memurları hîn-i tebdillerinde yeni nöbete girecekleri; güzzerân eden nöbet zamanındaki hâlâtdan haberdâr ederler ve sansür mührünü de teslim ederler.

16- Her merkezin bir mühr-i resmîsi bir mukarrerât defteri, bir emr-i yevmî, bir takrîr, bir telgraf defteri bulunur.

17- Sansür merâkizine muktezî kırtasiye mensub oldukları askerî kumandan-

lığından itâ edilir. Kezâ mühürler de bir defaya mahsus olmak üzere hakkedilir. Ve sansür vezaifinin hitamında kumandanlara teslim edilir.

18- Sansür memurlarına muhassasât-ı asliyelerinden mâadâ muhassasât verilmeyiz.

19- Sansür memurları tarafından tevkîf edilen telgraf ve mektublar telgrafhâneye iade edilmez. Yalnız telgraf kaydının kapanması için muhâbere memurlarına malumat verilir.

### Sansürün Tarz-ı İfâsı Hakkında Mukarrerât

#### Muhaberât

#### Muharrerât-ı Resmiye ve Hususiye

20- Muhâsamâtın ilânıyla beraber Karargâh-ı Umumî'den verilen emir üzerine muhâsım devletler memâlikine posta, telgraf ve telefon muhaberâtı münkatı'dır. Ne memâlik-i mezkûreden memâlik-i Osmaniye'ye ve ne de memâlik-i Osmaniye'den düvel-i mezbûre memâlikine telgrafnâme ve mektub gidip gelemeyiz. Muhâsım devletler memâlikinin transit sûretiyle vâki' olacak muhaberâtı dahi memnû'dur.

21- Memalik-i Osmaniye dahilinde dahilî ve haricî için postahânelere teslim edilen mekâtîb-i hususiye açık olarak teslim edilir ve tedkik edildikten sonra sansür mührü basılır. Ve kapalı olarak mahalline îsâl edilir. Haricden gelenler de bilumum tedkik edilir ve aynı muâmele îfâ edilir.

22- Zabitan ve memurîn-i askeriye'ye aid mekâtîb fırka karargâhlarında veya müfrez kıta'ât kumandanlıklarınca sansür edilir. Fırka veya müfrez kıta'a kumandanlıkları tarafından [tedkik edilmiştir] kaydı zîrine karargâh mührü basıldıktan sonra kapalı olarak postahanelere tevzî' olunur. Devâir-i askeriye-i saire, karargâhlar, askerî mektepleri, müessesât-ı sînâiye-i askeriye, mevâki'-i askeriye-i müstakille, mevâki'-i müstahkeme gibi belli başlı cüz'-i tâm kumandanlıkları maiyetleri zabitanının mektublarını sansür ederler ve edilmiş bir hâlde sansür merâkizi müfettişliklerine tevdi' ederler. Gelen mektublar da ayn-ı vechile sansür merâkizince açılmayarak mensub oldukları kıta'ât ve devâir-i askeriyelerine nazaran paket hâlinde toplanarak açılıp tedkik edilmek üzere kumandanlara tevdi' olunur. Muhteviyâtı talimâtnameye muhâlif olan mektublar işbu cüz'-i tâm kumandanlıklarınca tevkîf edilir ve icabında mürsil ve mürselün-ileyh Divan-ı Harb'e tevdi' edilir.

23- Cihet-i bahriye ve jandarma devâiri sansür-i hususî 22'nci madde nazar-ı dikkate alınarak kendi kumandanlıkları tarafından tanzim olunacaktır.

24- Devâir-i mülkiye memurînine aid gelen ve giden dahilî mektublar da pâ-

yitahtda olursa mensub oldukları nezâretler devâir rüesâsı; vilâyetlerde valilikler, sancaklarda mutasarrıflıklar, kazalarda kaymakamlıklar, nahiyelerde müdürlükler tarafından kontrol ve tasdik edilir ve kapalı olarak memhur verilir.

25- Sansür merâkizi zabitan ve memurîn-i hükûmetin gayrı bi'l-cümle eşhâsın mekâtib-i askeriyeden gayrı bilumum mekteblerin de mektublarını tedkik eder.

26- Bilumum mektublar Türkce'den mâadâ hükûmetin tayin edeceği [bu defada ki harbde Arabca, Ermenice, Rumca, Musevice, Almanca, Fransızca, İngilizce, İtalyanca, Bulgarca, Macar lisanlarına müsaade edilmiştir. elsine üzerine yazılır. Lisan-ı Fârisî ile yazılmış mektublar ancak Bağdad, Basra, Samarra, Kazimiye (Kerbelâ), Hanekin, Hille, Hindiye, Necef, Dersaâdet merkezlerine kabul edilir. Başka posta merâkizi lisan-ı Fârisî üzerine yazılmış mektupları kabul etmez.

27- Mektubların okunaklı bulunması, sarîh ibarelerle yazılmış ve imzalı bulunması, şifre ve manasız, mübhem işaretleri ihtivâ etmemeleri lâzımdır. Aks-i takdirde tevkîf edilir ve mahalline îsâl olunmaz. Şübhelî olanlar hakkında takibât yapılmak üzere polise tevdi' olunur.

Zabitan ve memurîn-i askeriyeinkileri mâ-fevkleri kendilerinden istîzâh eder.

28- Mektubların muzır cümleleri, çıkarılması mümkün olamayan yağlı mürekkeblerle karartılır veya yırtılır.

29- Dahilî Türkce mektupları için her vilâyet ve müstakil mutasarrıflık merbût oldukları askerî mevki kumandanlıkları ile bi'l-istişare icab eden merâkizi tayin ve sansür intihâb ve tavzîf edilir.

30- Dahil-i memleketde Arabca, Ermenice, Musevice, Rumca ve Fransızca için her tarafa sünsür vaz'ı icab etmeyip yalnız İstanbul, Edirne, İzmir, Ankara, Sivas, Erzincan, Diyarbakır, Bağdad, Basra, Şam, Haleb, Konya merâkizine bâlâda muharrer lisanlara âşinâ ihtiyaca göre sansür memurları vaz' edilir. Binâenaleyh bi'l-cümle merâkiz kabul edecekleri dahilî mektupları mahallerine değil berây-ı muayene cihet-i sevkine nazaran bâlâda muharrer sansür merâkizinden birine sevk edilir ve oradan tedkik edildikten sonra mahalline irsâl edilir.

31- Üserâ mektublarına üserâ ta'limnâmesi mücebince muâmele edilir.

#### Harice Gidecek Muharrerât-ı Gayr-ı Resmiye

32- Dahilden harice gidecek mektublar yalnız İstanbul, Bağdad ve Beyrut'da sansür edilir. Binâenaleyh mevâki'-i sairece kabul edilen mekâtib mahallerince sansür edilmeden doğruca cihet-i sevkine nazaran bu merâkizden birine irsâl edilip sansüre tevdi' olunur.

33- Dahilden harice gidecek zabitan ve memurîn-i askeriyyeden mektubları dahildekiler gibi muâmele görür [Madde-22]

34- Cihet-i mülkiye memurunun ise pâyitahtda nezâretlerde, vilâyâtda ise vilâyet merâkizinde tedkik edilir. Mutasarrıflıklarda ve bunların mâ-dûnlarında olan kaza ve nevâhide tedkik edilemez. Vilâyâta gönderilir.

#### Muharrerât-ı Resmiye

35- Devletler muharrerât-ı resmiyesi, bî-taraf ve bizimle Müttefik hükûmetler memurîn-i siyasiyesinin muharrerât-ı resmîyeleri sünsür edilmez. Kezâ hükûmetce müessesât-ı resmîyenin [Donanma, Müdâfaa-i Milliye, İttihâd Terakkî, Cemiyet-i Hayriye-i İslâmiye gibi] mühür-i resmîlerini hâvî olmak şartıyla muharrerâtı sansür edilmez.

36- Bî-taraf devletler sefârethanelerinin düşman memleketlerindeki kendi süferâ ve konsoloslarına aid muharrerât-ı resmîyeleri kontrole tâbidir.

#### Telgraflar

[Gayr-ı Resmî]

37- Mektublar hakkında tatbik edilen ta'limât ahkâmı aynen gayr-ı resmî telgraflara da şâmilidir. Şu kadar ki gayr-ı resmî telgraflar merkezlerindeki umumî sansür merâkizince tedkik edilir ve ba'dehû keşide olunur. Gelenler de ayn-ı muâmeleye tâbidir. Yani askerî, sivil tefrîk olunmaz.

#### Resmî

38- Hükûmetin resmî telgrafları kontrole tâbi değildir. Bî-taraf ve dost ve müttefik devletler süferâsı kendi hükûmetleri Hariciye Nezâretiyle bî-taraf devletler nezdindeki kendi süferâlarıyla telgraf ile muhâbere edebilirler. Bu telgraflar sansür memurları tarafından vize edilir ve tevkîf ve sansür edilemez.

39- Memleketimiz dahilindeki Müttefik ve bî-taraf devletler süferâsı dahil-i memleketde kendi konsoloslarıyla, konsoloslar da süferâlarıyla telgrafla muhâbere edebilirler ve telgrafları sansür ve tevkîf edilemez.

40- Hükûmetce resmen tanınmış cemiyâtın kendi mühürleriyle memhûr telgrafları yalnız askerî nokta-i nazarından sansür edilir.

41- Dahilî telgraflar itâ edildikleri mahallerden mâadâ gidecekleri yere kadar geçecekleri merâkiz sansür memurlarınca kontrol edilir.

42- Harice çekilecek telgrafnâme mürsilleri hüviyetleri ve mahall-i ikametlerini müş'ir telgrafhaneye bir vesika ibrâzına mecburdurlar. Dahil için işbu mecburiyet telgrafhanece görülecek lüzuma tâbidir ve telgraflar mürsilleri tarafından telgrafhaneye iki nüsha olarak verilir.

43- Metni veya tamamen sansür edilmiş telgrafname ücretleri mürsillerine iâde olunmadığı gibi keyfiyet-i tevkîfden de mürsilleri haberdâr edilmez.

44- Telgraf ve mekâtîbde sansür edilecek mevâd:

a- Ordu-yı Hümayûn ve donanmaya ve bilâ-kayd [u] şart askerliğe ta'alluk eden her nev' fıkralar.

b- Memleketin dahilî, haricî siyasetine ve memleketin ahvâl-i maliye ve ticariyesine ve Osmanlı tüccar gemilerinin harekâtına, ordunun, memleketin ahvâl-i sıhhiyesine aid havâdis.

c- Haric ve dahilde sû-i te'sîri olabilecek bi'l-cümle havâdis [şimendüfer, vapur kazaları ve yangın gibi].

45- Dahil ve haricle bilâ-kayd [u] şart şifreli muhâbere yalnız hükûmete aiddir. Dost ve bî-taraf ve müttefik devletler süferâsı kendi hükûmetleri Hariciye Nezâretleriyle bî-taraf devletler nezdindeki kendi süferâsıyla şifreli muhâbere edebilirler.

46- Dahil-i memleketdeki konsoloslardan ancak Hükûmet-i Osmaniye ile Müttefik devletler konsolosları kendi süferâsıyla ve işbu süferâ dahi konsoloslarıyla şifre ile muhâbere edebilirler.

#### Kıymet-i Mukaddereli Mektublar

47- Kıymet-i mukaddereli yani derûnlarında evrak-ı nakdiye bulunan mekâtîb, vesika, şehâdetnâme, konşimento ve saire kabîlinden mürsilince kıymetli melfûfâtı hâvî taahhüdlü mektublar postahanelerdeki gişe sansür memurlarına muayene ettirildikten sonra sansür memuru bulunmayan mahallerde posta müdürüne okundurulduktan sonra zarfları kapatılır ve üzerine sansür pulu ve damgası vurularak bir daha açılmaz ve o sûretle teâtî olunur. Harice gidecek kıymet-i mukaddereli mektublar mutlak üç merkezden birisinde kontrol edilir.



### Posta Paketleri

48- Posta paketleri bilumum evrak-ı matbû'a paketleri ve eşya-yı ticariyele-ri nümûneleri postahanelerce sıkı bir muayeneye tâbidirler. Bunların derûnlarında görülecek muhaberât-ı hususiye [mevâdd-ı muzırrayı hâvî olsun olmasın] sahibleri Divân-ı Harb'e tevdi' olunur.

### Kütüb ve Resâil

49- Cerâid hakkında maddelerin ahkâmı kütüb ve resâil hakkında da şâmil-dir. Yalnız tab' edilecek kütüb ve resâil sansür memurlarınca tedkik edilmek üzere Maârif Nezâret-i Celîle'sinin ruhsatnâmesini haiz olmalıdırlar ve cerîdeler misillü iki nüshaya hâcet yokdur.

### Matbûât

50- Bilumum matbûâtın sansür ta'limâtına riâyet etmeleri mecburidir. Aksi sûretle hareket eden gazete veya ajanslar ya derhal lağvolunur veya muvakkat müddetle tatil sûretiyle tecziye edilir. Lağvolunanlar bir daha hiçbir nâm ile intişâr edemez. Müdür-i mes'ulleri de Divan-ı Harb-i Örfî'ye tevdi' olunur.

51- Seferberliğin devamı müddetince yeniden hiçbir nâm ile hiçbir gazete veya ajans intişâr edemez.

52- Her türlü ilâveler ve addition tarzında mükerrer tab'lar memnû'dür. Her gazete evvelce olduğu gibi yevmiye bir defa intişâr edebilir.

53- Haricden gelen ve sansür elinden geçmeyen hiçbir telgrafi ajanslar neşredemez.

54- Pâyitahtda intişâr eden bi'l-cümle cerâid sabahleyin neşr olunacak nüshalarının provalarını gece zevâlî saat dokuzdan on ikiye kadar, akşam nüshalarının provalarını da gündüz on ikiden dörde kadar İstanbul Sansür Müfettişliği'ne tevdi' ederler ve gazetelerinin tamamen kontrol edildiğini müş'ir zîrine (ta'limâta mutabıkdır) kaydıyla sansür memuruna ve nöbetçi sansür zabıtine imzaladıktan sonra gazetelerini neşredebilirler. Ve intişâr eden nüshalardan birini tekrar sansür memuruna kontrol için gönderirler.

55- Sansür tarafından çizilmiş olan veya imzalanmamış bulunan mevâddın neşri o gazete veya ajansın lağvını ve müdürünün Divan-ı Harb'e tevdi'ini mûcib olur.

56- Gazetelerde sansür edilecek mevâd, telgraf ve mekâtîbdekinin aynıdır.

57- Karargâh-ı Umumî'den musaddak olmayan harb muhabirlerin hiçbir telgrafi kabul edilmez ve cerâidden sansür edilir.

58- Tâcirler arasındaki muhaberâtdan me'kulât, mahrûkât miktar ve esmâ-nına ve nakliyâtına dair olan malumâtın her biri hükûmet-i mahalliye'nin tasdikine vâbeste olarak neşr veya irsâl olunur.

59- Bi'l-cümle sinema şeridlerinin ve ilk defa olmak üzere mevki'-i temâşâyâ konacak tiyatro ve piyeslerinin Dersaadet'de Sansür Müfettiş-i Umumîliği'ne, taşrada sansür müfettişlerine irâesiyle müsaade istihsâli iktizâ eder.

60- Dahilî şehir mektupları kontrol edilmez ve kapalı olarak teâtî edilir.

61- Silah-endâz mektupları mensub oldukları alay merkezlerinde sansür edilir.

**HR. MA, 1177/15-18**



## SAVAŞ SEBEBİ İLE BORÇLAR KANUNUNDAKİ DEĞİŞİKLİK

Savaş sebebi ile daha önce çıkarılmış olan geçici kanun ile ertelenmiş olan bütün devlet borçları, nakdi taahhütler ve bankalardaki mevduat borçlarının yeniden ertelendiğine dair kanun

**3 OCAK 1915**

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadâret  
Âmedî-i Divan-ı  
Hümâyûn

### *Te'cil-i Düyûn Kanunu*

**Madde-** 21 Temmuz [1]330, 18 Ağustos [1]330, 18 Eylül [1]330 tarihli kanun-ı muvakkatler ile te'cil edilmiş olan bi'l-cümle düyûn ve taahhüdât-ı nakdiye ile bankalardaki mevdû'ât 31 Mart [1]331 tarihine kadar tekrar te'cil edilmiştir. Ancak medyûnlar bu kanunlar mücebince te'diyesine mecbur bulundukları mikdarlardan mâadâ ale'l-hesab sûretiyle 21 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihinde yüzde beş ve 1 Şubat [1]330 tarihinde dahi yüzde beş daha te'diyeye mecburdurlar.

**İkinci Madde-** İşbu kanunun tarih-i mer'iyetinden itibaren birinci ve ikinci aylar zarfında vadeleri hulûl edecek olan düyûnun yüzde beşi hulûl-i vadede ve diğer yüzde beşi bir ay sonra vâcibü't-te'diye olacak ve bâkisi 31 Mart [1]331 tarihinde kadar te'cil olunacaktır. Üçüncü ay ile onu takib eden günler zarfında vadeleri hulûl edecek olan düyûnun yüzde beşi hulûl-i vadede te'diye olunacak ve mütebâkîsi 31 Mart [1]331 tarihinde kadar te'cil edilecektir.

**Üçüncü Madde-** 21 Temmuz [1]330 tarihinden itibaren te'cil edilen düyûna karşı vukû' bulan te'diyât işbu kanunlar mücebince vâcibü't-te'diye mekâdire mahsûb edilecektir. Şu kadar ki anonim şirketi sûretinde müteşekkil bankalardan matlûbâtı olanlar evvelce ne mikdar almış olurlarsa olsunlar ve matlûblarının yüzde beşi on liradan noksan olsa dahi bankalar kendilerine 21 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihinde on ve 1 Şubat [1]330 tarihinde kezâlik on Osmanlı lirasını te'diye etmeğe mecburdurlar.

**Dördüncü Madde-** Dâyin ile medyûn arasında meşrût olan mikdar-ı fâizin 18 Temmuz [1]330 tarihinden sonra tezyîdi mu'teber değildir. Faiz itâsı meşrût olmayan bankalardaki mevdû'ât için yüzde dört ve düyûn-ı saire için yüzde yedi faiz işleyecektir. İşbu fâizler vadeli düyûn için hulûl-i vadeden ve vadesiz düyûn için taleb-i tahrîri tarihinden itibaren işlemeğe başlayacaktır. Fâizler kat'-ı hesab sûretiyle altı ay mürûrundan evvel re'sû'l-mâla zam olunamayacaktır.

**Beşinci Madde-** İşbu kanunlar mücebince vacibü'l-îfâ olan mikdar-ı düyûn için mahkemeler 15 Nisan [1]331 tarihine kadar iflâsa hükmetmekden memnû' olup işbu mikdarlar âdiyen dava ve tahsil olunurlar ve bunlardan dolayı vâki' olacak haciz mekâdir-i mu'accele maksûr olacaktır. Ancak medyûnun dâyini ısrâren mâlını elden çıkarmağa tasaddî etdiğine mahkemece kanaat hâsıl olduğu takdirde haciz mecmû'-ı deyne teşmîl edilebilir, alacak mevki'-i icrâda olan bir ilâma müstenid olduğu hâlde mahkemece bilâ-kefalet ve bilâ-harc vaz'-ı hacz olunur ve tasdik-i hacz davasına lüzum yoktur. Vadeleri 31 Mart [1]331 tarihine [kadar] te'cil edilmiş olan senedât-ı ticâriyenin mütebâkî mikdarı için de protesto müddeti 15 Nisan [1]331 tarihinden başlayacaktır.

**Altıncı Madde-** Bi'l-cümle matlûbât-ı emîriye ile İdare-i Hususiye-i Vilâyâtın ve Donanma, Hilâl-i Ahmer, Müdâfaa-i Milliye cemiyetleri ve belediyelerin ve Ziraat Bankası'nın matlûbât ve mevdû'âtı ve evkâf ve eytâm mevdû'âtı ve mehir ve nafakadan mütevellid matlûbât te'cil-i düyûna tâbi değildir.

**Yedinci Madde-** Hazine-i hükûmete her ne sûretle olur ise olsun deynleri olup da bankalara mevdû'âtı bulunanların doğrudan doğruya memurîn-i âidesi nâmına verecekleri çeklerin bedelini bankalar ashâb-ı mevdû'âta vermeğe mecbur oldukları mikdardan mahsûb etmeksizin tamamen tesviyeye mecburdurlar.

**Sekizinci Madde-** Te'cil-i Düyûn kanunları mücebince 21 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihine kadar te'cil edilmiş olan emvâl-i gayr-ı menkûle bedel-i icarları 31 Mart [1]331 tarihine kadar te'cil edilmiştir. Süknâ için isticâr olunmuş emvâl-i gayr-ı menkûle bedel-i icarlarının yüzde ellisi vacibü't-te'diyedir. Mütebâkîsi 31 Mart [1]331 tarihine kadar te'cil olunmuştur. Süknâdan gayrı olarak isticâr edilen emvâl-i gayr-ı menkûlenin bedel-i icarları te'cile tâbi değildir.

**Dokuzuncu Madde-** İşbu kanunun ahkâmı 21 Temmuz [1]330 tarihinden sonra mün'akid düyûn ve mukâvelât ve taahhüdâta şâmil değildir.

**Onuncu Madde-** İşbu kanun 21 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihinden muteberdir.

**On Birinci Madde-** İşbu kanunun icrâsına Maliye, Adliye, Ticaret ve Ziraat nâzırları memurdur.

Yarınki evrak-ı havâdis ile neşr ve ilân edilmek üzere Matbûât Müdüriyet-i Aliyyesi'ne tevdî' kılındı.

Fî 21 Kanûn-ı evvel [13]30

[mühür]

Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

HR. MA, 1116/32





## HARBE GİREN DEVLETLERİ GÖSTEREN LİSTE

Dünya harbinde muharip devletlerin birbirlerine harp ilan etme tarihlerini gösterir liste

7 OCAK 1915

Berlin Sefâret-i  
Seniyyesi  
Numara  
Umumî: 13038  
Hususî: 5  
Bir melfûf

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlisi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Almanya Devleti'yle Fransa, Karadağ ve Japonya devletleri beyninde hangi tarihlerde hâl-i harb ilân edilmiş olduğunun tahkik ve iş'ârı emrini hâvî 10 Kanûn-ı evvel [1]914 tarihli ve 376 hususî numaralı tahrîrât-ı fahîmânelerine cevaben Almanya'nın Fransa'ya 3 Ağustos [1]914, Karadağ'ın Almanya'ya 9 Ağustos [1]915, Japonya'nın Almanya'ya 23 Ağustos [1]915 tarihlerinde hâl-i harb ilân etmiş oldukları arz ve diğer devletler beyninde de hâl-i harbin ilân edildiği tarihleri hâvî bir kıt'a cedvel leffen takdim olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Kanûn-ı sâni [1]915

Berlin Sefir-i Kebîri  
**Mahmud Muhtar**

Kanûn-ı sâni [1]915 tarihli ve 13038/5 numaralı tahrîrâtın melfûfudur.

Avusturya-Macaristan Sırbıyye'ye	23 Temmuz [1]914 tarihinde ültimatom tevdi edilmiş ve 28 Temmuz [1]914 tarihinde hâl-i harb ilân kılınmıştır.
Almanya Rusya'ya	2 Ağustos [1]914
Almanya Fransa'ya	3 Ağustos [1]914
İngiltere Almanya'ya	4 Ağustos [1]914
Almanya Belçika'ya	1 Ağustos [1]914'de yirmi dört saat mühletli bir ültimatom tevdi etmiştir. (İlân-ı harb 2 Ağustos [1]914)

Avusturya-Macaristan Rusya'ya	6 Ağustos [1]914
Karadağ Avusturya- Macaristan'a	8 Ağustos [1]914
Karadağ Almanya'ya	9 Ağustos [1]914
Avusturya-Macaristan Belçika'ya	27 Ağustos [1]914
Fransa Avusturya- Macaristan'a	11 Ağustos [1]914
İngiltere Avusturya- Macaristan'a	13 Ağustos [1]914
Japonya Almanya'ya	20 Ağustos [1]914 tarihinde üç gün mülletli ulti- matom tevdi etmiş ve 23 Ağustos [1]914'de hâl-i har- b ilân kıl- mıştır.
Avusturya-Macaristan Japonya'ya	25 Ağustos [1]914

**HR. SYS, 2090/10\_6-7**



## KAFKAS CEPHESİ'NDEN KÖTÜ HABERLER NEŞREDİLDİĞİ

Kafkasya cephesinde Osmanlıların mağlup edildiğine dair Rus matbuatında haberler neşredildiği \ Osmanlı kıtalarının Oltu ve Ardahan'da şiddetli kıştan duraksadığı \ Irak bölgesinde İngilizlerle savaşa devam edildiği hakkında resmi tebliğ

**10 OCAK 1915**

**Millî Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaadet-Beyoğlu**

*28 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihiyle Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.*

1- Rus matbûatı Osmanlıların Kafkasya'da bir mağlubiyete uğradıkları hakkında şu günlerde havâdis neşr etmektedir.

Mukabeleten Karargâh-ı Umumî'de Kafkas Ordusu Kumandanlığı'ndan iki haftadan beri devam eden harekât-ı harbiyye hakkında mâh-ı hâlin 27'si tarihiyle almış olduğu telgrafname ber-vech-i âtî neşr eder:

"Asıl muharebe cebhesinde kıta'âtımız hududun ilerisinde hâkim mevâzi'i düşmandan zabt etmiş ve Oltu ve Ardahan cihetlerindeki kıta'âtımızın harekâtı kar ve soğuk şiddetinden dolayı hâl-i tevakkufda bulunmuştur.

Azerbaycan dahilinde hareket eden müfrezelerimizin ise Rumiye ve Kutur'u işgaldan sonra çekilen Rus kıta'âtını mevsimin muhâlefetine rağmen takib etmekdedir. Rusların bir kolordumuzun fırka kumandanlarını esir etdikleri hakkındaki yalanları kat'iyen tekzîb olunur. Yalnız geçenlerde bir yaralı kafilesine bir Rus köyünde hücum eden Rus müfrezesi orada ağır yaralı bulunan bir fırka kumandanını esir ve yaralı efradı şehîd etmişlerdir."

2- Irak havâlisinde İngilizler ağır bir zarar yediler.

Dün öğleden sonra iki düşman piyade taburuyla serî ateşli iki cebel topu Kur-na civarındaki bize mensub mücahidîn-i Arab kabâili, ordugâhlarından birisine baskın tarzında taarruzda bulunmuşlardır. Fakat bu esnada düşman piyadesi bir pusuya uğramış ve iki saatlik muharebeden sonra (125) maktûl ve mecrûh bırakarak firar eylemiştir. Her ne kadar kabâilimiz takib esnasında düşman topcusu tarafından yakın bir mesafeden ateş altına alınmış ise de zâyiâtımız ancak (15) mecrûhdan ibaret kalmıştır.

Osmanlı

HR. SYS, 2109/3-11



## GÖNÜLLÜ MAHKUMLARIN KAFKAS CEPHESİNE GÖNDERİLMESİ

Hapishanelerdeki mahkûmların gönüllü çeteler halinde Kafkasya'da harp meydanına sevk edilmesi hususunda Hafız Hakkı Paşa'dan görüş alınması

13 OCAK 1915

Bâb- ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Kalemi  
Hususî: 101

*Erzurum Vilâyeti'ne*

(Şifre)

Vilâyât hapishanelerinde mevkûf iken bi't-tahliye çete hâlinde meydan-ı mücâhedeye sevk olunan (...) faide te'mîn edildiği anlaşılmaktadır. Bu sûretle Kafkasya'da işe yarar lâ-ekall (...) gönüllü tedariki ve sevki mümkün olacağından Hâfız Hakkı Paşa'ya bu cihetin izahıyla muvâfakat olunduğu sûretde hemen vilâyetlerden yola çıkarılmak üzere inbâsı.

Fî 31 Kanûn-ı evvel [1]330

Nâzır

Talat

DH. ŞFR, 48/344



## GÜMÜLCİNE VE DARIDERE MÜSLÜMANLARININ YARDIMLARI

Bulgaristan sınırları dahilindeki Gümilcine ve Daridere Müslümanları tarafından muhtelif zamanlarda yapılan yardımları gösterir liste

13 OCAK 1915

Devlet-i Aliyye-i  
Osmaniye  
Dedeâğaç  
Şehbenderliği  
Numara  
274/73

*Hak-pa-yı sâmi-i Cenâb-ı Nezâret-Penâhî'ye*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Merbûtan takdim kılınan pusula mücebince Gümilcine ahâli-i İslâmiyesi tarafından ikinci üçüncü ve dördüncü defa itâ olunan iâneler ile Daridere ahâli-i İslâmiyesinin birinci defa olarak verdiği cem'an on üç bin iki yüz üç kûsür frank 13203,80 ve yirmi sekiz lira-yı Osmanî ve iki bin iki yüz doksan beş kuruş meci-diye akçe bu sabah buradan avdet etmiş olan nezâret-i celîle-i âsafâneleri kuryesi Hüsni Bey'e tevdi'an takdim ve tisyâr kılınmış olmağla hitâm-ı iânede tanzim ve takdim edilecek müfredat cedveli mücebince makbuzları imlâ edilmek üzere şimdilik yalnız mebâliğ-i mezbûrenin vusulünün iş'âr buyurulması hususuna müsaade-i celîle-i cenâb-ı nezâret-penâhîleri müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 13 Safer 1333 ve fî 31 Kanûn-ı evvel 1314

Dedeâğaç Şehbenderi  
İmza

	Mecidi Akçesi		Lira-yı Osmanî	Bulgar Frankı	
	Kuruş	para	Aded	Aded	Santim
Gümilcine'den ikinci defa	1355		19	6450	95
Gümilcine'den üçüncü defa	435		3	3236	15



Gümilcine'den dördüncü defa	405	4	2955	70
Darıdere'den birinci defa	100	2	561	0
yekün	2295	28	13203	80

\*

**Müdâfaa-i Milliye  
Cemiyeti Merkez-i  
Umumîsi  
Heyet-i İdaresi  
Aded  
1744**

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Gümilcine ve Darıdere ahâli-i İslamiyesi tarafından Müdâfaa-i Milliye iânesi olarak Dedeâğaç Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Şehbenderliği vasıta ve kurye Hüsnü Bey vedâ'atıya irsâl kılındığı emr ve iş'âr buyurulan on üç bin iki yüz üç frank seksen santim ile yirmi sekiz aded Osmanlı lirası ve iki bin iki yüz doksan beş kuruş mecidiye akçenin mumaileyh Hüsnü Bey tarafından Müdâfaa-i Milliye Veznesi'ne tevdi ve mukabilinde muhasebece tanzim olunan makbuz-ı muvakkatin yed-i mûmâileyhe teslim edildiği fî 29 Kanûn-ı evvel [1]330 tarihli ve 377-59748 numaralı tezkire-i aliyye-i cenâb-ı nezâret-penâhîlerine cevaben arz ve beyân olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 31 Kanûn-ı evvel [1]330

Mühür

**HR. SYS, 2174/1\_1, 3, 5**



## RUSLARIN İRAN TOPRAKLARINDA DA TAKİP EDİLMESİ

Osmanlı ordusunun hiçbir şekilde İran hududunu tecavüz etmemesine rağmen Rus kıtalarının İran'ın Rumiye, Diliman, Selmas ve Kotur havalisinde ve daha kuzeyinde bulunmakta olup her an hududu geçmeğe teşebbüs ettikleri, resmi harp ilanı öncesinden beri Osmanlı Ermenilerini silahlandırarak dahilde bir ihtilal hazırlığı içerisine girdikleri, Kirmanşah valisi, Kasr-ı şirin hakimi gibi bir çok İran yetkilisini ve aşiret liderini Osmanlı Devleti aleyhine kışkırttıkları, buna rağmen saldırıları geri püskürtülen Rusların hiçbir zaman İran arazisi içerisinde takip edilmediği, ancak memleketin yegane müdafası için Rus kuvvetleri bilfiil imha olununcaya kadar İran arazisi içinde de olsa onların üzerine asker sevk edilmesinin askeri bir mecburiyet haline geldiği, bu konuda sorumluluğun tamamen Ruslara ve onları topraklarında barındıran İranlılara ait olduğuna dair Başkumandanlık açıklaması

15 OCAK 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube: 1  
Numara: 6891

Mahremdir

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir ki

Mühimme kalemi 59778-2130 numaralı tezkire-i fahîmâneleri arîza-i ceva-biyesidir.

Hâl-i harbe takaddüm eden günlerde Rusya Hükûmeti Rumiye ve Kotur'da hudud-ı Osmaniye üzerinde tahşîdât-ı askeriye icra eylemiştir. İşbu Rus kıta'âtı kısmen İran dahilinde bulunan kıta'ât-ı işgaliyeden ve kısmen dahi Türkistan ve Bakü havalisinden getirilen Rus kıta'âtından ibaretdir. Bu sûretle Memâlik-i Osmaniye aleyhine tecavüzü tasmîm etmiş olan Rusya Hükûmeti İran memâlikini dahi üssü'l-hareke-i askeriye ittihâz ederek fi'len hududumuzu tehdid eylemiştir. İlân-ı harb ile beraber Rumiye ve Kotur'daki Rus kuvvetleri hudud müsademâtına kıyâm etdiler. Ve kıta'âtımız İran Hükûmeti'nin Rus kıta'âtını memleketden bizzat ihrac ve hudud-ı şarkıyemizin ma'rûz olduğu tehdidi izâle edeceğine intizâren yalnız Rus tecavüzâtına karşı müdâfaa ile iktifa eylediler. Hâl-i harb tarihi olan 19 Teşrîn-i evvel [1]330'dan fi 28 Teşrîn-i evvel [1]330 tarihine kadar İran arazisine bir tek

Osmanlı neferi tecavüz etmemiştir. Bu zaman esnasında ise Rus kıta'âtının Rumiye, Dilman, Selmas ve Kotur havalisinde ve daha şimalinde İran-Osmanlı hududu üzerinde bulunmakta ve her an hududu geçmeğe teşebbüs eylemekte oldukları gayr-ı kâbil-i itirazdır. Bununla beraber Rusların İran dahilindeki tahaşşüdleri esnasında Memâlik-i Osmaniye'deki Ermenileri teslîh ve teçhiz ve dahilen ihtilâl ihzâr etdiklerine dair Hükûmet-i Osmaniye yedinde vesâik vardır. Devlet-i Osmaniye gerek Rusların ve gerekse bunların eser-i teşviki ile İran arazisi dahilinde Devlet-i Aliyye aleyhinde hazırlıklar yapıldığına ve bunların başında İranilerden Kirmanşah valisi fermân fermâ ile Bazar Şeyhi ve Semiko ile Seyyid Taha'nın bulunduklarına emin bir sûretde daha 29 Temmuz'da vâkıf olmuş idi. 14 Ağustos'da İran'dan Muradiye Kazası'na tecavüzât vâki oldu. Kurşan'da Çilli mevkilerinde vukubulan muharebeler neticesinde mahzâ İran arazisine geçmemek için takibden sarf-ı nazar olundu. İran'ın Kasr-ı Şirin hakimi Şir Han'ın Ruslar için birçok hazırlıklar yapmakda olduğuna 17 Ağustos'da muttali' olduk. 26 Ağustos'da öğleden sonra saat bir râddelerinde Bayezid'in 26 kilometre şarkında ve İran hududumuz cihetinde Kirizan karyemize bir Rus müfrezesi tecavüz etdi. Yine takibden sarf-ı nazar etdik. 23 Eylül'de Başkale hududumuzdaki aşaire Ruslar tarafından baskın yapıldı. Tecavüzü def' etmekle iktifa etdik. 25 Eylül'de üçüncü defa olarak Tergevar Nahiyesi'nden tecavüze ma'rûz kaldık. Bu zamandan ilân-ı harb gününe kadar İran hududundaki tecavüzât hemen hiç eksik olmadı. 21 Teşrîn-i evvel Petersburg tebligâtından anlaşılacağı üzere Ruslar İran hududundan tecavüzle Musun, Arzap, Bayezid mevâki'ini zabtettidiler. Kezâ 22 Teşrîn-i evvel Rus tebligâtından da anlaşılıyor ki Ruslar Diyadin'i de zabtettidiler. 19 Teşrîn-i sâni Rus tebligâtından da anlaşılıyor ki Rus kuvâ-yı külliyesinin pişdarları Tebriz Boğazı'nın cenubunda Bayezid-Van yolu üzerinde bulunan Çabağanak köyündeki mazlum ahâliyi katliâm etdiler. Bütün bu tehdidât ve tecavüzât-ı sarihaya karşı yalnız hududumuzu müdâfaa ile iktifa ettiğimiz bununla da müsbetdir ki biz düşmanın bütün taarruzlarını muvaffakiyetle tard eylediğimiz hâlde makâsıd-ı asliye-i askeriye fedâ ederek düşmanı İran arazisi dahilinde takibden ictinâb eyledik. Ruslar 21 Teşrîn-i evvel tarihinden itibaren İran dahilinden geçirilmek üzere yeniden kuvâ-yı imdadiye celb eylediler. Ve bize yeniden taarruz etdiler. 28 Teşrîn-i evvel'de Gurşamyan'a geldiler. Kıta'âtımız yine bunların tecavüzünü def' ile iktifa etdi. Bu taarruzları devam ederek memleketimiz dahilinde Bayezid'den Muradlı'ya, diğer taraftan Saray havalisine ve Van civarına, Başkale'ye kadar imtidâd eyledi.

Bunun üzerine Hükûmet-i Osmaniye Rusya Hükûmeti'nin İran arazisinden ve İran Hükûmeti'nin lafzî bî-taraflığından şimdiye kadar tarihte misli görülmemiş hile-kârâne bir sûretde istifade ile kuvâ-yı askeriyemizin asla mer'î olmayan bir usûl-i siyasiye ve askeriye tahtında imhasına teşebbüs eylediğinin farkına varmıştır. Bu usul ise İran arazisini, asker tahşidi ve her nevi menzil hututu için isti'mâl ederek aleyhimize kuvâ-yı askeriye sevk ve taarruz etmek ve işbu taarruzâtı muvaffak olmayınca yine müsellehan İran arazisine çekilip tarafımızdan imha olunmak-

dan kurtularak tecdîd-i taarruz için İran dahilinde yeniden takviye kıta'âtı almak ve ikmâl-i noksan eylemek için intizâr ve müsaid gördüğü zamanda taarruzunu tekrar eylemek tarz-ı hareketidir.

Bu harekât esnasında birçok İran aşâiri (Abdürrezzak, Abkalı Mustafa, Şücaüddevle, Semiko, Simon, Sive, Simat, Alet, Antranik, Abdoyî aşayiri, Barandiz hâkiminin avanesi ) dahi Ruslarla beraber teşrîk-i harekât eylemiş oldukları cidden câlib-i dikkatdir.

Buna karşı memleketimizin çare-i yegâne-i müdâfaası ise bu tarz ihtiyâle kapılmayarak Rus kuvvetleri bi'l-fi'l imha olununcaya kadar onları nerede olursa olsun takib etmektir. İran arazisi dahilinde müsella bir Rus neferi bulundukça Hükûmet-i Osmaniye'nin onun aleyhine asker sevk eylemesi bir mecburiyet-i askeriye ve katiyedir. Bu mecburiyet iledir ki 28 Teşrîn-i evvel'den sonra kıta'âtımızın İran arazisindeki Rusları bulup mahv etmeleri emrolunmuştur. Dünyanın her yerinde ve tarihin her devrinde müsbet ve musaddak olan bu mecburiyet-i kati'yeyi şimdiye kadar cereyân eden harekât-ı askeriye bizim aleyhimize olarak bir defa daha isbat eylemiştir. Binâenaleyh Hükûmet-i Osmaniye bu bâbda her türlü zarar ve ziyan mesuliyetin İran arazisinde bi'l-fi'l icra-yı tahşîdât ve tanzîm-i harekât eyleyen ve İran'ı her manasıyla bir üssü'l-hareke sûretinde isti'mâl eyleyen ve hudud kıta'âtımıza ilk evvel taarruz eden Rusya Hükûmeti'ne ve hükûmet-i mezkûrenin harekât-ı sevkü'l-ceyşiyesine müsâade eylemekde bulunan Devlet-i İraniye'ye aid olduğunu bedihiyyât-ı mantıkiyeden görmekdedir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Safer [1]333 ve fî 2 Kanûn-ı sâni [1]330

Başkumandan Vekili Nâmına

İmza

**HR. SYS, 2337/6-10**





1. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili  
Enver Paşa



## SARIKAMIŞ HAREKATI HAKKINDA İHSAN PAŞA'NIN MÜLAKATI

Sarıkamış civarında hareket eden Rus ordusunu kısıpaca almak ve orayı tahkim etmekle görevli olduğu halde harekât esnasında esir düşen İhsan Paşa'nın; kuvvetlerinin gerek topçu gerek mitralyözce iyice mücehhez olduğuna, harekât esnasında askerlerinin tam bir gayret içerişinde bulunduğuna, mağlubiyetlerinin başlıca sebebinin iklim şartlarından kaynaklandığına, ordusundan ancak altı bin kişinin Sarıkamış'a ulaşabildiğine, geçidi tutmaya çalışırken Ruslar tarafından sarıldıklarına, hiçbir yardım alamadan altı gün boyunca ve yanında sadece 300 kişi kalana kadar savaşı devam ettiklerine dair bir Rus gazeteciye verdiği mülakat

18 OCAK 1915

Sofya Sefâret-i  
Seniyyesi  
43-2278

Hulâsa: İhsan  
Paşa'nın ifadâtı  
tercümesinin  
gönderildiğine dair.  
Melfûf: 1

*Sadrazam ve Hariciye Nâzırı devletli fehâmetli Prens Said Halim Paşa  
hazretlerine*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Sarıkamış harb-i ahîrinde esir düşdüğü Ruslar tarafından iddia olunan İhsan Paşa'nın Rus matbûâtından Birjevie Vedemosti Gazetesi'nde görülen mülâkâtının tercümesi leffen takdim edilmiş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 18 Kanûn-ı sâni [1]915

Sofya Sefiri  
Ali Fethi

\*

Sofya  
Sefâret-i Seniyyesi

43/2278 Numaralı tahrirât melfufudur.

"Birjevie Vedemosti" nâmındaki Rus gazetesinin muhabiri Sarıkamış'da esir edilen İhsan Paşa ile icra etdiği bir mülâkâtı gazetesine derc etmiştir. Bu mülakatın Sofya'daki "Otro" gazetesinde görülen hulâsası ber-vech-i âtî tercüme olunur:

İhsan Paşa Sarıkamış'daki Türk hezimetinin esbâbını şu sûretle izah eylemiştir:

Bana tevdî' edilen vazife Sarıkamış civarında icra-yı harekât eden Rus Ordusu'nu kendi ordum ile ihâta etmek ve şehri zabt ile orasını tahkîm eylemek idi. Bizim askerlerin diğer hareketına dair bir şey bilmiyorum. Benim ordum gerek topçu gerek mitralyözce iyice mücehhez olarak tam mürettebâtıyla kendisine tayin olunan mevki'e doğru teveccüh-i hareket etdi. Taht-ı kumandamda olan asâkirler tam bir gayret ile harb ediyorlardı. Ben kendi erkân-ı harbiyemle bir mikdar geride bulunuyordum. Fakat en-nihayet münâkalâtdaki müşkilâtdan dolayı askerim arkasında gidemedim. Onların içine karıştım. Bizim mağlubiyetimizin başlıca esbâbı şerâit-i iklimiyedir. Yollar o kadar müşkili'l-ubur soğuklar o mertebe şedîd idi ki benim ordumdan ancak altı bin kişi Sarıkamış'a kadar gelebildi. Biz geçidi tutmağa muvaffak olduk. Ruslar bizi ihâta etdiler. Bizler beyhûde olarak kendimizi tahlîse çalışıyorduk. Tam altı gün altı gece muharebe etdik. Ruslar gittikçe bize daha takarrüb ediyorlardı. Bende on iki top ile o kadar mitralyöz vardı. Halbuki Ruslara daimi sûretde topçu imdadı geliyordu. Bununla beraber bizim topları ve mitralyözleri isti'mâl edecek askerim kâffesi telef olmuş bizzat toplar kırılmış ve top mermimiz kalmamış idi. Vaktâ ki etrafıma bakdım ve bütün askerimden ancak üç yüz kişi kaldığını gördüm. O vakit teslim olmağa karar verdim. Ben askerlerin içinde bulunduğum için ateş hattının tehlike ve zararlarına da tahammül etmekliğim lâzım idi.

Her musîbe[t]in bir iyi ciheti olduğu gibi bu musibetin de iyi ciheti şimdi sizin aranızda bulunmaklığıdır.

İhsan Paşa'nın bu ifadâtını nakleden Rus muhabiri paşanın bu sözleri söylediği zaman etrafında bulunan Osmanlı zâbitlerinin kendisini dikkatle dinlediklerini de ilâve ediyor.

HR. SYS, 2109/5\_4-5





## İSKENDERUN SAHİLLERİNİN BOMBARDIMANI

İskenderun limanı açıklarına yaklaşan İngiliz ve Fransız kruvazörlerinin sahilleri bombardıman ettikleri, sivil kayıpların olduğu hakkında raporlar

28 OCAK 1915

Bâb-ı Âfî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi

*Haleb Vilâyeti'nden alınan şifre*

Dünkü gün İskenderun Limanı'nda bulunan bir İngiliz ve iki Fransız kruvazörü tarafından bir gûnâ taarruzlar vukû' bulmadığı ve limana bir İtalya tüccâr vapuru gelmiş ise de mevcut olan üç düşman sefinesi arasında kayıkçıların gidip gelmesinde mahzur görülmesine mebnî mezkûr vapura pratika verilmediği İskenderun Kaymakamlığı'nın iş'ârı üzerine arz olunur.

Fî 6 Kanûn-ı evvel [1]330

Haleb Valisi  
Celal

\*\*

Bâb-ı Âfî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi

*Haleb Vilâyeti'nden alınan şifre*

*Müsta'celdir*

Dünkü gün akşam üstü zevâlî saat dört raddelerinde Doris kruvazörü sahil boyunu takiben Akçay karyesi hizasına gelerek karye civarındaki bağçeleri bombardıman etdiği ve bu esnada bağçelerin ilerisinde sakine bir Ermeni ailesinden üç kadınla dört erkeğin mecrûh ve iki kız çocuğun maktûl olduğu ve mecrûhların



tedavisi için belediye dokturunun i'zâm edildiği İskenderun Kaymakamlığı'ndan iş'âr olunduğu ma'rûzdur.

Fî 29 Kanûn-ı evvel [1]330

Vali  
Celal

\*

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi

*Haleb Vilâyeti'nden gelen şifre*

Zeyl 28 Kanûn-ı evvel [1]330. Arz olunan Fransız sefine-i harbiyesinin bir saat tevakkufdan sonra körfez haricine müteveccihen infikâk eylediği İskenderun Kaymakamlığı'ndan bildirildiği ma'rûzdur.

Fî 29 Kanûn-ı evvel [1]330

Vali  
Celal

\*

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi

*Haleb Vilâyeti'nden alınan şifre*

Dünkü gün öğleden sonra saat dört buçukda Lazkiye cihetinden gelen bir harb sefinesi Süveydiye Nahiyesi sevâhiline takarrüble tarassudda bulundukdan sonra yine geldiği semte avdet ettiği Antakya Kaymakamlığı'ndan bildirildiği ma'rûzdur.

Fî 30 Kanûn-ı evvel [1]330

Haleb Valisi  
Celal

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Dahiliye Nezâreti**  
**Şifre Kalemi**

*Haleb Vilâyeti'nden alınan şifre*

Doris sefine-i harbiyesiyle ona iltihak eden diğer bir sefine-i harbiyenin dün şimendüfer istasyonunu va kasabanın Pınarbaşı cihetlerini ve bugün Bilan'dan İskenderun'a gelen yük develerini bombardıman ederek birkaç devenin telefine bâdî olduğu İskenderun Kaymakamlığı'nın telgrafnâmesi üzerine ma'rûzdur.

Fî 30 Kanûn-ı evvel [1]330

Haleb Valisi  
**Celal**

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Dahiliye Nezâreti**  
**Şifre Kalemi**

*Haleb Vilâyeti'nden gelen şifre*

Dün gelip bugün avdet eden iki İngiliz kruvazörü Arsuz açıklarında bir Fransız kruvazörüyle birleşerek tekrar İskenderun Limanı'na geldiğinden şimdi limanda ikisi İngiliz biri Fransız olmak üzere üç kruvazör bulunduğunu ve diğer bir düşman sefinesinin Arsuz'a tabi Kerkis nam-ı diğer Çigane (Çengan) karyesi civarında sahili bombardıman ettiği telefonla Arsuz'dan bildirildiği İskenderun Kaymakamlığı'nın iş'ârı üzerine ma'rûzdur.

Fî 30 Kanûn-ı evvel [1]330

Haleb Valisi  
**Celal**

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Dahiliye Nezâreti**  
**Şifre Kalemi**

*Haleb Vilâyeti'nden gelen şifre*

Zeyl. Bugün kable'z-zevâl saat sekiz buçuk râddelerinde üç kruvazörden Doris zırhlısı Arsuz, Fransız zırhlısı Payas cihetlerine gitdikleri ve limanda kalan diğer bir İngiliz kruvazörü kasabanın semt re'sinden aşırılmak sûretiyle Pınarbaşı tepesine otuz kadar mermi şarapnel endâht etmiş ve hedefi bulmadığından şehrin cenûb sahiline girerek mevki'-i mezkûra kırk kadar gülle ve şarapnel yağdırmış olduğu ve aynı zamanda Payas ve Arsuz cihetlerinde top sadaları işidilmekte bulunduğu İskenderun Kaymakamlığı'nın iş'ârı üzerine arz olunur.

Fî 31 Kanûn-ı evvel [1]330

Haleb Valisi  
**Celal**

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Dahiliye Nezâreti**  
**Şifre Kalemi**  
**873**

*Haleb Vilâyeti'nden alınan şifre telgrafname*

Zeyldir. İskenderun Limanı'nda bulunan Doris sefine-i harbiyyesinin dünkü gün oradan gitdiği ve bir Fransız kruvazörü ile bir Vezeryape(?) isminde olması muhtemel bulunan küçük kıt'ada bir de İngiliz kruvazörü kalarak bu kruvazörün sabahleyin kable'z-zevâl saat yediden ona kadar İskenderun Bilan tarîki üzerinden geçen deve ve gaz yüklü bir takım hayvanât üzerine seksen kadar mermi endâht etmiş ise de bir hasar vukû' bulmadığı İskenderun Kaymakamlığı'nın iş'ârı üzerine arz olunur.

Fî 4 Kanûn-ı sâni [1]330

Vali  
**Celal**

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Dahiliye Nezâreti**  
**Şifre Kalemi**

*Haleb'den alınan şifre*

İskenderun Limanı'ndan ayrılmayan ma'hûd İngiliz sefine-i harbiyesi vakt-i zevâlde telgraf hattını tahrîb için istasyon kurbuna asker çıkarmış ise de o civarda pusuda bulunan yedi kişilik bir jandarma müfrezesi ateşe başlaması üzerine vapurdan gülle ve düşman askerinin kayığını çeken istimbotdan mitralyöz isti'mâline başlanmış ve bir saat kadar devam eden müsademe neticesinde jandarma efradından biri şehîd ve dördü el ayak ve karınlarından mecrûh oldukları ve düşmanın firar eylediği ve bu müsademede düşman askerinden dahi takrîben sekiz kişi maktûl veya mecrûh düşmüş ise de top himâyesinde gemiye kaçırıldığı İskenderun Kaymakamlığı'nın iş'ârı üzerine ma'rûzdur.

Fî 11 Kanûn-ı sâni [1]330.

Haleb Valisi  
**Celal**

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Dahiliye Nezâreti**  
**Şifre Kalemi**

*Haleb'den gelen şifre*

Doris sefinesi İskenderun'un garb-ı cenûbîsine kuvvet çıkararak telgraf tellerini tahrîbe teşebbüs etmiş ise de askerinin yetişmesi üzerine çıkan kuvvetin halkı ihlâl için tertib ettiği beyannâmelerden birkaç nüsha bırakarak avdete mecbur ve bu sırada gemiden atılan mermilerin te'sîriyle jandarma efradından Giridli Hüseyin'in şehid olduğu berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur.

Fî 15 Kanûn-ı sâni [1]330

Vali  
**Celal**

**DH. EUM. 6. Şb, 2/67\_1-11**



## ROMANYA MÜSLÜMANLARINDAN ORDUYA GÖNÜLLÜ ASKER KABULÜ

Romanya ahalisinden Osmanlı ordusunda gönüllü olarak savaşmak isteği ile yapılan müracaatlara daha önce ihtiyaç olmadığı için olumsuz cevap verilmiş olmasına rağmen daha sonra ortaya çıkan ihtiyaç üzerine bu şekilde müracaat edeceklerin eğitilerek ihtiyaç olan yerlere gönderilmek üzere kabul edilmesi hakkında Harbiye Nezareti'nden Hariciye Nezareti'ne yazılan tahrirat

2 ŞUBAT 1915

Harbiye Nezâreti  
Numara: 1244/867

### *Hariciye Nezâreti Celîlesi Cânib-i Sâmi'si'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Romanya ahâlisinden gelmekde olan gönüllülerin ordunun şimdilik efrâda ihtiyacı olmadığından lüzum görülür ise ileride hizmetlerinden istifade edileceğinin müracaat edenlere tefhîmi ile artık gönüllü sevk edilmemesinin Rusçuk Şehbenderliği'ne emr u iş'ârı 6 Kanûn-ı sâni [1]330 tarihli tezkire-i çâkerî ile arz ve izbâr edilmiş idi. Ahîren bu gibi gönüllülerin kabulüne imkân hâsıl olduğundan arzu edenlerin evvelâ Depo kıta'âtında talim ve terbiye edilmek ve ba'dehû orduca görülecek lüzuma göre istihdam edilmek ve kendileri mahall-i istihdam taleb eylememek şartıyla kabul ve sevki zımnında mezkûr şehbenderliğe ve sair icab edenlere tebligât ifasına müsâade-i sâmiye-i fahîmâneleri şâyân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Rebûlevvel [1]333 - Fî 20 Kanûn-ı sâni [1]330

Harbiye Nâzırı  
Enver

HR. SYS, 2319/4-36



## MISIR'DAKİ İNGİLİZ İŞGALİ SEBEBİYLE MISIR HALKINA CİHAT ÇAĞRISI

Padişah Sultan Reşad'ın İngilizlerin işgali dolayısıyla mukaddes cihada katılmaları için Mısır halkına hitaben name-i hümayun ile beyanatı

9 ŞUBAT 1915

*Daire-i Sadâret  
Meclis-i Vükelâ ve  
Mâruzat Kalemi*

### *Beyânnâme-i Hümâyûn*

*Sûret*

Mısırlı evladlarım,

İngiltere'nin Mısır'a ne sûretle ayak basdığı ve hilekâr bir usûl-i hulûl ile yavaş yavaş memleketin idaresini nasıl taht-ı tahakkümüne almış olduğu cümlece malumdur. Hırs ve zulme istinâd eden bu müdahâlâta karşı vakt-i merhûnuna intizâran ihtiyar-ı sükût ediliyor idiyse de çekmekte olduğunuz azab hiçbir zaman nazar-ı şefkat-ı şahânemde dûr kalmıyor. Ve daima teessürümü mûcib oluyor idi. Azîm bir kitle-i İslâmın meskeni olan güzel ve feyzdâr Mısır'ı tahlîs için bu defa ordularımdan birinin sevkine bahş-i fırsat eyleyen cenâb-ı Hakk'a hamd u senalar ederim. Müsteniden bi-tevfikâtihî teâlâ Ordu-yı Hümâyûnumun maksad-ı şahanem dairesinde memleketinizi tesîrât ve teşkilât-ı ecnebiyeden halâs eyleyerek idare-i mümtâzenizi ve serbestînizi iâdeye muvaffak olacağından ve Mısırlı evladlarımın muktezâ-yı hamîyyetleri olan fedakârlıkla bu mücâhede-i mukaddeseye iştirâk eyleyeceklerinden eminim. "*Nasrun minallahi ve fethun karîb.*"\*

**Mehmed Reşad**

**HR. SYS, 2109/7-12**

\* Kur'an-ı Kerîm, Saff sûresi 13.



## YABANCI İMTİYAZLARININ KALDIRILMASI

Osmanlı sahillerinde yabancılara tanınan ayrıcalıkların kaldırılmasından dolayı gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması ve savaş durumu nedeniyle de casusluğun engellenmesi amacıyla ek ödenek ayrılması

10 ŞUBAT 1915

*Meclis-i Vükelâ müzakerâtına mahsus zabıt varakasıdır*

*Tarih: 25 Rebiülevvel [1]333/ 28 Kânun-ı sâni [1]330*

Hülâsa-i meâli

Hudûd-ı sevâhil-i Osmâniye'de imtiyâzât-ı ecnebiyenin ilgâsından dolayı bazı tedâbir ve teşkilât-ı âcile-i inzibâtiyenin ittihâz ve icrâsı ve hâl-i harb dolayısıyla da casusluğun men' iyle emniyet-i dahiliye-i devletin bi-hakkın te'min-i mahfuziyeti için Emniyet-i Umumiye Müdiriyyet-i Umumiyesi'nin bin üç yüz otuz bir senesi bütçesine ilaveten ve fusûl ve mevaddı bilahere bin üç yüz otuz iki senesi bütçesiyle arz ve tafsil kılınmak üzere âcilen bir milyon yirmi altı bin guruşun bir fasl-ı mahsûs halinde tahsîsi hakkında Mâliye Nezâreti'nin 28 Kânunısâni [1]331 tarihli ve 247 numaralı tezkiresi bu bâbdaki kanûn lâyihası ve merbutu ile okundu.

Kararı

Mezkûr lâyiha-i kanûniyenin Meclis-i Umûmî'nin nazar-ı tasvibine arz olunmak üzere müteferriâtıyla Meclis-i Mebûsân Riyaseti'ne irsâli tezekkür kılındı.

Meclis-i Vükelâ Reisi ve azâlarının imzaları

**MV, 196/59**





## İNGİLİZ DONANMASININ ÇANAKKALE BOĞAZI'NA TAARRUZU

İngiliz donanmasının Çanakkale'ye karşı bir taarruz harekâtı icra edeceği ve bu amaçla bir zırhlı savaş gemisiyle birlikte birkaç İngiliz kruvazörünün Malta'dan Ege Denizi'ne hareket ettiği, başkaca hazırlıkların da devam ettiğine dair Roma sefirinin telgrafı

13 ŞUBAT 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
390

*Huzur-ı âlî- i nezâret-penâhiye Roma sefiri Nabi Bey'in takdim ettiği  
13 Şubat [1]915 tarihli ve ( ) numaralı telgrafname hallidir.*

*Mahremânedir.*

Bura Avusturya mahafil-i siyasiyesinden alınan malumâta nazaran İngiliz donanmasının şu aralık Çanakkale'ye karşı kat'î bir hareket-i taarruziye icra edeceğinden Malta'daki İngiliz zâbitânı miyânında söylenilmekte imiş. Cornwallis tarzındaki kruvazörlerden birkaçı ahîren Malta'dan Adalar Denizi'ne doğru hareket ettiği gibi Quen Marie zırhlısı ile diğer bir zırhlının dahi o cihete gitdikleri görülmüştür. Çanakkale'deki torpilleri toplamak için içerilerine motor konularak ihzâr edilmiş otuz aded merâkib-i bahriyenin Malta'ya vürûd ettiği ve bu hareket-i taarruziye-yi idare edecek olan Amiral Tobric'in de (Sir Ernest Charles Thomas Troubridge) Malta'ya geldiği malumât-ı müstahsele-i mezkûre cümlesindendir.

**HR. SYS, 2322/24**



## GÜVENLİK AÇISINDAN RUS BİRLİKLERİNİN İRAN TOPRAKLARINDA DA TAKİP EDİLMESİ

İran'a gerçekleştirilen Osmanlı harekâtına ilave kuvvet, silah ve para desteği gönderildiğine, İran topraklarının Ruslardan tamamen temizleninceye kadar bu harekâtın devam edeceğine kadar devam edeceği hususlarında Tahran Sefareti'ne gönderilen tahrirat

16 ŞUBAT 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube Müdüriyeti  
Numara

### *Tahran Sefâreti'ne*

C.

1- Hükûmeteyn arasındaki mesâil-i siyasiyeye katiyyen müdahale edilmemesi ve her sûretle İran efkârının lehimize kazanılması hususunda Azerbaycan kol kumandanlarına ekîden emretdim. Bu hareketleri tekerrür ederse şiddetli tecziye edeceğim.

2- Be-tahsis İran dahilinde hareket etmek üzere her sûretle muntazam ve mücehhez kâfi miktarda kuvve-i nizamiye yoldadır.

3- İran'daki Ruslar kâmilten tard edilinceye kadar İran'ın muhafaza-i bî-terafide sebat etmesi pek elzem görülmekde ve hatta bunun için tarafımızdan bî-terafîklarını ihlâl ettiğimize dair sûret-i zâhirede ve resmen protesto eylemelerini muvâfık bulmakdayız.

Müfreze-i askeriyelerimize iltihak etmekde olan aşâir-i İraniyeye gelince Ruslar tarafından bu hususd[a] vâki olacak şikâyetlere karşı aşâirin ahlâkı icabı kuvvetli gördüğü tarafa meyl etdikleri yolunda cevap verilmesi ve icab ederse bu hareketden feragat etmeleri yolunda zâhiren aşâir rüesâsına emirname ısdâr eylemeleri sûretiyle nokta-i nazarımızın bir zamana kadar idamesi te'mîn edilmiş olacaktır.

4- Aşairin kâmilten tarafımıza iltihakıyla cihad uğrundaki hareket İran'da umumî bir mahiyet kesb edince İran Hükûmeti bittab' o zaman bizimle müştereken Ruslar üzerine harekete mecburiyetini alenen ilân edebilir. Yalnız hükûmetin bizimle müşterek bir harekete kâdir vaziyete girdiği zaman elinde mu'allem efrâd

bulunmasını te'mîn için şimdiden iyi talim edilmiş efrâd ihzârına çalışılmalıdır. İsveçli zâbitân kifayet etmiyorsa buradan hafıyyen zâbit ve küçük zâbit sevk olunur ve hatta ordumuzda bulunan bazı İrani zâbitleri memleketlerine firar etmiş sûretiyle Tahran'a sevk edebiliriz.

5- 5 ve 1 milyonluk paranın te'minâtı istihsâl olununcaya kadar şimdilik avans olarak (50 bin) lira gönderiyoruz.

6- Taleb edilen silahlara mukabil son sistem değilse de her hâlde iyi kullanışlı (20 bin) tüfenk ve kalkanlı seri ateşli her türlü mühimmatıyla birlikde 12 cebel ve 5 mantelli bataryası ve bir mikdar makineli tüfenk gönderilecektir.

**HR. SYS, 2337/10-55**



## SAVAŞTA VURULMAYACAK BİNALARA KONULACAK ÖZEL İŞARETLER

Kara ve deniz savaşlarında top atışlarından müstesna tutulacak olan tarihi eserler, eğitim kurumları ile yaralıların toplanma yerleri ile hastanelere konulacak özel işaretlerle ilgili İngiltere hükümeti tarafından gönderilen muhtıra hakkında Bâbıâli Hukuk Müşavirliği'nin mütalaası

16 ŞUBAT 1915

Bâb-ı Âlî  
Nezâret-i Umûr-ı  
Hariciye  
İstişare Odası  
Aded: 35295

Muharebât-ı berriye ve bahriyede topa tutulmakdan müstesnâ olan hastahanelere vaz' edilecek işaret-ı mer'îye hakkında İngiltere Hükûmeti'nden vâki olan tebligâtı hâvî Amerika Sefâreti'nden vârid olup havale buyurulan 8 Şubat [1]915 tarihli muhtıra mütâlaa olundu.

1907 tarihli İkinci Lahey Konferansı mukarrerâtından hengâm-ı muharebede kuvâ-yı bahriye tarafından bombardıman icrasına dair Dokuzuncu Mukavelenâme'nin beşinci maddesinde "Kuvâ-yı bahriye taraflarından topa tutulduğu zaman âsâr-ı tarihiye ile icra-yı âyine-i sınıyî ve ulûm ve fûnûn ve hayrât ve san'ata mahsus emâkin ve mebânînin ve hastahâneler ile merzâ veya mecrûhînin tecemmü' etdikleri mahallerin aynı zamanda bir maksad-ı askerî için isti'mâl olunmamaları

şartıyla mümkün olduğu mertebede vikâye edilmeleri zımnında kumandan tarafından bi'l-cümle tedâbîr-i lazımeye tevessül edilecektir. İşbu âsâr ve mebânî ve mecâmî'î yukarıdakiler siyah ve aşağıdakiler beyaz renkli olmak üzere kutran iki müsellese münkasım müstatilü's-şekl büyük ve sert levhalardan ibaret bir takım iş'ârât-ı mer'îye ile tayin etmek ahâliye aid bir vazifedir" deyu musarrah olduğuna nazaran sahil-i bahrda kâin bir şehir veya kasabanın kuvâ-yı bahriye tarafından topa tutulması esnasında bombardımandan müstesna olan mebânî mine'l-cümle hastahanelerin masûn kalması için üzerlerine vaz'ı muktezî iş'ârât-ı mer'îye-i kati'ye tayin olunmuştur. Diğer taraftan yine mezkûr konferans mukarreratından muharebât-ı berriye kavânîn ve âdâtına dair olan ve dördüncü mukavelenâmeye merbût nizamnâmenin yirmi yedinci maddesinde ahkâm-ı mûmâsile vaz' olunmuş yani "muhasaralarla topa tutma esnasında bir maksad-ı askerîde dahi isti'mâl edilmemeleri şartıyla icra-yı âyine sanâyi ve fûnûn ve hayrât ve meberrâta mahsus emâkin ile âsâr-ı tarihiyenin ve hastahanelerle merzâ ve mecrûhînin ictimâ etdikleri mahallerin mümkün olduğu derecede vikâyesi zımnında bi'l-cümle tedâbîr-i lâzımeye tevessül olunacaktır. Evvelce muhasırîne bildirilecek bir takım iş'ârât-ı mahsusa-i mer'îye ile işbu mebânîyi veya mecâmîi tayin ve irâe etmek vazifesi mahsurîne aiddir" denilmiştir. Ancak işbu maddede bir şehir veya mahalli muhasara eden kuvâ-yı berriyenin hastahâneler gibi bombardımandan müstesna olan âsâr ve emâkini tahrib etmemelerini te'mîn için vaz'ı lâzım gelen iş'ârât-ı mer'îye tayin olunmamış olduğundan kabul olunacak iş'ârât-ı mahsusa-i mer'îyeyi muhasırîne evvelden irâe etmek mahsurlara aiddir. İngiltere Hükûmeti muharebât-ı berriyede vâki olacak harekât-ı askeriye esnasında bazı mahallerin topa tutulması ihtimalini derpîş ederek Salîb-i Ahmer alâmetinin isti'mâlini ordusunun müessesât-ı tıbbiyesine tahsis etmiş olduğu cihetle heyet-i tıbbiye'nin doğrudan doğruya murakabesi tahtında bulunmayan hastahanelerin alâmet-i mezkûreyi isti'mâl etmeyeceklerini ve muharebât-ı berriye esnasında vâki olan muhasaralar için hiçbir işaret-i mahsusa tayin olunmadığı cihetle bunun tayinini mahsurîne terk etmekden ise işaret-i mezbûrenin evvelden bilinmesi daha fâideli olacağını nazar-ı itibara alarak kuvâ-yı bahriye tarafından vâki' olacak bombardımanlar için kendi tarafından mârru'z-zıkr beşinci maddenin kabul ettiği işaret-i mahsusanın "Yukarıdakiler siyah ve aşağıdakiler beyaz olmak üzere iki müsellese münkasım müstatilü's-şekl büyük ve sert levhalardan ibaret işaret-i mer'îyenin "muharebat-ı berriye esnasındaki muhasaralarda dahi hastahâneler ve merzâ ve mecrûhînin bulunduğu mecma'ların te'min-i masûniyeti için kabul edildiğini tebliğ ederek mârru'z-zıkr yirmi yedinci maddeden daha ileri gitmiştir. Zira mezkûr yirmi yedinci maddenin ikinci fıkrasında yalnız bir şehrin mahsurîni tarafından işaretin irâe olunacağı mevzû'-ı bahs edildiği hâlde İngiltere Hükûmeti iş'ârât-ı mezkûreyi karadan veya havadan vâki' olacak bombardımanlar için kabul etmesi itibarıyla muhasara olsun olmasın bilumum bombardımanlara şâmil olacağını ihsâs etmektedir.

Tafsilât-ı ma'rûzanın Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne iş'âr ve bu bâbdaki mütâ-laât ve itirazâtının ve İngiltere Hükûmeti'nin beyânât-ı vâkı'asını kabul edip etmediğinin ve İngiliz kumandanları tarafından bir Osmanlı şehri veya mahallinin esna-yı muhasarasında işârât-ı mahsusa-i mezbûre kabul edilmek şartıyla İngiliz hastahanelerine veya hasta mecma'larına vaz' olunacak mârru'z-zıkr işârât-ı mahsusaya Ordu-yı Hümâyûnca riâyet olunması muvâfık görülüp görülmediğinin ve işârât-ı mezkûrenin icrâ-yı âyine-i sanâyi ve ulûm ve fûnûna ve hayrât ve hasenâta mahsus emâkin ile âsâr-ı tarihiyeye de teşmîlini tervîc edip etmediğinin istifsârı ve muhtıra-i mahsusanın tercümesinin de tisyârı vâbeste-i irâde-i sâmiye-i fahîmâne-leridir.

Fî 3 Şubat [1]330

Bâb-ı Âlî Hukuk Müşaviri [imza]

Bâb-ı Âlî Hukuk Müşaviri [imza]

HR. SYS, 2101/11-17





Çanakkale Boğazı'na taarruz için ilerleyen İngiliz-Fransız savaş gemileri



## SAVAŞA KATILACAK ROMANYA MÜSLÜMANLARINA BULGARİSTAN ENGELİ

Osmanlı Padişahının halife sıfatı ile ilan etmiş olduğu Cihat üzerine Romanya'dan İstanbul'a gelmek isteyen Müslüman gönüllülere Bulgar Hükümeti'nce engel olunduğu ve bunun giderilmesi için girişimde bulunulması gerektiği hakkında Edirne Valisi Adil Bey'in yazısı

18 ŞUBAT 1915

Edirne Vilâyeti  
Mektubî Kalemi  
Aded  
Hususi 310  
Umumî 20644

*Hulâsa: Cihad-ı ekber ilânı üzerine Romanya'dan gelenlerin  
Bulgar Hükümeti'nce salıverilmedikleri hakkında*

### *Hariciye Nezâreti Celîlesi cânib-i âlîsine*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Cihad-ı ekber ilânı üzerine Ordu-yı Osmanî'de gönüllü olarak hizmet etmek üzere evvelce vürûd edenler misillü bu kere dahi Varna Şehbenderliği'nden almış oldukları pasaport ile Memâlik-i Osmaniye'ye gelmek üzere Eskimustafapaşa'ya vürûd eden gönüllülerin mahall-i mezkûr Bulgar kaymakamlığınca Memâlik-i Osmaniye'ye geçmeleri men edilerek memleketlerine iâde olunmak üzere oraca tevkif edildikleri bir yolcu vasıtasıyla Eskimustafapaşa'dan gönderilen varakadan anlaşılmış olduğu ve öteden beri bu sûret ile gelenler Bulgar Hükümeti'nce serbest bırakılmakdalar iken bu defa bunların memleketlerine iâde olunmak üzere alıkonılmalarının esbâbı anlaşılamadığı gibi Bulgaristan'dan hicret eden muhacirînin de yine mezkûr mahalde alıkonularak Bulgar zâbitasınca bi't-tazyik kendilerinden birer mikdar meblağ alındıktan sonra salıverilmekde oldukları muhacirîn-i merkûmenin ifadelerinden anlaşılmakda olduğu istasyon polisi komiserliğinin polis müdüriyetinden tevdi' olunan raporunda dermiyân olunmuştur. Bu gibi muhacirîn ile Romanya'dan ordu-yı Osmanî'ye iltihak etmek üzere transit geçecek yolcuların Bulgaristan hudud zâbitasınca tazyik edilmeyerek mürûrlarına müsaade olunması esbâbının istikmâl buyurulması müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazreti veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Rebîülâhir 1333 ve Fî 5 Şubat 1330

Edirne Valisi  
Âdil

HR. SYS, 2319/4-44





## İNGİLİZLERİN ÇANAKKALE BOĞAZI'NDAKİ İSTİHKÂMLARI SUSTURDUKLARI İDDİALARI

İngilizlerin Çanakkale Boğazı girişindeki istihkâmları susturdukları, gemileri zarar görmeden bombardımana devam ettikleri yolundaki haberlerinin asılsız olduğu hakkında resmî tebliğ

ŞUBAT 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube Müdüriyeti

*Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

Ber-vech-i âtî tebligâtın "Millî Ajans" vâsıtasıyla sûret-i resmîyede dahil ve harice neşri rica olunur.

"Çanakkale Boğazı bombardımanına aid İngiliz tebliğ-i resmîsiyle: Boğaz medhalindeki istihkâmâtı iskât etdiklerini ve ertesi günü tekrar bombardımana devam eylediklerini ve hiçbir gemilerinin hasarzede olmadığını ilân ediyorlar.

İngiliz ve Fransızların şimdiye kadar olan tebliğ-i resmîlerindeki tahrif ve yalanlara bu tebliğleri de bir zamîme teşkil etmektedir. İskât olunduğunu bildirdikleri istihkâmâtın ertesi günü tekrar bombardıman edilmesine lüzum görmelelerini ilân etmeleri de yalanlarının derecesini pek âşikâr olarak gösterir. Karargâh-ı Umumi'den aldığımız me'zûniyete binâen tekrar ilân ederiz ki 6 Şubat [1]915'de yedi saat bombardımanı müteâkib İngiliz tebliğinde de sarâhaten itiraf edildiği ve chile istihkâmâta yaklaşmak isteyen İngiliz gemileri üzerine iskât edilmiş zannetdikleri bataryalarımızın endâht eylediği mermilerden kısm-ı a'zamı düşman gemilerine isabet etmiş ve bunlardan amiral gemisi tahmin edilen bir zırhlı ağır sûretde olmak üzere üç zırhlıları hasarzede olmuştur. Bunun üzerine filo Boğaz karşısından çekilmiş ve o günden sonra bir daha Boğaz'ı bombardıman etmemiştir.

Hasarzede olduğu bildirilen zırhlılardan birinin İngiliz Queen Mary sisteminde bir zırhlı olduğu ahîren menâbi'-i mevsûkadan aldığımız istihbârâtdan anlaşılmıştır."

Fî 10 Şubat [1]330

Karargâh-ı Umumi  
İstihbarât Şubesi Müdürü  
Erkân-ı Harbiye Binbaşısı  
Seyfi

HR. MA, 1120/81





## ASKER ADAYLARININ MUAMELELERİNİN HIZLANDIRILMASI

Savaştan dolayı 1895 (1311) doğumlu olanların da askere alınmaları için hazırlık yapılması hakkında Meclis-i Vükela kararı

24 ŞUBAT 1915

9 Rebülahir 1333 / 11 Şubat 1330

### Hülâsa-i Meâli

Ahvâl-i hâzıra-i harbiyeye binâen muâyene-i ibtidâiyeleri icrâ edilmekde bulunan üç yüz on bir tevellüdlü efrâdın da her ihtimâle karşı mezkûr muâyene müddetlerinin kasrı ile mi'âd-ı kanûniyesinin hulûlüne intizâr etmeksizin kur'alarının keşîdesi zımnında tanzîm olunan lâyiha-i kanûniyenin gönderildiğine dâir Harbiye Nezâreti'nin 9 Rebülahir [1]333 11 Şubat [1]330 tarihli tezkiresi ve melfûfu okundu.

### Kararı

Meclis-i Umûmîce müzâkere edilmek üzere zikr olunan lâyiha ile tezkirenin Meclis-i Mebusân Riyaseti'ne irsâli tezekkür kılındı.

**MV, 196/115**





## HİNTLİLERİ AYAKLANDIRMA TEŞEBBÜSLERİ

Hint halkını İngilizlerin boyunduruğundan kurtulmak için kıyam etmeye teşvik etmek üzere yayınlanmış olan beyannamelerin gazetelerde yayınlanarak propaganda talebi hakkında Ordu karargahının talebi

28 ŞUBAT 1915

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 6954

### *Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti*

Leffen sûret-i mütercemeleriyle birlikde takdim olunan Hindistan'da münteşir ve elden ele mütedâvil dört beyânnâmenin münâsib görülecek bir veya birkaç gazeteye verilip "Hindistan'da sokaklara yapışdırılmış beyânnâmelerden ele geçenleri..." ser-levhası altında neşr etdirilmesi münâsib görülürse icabı rica olunur.

15 Şubat [1]330

Karargâh-ı Umumî  
İstihbarât-ı Şubesi Müdürü  
Erkân-ı Harbiye Binbaşısı  
Seyfi

\*

*"Hindî" işâretli beyânnâmenin hulâsa-i tercümesidir*

*(Muhârebe-i Hâzıra ve Hindistan)*

Deniliyor ki İngiltere mahzâ za'îf ve kuvvetsiz olan hükûmetleri himaye maksadıyla muharebe-i hâzıraya iştirâk etmiştir. Halbuki bu iddia serâpâ yanlıştır. İngilizler Hindistan'ı muharebe ile değil belki hile ve desise ile zabt etmiştir. Hiçbir va'dini îfâ etmeği bilmeyen ve Hindlilerin za'afından bi'l-istifade ahâli-i merkûme-yi elîm ve tahammül-fersâ bir esâret ve mahkûmiyet tahtında bulundurması azm eyleyen İngilizlere karşı kıyâm ve isyan etmek için ahvâl-i hâzıra fevkalâde müsaiddir. Rusya gibi gaddar ve hunhâr bir hükûmet muharebenin bidâyet-i zuhurunda

Lehistan'a muhtâriyet-i idare itâ ettiği hâlde İngilizler Hindistan'a vevlevki kavlen olsun hiçbir gûne muhtariyet veyahud ıslâhât-ı idariye vaad etmemişdir. Acaba İngilizlere kendi can ve mallarıyla ifâ-yı muâvenete şitâbân olan zavallı Hindlilerin İngilizlerden böyle bir müsâade intizâr etmeğe hakları yok mudur? Ey ehl-i vatan kendinize gelin! İngilizler vefa nedir bilmez bir kavimdir! Size söylüyorum: İş görmek sırası şimdi hulûl etmiştir! İngilizlere emân vermeyiniz! Kalbinde zerre kadar vatan muhabbeti olan kimse ve bugünkü fırsattan bütün vesâit-i mümkün ile istifadeye çalışmalı ve böyle bir fırsatın bir daha belki yüz seneye kadar ele geçmeyeceğini bilmelidir. Hindliler! Siz Avustralya ile Kanada gibi bir muhtâriyet-i idare te'sisi için çalışınız. Siz Hind askerinin sadakatinden emin olabilirsiniz bu askerler vatanın saâdet ve selametine hâdim olacak her türlü fedakarlıkları ihtiyâra hâzır ve âmâdedir. Maksadınız hâsıl oluncaya kadar rahat durmayınız. Nûsha-i âtiyede daha mufassal bir takım beyânâtda bulunacağımı vaad eylerim. Şimdilik size şunu söylemekle iktifa ederim ki bu yaldızlı fırsatı kaçırmayınız. Kıyâm ediniz ve faaliyet ibrâz eyleyiniz.

Mütercim

Ali Ahkar

\*

*"Hindî" işaretli beyânnâmenin tercümesidir*

*"İstikbâli Düşün"*

*"Kendin oku, ehibbâ ve eviddâya oku ve sonra makamât-ı saireye îsâl et"*

İstikbâlini düşünmeyen bir millet hiçbir vakit esâretten kurtulamaz ve ihrâz-ı hürriyet edemez. Dûr-endiş ve sahib-i basâret olan bir millet daima -tarih-i âlemde görüldüğü vechile- evc-i saâdete irtikâ eder. Kesl ve rehâvete mübtelâ olan bir millet mevki'-i ikbâl ve iktidârını müddet-i medîde muhafaza edemez. Hindlilere ârız olan kesâlet ve rehâvet Hindistan'ın İngiliz idaresine geçmesine sebebiyet vermiştir. İngilizler Hindistan'ı altın yumurta yumurtlar bir tavuk mesâbesinde tutuyorlar. Hindistan'da mevcut bulunan bütün zî-kıymet eşya İngiltere'ye nakl olunmuştur. Bu hâl Hindlilerin sefâletine sebep olmuştur. Karâin-i ahvâle nazaran muharebe-i hâzıra İngiltere'yi ölüme mahkum etmiştir. İngiliz İmparatorluğu'nun zevâl ve inhitâtı takarrüb etmiştir. İngiliz kuvve-i askeriyesi büsbütün mahv ve münhezim olmuştur. İngilizlerin şimdiye kadar dûçâr oldukları zayiât nazar-ı dikkate alınırsa onların Hindistanla olan alaka ve irtibâtları hayliden hayli gevşemiş olduğu anlaşılır. Çünkü İngilizler şimdiki hâlde yalnız vatan-ı aslîleri olan İngiltere'nin muha-

fazası çaresini düşünmekle meşguldürler. İngiliz gazetelerinin beyânâtına göre İngilizler vatanları olan İngiltere'nin muhafazasına diğer her şeyi tercih edeceklerdir.

İşte İngilizlerin za'îf zamanı hulûl etmiştir. Böyle bir nazik mevkide bulunan İngilizler Hindistan'ı nasıl müdâfaa ve muhafaza edebilecekler. İşte kayd-ı esaret-den kurtulup nâil-i hürriyet olmak için büyük ve bî-nazîr bir fırsat!

Ey ehl-i Hind! Kıyâm edin! Bu fırsattan istifade etmeğe müsâra'at edin. Zincir-i esareti silkin! Şâyed bu muharebe-i hâzıradan istifadeye şitâbân olmayacak olursanız ecânibin esâretinden ile'l-ebed tahlîs-i girîbân edemeyeceksiniz. Hindistan hürriyet ve serbestîye muhtacdır! Bu noktayı pîş-i nazar-ı teemmülünüze kemâl-i ehemmiyetle vaz' ederim. Bu hürriyet ve serbestînin istihsali her ne esbâba mütevakkıf ise o esbâbın istikmâlîne teşmîr-i sâka gayret etmek vazifenizdir. Bu vazifenin îfâsı sırası da gelmiştir.

Mütercim:

Ali Ahkar

HR. MA, 1121/28



## ALMAN İMPARATORU'NA OSMANLI HARP MADALYASI VERİLMESİ

Alman ordularının gösterdikleri muzafferiyetler üzerine Alman İmparatoruna Osmanlı Sultanı tarafından Harp İmtiyaz Madalyası takdim edildiği hakkında

28 ŞUBAT 1915

Daire-i Sadâret Umûr-ı  
Mühimme Kalemî

13 Rebîulâhîr [1]333 / 15 Şubat [1]330

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Taraf-ı eşref-i hazret-i Padişahîden Almanya ordularının muzafferiyet-i ahiresinden dolayı beyân-ı tebrikata ve bir eser-i takdir olmak üzere İmparator hazretlerine Harb İmtiyâz Madalyası ihda buyurulduğuna dair müşârunileyh hazretlerine yazılan telgrafnâme-i hümayûn müsveddesi mazhar-ı tasvîb-i ali buyurularak iâde olunduğunu Mâbeyn-i Hümayûn-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Aliyyesinden alınan tezkire-i cevabîde bildirilmiş ve mezkûr müsvedde leffen taraf-ı âlî-i nezâret-penâhîlerine tesyâr kılınmış olmağla icrâ-yı iktizâsı bâbında.

BEO, 4340/325476



## MÜTTEFİK DONANMASININ ÇANAKKALE'YE ASKER ÇIKARMA İHTİMALİ

Müttefik donanmasının Bozcaada ve sair ada limanlarını kullanmakta oldukları Yunan Başvekili'nin, şayet müttefiklerin Bozcaadayı işgale karar verirlerse bunu engellemeyeceklerini beyan ettiği, bu hareketin maksadının Çanakkale'ye asker çıkarmak olduğuna dair

28 ŞUBAT 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
15 Şubat [1]330 / 28  
Şubat [1]915

### *Başkumandanlık Vekâleti ve Dahiliye Nezâret-i Celîleleri'ne*

Atina'da nim resmî matbûât Düvel-i Müttefika donanmasının Boğçaada'yı işgal eyleyecekleri hakkındaki rivayeti tekzib eyledikleri Yunanistan Başvekili tekzib-i vakı'ı bi't-te'yid İngiltere ve Fransa filosunun adaların münferid limanlarını kullanmakta olduklarını ve mezkûr filo zikrolunan Yunan adasını işgale karar verecek olursa sûret-i müessirede men edemeyeceğini beyân ve şu kadar ki Boğçaada'nın işgali Çanakkale civarına asker ihracında üssü'l-hareke olarak isti'mâl edilmek maksadına mübtenî olması lâzım gelip zâten Yunan Erkân-ı Harbiyesi'nin bu teşebbüsü müşkil görmekte olduğunu ve küllî mikdarda asker ihraç etmeksizin Çanakkale Boğazı'nın zorlanması bî-sûd olacağını ilaveten ifade eylediği Atina sefiri Gâlib Kemal Bey'den alınan 25 Şubat [1]915 tarihli telgrafnâmede bildirilmişdir. (yalnız Dahiliye'ye) keyfiyet Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne yazıldı efendim.

HR. SYS, 2322/34



## OSMANLI DEVLETİNE ALMANYA VE AVUSTURYA-MACARİSTAN'IN MALİ DESTEĞİ

Osmanlı Devleti içinde bulunduğu mali sıkıntıyı aşmak için yarısı Almanya ve diğer yarısı Avusturya-Macaristan'dan olmak üzere yüz eli milyon franklık mali yardım alacağı hakkında

1 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
498

*Nezâret-i Celîle-i Hariciye'ye Viyana Sefiri Hüseyin Hilmi Paşa hazretlerinden mevrûd 1 Mart [1]915 tarihli ve 85 numaralı telgrafnâmenin hallidir.*

*Mahrem*

Avusturya Devleti'nin bize muâvenet-i maliyede bulunacağını vaktiyle âcizlerine beyân ettiği ve va'adinin şu esnada ihtârıyla nısfı Avusturya ve Macaristan ve nısf-ı diğeri Almanya'dan olmak üzere yüz elli milyon Franklık bir muâvenet-i maliye istihsâli me'mûl bulunduğu cihetle Bank-ı Osmanî'nin ihracı meselesinin şimdilik münakaşa edilmemesi ve bu iki hükûmetden yüz elli milyonluk bir muâvenet-i maliye talebinde bulunulması fikri Cavid Bey tarafından dahi tasvîb olunmuştur. O yolda teşebbüsâta ibtidâr olundu. Va'd-i vâki' üzerine vaktiyle taraf-ı âcizîden Bâb-ı Âlî'ye işârât ve te'minât-ı mükerrere sebk ettiğiinden bahisle şimdi âsâr-ı fi'liyesine intizâr buyurulduğunun ve takib-i keyfiyet için sefâret-i seniyyeye ve Cavid Beyefendi'ye talimat verildiğinin taraf-ı sâmillerinden Avusturya sefirine sûret-i münasibede ihtâr buyurulmasını ricâ ederiz. Ol bâbda.

**HR. SYS, 2109/10-10**



## AMERİKAN SİLAH FABRİKALARINA İTİLAFA DEVLETLERİ'NİN VERDİKLERİ YÜKLÜ SİPARİŞLER

İngiltere, Rusya ve Fransa'nın Amerika'ya birer milyon, Bulgaristan hükûmeti-  
nin ise iki yüz bin tüfek sipariş ettikleri

4 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
545

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne fî 4 Mart [1]915 tarihli Roma sefiri  
Nabi Beyefendi'den vârid olan 120 numaralı telgrafnâmenin hallidir.*

İngiltere ve Rusya'nın kendi ordularında müsta'mel tüfenklerden birer mil-  
yon Amerika'ya sipariş etdikleri ve İngiltere'nin tüfenk başına 31 dolardan mec-  
mu' esmânî peşinen ve Rusya'nın 33 dolardan hazine tahvilatıyla te'diye edecekleri  
Fransa da Amerika'dan kırk bir dolara yeni tarzda bir milyon lobel (lebel) tüfengi  
iştirâ ettiği ve Bulgaristan hükûmeti de yine Amerika'ya iki yüz bin mavzer (Mau-  
ser) tüfengi ve manliher (Mannlicher) tüfengi sipariş edip kontratonun iki-üç güne  
kadar imza olunacağı müstahberdir.

HR. SYS, 2109/9-21



## BASRA VE ÇANAKKALE CEPHELERİNDEN HABERLER

Basra civarında Şuaybe mevkiinde İngilizlerle savaşın devam ettiği \ İzmir sa-  
hil istihkamlarını düşman filosunun üç saat boyunca bombaladığı \ Çanakkale  
cephesinde bir düşman uçağının denize düşürüldüğü

6 MART 1915

*21 Şubat [1]330 tarihiyle Karargâh-ı Umumi'den tebliğ olunmuştur.*

1- Kafkas Cebhesi'nde yeni bir tebeddül yoktur.

2- Bin beş yüz mikdarında iki süvari alayı bir mitralyöz bölüğü ile bir mikdar  
topcudan mürekkeb İngiliz kuvvetleri Kurna'nın cenûbunda Fusayle mevkiindeki  
ileri kıta'âtımıza taarruz etmişlerse de vukû' bulan muharebede düşman 200'ü mü-  
tecaviz maktûl ve mecrûh bırakarak Şuaybe mevkiine doğru ric'at etmiştir. Düş-  
mandan bir mitralyöz iğtinâm olunmuş ve iki topu gayr-ı kâbil-i isti'mâl bir hâle  
getirilmiştir. Bizden 10 şehîd ve 15 mecrûh vardır.

3- Dün düşman filosundan iki zirhlı bir kruvazör İzmir sahil istihkamâtını uzakdan üç saat bombardıman etmiş ve hiçbir te'siri olmamıştır. Bu sabah kable'z-zevâl saat sekizde biri Fransız üçü İngiliz düşman sefâin-i harbiyesi arkalarında beş aded büyük tonda torpil taharrî gemisi olduğu hâlde İzmir istihkamâtını tekrar bombardımana başlamış bir buçuk saat sonra ateşi kesmiştir. Bataryalarımızın mukabil endâhtından düşmanın evvelâ ateş açan bir zırhlısına yedi mermi isabet etmiş ve torpil taharrî gemilerinden biri de batırılmıştır. Dün ve bugünkü bombardıman neticesinde cem'an dört şehîd 7 mecrûhdan başka zâyiâtımız yoktur.

4-Dün ve bugün Çanakkale Boğazı'na karşı düşman filosunun ciddî bir hareketi görülmemiştir. Dün denize düştüğü bildirilen düşman tayyaresinin tayyare bataryalarımızdan edilen ateş neticesinde hasara uğradığı teeyyüd etmiştir.

Millî

HR. SYS, 2109/9-17



## TUTUKLANAN OSMANLI ŞEBBENDERLERİ İÇİN MİSİLLEME YAPILMASI

Fransa ve İngiltere'nin tutukladıkları ve dönüşlerine engel oldukları Osmanlı şebbenderlerine karşılık bu devletlerin konsolos ve tebaalarına da aynı muamelelerin uygulanmasına dair Meclis-i Vâlâ kararının tebliğ edilmesi

6 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadaret  
Umûr-ı Mühimme Kalemi  
Mühimme Kalemi: 4808  
325445  
704

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Fransa ve İngiliz Konsoloslarıyla tebaasına  
aid muâmele hakkında  
Mahremâne.*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Fransa Hükûmeti tarafından tevkif edilen Ömer Tosun Paşa'ya mukabil bazı Fransa konsoloslarının ve İngiltere Hükûmetince Johannesburg ve Bombay Osmanlı şebbenderleriyle Malta imamının avdetine mümâna'at olunmasına binâen bi'l-mukabele bazı İngiliz konsoloslarının Memâlik-i Osmaniye'den azîmetlerine



müsaade edilmemekde olub halbuki bu kere Ömer Tosun Paşa tahliye edildiği gibi Johannesburg ve Bombay Osmanlı şehbenderlerinin de avdetine müsaade olunacağı mezkûr hükûmetler tarafından vaad ve te'mîn edilmiş olduğundan bahisle Düvel-i mezkûre konsoloslarının azîmetlerine müsaade itâsı ve Eyüb Sabri ve Zinnun beylerin tahliyesi vaadine karşı da Düvel-i mezkûre tebaası hakkında ifası muktezî muâmelenin tayini lüzumuna dair Dahiliye Nezâreti Celîlesi'nden vârid olan tezkiye Meclis-i Vükelâ'da lede'l-mütâlâa Fransız konsoloslarının bırakılması ve İngiliz konsoloslarının da şehbenderlerimizle mübadelesi ve mezkûr devletler tebaası hakkındaki muâmelenin şimdilik te'hiri münasib görüldüğü tezekkür edilmiş ve nezâret-i müşârunileyhâya cevaben tebligât ifa kılınmıştır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

10 Rebiülahir [1]333 ve 12 Şubat [1]330

Sadrazam Nâmına Müsteşar Vekili

[İmza]

\*

B. G.  
35364  
Fî 14/27 Şubat  
[1]330

*Umûr-ı Siyasiyye Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

*Hukuk Müşavirliği'ne*

İşbu tezkire-i sâmiyeden Fransız konsoloslarının bırakılması ve İngiliz konsoloslarının da şehbenderlerimizle mübadelesi Meclis-i Âlî-i Vükelâca taht-ı karara alındığı müstefâd olmaktadır. Dahiliye Nezâreti'nden alınan listeden anlaşıldığına göre el-yevm Memâlik-i Osmaniye'de İngiliz memurîn-i şehbenderisinden beş zât bulunmakta olub bunlarda Viskonsolos Mösyö Doğ Gelibolu Viskonsolosu Mösyö Dalintark İzmit Konsolosu Mösyö Amat İzmir Konsolosu Mösyö Domand ve Erzurum Konsolosu Mösyö Mohven'dir.

İngiltere Hükûmeti tarafından tevkif olunan memurîn-i şehbenderi-i Osmanî ise Bombay Başşehbenderliği vekili Basri Bey'i Johannesburg Başşehbenderi Remzi Bey, Malta imamı Cemaleddin Efendi ve Manchester fahri şehbenderi Rasim Efendi'dir. Binâenaleyh bunların mübâdelesine Hükûmet-i Seniyye'nin hâzır bulunduğu Amerika Sefâreti'ne iblâğı muktezîdir. Ancak mübâdelenin münâvebeten ve derecâtı nazar-ı itibara alarak icrası lâzım geldiğinden İngiltere'nin Erzurum konsolosuna mukabil Johannesburg Başşahbenderi Remzi Bey'in terhisi talep olunması ve bunların terhisi muâmelesi bittikten sonra İzmit İngiliz konsolosuna mukabil Bombay Şehbender Vekili Basri Bey'in terhis etdirilmesi ve diğerleri hakkında da bu sûretle muâmele ifâsı lâzımedendir. Şurası da şâyân-ı tezkârdır ki terhis olunan memurîn-i Osmaniye'nin esnâ-yı avdetlerinde İngiliz veya müttefikleri

kuvâ-yı bahriyesi tarafından tekrar yakalanmalarını te'mîn için tedâbîr-i ihtiyâtiye-ye tevessül etmek icab etdiğinden memurîn-i mûmâileyhimin yedlerine ale'l-umum düşman kuvâ-yı bahriyesi tarafından riâyet edilecek me'zûniyetnameler itâsı taleb olunmalıdır. Buna binâen keyfiyet mübâdele ve memurîn-i mûmâileyhime me'zûniyet-i tâm itâsı lüzumu Amerika sefâretine tastîr olunmak üzere takdim kılınmış olan müzekkire-i şifahîye müsveddesine derc olunmuş olduğundan mübâdelenin peyderpey sûret-i ânife dairesinde icrası zımında sefâret-i müşârunileyhâ ile şifâhen müzâkerât icrası re'y-i âlîye vâbeste bulunmuştur.

Memâlik-i Osmaniye'deki Fransız konsoloslarının bırakılması meselesine gelince şimdilik bu bâbda Amerika sefâretine tebligât ifası muktezî değildir. Zirâ Fransa Vekâleti'nde memurîn-i şehbenderî-i Osmanîden mevkûf hiç kimse olmadığı gibi Hükûmet-i Seniyye Fransız konsoloslarının da azîmetlerine henüz müsaade etmemiş olduğu takdirde Prens Ömer Tosun Paşa'nın Memâlik-i Osmaniye arazisine vusûlüne ve Eyüb Sabri ve Zinnun Beylerin dahi bi't-tahliye kezâlik memâlik-i mezkûreye muvâsalatlarına kadar mezkûr konsolosları mevkûf tutması münasib olur mülâhazât-ı ânifeye nazaran iktizâ-yı hâlin ifâsı irâde-i sâmiye-i fahîmânelerine vâbestedir.

Fî 21 Şubat [1]330

**HR. SYS, 2239/3-4**



## 90 GOLTZ PAŞA'YA VE ENVER PAŞA'YA HARP MADALYASI VERİLMESİ

Başkumandan Vekili ve Harbiye Nazırı Enver Paşa ve Von der Goltz Paşa'ya Harp İmtiyaz Madalyası verilmesi

7 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadâret-i  
Uzmâ  
Amedî-i Divân-ı  
Hümâyûn  
2954

*İrâde-i Seniyye*

Başkumandanlık Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver ve Yâver-i Hâssımız Von der Goltz paşalara birer kıt'a altın Harb İmtiyâz Madalyası itâ olunmuştur.

Bu irâde-i seniyyemizin icrasına Sadâret memurdur.

Fî 20 Rebûlâhire 1333 / fî 22 Şubat [1]330

Mehmed Reşad

Sadrazam  
Mehmed Said

İ. TAL, 499/60-1



### DÜŞMAN DONANMASININ GELİBOLU SAHİLLERİNİ BOMBARDIMANI

Seddülbahir'deki piyade siperlerinin Düşman filosu tarafından bombalandığı hakkında Milli Ajans'ın tebliği

9 MART 1915

Millî Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaâdet-Beyoğlu

24 Şubat [1]330 tarihiyle Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur.

1- Bugün düşmanın üç zırhlısı Seddülbahir istihkamâtı civarındaki piyade siperlerimizi kasdî sûretde te'sîrsiz bombardıman etmiştir.

Mevcut sisden istifade ile torpil hattına yaklaşmak isteyen torpil taharrî gemileri bataryalarımızın ateşleriyle tard olunmuştur.

2- Diğer dâru'l-harekâtlarda şâyân-ı ehemmiyet vukuat yoktur.

Millî

HR. SYS, 2109/12-2



Düşmanın Çanakkale'den kaçışını Arıburnu Kanlı Sirt mevkiinden  
seyreden Mehmetcik ve alay sancağı



## ÇANAKKALE BOĞAZININ İNGİLİZ VE FRANSIZLAR TARAFINDAN ZORLANMASI

Boğazların uzun süre kapalı kalması durumunda Rusya'nın tek taraflı barış istemek durumunda kalacağı endişesiyle Çanakkale Boğazı'nın İngiliz ve Fransızlar tarafından zorlandığına dair

11 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdüriyet-i Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
27 Şubat [1]330

### *Başkumandanlık Vekâlet ve Dahiliye Nezâret-i Celîleleri'ne*

Roma sefâret-i seniyyesinden alınan 7 Mart [1]915 tarihli telgrafnâmede bir menba'-ı siyasiyeden tereşşuh eden malumâta nazaran Çanakkale Boğazı'nın zorlanması ber-vech-i âti esbâba mübtenî olduğu bildirilmektedir. *Evvelâ* Çanakkale Boğazı'nın mesdûdiyeti devam eylediği takdirde münferiden sulh akd eyleyeceği hakkında Rusya Hükûmeti'nin tehdidi sâniyen bî-taraf devletler üzerinde icra-yı nüfûz etmek ve Bulgaristan ve Romanya hükûmetleri üzerinde tesîr husûle getirmek *sâlisen* Hükûmet-i Osmaniye'yi yalnız başına sulh akdine icbâr eylemek *rabi-an* kuvâ-yı Osmaniye'nin Mısır'a sevkini işkâl eylemek malumât-ı ânife ( ) Celîlesine de verildi efendim.

HR. SYS, 2322/54-1



## ÇANAKKALE BOĞAZI'NA YÖNELİK MÜTTEFİK DONANMA SALDIRISINA BAŞARI İLE KARŞILIK VERİLDİĞİ

Müttefik donanmasının Çanakkale Boğazı bataryalarına karşı yaptıkları saldırıya başarıyla karşılık verildiğine ve Bouvet Zırhlısı'nın batırıldığına dair

18 MART 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube Müdüriyeti  
Numara: 86

*Tebliğ-i Resmî*

### *Matbuât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne*

Bugün öğleden evvel düşman donanması Çanakkale Boğazı bataryalarımıza karşı şiddetli ateş açdılar, muvaffakiyetle mukabele olunmaktadır. Ba'de'z-zevâl saat ikide Fransız Bouvet Zırhlısı medhal kurbunda batırıldı.

Muharebenin tafsilâtı hakkında henüz malûmât gelmemiştir.

5 Mart [1]331

Karargâh-ı Umumî  
İstihbârât Şubesi Müdürü  
Erkân-ı Harb Binbaşı  
Seyfi

BOA, HR. MA, 1123/66



## 18 MART DENİZ SALDIRISINDA MÜTTEFİK DONANMASININ ÜÇ GEMİSİNİN BATIRILDIĞI

Sarımsak mevkiini bombalayan İngiliz kruvazörüyle bir düşman gemisinin Midilli tarafına gittikleri / 18 Mart 1915 tarihlerinde Dardanos, Hamidiye ve Rumeli tarafındaki istihkâmları bombalayan Müttefik donanmasına ait gemilerden üçünün batırıldığı ve bombalama sonucunda bazı yerlerde yangın çıktığına dair

19 MART 1915

Devlet-i Aliyye-i  
Osmaniye  
Telgraf İdaresi  
Mahreci: Karesi

### *Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Geçende Sarımsak mevkiini bombardıman eden İngiliz kruvazörüyle mensubiyeti anlaşılamayan iki bacalı bir düşman sefine-i harbiyesi bugün vasatî saat on râddelerinde mevki'-i mezkûr önünde bir müddet durduktan sonra Midilli'ye doğru gittikleri ma'rûzdur.

Fî 26 Şubat sene [1]330

Mutasarrıf

Nâzım

\*\*

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
Mahreci: Kale-i  
Sultaniye

*Mahrem ve müsta'celdir*

Bugün vasatî saat on bir râddelerinde düşmanın cesîm on üç sefine-i harbiyesiyle bir hayli torpidolarından mürekkeb bir filosu Dardanos ve Hamidiye ve Rumeli cihetindeki Mecidiye istihkâmlarına pek şiddetli ateş açarak sekiz saat devam ve şehre isabet eden mermilerden üç yerde ateş zuhur ve yüz elli hâne muhterik ve üç kişi şehid olmuştur. Henüz malûmât-ı resmiye alınmamış ise de düşmanın sefâin-i cesîmesinden üçünün ehemmiyetli sûrette hasara uğradığı görülmüş ve lehül-hamd ateş kesilinceye kadar istihkâmlarımız da hâl-i faaliyetde bulunmuş olduğu berây-ı malûmât ma'rûzdur. Fermân.

Fî 5 Mart sene [1]331

Mutasarrıf

Murad Fuad

\*\*

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemî  
Mahreci:  
Çanakkale

Dünkü şifreli telgrafnâme-i çâkerâneme zeyldir. Yangın mahalleri kâmilten teftiş edildiği akşam arz olunanlardan mâ'adâ nüfusca zâyiâtımız yokdur. Hasarzed oldukları arz olunan üç zırhlı ile bir torpidonun batdıkları bugün bizzat kumandan paşa tarafından şifâhen bildirildiği gibi bu sabah cihet-I askeriyeden verilen resmî rapor da bunu mü'eyyed bulunmuş ve bilumumbataryalardan gelen raporlardan zâyiâtımızın hiç mesâbesinde bulunduğunun ayrıca zikredildiği bildirilmiş olduğu ma'rûzdur. Fî 6 Mart sene [1]331

Kale-i Sultaniye Mutasarrıfı  
Fuad

BOA, DH. EUM. 3. Sb, 4/37



## ÇANAKKALE'DE ŞİDDETLİ BOMBARDIMAN

İtilaf Donanmasına ait on üç büyük savaş gemisinin gün boyu Dardanos, Rumeli ve Mecidiye tabyalarını bombaladığı hakkında mutasarrıfın raporu

18 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemî

Mahreci: Kal'a-yı Sultaniye  
Tarih-i keşîdesi: 5 Mart [1]331

Mahrem ve müsta'celdir.

Bugün vasatî saat on bir râddelerinde düşmanın cesîm on üç sefine-i harbiye-siyle bir hayli torpidolarından mürekkeb bir filosu Dardanos ve Hamidiye ve Rumeli cihetindeki Mecidiye istihkâmlarına pek şiddetli ateş açarak sekiz saat devam ve şehre isâbet eden mermilerden üç yerde ateş zuhûr ve yüz elli hâne muhterik



ve üç kiři şehid olmuşdur. Henüz malumât-ı resmiye alınmamış ise de dūřmanın sefâin-i cesîmesinden üçünün ehemmiyetli sûretde hasara uğradığı görölmüş ve lehü'l-hamd ateř kesilinceye kadar istihkâmlarımız da hâl-i faaliyetde bulunmuş olduğu berây-ı ma'lûmât ma'rûzdur. Fermân.

Fî 5 Mart [1]331

Mutasarrıf  
**Murad Fuad**

**DH. EUM. 3. şb, 4/37-2**



### BULGARLARIN EDİRNE'Yİ İşGAL PLANI

Osmanlı topraklarına saldırıların yoğunlaşmasından yararlanmak isteyen Bulgar kamuoyunun Edirne'yi işgal düşüncesinin Balkanlarda yeni bir tehlikeye işaret ettiği hakkında Sofya Sefareti'nin telgrafı

21 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemî  
699

*Sofya sefâret-i seniyyesinden 141 numara ile mevrûd fî 21 Mart  
[1]915 tarihli telegram hallidir.*

İngiliz tebligât-ı resmiyesinde zâyî'ât-ı ma'lûmeden mâadâ hücum icrâ eden on zırhlının da musâb olduğu itiraf edildikten sonra mağrûk gemilerin makamına İngiltere'den iki zırhlının ve Suriye sahilindeki Dördüncü Hanry Zırhlısı'nın Çanakkale'ye müteveccihen yola çıkarıldığı ve zâyî'ât-ı vâkı'anın hücumları tevkîf etmeyeceği ve maksada vâsıl oluncaya kadar harekâta devam olunacağı zikr olunmaktadır. Boğazlardaki muvaffakiyet-i ahîre burada hüsn-i te'sîr icrâsından hâlî kalmamakla beraber dūřman tehâcümâtının tevâlîsi Bulgar efkâr-ı umumiyesini gitdikce Edirne üzerine imâle etmektedir. Halbuki boğazlara hücum vâkı' olalı bir ayı tecavüz eylediği hâlde müttefiklerimiz Balkanlarda baş gösteren tehlikeye karşı hiçbir tedbir almamışlardır. Dūřman donanmasının muvaffakiyet kazanmak şartıyla dahi ale'd-devam İstanbul'u yalnız tehdid eylemesi Balkanlarda icrâ-yı te'sîrden hâlî kalmayacağı ve bu hâlin kendileri için dahi muhâtara tevîd edeceğini lâıyk olduğu ehemmiyetle müttefiklerimize bildirerek ve bir müddet tayin edilerek behemehâl Balkanlarda icrâ-yı harekâta davet olunması lüzumu kemâl-i ehemmiyetle ma'rûzdur.

**HR. SYS, 2109/11-12**



## OSMANLI DEVLETİ'NİN AMERİKAN FABRİKALARINA MÜHİMMAT SİPARİŞİ

Amerika'daki Betelhem fabrikasına toplara mahsus mühimmat siparişi için Amerika'nın İstanbul elçiliğine başvuru yapılması hakkında Harbiye Nezareti'nden Hariciye Nezareti'ne tahrirat

21 MART 1915

Harbiye Nezâreti  
Harbiye Dairesi  
Beşinci Ağır Topcu  
Şubesi  
Aded: 86-23

*Dersââdet*

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Mahremdir*

Ma'rûz-ı câker-i kemîneleridir

Leffen arz ve takdim kılınan telgrafnâmenin şifre ile Amerika sefâret-i seniyyesine keşîdesine müsaade buyurulması ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

5 Cemâziyelevvel [1]333 ve 8 Mart [1]331

Harbiye Nâzırı

**Enver**

\*

Harbiye Nezâreti  
Harbiye Dairesi  
Numara: 5

7 Mart [1]331

*Amerika Sefâret-i Seniyyesi'ne*

*Şifreli telgraf*

Amerika'da kâin Bethlehem Mühimmât Fabrikası'na otuz beş çap-tûlundaki otuz beş buçuk santimetrelilik toplara bir mikdar külahlı zırh ve tahrib danesi sipariş edilmek arzu olunuyor. Mezkûr toplara mahsus mühimmâtın mârru'z-zikr fabrikada imali ve bunların bize sevki mümkün olup olmadığından bi't-tahkik inbâsı.

Fî 8 Mart 1331

**HR. SYS, 2318/5\_90-91**



## RUSLARIN BATUM'A ASKER YIĞINAĞI

Rusların Batum'a askeri yığınak yaptıkları ve saldırıya Karadeniz sahillerinden geçeceklerinin anlaşıldığı hakkında Tahran Sefiri'nin elde ettiği istihbarat

25 MART 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemî  
751

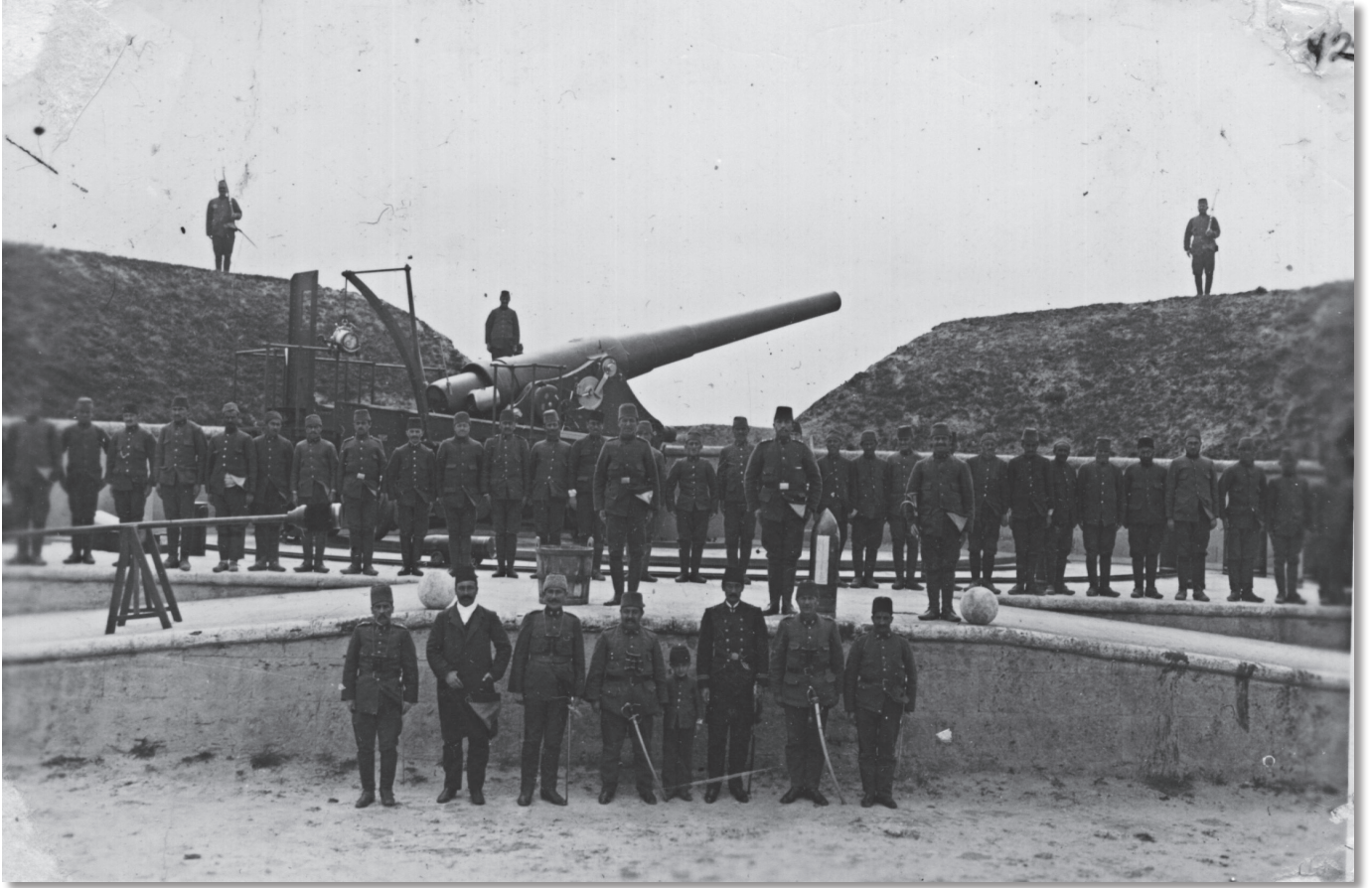
*Huzûr-ı âlî-i nezâret-penâhîye Tahran Sefiri Âsım Beyefendi'nin  
takdim eylediği 25 Mart [1]915 tarihli ve 89 numaralı telgrafnâme  
hallidir:*

Bakü'den aldığım malumât ber-vech-i zîr ma'rûzdur:

"Ruslar bu günlerde Kafkas'a küllî asker gönderiyorlar. Türklerin hücumu yakın addolunuyor. Şimendüferler yük almıyorlar. Yakında yolcuları da almayacaklar. Batum'a külliyetli kuvvet gönderiyorlar. Anlaşılan sahilden hücum etmek istiyorlar. Kars taraflarında kuvvetleri pek azdır. Türklerin Sarıkamış'a hücumlarından beri Ruslar zahîre, levâzımât-ı askeriye ve cephanelerini Aleksandropol'e gönderdiler. Türkler oraya gelseler Rusların cephane ve erzakı def'aten ellerinden çıkar. Karadağ serhaddinde kuvvet yoktur. Salyan'da bin Rus askeri vardır. Müjgan'da açılan kanalı taşıyıp çölü bataklık hâline koymak istiyorlar. Bakü civarına dikenli teller çekiyorlar."

Bu bâbda alınacak malumât arz olunur. Fermân.

**HR. SYS, 2109/12-20**



Çanakkale Boğazı'nı savunan tabyalardan birinde top ve topçu askerler



## OSMANLI ASKERLERİNİN İRAN TOPRAKLARINDAKİ OPERASYONLARI

İran dahiline giren Osmanlı askerlerinin Ruslara yardım eden İran rüesâsından bazılarını cezalandırdıkları, İran'daki askeri harekâtın kesinlikle İran'ı işgal için değil yalnız İran'da bulunan Ruslar aleyhine olduğu, İran idaresine hiçbir şekilde müdahale edilmeyeceğine dair Başkumandanlık Vekili Enver Paşa'nın açıklaması

31 MART 1915

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti

*Üçüncü Ordu Kumandanlığı'yla Musul'da On İkinci Kol Ordu Kumandanlığı  
Vekâleti'ne yazılan şifreli telgrafın sûreti*

İran dahiline giren kollarımız İran rüesâsından bazılarını yeniden idam etmişlerdir. Evvelce de emreylediğim vechle İran'daki harekât-ı askeriyemiz katiiyen İran'ı işgal için değil yalnız İran'da bulunan Ruslar aleyhinedir. Binâenaleyh kıta'âtımız idare-i İraniye'ye katiiyen müdahale etmeyecekler ve şehbenderlerimiz vasıtasıyla sefârete müracaat ederek muktezî tedâbîr-i idariyeyi ittihâz ettireceklerdir. Kıta'âtımızın kendiliklerinden İran rüesâsı aleyhinde mucâzât-ı terhîbiye tatbikinden ictinâb etmeleri katiiyen emr olunur.

Fî 11 Kanûn-ı sâni [1]330

Başkumandanlık Vekili  
**Enver**

\*

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
Erkân-ı Harbiye Riyaseti  
Şube:1  
Numara: 644

*Gayet mahremdir.*

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Tahran sefâret-i seniyyesinin tevdî' buyurulan 88 numaralı ve diğer 22 Mart [1]915 tarihli iki kıt'a telgrafnâmeleri alındı. Bu bâbdaki mütâlâa-i acizî ber-vech-i zîr arz olunur.

1- İran arazisini ilhâk etmek fikrinde olmadığımızı düşmanlarımız aleyhine icra ettiğimiz harekât-ı askeriye'nin hitâmında İran arazisini tamamen tahliye edeceğimize dair İran Hükûmeti'ne her sûretle te'minât verilmelidir.

2- Kasr-ı Şirin civarındaki müsâdeme Kasr-ı Şirin Hâkimi Şir Han ve Sincabi reisi tarafından idare olunan Sincabilerin ufak bir müfrezemize ve hatta kendi aramız dahilinde hücum etmelerinden inbi'âs etmiştir.

Emir-i mufahhamın İngilizlerin teşvikiyle Sincabileri el altından aleyhimize ihzâr ve seferber ettiği de haber alınıyor. Kasr-ı Şirin Hâkimi Şir Han'ın bize muzır olduğu muhakkaktır. Emir-i mufahhamın da ikiyüzlü hareket etmesi ihtimaline nazar-ı dikkati celb eder ve her hâlde Şir Han'ın azl ve tebdil etdirilmesini lâzım görürüm.

Kirmanşah hududlarında bulunan kıta'âtımıza ihtiyâtla hareket etmelerini ve ahâlî ile aramıza adâvet sokacak icraatdan ictinâb etmelerini emrettim.

Kirmanşah hududunda bulunan kumandanı bahriye binbaşısı ve her sûretle mu'temed ve ahvâle vakıf olan Rauf Bey'dir ki; Emir-i mufahhamla aralarında hiç olmazsa hafî olarak samimî ve hüsn-i münasebât te'sis etdirilmesine çalışılmasını rica ederim.

Sefâret-i seniyyeye evvelce de tebliğ olunduğu üzere İran Hükûmeti'nin sûret-i resmîyede bî- taraf görünmekle beraber icraat ve tahrikâtımıza göz yumması tarafeynin menâfi' i icabındandır.

Tasvîb-i sâmilere iktirân ettiği takdirde bu meâlde sefâret-i seniyyeye tebligât ifâsı vâbeste-i re'y-i fahîmâneleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Cumâdelûlâ [1]333 ve fî 18 Mart [1]331

Başkumandan Vekili

**Enver**

**HR. SYS, 2337/10-35, 11-21**



## KARADENİZ VE ÇANAKKALE BOĞAZI'NDA BATIRILAN DÜŞMAN GEMİLERİ

Odessa Körfezi civarında iki büyük Rus vapurunun yüklü oldukları hâlde Osmanlı donanması tarafından batırıldığı, mürettebatının esir edildiğine, Rus torpiline çarpan bir Osmanlı krovazörünün de aynı bölgede battığına, Çanakkale'de ise bir düşman gemisinin batırıldığına dair Karargah-ı Umumi açıklaması

4 NİSAN 1915

Millî Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaadet-Beyoğlu

*22 Mart [1]331 tarihiyle Karargâh-ı Umumi'den tebliğ olunmuştur.*

1- Donanmamızın dün Odesa Körfezi civarında cevelânı esnasında 2020 tonluk "Providant" (Prudent) ve 1500 tonluk "Vastoşnaya Zivezda" (Vostochnaya Zvezda) namındaki iki büyük Rus vapuru yüklü oldukları hâlde donanmamız tarafından batırılmış ve vapurların mürettebatı esir edilmiştir. Bu harekât esnasında Oçakovo (Ochakovo) istihkamı civarında düşmanın torpil taharrî gemilerini takiben düşman sahiline doğru ilerleyen Küçük Mecidiye kruvazörümüz bir torpile çarparak batmıştır.

Bu vak'a Rusların Odessa ve Nikolayak limanlarıyla sahillerinin emr-i muhafazası zımnında dökdükleri torpillerin kopup dağılmasından husûle geldi. Mecidiye kruvazörü mürettebatı civarda bulunan Osmanlı sefâin-i harbiyesi tarafından tahlis edilmiştir.

Düşman sahilinde vazife-i mukaddese-i askeriyesini îfâ ederken gark olan bu sefine mürettebatının etvâr ve harekâtı her türlü medh ü sitâyîşe lâyıktır.

2- Dün Çanakkale Boğazı'na yaklaşmak isteyen düşman torpil taharrî gemilerinden biri bataryalarımızdan atılan mermi isabeti neticesi Kumkale açıklarında batmıştır.

3- Bugün Çanakkale ve diğer dâru'l-harekâtlarda şâyân-ı iş'âr bir tebeddül yoktur.

Millî

HR. SYS, 2109/13-14



## MUHACİRLERDEN ASKER ALINMASI

Lüzum ve ihtiyaca göre Osmanlı Devleti'ne hicret edecek muhacirlerin yaşlarına göre hicretlerinden üç ay sonra silah altına alınabilecekleri

7 NİSAN 1915

Dahiliye Nezâreti  
İskan-ı Aşâir  
ve Muhacirîn  
Müdüriyeti  
Hususî: 67

Ahvâl-i harbiye dolayısıyla Harbiye Nezâreti lüzum ve ihtiyac görürse şimdiye kadar gelmiş ve bundan sonra gelecek olan bilumum muhacirîni müddet-i hizmetleri seferberlik müddetine münhasır olmak üzere memâlik-i Osmaniye'ye tarih-i vürûdlarından itibaren üç ay sonra sinnlerine göre efrâd-ı saire gibi silah altına celb ve davet edebileceğine dair Mükellefiyet-i Askeriye Kanunu'na tezyîline irâde-i seniyye-i cenâb-ı padişahî şeref-müte'allik buyurulan mevâdd-ı kanuniye sûreti leffen irsâl kılındı.

Fî 22 Cemâziyelevvel [1]333 ve fî 25 Mart [1]331.

Dahiliye Nâzırı namına  
Müsteşar

\*

***Mükellefiyet-i Askeriye Kanunu'na tezyîl olunacak mevâdd-ı kanuniye sûretidir.***

***Birinci Madde-*** Ahvâl-i harbiye dolayısıyla Harbiye Nezâreti lüzum ve ihtiyac görürse şimdiye kadar gelmiş ve bundan sonra gelecek olan bilumum muhacirîni müddet-i hizmetleri seferberlik müddetine münhasır olmak üzere memâlik-i Osmaniye'ye tarih-i vürûdlarından itibaren üç ay sonra sinnlerine göre efrâd-ı saire gibi silah altına celb ve davet edebilir.

***İkinci Madde-*** Efrâd-ı merkûmeden ihtiyât ve müstahfız sinnlerinde bulunup bedel vermek isteyenlerin 21 Şubat [1]330 tarihli kanun mücebince bedel-i nakdîleri kabul olunur.

***Üçüncü Madde-*** İşbu kanun tarih-i neşrinden itibaren mer'ıyyü'l-icrâdır.



**Dördüncü Madde-** İşbu kanunun icrâ-yı ahkâmına Harbiye ve Dahiliye nâzırları memurdur.

Meclis-i Umumî'nin ictimâ'ında kanuniyeti teklif olunmak üzere işbu lâyiha-i kanuniyenin muvakkaten mevki'-i mer'ıyyete vaz'ı ve kavânîn-i devlete ilâvesini irâde eyledim.

Fî 20 Cemâziyelevvel [1]333 ve fî 23 Mart [1]331.

Mehmed Reşad

Dahiliye Nâzırı  
Talat

Harbiye Nâzırı  
Enver

Sadrazam  
Mehmed Said

**DH. EUM. LVZ, 28/51**



## VURULAN SİVİL HEDEFLERE KARŞI TAZMİNAT TALEBİ

Düşman askeri filolarının açık şehirlere ve silahsız halka verdikleri zararların düşman devletlerin maliyesinden karşılanacağından dolayı bu tür olaylarda misilleme yoluna gidilmeyip tazmini talep edilecek zararın tespit edilerek bildirilmesi hakkında Harbiye Nezareti'nin yazısı

18 NİSAN 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube  
Numara: 627

*Fî 16 Mart [1]331 tarih ve 114-63117 numaralı tezkire-i sâmiyeleri arıza-i cevabiyesidir*

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Düşman sefâininin açık şehirlere ve gayr-ı muharib ahâliye karşı endahtlarından şahsi ve mâlî hasaratın düvel-i muhâsama müessesât-ı nafia ve maliyesinden tazmîn olunacağı cihetle doğrudan doğruya mukabele-i bi'l-misl icra edilmeyerek akab-i hâdisede mikdar-ı tazmînün mahiyet-i vak'a ile beraber bildirilmesi hususu gayet mahrem olarak ordu kumandanlarına ta'mim edilmiştir. Ancak tehdidât-ı

vâkı'anın gayr-ı meşrû' bombardımanları men' etmezse de her hâlde bir tesîr yaptığına ve esaslı bir maksad-ı askerîleri olmayarak sırf nümâyîş ve tehdid bombardımanlarını mümkün olduğu kadar tahdid ettiği İngilizlerin bu telaşı da bir delil olub hatta "Doris" süvarisinin İskenderun'da pek bâlâ-pervazâne tekâlîfi dermiyân etmiş iken pek çoğundan tadrîcen vazgeçmiş ve ez-cümle İzmir bombardımanı esnasında orada bulunan Düvel-i muhâsama tebaasının elde mahfûz bulundurulması hususundaki takayyüdâtı şübhesiz haber alan amiralin bombardımanı ân-ı inkıtaa uğratması keyfiyetleri şâyân-ı kayd görüldüğünden mukabele-i bi'l-misl yapılmayacağına dair olan mukarrerâtın hiçbir sûretle ihsâs etdirilmemesini muvâfık bulmaktayım. Almanların gayr-ı muharibleri bombardıman etdikleri hakkındaki iddiaları da doğru olmasa gerekdir. Bu bâbda müttefiklerimizin de haberdâr edilmesi ve ona göre müttehiden bir cevap verilmesi ve bu sûretle üserâmız aleyhindeki tehditlerine müşterek bir tehdid-i mütekâbil ile mukabele olunmasını mütâlâa etmekdeyim. Bî-taraf konsolosların raporlarına ne ihtiyaç vardır ve ne de maddeten mümkündür çünkü mahall-i vak'ada bu konsoloslar her vakit bulunamayacağı gibi hareketimizin bî-tarafların takdirine ta'lik etmek kayıtlarındaki mehâzîr malûm-ı samileridir. Amerika sefâretinin takrîrinde mevzû'-ı bahs olan Doris kruvazörünün bombardımana sebep olarak gösterdiği madde hakkında mahallinden al[ın]acak mufassal mütâlâât ayrıca arz edilecektir. İcabı vâbeste-i re'y-i fahimaneleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 5 Nisan [1]331

Başkumandan Vekili

**Enver**

**HR. SYS, 2101/17**



## KAFKASYA VE ÇANAKKALE CEPHELERİNDEN HABERLER

Kafkasya'da hudut yakınındaki çarpışmalarda düşmanın tard edildiği, Çanakkale boğazına yaklaşmak isteyen düşman torpidoları üzerine ateş açılması sonucu iki torpidonun isabet aldığı hakkında ajans tebliği / Kafkas cebhesinde Milo civarında Ruslarla devam eden çatışmaların Osmanlı kuvvetleri lehine neticelendiği, Çanakkale Boğazı'na yaklaşmak isteyen düşman torpidolarının vurulduğu, Osmanlı hava kuvvetlerinin müttefik gemilerini bombaladığı, Demirhisar Torpidosu'nun bir İngiliz gemisini batırdığı, takip üzerine kendi mürettebatı tarafından batırıldığı'na dair resmi tebliğ

20 NİSAN 1915

Dersaadet-Beyoğlu

6 Nisan [1]331 tarihiyle Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur

1- İki üç günden beri Kafkas cebhesinde hudud yakınında "Milo" civarında ileri müfrezelerimizle devam eden müsademât lehimize neticelenmiş ve düşman hudud üzerine tard edilmiştir.

2- Dün Çanakkale Boğazı'na yaklaşmak isteyen düşman torpidoları üzerine açılan ateş ile iki düşman torpidosuna kat'î isabet vâki' olmasıyla geri çekilmişlerdir.

Bozcaada üzerinde keşif yapan tayyaremiz düşman sefâini üzerine muvaffakiyetle bombalar atmış ve düşmanın muhtelif cins ateşlerine rağmen tayyaremiz sâlimen avdet etmiştir.

3- Demirhisar torpidomuz Nisan'ın dördünde Adalar Denizi'nde "Manitou" namındaki İngiliz nakliye vapuruna kemâl-i muvaffakiyetle ta'arruz etmiştir. İngiltere Amiralliği'nin itirafâtına nazaran mezkûr nakliye vapurundan yüz İngiliz neferi gark olmuştur. Bunu müteâkib Demirhisar torpidosu İngiliz kruvazör ve torpido muhribleri tarafından Sakız'a kadar takib edilmiştir. Demirhisar düşman eline geçmemek için kendi mürettebatı tarafından ber-hevâ edilmiştir. Torpido mürettebatı Sakız Adası memurîni tarafından kemâl-i samimiyetle kabul edilmiştir.

4- Diğer cebhelerde şâyân-ı tebliğ bir vak'a olmamıştır.

Millî

\*

Milli Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaâdet-Beyoğlu

7 Nisan [1]331 tarihiyle Karargâh-ı Umumi'den tebliğ olunmuştur

1- Evvelki gece düşmanın Çanakkale Boğazı'na girmek isteyen altı torpidosu miyânında dört torpil taharrî gemisinin dahi bulunduğu ve bataryalarımızın ateşiyle kat'î isabet vâki' olduğu bildirilen iki düşman gemisinin bu isabetler neticesi Boğaz dahilinde tamamıyla batdığı bi'l-âhare tahakkuk etmiştir. Yalnız karanlık hasebiyle batan gemilerin torpedo ve torpil taharrî gemileri [olup] olmadığı anlaşılamamıştır.

2- Diğer dâru'l-harekâtlarda tebliğe şâyân malumât yoktur.

Millî

HR. SYS, 2110/1-21, 23



## MACARLARIN ÇANAKKALE ZAFERİ'Nİ KUTLAMALARI

Türlere karşı Turani duygularından kaynaklanan sevgi ve dostluklarını her fırsatta gösteren Macar üniversite öğrencilerinin, Peşte'de Başşehbenderhane önüne gelerek şarkılar eşliğinde Çanakkale'de zaferini kutladıkları, başşehbenderi tebrik ettikleri, ayrıca Hilal-i ahmer menfaatine de ziyafet ve bir gösteri tertip ettikleri hakkında

27 NİSAN 1915

Peşte Şehbenderliği  
Aded  
10081/58

*Hariciye Nezâret-i Samiyesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Türlere karşı mütehassis oldukları Turanî münasebet-i örfiyelerinden mütevellid muhabbet-i sahihalarını ibrâz emrinde mütteliklerimiz Macarlar hiçbir vechle fevt-i fırsat etmemekde her vesile ile muhâdenetleri âsârını izhardan hâli kalmamaktadırlar. Ez-cümle Çanakkale'de ahîren ihrâz olunan muvaffakiyet hasebiyle

Budapeşte (Kordafratis) denilen darülfünun fakülteleri talebe cemiyeti reisi Doktor Etyen Çemberi'nin (Etienne Chambery) teşebbüsüyle Peşte darülfünun müdavimlerinden mürekkeb bir heyet Mart-ı efrençinin yirmi yedinci gecesi Başşehbenderhane önüne gelerek leylîyeler tegannî eylemek sûretiyle izhâr-ı şadımânî eylemişler ve bilâhare her fakülteden intihâb olunan murahhaslar bizzat nezd-i acizîye çıkarak te'yid-i muhâlesat etmelerine mukabil yegân yegân murahhaslar taraf-ı kemterîden i'zâz ve taltif kılınmıştır. Ve teşekkür edilmiştir.

Müteâkiben öteden beri Peşte Hilâl-i Ahmer şubesinin teşvikiyle Hilâl-i Ahmer menfaatine müsâmere tertib eyleyerek hâsılâtdan bir kısmını bu emr-i hayra tahsis ve ihda edegelen ve Peşte'nin en büyük lokantası olan Gambrinus taamhanesinde tertib edilen ziyafet ve müsamerede Peşte Hilâl-i Ahmer komitesi reisi Başvekil-i Sâbık Kont Kuen Hedervari (Count Károly Khuen-Héderváry) ve Peşte Hilâl-i Ahmer komitesi reisi Başvekil-i Sâbık Pekar Gula (Gyula Pekar) ve komite azalarından ve mebusandan birçok zevât hâzır bulunmuş ve edilen davet üzerine başşahbenderhane memurîni ile birlikde işbu müsamereye taraf-ı acizîden dahi iştirâk kılınmıştır. Orada da askeri musıkası tarafından zât-ı hazret-i Padişahî'nin marşı terennüm edilmiş ve hazirûn bunu ayakda istimâ' ile alkışkamışlar bilâhare darülfünun talebeleri dahi icra-yı terennümât eylemişlerdir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Nisan [1]915

Peşte Başşehbenderi

**Ahmed Hikmet**

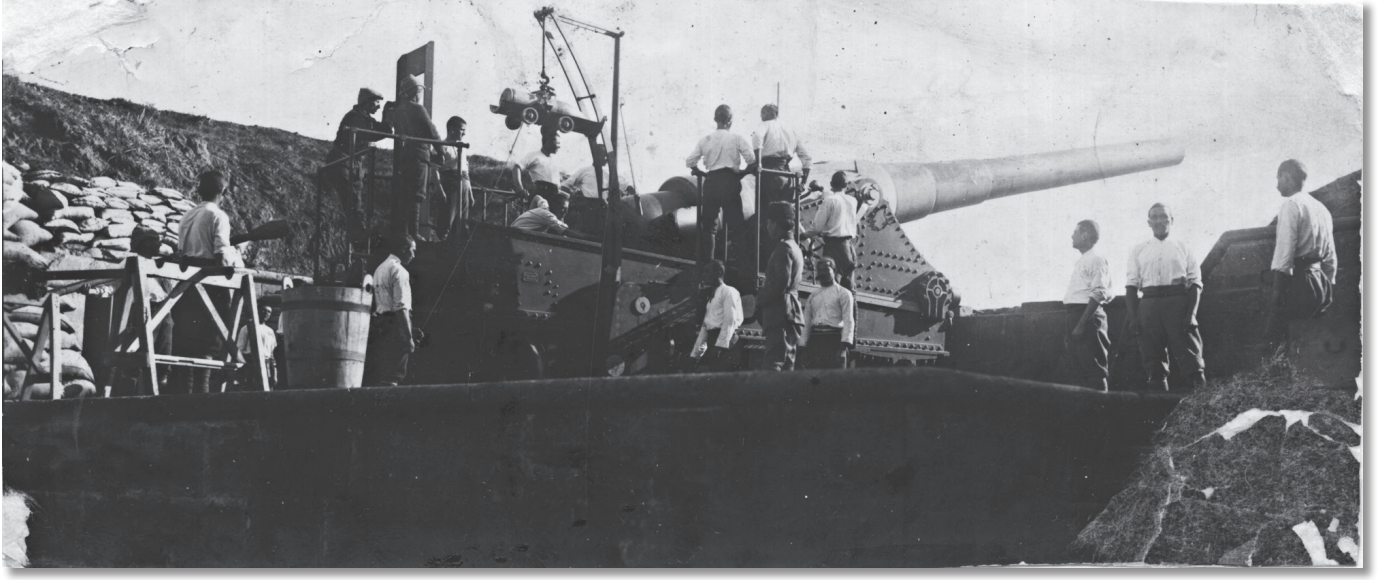
\*

**Bâb-ı Âfî**  
**Hariciye Nezâreti**  
**Umûr-ı Siyasiye**  
**Müdüriyet-i**  
**Umumiyesi**  
**Mühimme Kalemî**  
**7 Nisan [1]331**

***Dahiliye ve Başkumandanlık Vekâleti'ne***

Çanakkale'de ahîren ihrâz olunan muvaffakiyet üzerine Peşte'de Osmanlılar hakkında gerek nümâyîş tarzında gerek hususi sûretde izhâr olunan âsâr-ı muhâdnete dair tafsilatı hâvî olarak Peşte Başşehbenderliği'nden alınan fî 2 Nisan [1]915 tarihli tahrirâtın sûreti leffen tesyâr kılındı. (Dahiliye'ye: bunun bir sûreti de Başkumandanlık Vekâleti'ne gönderildi) efendim.

**HR. SYS, 2322/74**



Çanakkale'deki bir tabyada ateşe hazırlanan ağır çapta bir top



## ÇANAKKALE VE KAFKASYA CEPHELERİNDEN HABERLER

Gelibolu'da Kabatepe ve Kumkale bölgeleri ile Kafkasya'da Osmanlı hududunda karşılıklı çatışmaların devam ettiği

28 NİSAN 1915

Milli Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaâdet-Beyoğlu

15 Nisan [1]331 tarihiyle Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur

1- Düşman Gelibolu şibh-i cezâiresinde Kabatepe ve cenûbî sevâhilinde teşebbüsâtına tekrar ediyor ve tarafımızdan muvaffakiyetle tardına devam olunuyor.

Dün Kumkale civarına yeniden düşman kuvâ-yı cedîde ile ta'arruz teşebbüsünde bulunmuş ise de üç aded makineli tüfenk terk ederek çekilmeğe mecbur edilmiştir.

2- Kafkas cebhesinde hudud yakınında ve "Milo" şimalinde düşmanın ileri kıtaâtımıza karşı yaptığı gece ta'arruzu telefâtla püskürtülmüştür.

3- Diğer cebhelerden mühim bir malumât yoktur.

Milli

HR. SYS, 2110/3-2



## ÇANAKKALE'DE YENİ BAŞARILAR

Kumkale civarına çıkmaya çalışan düşmanın geri püskürtüldüğü hakkında resmi tebliğ

29 NİSAN 1915

Milli Osmanlı  
Telgraf Ajansı  
Dersaâdet-Beyoğlu

16 Nisan [1]331 tarihiyle Karargâh-ı Umumî'den tebliğ olunmuştur

1- Kumkale civarına çıkan düşman gemi ateşleri altında mu'annidâne sebât etmeğe çalışmış ise de kıtaâtımız tarafından kâmilten tard edilmiş ve el-yevm boğazın Anadolu kısmında hiç düşman bırakılmamıştır.

Gelibolu şibh-i cezîresinde Kabatepe civarında sâhilde kalan düşman kuvvetleri sefâin-i harbiyenin ateşleri himâyesinde sebât etmeğe çalışmaktadırlar. şibh-i cezîrenin diğer nukâtından düşman çıkarılmıştır.

2- Dün boğaz bataryalarımızın ateşleriyle Fransız'ın "Jandark" (Jeanne d'Arc) Zırhlısı kruvazörü hasara uğramış ve bu te'sîr ile kruvazörde yangın zuhur ederek ateş içinde Bozcaada'ya çekilmiştir.

Kezâ dün bir İngiliz torpido muhribi medhal civarında batırılmıştır.

3- On dört Nisan'da düşmanın on altı zırhlısıyla müte'addid torpido muhriblerinin boğazda ileri bataryalarımıza karşı icrâ eylediği teşebbüs şu vechile neticelenmiştir:

Bataryalarımıza ve avcı siperlerine karanlık basıncaya kadar binlerce mermi endâht etmelerine mukâbil bir zâbit ile üç askerimiz hafifce yaralandı. Seddülbahr önünde iki düşman nakliye sefinesine birçok isabetler vukû' bulmuş ve birisi der-a-kab karaya oturmuştur. Nakliye gemilerinin civarında bulunan asker dolu birçok sandallar ve romorkörler ile cîsr edilen müte'addid mavnalar romorkörleriyle birlikde batırıldı. Majestic ve Triumph zırhlıları hasarâta uğrayarak hatt-ı harbden çekildi.

4- İki gündür düşman sefâini boğaza karşı bahren teşebbüsde bulunmamıştır.

5- Diğer dâru'l-harekâtlardan şâyân-ı kayd malumât alınmamıştır.

HR. SYS, 2110/3-6





## ÇANAKKALE KARA HAREKATI AYRINTILARI

Çanakkale'yi donanma ile geçemeyen İngiliz ve Fransızların 24 Nisan 1915 (11 Nisan 1331) tarihi itibarıyla başladıkları kara harekatı ve sözkonusu tarih ile 13 Mayıs 1915 gününe kadar hareket karşısında Osmanlı kuvvetlerinin yaptığı savunma, kazanım ve düşman kayıpları hakkında Karargah-ı Umumi'den verilen resmi bilgiler

5 MAYIS 1915

*İngiliz ve Fransızların Çanakkale'ye karşı debarkman hareketleri*

11/24 Nisan: Tayyare ve sâbit balonlar ile Gelibolu ve Boğaz üzerinde istikşâf. Kabatepe civarını bombardıman. Boğaz medhalinde beş zırhlı, Beşik Limanı karşısında on bir zırhlı, on nakliye gemisi birçok kayık ve römorkörler.

12/25 Nisan: Kruvazörler himayesinde 10 nakliye gemisi, Saros Körfezi'nde 9 nakliye 2 kruvazör, Bolayır istikâmeti karşısında 60 kadar nakliye, şibh-i cezirenin garbında müteharrik 20 torpido on kruvazör beraberlerinde evvelâ Kabatepe'nin dört kilometre şimâlinde Eğriburun'una ba'dehu Sığındere, Seddülbahir, Domuzdere'ye ve en sonra Kumkale'ye ihrac.

Düşmanın tardı için taarruz emri verildi. Seddülbahir'de Tekeburnu civarındaki düşman bir bölüğümüzün gayet şânlı bir taarruzu üzerine kâmilen denize döküldü. Arıburnu'ndaki düşman denize doğru sürüldü. Havanın sükuneti, düşman donanmasının kesreti ve şiddetli ateşi ve bilhassa bu ateşin sâbit balonla idaresi düşmanın Kabatepe'de kâmilen denize dökülmesine mâni oldu.

13/26 Nisan: düşman hertarafda arazinin tarz ve şeklinden ve donanmasının ateşinden istifade ile ihrac kuvvetini takviye etmesine rağmen kıtaâtımız düşmanı sahile sıkıştırmakda devam etmiştir.

14/27 Nisan: Düşmanın Kumkale'deki kuvveti Kumkale Köyü'nün içine tıkmış ve gayet dar bir sahraya sıkışmıştır. Kumkale'deki kıta'ât Fransızlardan mürekkebi olup içlerinde bulunan Müslümanlar bizim tarafa firar eylemişlerdir. Arıburnu'ndaki düşmana vaki olan taarruzda düşman son ihrac noktasına kadar sürülmüş ve bir kısmı gemilere binmeğe başlamıştır. Son bir hücum ile düşmanın tamamıyla denize dökülmesi emrolundu. Bu muharebatda düşman bir tarafda beyaz bayrak çekerek teslim olmakda iken diğer tarafda aynı sûretde teslim bayrağı çeken düşman üzerine giden askerimiz düşmanın pek ani ateşi üzerine mühim zâyîata ducâr olmuştur. Düşmanın bu hainâne hilesi şâyân-ı teessüf görülerek bittabi mukabele edilmiştir. Arıburnu önünde bir düşman nakliye gemisinin topçu ateşimizle batdığı tarassud edilmiştir. Düşmanın bugün Boğaz medhalinde ileri bataryalarımıza karşı 16 zırhlı ve müteaddid torpido muhribleriyle vâki olan taarruzunda Majestic

ve Triumph zırhlıları hasara dūçâr olarak çekilmiş 2 nakliye gemisi ağır sūretde yaralanmış ve bunlardan bir tanesi karaya oturmuştur. Bu sefineler civarında bulunan birçok römorkörlerle içi askerle dolu mavnalar gark edilmiştir. Sığındere'deki düşman, kıtaâtımızın kanlı bir taarruzla tard edilmiştir. Arıburnu'ndaki Avustralya kıtaâtından iki zâbit ve bir hayli esir alındı.

15/28 Nisan: Üç gündür gece ve gündüz gayet sarp ve pürnarlık arazide donanmanın müeessir ateşi altında harb eden askerimizin yorgunluğuna rağmen düşmanın son ihrac noktasına vâki olan hücum düşman donanmasının sahile gayet yakın sokularak kıtaâtımızı gayet müessir bir yan ateşine alması düşmanın son bir ye's ve inad ile son ilticagahlarında mezbûhâne mukavemeti karşısında muvaffakiyetle tetevvüc edememiştir. Bu muharebede her türlü malzemesiyle düşmandan 2 mitralyöz iğtinam edildi. Kumkale Köyü'nün nısfını hâlâ daha işgal eden düşmana vâki olan bir gece hücumuyla köy düşmandan tathîr edilmiş ve artık Anadolu cihe-tinde bir tek düşman askeri bile kalmamıştır.

Düşmanın götüremediği üç mitralyöz tufengi düşmana karşı isti'mâl edilmektedir. Boğaz'dan girmek isteyen Jandark (Jeanne d'Arc) Kruvazörü endahatımız neticesinde ateşler içerisinde hatt-ı harbden çekilmiş ve bir İngiliz torpido muhribi batırılmıştır.

16/29 Nisan: Donanmasının ateşinden istifade ile düşman Arıburnu'ndaki kıtaâtını takviye etti. Seddülbahr mıntıkasında elde edilen üserânın ifadesine nazaran düşmanın yalnız bu mıntıkadaki zayıatı 10.000 kişiye bâliğ olmuştur. İhrac kumandanı da bu miyânda dahildir. Düşmanın Saros Körfezi'nde yapmak istediği ihrac harekâtı düşmana zâyîât verdirilerek püskürtülmüştür. Düşman donanması endirekt endâht ile Maydos'u yakmıştır. Marmara'ya girmek isteyen AE2 tahtelbahri batırılmış ve mürettebatı kâmilan esir edilmiştir. (3 Zâbit 29 nefer)

17/30 Nisan: Düşmanın Arıburnu şimâlinde çıkarmak istediği kuvvet denize dökülmüştür. Düşman ihrac mevziini büyötmek ve bizim ateşimizden kurtulmak için sağ cenahımıza ve merkezimize taarruz etmek istemiş ise de merkez karşısındaki taarruz hazırlığı hemen ateşimizin altında erimiş ve sağ cenahtaki taarruzları ise kıtaâtımızın süngü hücumuyla pek kanlı bir sūretde tard olunmuştur.

18 [Nisan]/1 Mayıs: Arıburnu ve Seddülbahir'deki düşmana taarruz edilmektedir. Düşman donanması pek büyük bir faaliyet ve fedakârlıkla kıtaâtını himaye ediyor. Medhalden Dördüncü Henri Zırhlısı'na on ve Vanjans (Vengeance) zırhlısına müteaddid isabetler vâki olması üzerine derhal çekilmişlerdir.

19 [Nisan]/2 Mayıs: Muharebe devam etmiştir. Boğaz'dan geçmek isteyen bir tahtelbahr ateşlerimizle ve badehu torpil tesîriyle kâmilan ber-hevâ olmuştur.

20 [Nisan]/3 Mayıs: Arıburnu karşısındaki sağ cenahımıza vâki olan düşmanın ikinci bir mukabil taarruzu tamamıyla püskürtülmüş ve düşman yalçın dereler içine atılmıştır. Gelibolu'ya endirekt endâht eden Agamemnon Zırhlısı'na müte-

addid mermiler isabet etmiş ve zırhlı çekilmiştir. Kabatepe önünde duran düşman nakliye sefâininden birine vâki olan isabetde sefinede yangın zuhur etmiş ve diğerleri telaş içinde müşkilâtla kaçabilmiştir.

21 [Nisan]/4 Mayıs: Seddülbahr'da düşman ancak donanmasının üç taraftan kendisini gayet müessir himaye etmesi sayesinde denize dökülmekten kurtulmuştur. Bütün mühimmât ve malzemesiyle iğtinam olunan üç makineli tüfenk düşmana karşı kullanılmaktadır. Uğradığı zâyiatı tazmin için düşman Kabatepe civarına da asker çıkarmağa çalışmış ise de adem-i muvaffakiyete dûcâr olmuştur.

Resmî olmayarak söylenebilir ki: Düşmanın kuvveti altmış binden aşağı değildir. Bugüne kadar ve tahminen düşmanın zayıyatı on binden pek fazla göstermektedir.

22/2/[1]331

Karargâh-ı Umumî İstihbarat Şube Müdürü

Erkân-ı Harbiye Binbaşısı

Seyfi

HR. SYS, 2323/1-2



## RUS UÇAKLARI TARAFINDAN ALMAN MEVZİLERİNE ATILAN PROPAGANDA BROŞÜRLERİ

Avusturya'nın zor durumda olması sebebiyle Rusya ile gizli ve tek taraflı anlaşma talep ettiğine, Osmanlı ordularının ise imha edildiğine dair Rus savaş uçakları tarafından Alman askerlerinin bulunduğu bölgelere atılan propaganda broşürü

5 MAYIS 1915

*Bir Rus tayyarecisi tarafından Karpatlar'da Alman askerlerine atılan beyânnâme sûretidir*

Alman askerleri!

"Preçemil" Kalesi sükût etmiştir!

Bu havâdisi nüzzârınız sizden gizleyememiş olsa gerekdir.

Avusturya Hükûmeti'nin âfisi kesb-i vehâmet etmiştir.

Avusturya Hükûmeti kendisini kurtarmak maksadıyla bizimle gizlice sulh müzâkerâtına bed' ve mübâşeret eylemiştir.

Ordu-yı Osmanî imha edilmiştir.

Çanakkale'nin son istihkamlarının da zabtı beklenilmektedir. İstanbul'da gayet dehşetli bir panik an be-ân zuhur etmiştir.

Muharebenin bi'l-cümle mezâhimi Almanlar üzerine yüklenmekdedir!

Biz sizinle Alman kavmiyle muharebe etmiyoruz, menâfi'-i zâtiyyeleri ica-bâtı sizi bu muharebeye sokan zâdegân ve zengin çiftlik sahiblerinizle ve hükûmetinizle muharebe ediyoruz.

Bu hakikat çokdan beri sizlerce ma'lûm olmak iktizâ eder.

Teslim oluverin sulhu tacil etmiş olursunuz.

Eğer bu sûretle hareket edecek olursanız elinizde mütebâki kalan refah saâdetinizi tahlîs ve girîbân edebilirsiniz ve hiç unutma ki Rusya Hükûmeti'nin bitmek tükenmek bilmez ihtiyât kıta'âtı vardır.

Fî 22 Nisan [1]331

**HR. MA, 1126/41**



### ALMAN BASININDAN ENVER PAŞA VE OSMANLI ORDU VE DONANMASI İLE HİLÂL-İ AHMER'E ÖVGÜLER

Berlin'de çıkan Gazete de Croix'de Almanya ile olan ittifakı temin eden Enver Paşa ile Osmanlı ordusu, donanması ve Hilal-i Ahmer teşkilatından övgüyle bahsedildiği

11 MAYIS 1915

#### İttifakda Sâlis

Bir cihan harbi icrâ ediyoruz. Erkân-ı harbiyemizin büyük reisi olan [Kont Von Schlieffen]in düşman kuvvetinin hiçbir zaman Avrupa kıt'asında değil ancak Mısır'da ve bu da Devlet-i Aliyye'nin muâvenetiyle mahv u perişan edilebileceğini beyân etdiğini her saat hatırmıza getirmeliyiz.

Devlet-i Aliyye'yi mağlûb etmek için düşmanlarımız insan ve gemi feda etdikleri hâlde hâlâ vaadlerle yanlarına müttefik celb etmeğe gayret ediyorlar. Devlet-i Aliyye Almanya ile olan ittifakına sâbit ve sâdık kaldı. Gerek bundan ve gerek mevcudiyet veyahud adem-i mevcudiyete ta'alluk eden bir muhârebeye cesurâne ve kahramânâne iştirâk eylesinden dolayı Devlet-i Aliyye'ye müteşekkir bulunmağa mecburuz. Harb neticesinin te'mini hususunda devlet-i müşârunileyhânın muâvenetindeki fâide âşikârdır.

Vâkıâ Rusya "Ruble" kuvvetiyle mahdûd idhalât için hem Selanik tarîkıyla ve hem de Sibirya şimendüferi tarîkıyla ordusunu techiz etmekde ise de hakiki ve kat'î bir tarîk ancak Çanakkale tarîkı olabilir.

Mezkûr tarîkın Türkler tarafından seddi Rus mahsulâtının memâlik-i ecnebiyeye ihracını men' ediyor. Osmanlı Ordusu Kafkasya'da Rus ve Mısır ile Dicle munsabında İngiliz kuvvetlerini tevkîf etmektedir ki aks-i hâlde bu kuvvetlerin dahi hududlarımızdaki muharebeye iştirâk etmiş olacakları şübhesiz idi. Devlet-i Aliyye'nin muharebeye iştirâki sâyesinde Balkan hükûmâtı üzerine müessir bir te'sîr icrâ etmekle bunlardan birinin veyahud ikisinin düşman tarafına geçmesini men' etmeğe muvaffak oluruz.

Fi'l-hakika Devlet-i Aliyye kendisine dahi aid bulunan fevâid için fevkalâde fedakârlıklarda bulunmaktadır. Otuz seneden beri harb kapısını hiçbir gün kapamamış ve üç kanlı muharebeye hitâm vermiş olan devlet-i müşârunileyhâ el-yevm 1.223.000 kişilik bir ordu silah altında bulundurmaktadır.

Almanya ile olan ittifakı te'min eden Enver Paşa terbiye, tertibât ve mükemmeliyet hususunda pek büyük ümidler veren yeni Osmanlı kuvve-i askeriyesini dahi te'sis eden zâtdır. Kaleme alınan yeni Askerî Kanunu'na nazaran 1916 senesi efradına müracaat etmeksizin daha 800.000 asker silah altına almağa muktedirdir. Meydan-ı harbde muharebe edenler hiçbir zaman mağlub edilemeyen muhâriblerin evladları olan Osmanlılardır. Yeni bir teşkilât sâyesinde bir çok amele taburları vücuda getirilmişdir ki bunlar amele taburları hâlinde olarak öyle ameliyâtda istihdam edilmektedir ki Avrupa'da bu gibi ameliyât için çok defa muhârib asker istihdam edilmek mecburiyeti vardır. Bu amele taburu -vâkıâ daha uzun bir müddet zarfında- şimendüfer kıtârı kadar olan levâzımât-ı askeriyyeyi hudud tarafına nakl etmektedir. Bu taburların bir çoğu el-yevm yol inşasıyla meşguldür. Çünkü Enver Paşa hazretleri turuka mâlik olan devletin gerek siyasî ve gerek askerî nokta-i nazardan memleketin hâkimi olabileceğini pekâlâ bilir. Jandarmaları en mükemmel asker olarak almış tabur sûretiyle tensib ve tertib etmişdi. Bu faaliyet ile Devlet-i Aliyye müttetiklerine öyle fedakârlıklarda bulunuyor ki bunların azameti ve ehemmiyeti en kolay vak'alarla tayin ve zikr olunabilir. Kafkasya'da Osmanlı ordusu 1500 kilometre vâsi' bir hudud üzerinde muharebe etmektedir. Kuvve-i askeriyesini techiz edebilmek için Harbiye Nezâreti hizmet-i askeriyye ile gayr-ı mükellef 50.000 amele istihdam ederek bu ameleler kadim Mısırlılarda olduğu vechile orduların ihtiyâcâtını başında veyahud arkası üzerinde olarak nakl etmektedirler. Ahâlinin bu sûrette istihdamı hâne ve kulübeleri boşaltarak Türklere belki bizde olduğundan ziyade gayet ağır ve müşkil bir hayat geçirtmektedir. Ailelerin reisi yokdur. Fakir olan hükûmet kadın ve çocuklara nâdiren muâvenetde bulunabilir ve şâyed bulunsu bile bu muâvenet birkaç paradan ibaretdir. Hükûmet şiddetli bir lisan ile biz hâl-i harbdeyiz binâenaleyh kâbil değildir cevabını itâ etmektedir. Hükûmet Erzurum'da geçenlerde ordu için ahâlinin kâffesinden yorgan toplamışdı. Kafkasya'da karlar içerisinde harb eden askerlerin yorganlara lüzumu var idi. Binâenaleyh hükûmet evladına: üşüyünüz ki muhâribler uyku uyuyabilsinler demektedir.

Hilâl-i Ahmer yeni Osmanlı ordusu misillü gayet mükemmel sûretde tanzim edilmiş olup Salîb-i Ahmer'den hemen geri kalmıyor. Donanma için geçenlerde birkaç yüz boyun atkısına lüzum hâsıl olup bunları dört hafta sonra kabul edebileceğini hesap ediyordu. Hilâl-ı Ahmer Cemiyeti ise kadınlarını toplayarak 48 saat zarfında bağları teslim etmişti.

Halbuki zarureti ber-taraf edilecek daha pek çok yerler vardır. Tahfîf-i felâket-i hayriyemiz lâzımdır. Çünkü Devlet-i Aliyye mahir ve şecî' ordularını hepimizin menfaati için öyle bir zatın kumandası tahtına cem' etmiştir ki Alman zabitanından ve fırka kumandanlarından biri bu zat hakkında: "Gayr-ı mahdûd ve hatta körükörüne bir itimadım var" demişti. Enver Paşa hazretlerine olan itimada istinâden Feld Mareşal Baron von der Goltz dahi bir ordunun kumandasını kabul etmiştir. Bu samimî tezâhürât Osmanlı ordusunun kuvvet ve iktidarı hakkında olan itimadımızı daha ziyade takviye eder.

Berlin'de çıkan "Gazete de Croix"sinden iktibâs olunmuştur. Başlangıçla gazetelere derci rica olunur.

28/2/[1]331

HR. MA, 1126/6



## ÇANAKKALE CEPHESİ'NE AİT İKİ AYLIK VUKUAT RAPORU

1915 yılı Mayıs ve Haziran aylarına ait iki aylık süre zarfında Çanakkale Cephesi'nde vuku bulan muharebelerle ilgili rapor

19 MAYIS 1915

Bâb-ı Âfî  
Dahiliye Nezâreti  
Matbûât İdâresi

### *Harb Matbûâtı Karargâhı'ndan*

*Çanakkale'de Mayıs ve Haziran aylarında cereyân eden vukûât-ı harbiyenin hulâsasıdır*

1 Mayıs [1]331: Şâyân-ı kayd ehemmiyetli bir hareket olmadı.

2 Mayıs [1]331: Arıburnu mıntıkasında: Sağ cenâh ile merkez arasındaki üç tabur cebhesine düşman öğleden evvel 10.30'da kesîf piyade ve mitralyöz ateşinden sonra birinci hatda kazma, kürek ve kum torbalarını hâmil istihkâm efradıyla avcılar bunların on beş yirmi hatve gerisinde saff-ı harbî nizâmında ikinci bir hat

ve daha geride yanaşık nizâmda iki kol bulunduğu hâlde birbirini müteâkib üç defa baskın tarzında taarruz ve hücum eylediyse de mezkûr cebhedeki piyade ve topcularımızın ateşi ve kıta'âtımızın mukabil taarruzu ile düşmanın bu hücumları def' ve tard ve siperlerimize girenler süngü ile ve diğerleri ise ateşle hemen kâmilten itlâf edildi. Düşman yalnız siperler önünde üç yüzü mütecâviz maktûl bıraktı ve bu geceki zâyî'âtı bin beş yüz kadar tahmin olundu. Siperlerimize giren düşmandan iki yüzden fazla tüfenk ve bir çok edevât-ı harbiyye-i saire ve evrak iğtinâm olundu.

3 Mayıs [1]331: Arıburnu mıntıkasında: 2/3 gecesi kıta'âtımızın yaptığı hafriyâtı men' için düşmanın bombalar atarak üç defa vukû' bulan hücum teşebbüsü makineli tüfenk ve piyade ateşlerimizle akîm bırakıldı.

Öğleden sonra 12.30'da bir Fransız zırhlısı Yeniköy, Bolayır civarlarına tesîrsiz kırk kadar mermi atdı. Topcumuz tarafından atılan mermilerden biri düşmanın ufak bir nakliye gemisine isabetle hasara uğrattı ve taifeleri sandallara alınıp vapura cer edilerek götürüldü.

Seddülbahir mıntıkasında: 2/3 gecesi sol cenahın iki yüz metre sağ cebhesi ilerisindeki bir tepe düşmandan zabt edilerek tahkîm olundu.

4 Mayıs [1]331 Arıburnu mıntıkasında: Düşman bugün Arıburnu'na bir miktar ihracâtta bulundu. Amiral Nelson sisteminde bir zırhlı İsmailoğlu Tepesi'ni bombardıman etdi. Seddülbahir mıntıkasında: Domuzdere civarındaki piyade siperlerimizi düşman fâsılalı sûretde bombardıman etdi. Öğleden sonra 6'da bir düşman tayyaresi Akbaş civarına on kadar bomba atdı.

5 Mayıs [1]331 Şâyân-ı kayd bir vukuat olmadı:

6 Mayıs [1]331 Arıburnu mıntıkasında: Öğleden evvel 3.30'da düşmana baskın icrası sûretiyle taarruz edildi. Sağ ve sol cenahlardan bir miktar arazi kazanıldı. Merkezden de düşman siperlerine kadar varıldı.

**HR. MA, 1127/21**





## TİMES GAZETESİ'NE GÖRE İSTANBUL'DA HAYAT

Savaş sebebi ile İstanbul'un günlük hayatında meydana gelen değişiklikler, Alman askerlerinin tavırları, gazetelere uygulanan sansürün geldiği boyutlar, halkın her an Anadolu'ya göçe hazır olduğu ve sosyal ve iktisadi hayatta meydana gelen değişimler hakkında Times Gazetesi'nin 12 Mayıs 1915 tarihli nüshasında "İstanbul'da Hayat" başlığıyla yayınlanan mektup

27 MAYIS 1915

Bâb-ı Âfî  
Nezâret-i Hariciye  
Tercüme  
Müdüriyeti  
Numara: 1  
[Tarih:] 14 Mayıs  
1331

*Londra'da münteşir Times gazetesinin 12 Mayıs 1915 tarihli nüshasını  
münderic (İstanbul'da Hayat) ser-levhalı mektubun tercümesidir*

Dünkü La Turquie gazetesinde el-yevm Dersaâdet'de gerek sivil ve gerek zâbit ve bahriye neferi olarak on binden ziyade Alman bulunduğunu okuyunca hakikaten hayret etdim. Avrupalıların sâkin bulundukları Beyoğlu civarı kâmilan Almanlarla doludur. Zannedersem bu civarda lâ-ekal yirmi bin Alman mevcut olup bu civardaki oteller, tiyatrolar, sokaklar Almanlarla memlûdur. Bunlardan ekserîsi düğme deliklerinde kendi millî renklerini taşımakda ve Hükûmet-i Osmaniye hizmetine girmiş olanların çoğu fes giymekdedir. Kendi milliyet ve memleketlerine karşı fart-ı muhabbetleri olan Almanların burada takib eyledikleri siyasetde pekâlâ bir sûretde izhâr olunduğu cihetle Almanların maksadı dostluktan ziyade memleketi zabta ma'tûf bulunduğunu bir çok Türklerden işitdim. En üst katı müstesnâ olmak üzere Tokatlıyan Oteli kâmilan Almanlar tarafından istila edilmiştir. Her akşam burada Alman muzafferiyâtı şerefine danslar, veyneler, konserler verilmektedir. Şarkılar, bağırmalar, bira içmeler sabahlara kadar devam etmektedir. Bu otelin en üst katı (Alman ve Avusturya gazetecileri müstesnâ olmak üzere) ecnebi gazete muhabirleri tarafından işgal olunmaktadır. Burada iki İtalyan iki Amerikan muhabiri ile ben ikamet etmekteyim. Diğer muhabirlerden bazıları neşri memnû olan hususâta dair neşriyâtda bulunduklarından dolayı Anadolu'ya nefy edilmişlerdir.



Bunlardan bir kısmı da mektublarını mensub oldukları sefârethaneleri vasıtasıyla irsâle teşebbüs eylediklerinden memleketden tard edilmişler ve bazıları da esrar-ı hükûmeti ifşâ eylediklerinden dolayı Divân-ı Harb'e tevdi' olunmuşlardır.

On beş seneden beri Dersaâdet'de ikamet eden ve Türklerin hakiki bir dostu bulunan ve hatta genç Türk hükûmetini bir çok mesâilde müdâfaa etmiş olan altmış beş yaşlarındaki bir Danimarkalı gazetecinin âkibeti pek dil-sûzdur. Dersaâdet'de mektûm tutulan "Breslau"ın dûçâr-ı hasar olması havâdisi ilk defa olarak Danimarka gazetelerinde intişâr eylemiş olduğundan o günlerde li-ecli't-teftiş sansürlere gönderdiği bir makalede Türkiye eğer harbe girmemiş olsa idi kendisi için daha iyi olurdu yolunda bir ifadede bulunması bu muhbirin vesile-i ithâmı olmuştur. Müdüriyetden uzun müddet habs edildikten sonra bu Danimarkalı muhbir çok zamandan beri Türklere karşı izhâr eylediği muhabbetini tefekkür için Anadolu'da sahil-i bahardan 180 mil kadar dahilde bulunan Kırser nâm küçük bir karyeye i'zâm edilmiştir. Ahvâli fena gören bir çok bî-taraf gazeteciler Dersaâdet'i çok zaman evvel terk eylemişlerdir. Mesela Almanya ve Avusturya gazetecileri istihkâmât ile mevâki'-i saireyi görmeğe gitdikleri hâlde yine hükûmet ne emrederse onu yazmağa mecburlardır. İstanbul'un müdâfaa olunabilmesi hakkında tatbik olunan usulü tenkid yolunda yazı yazan Berlin gazetesi muhabirlerinden biri tevkîf olunmuştur. Bir çok Alman muhabirleri yirmi dört saat zarfında memleketden çıkmaları için emir almışlardır. Zannedersem hâl-i hâzırda Dersaâdet'de Hükûmet-i Osmaniye'ye karşı sadâkatleri ma'lûm olan dört beşden ziyade Alman gazeteleri muhabirleri yokdur.

El-yevm Dersaâdet'de bulunan bî-taraf harb muhabirleri Türk-Alman polis tazyikini az çok görmüşlerdir. Bunlardan her biri lâ-ekal iki defa yakayı elevermiş ve kâffesi polis hafiyeleri tarafından her yerde taht-ı tarassuda alınmıştır. Sansüre gönderilen her bir mektub garib bir sûretde sansür edilmektedir. Mûcib-i istifade bir şey görmeğe veya bazı havâdis almağa çıktığımızda çok defalar polisler tarafından mûmâna'ata dûçâr oluyoruz ve pasaport ve hüviyet varakası gibi vesâiki irâeye mecbur tutuluyoruz. Polisler Türkçe'den başka lisan bilmediklerinden uzun ve gayr-ı muayyen bir mevzû'a dair muhâverede bulunmaklığımıza müsaade olunmadığı gibi yollarda önümüze bir asker çıkarak muhâfızlarımızla Türkçe görüşükden sonra yolumuza devamımıza müsaade olunuyor.

Bu efrad daima aynı efraddır. Bu muhafaza melekleri müteyakkız Türk Hükûmeti tarafından bize gönderilmişlerdir. Uzun müddet tarassudlarına rağmen biz arzu eylediğimiz havâdisi tamamıyla ahzeyledik. Bunlar gece ve gündüz bazen de İstanbul'dan oldukça uzak mesafelerde de bizi tarassuddan hiçbir vakit fâriğ olmamışlardır.

Bir çok Osmanlı askeri tahşîd edilmiş olduğu yolundaki havâdise itimad ederek Büyüka'da'ya gitdiğimiz sırada râkib olduğumuz vapurda da bu hafiyeleri müşahade eyledik. At ile Rumelihisarı'na ve Tarabya'ya gitdiğimiz vakit de hafiyeler bizi velespid ile takib etdiler. Bir çok günler öğleden sonra İstanbul'daki Bedesten'de ve

Çarşı-yı Kebîr'deki kubbeler, kemerler ve yolları müşahede eylediğimiz sırada da bu hafiyeler nazar-ı tarassudlarını bizden hiç ayırmamışlardır.

Çarşı-yı Kebîr harb münasebetiyle pek çok tahavvüle uğramıştır. Havf ve haşyete dûçar olan Türkler her ân intizâr eyledikleri Anadolu muhâcereti için iktizâ eden paranın tedarikine çalışıyorlar. Ağniyâ-yı ahâli Musevî, İranî ve sair antika-cıları hânelerine davet ile bir çok zî-kıymet eşyayı pek ucuz fiyatla satmaktadırlar. Mutavassıt hâlde bulunan ahâli de eşyasını doğrudan çarşıya getirmektedir. Küçük dükkânları önünde oturan dükkân sahibleri ahz u itânın güşâyışine intizâr eyledikleri zannediliyor. Kadınlar, gençler halı, yün dokumalar ve nakış gibi el işlerini dükkân dükkân gezdirerek pek az para mukabilinde satdıklarından dolayı dükkancılar işbâ' hâline gelmişlerdir. İstanbul'da para mevcut olmadığı gibi Türk ailelerinin asırlardan beri toplamış oldukları kıymetdâr koleksiyonları satın alacak ecnebi de mevcut değildir.

Hiçbir zaman bu kadar kesadlık olmamış ve zannedersem çarşı hiçbir zaman şarkın en a'lâ eşyasıyla bu kadar zengin olmamıştır. Kemer civarında halı ticaretiyle meşgul küçük ve karanlık bir dükkân en güzel İran ve Hind seccadeleri ile doludur. Her nev' metâ' dükkânlarında ise hâl böyledir. Bazı taraflarda ise fevkalâde güzel Buhara ve Bursakârî sırma sim ve nakış gibi el işlemeler teşhir olunmaktadır. Çarşı satanlarla memlû olduğu hâlde alıcılardan tamamıyla hâlîdir.

Sultan Bayezid Cami-i Şerifi önünden geçtik. Burada Beyazsaray havlusunda Anadolu'dan gelen Türk askerleri çamaşırlarını yıkayıp sermişlerdi. Cami havlusunda kadim bir âşınam olan tesbihci bir seccade üzerinde oturmakta idi. Yelpeze gibi gümüş rengi bir sakal ile yeşil bir sârik sarmış olan bu adamın haccetmiş olması melhûzdur. Gözleri her ne kadar münevver ise de mağmûm bir hâlde idi. Her zaman en güzel Türk kıyafetinde ve hiçbir zaman garbın modasına mütâbaat etmemiş olan bu adam Avrupa modasına düşkünleri her zaman levh eder bir kimse olarak tanırım. Bu tabiatda Türkler gitdikce azalmaktadır. Kendisiyle ahvâl-i hâzıraya dair mübâhase eylemek üzere yanına takarrüb etdiğim vakit beni görünce derhal fark etdi, bana bir yeni marpuçlu nargile ile bir kahve ısmarladı. Elime de birkaç damla gül suyu damlatdı, sonrası bana muharebe hakkında ber-vech-i âtî sual irâdına başladı.

Muharebe ne vakit bitecektir? Artık fazla vergi vermekden türlü eza ve cefa çekmekden usandık, hiçbir hükûmet-i ecnebiye hükûmet-i hâzıradan fena olamaz. Bu hükûmet bizi İslâmiyet için ve dinimizin istiklâli için muharebe etdiklerini iknâ'a çalışıyorlar. Bunların hepsi yalandır. Bunlar yalnız mevki'-i iktidarda kalmaklığı arzu ediyorlar. Kendi emellerini icrâ edebilmekden başka bir şeye atf-ı ehemmiyet etmezler. Bunlar evladlarımızı kâfirlerle muharebe etmek için taht-ı silaha aldılar ise de diğer kâfirlerin oyununu oynamaktadırlar. Biz Fransız ve İngiliz ile Almanlar arasından biz Fransız ve İngilizleri tercih ederiz. Almanlar pek kabadırlar, bunlar şimdiye kadar burada her şeyi gasb etmişlerdir. Biz bu muharebede galib

gelsek bile eminim ki bunları memleketimizden tard edemeyeceğiz. Buna inanır mısınız? Birkaç gün evvel üç Alman bahriye neferi gelerek gülerek bağırarak camie girdiler, sonra da buraya gelerek en iyi tesbihlerimden ve anber ile kan taşından mamul dört beş tesbihi ceblerine koydular ve hiçbir para vermeksizin bırakıp giderler iken tesbihlerimi geri almağa çalışdığım vakit pek fena bir muâmeleye dâcâr oldum. Bu sırada etrafımıza toplanmış olan bazı kimselerin yüzlerine dikkatle bakıyor ve aralarında hafiye bulunup bulunmadığını tedkik ediyordu. Bunlar bir Rum oğlunun Türk ordusundaki müddet-i hizmeti hitâm bulduğu hâlde el-yevm Kafkasya hududunda muharebe etmekdedir ve Osmanlı askerinin sülüsü Almanlara karşı muharebe etmeği tercih ederler. Ve kâdir olsalar genç Türk Hükûmeti'ni tard ederler demişdir. Harbiye Nezâret'inin geniş havlusunda Osmanlı askeri parlak güneş altında ta'lim ediyorlar. Bir Alman kumandan Almanca kumanda ediyor ve yanındaki yaveri ise ifadâtını Türkçe'ye tercüme ediyordu.

HR. MA, 1127/20



## ÇANAKKALE GAZİLERİ İÇİN ALMANYA'DAKİ ŞEHBENDERLİKLERDEN GELEN YARDIM

Çanakkale gazilerinin tedavi ve istirahatları için Almanya'daki şehbenderliklerde toplanan yardımın gönderilmesi hakkında

9 HAZİRAN 1915

Berlin Sefâret-i  
Seniyyesi  
13880/342

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne*

*Bir melfûf ve 1000 marklık bir çek ile beş yüz markı hâvî bir mazrûf*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Fî 27 Mayıs [1]915 tarih, 463 numaralı telgrafname-i fahîmâneleri üzerine Çanakkale müdâfaasında mecrûh olan asâkir-i şahânenin tedavi ve istirahatları için sarf olunmak üzere cem' olunan îâneye iştirâk etmeleri zımında Berlin'de bulunan Osmanlı şehbenderhânelerine tebligât-ı lâzime icrâ ve mezkûr telgrafnâmenin Fransızca hulâsasının Madrid ve Washington Sefâret-i seniyyelerine irsâline teşebbüs kılınmıştır. Bu defa Brem[en] Başşehbenderi Mösyö Alfeld işbu emri hayr için topladığı on bin markı hâvî bir çek ile ayrıca beş yüz markı banknot ola-

rak sefâret-i seniyyeye göndermekle mezkûr çek ve meblağ leffen takdim kılındı. İşbu çek Harbiye Nezâreti nâmına ciro edilmiş olmakla orada Disconto Gesellschaft Bankası'nın muhabiri olan Deutsche Orient Bank tarafından mark olarak aynen nezâret-i müşârunileyhâya tesviye olunacaktır. Mebâliğ-i mezbûrenin daire-i aidesine irsâliyle makbûzunun taraf-ı âcizâneme iâdesi hususuna müsâade-i fahîmâne-lerinin şâyân buyurulmasını temennî eylerim. Sefâret-i seniyye erkân ve memurîni tarafından derc olunan iânâtın dahi bir defteri leffen takdim kılınmış olmakla mebâliğ-i mezkûrenin memurîn-i sefâret maaşâtından tevkîfi hususunun daire-i aidesine emir ve havale buyurulması bâbında emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 9 Haziran [1]915

Berlin Sefir-i Kebîri

**Mahmud Muhtar**

\*

Çanakkale Müdâfaası'nda mecrûh olan asakîr-i şahanenin tedavi ve istirahatlarına sarf olunmak üzere küşâd olunan iâne defteridir.

	Lira-yı Osmanî Aded
Sefir paşa hazretleri	30
Müsteşâr Edhem Bey	3
Ataşemiliter Cemîl Bey	3
Başkâtib Vehbi Bey	2
İkinci Kâtib Süleyman Bey	1
İkinci Kâtib Şefik Bey	1
Üçüncü Kâtib Diran Bey	1
Üçüncü Kâtib Mehmed Ali Şevki Bey	1
İmam Hâfız Şükrü Efendi	1
Tercüman Zairis Efendi	1
Başşehbenderlik refâkatine memur Sivastopol Şehbender-i sâbıkı Ahmed Cemil Bey	1
	45



## 113 YUNAN BASININDA ÇIKAN ASILSIZ HABERLERİN YALANLANMASI

Yunan basınında Anadolu'da salgın hale gelen lekeli humma hastalığının yetmiş beş doktorun vefatına sebep olacak kadar ilerlediği, İstanbul'da su ve kömürün azaldığı, Çanakkale Boğazı müdafaasının başarısız olacağını öngören Almanların Padişaha İstanbul'u terk etmesini tavsiye ettiklerine dair yapılan neşriyatın dış basın vasıtası ile yalanlanması için basına gönderilen tebliğ

11 HAZİRAN 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Erkân-ı Harbiye  
2. Şube Müdüriyeti  
Numara: 11471

### *Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

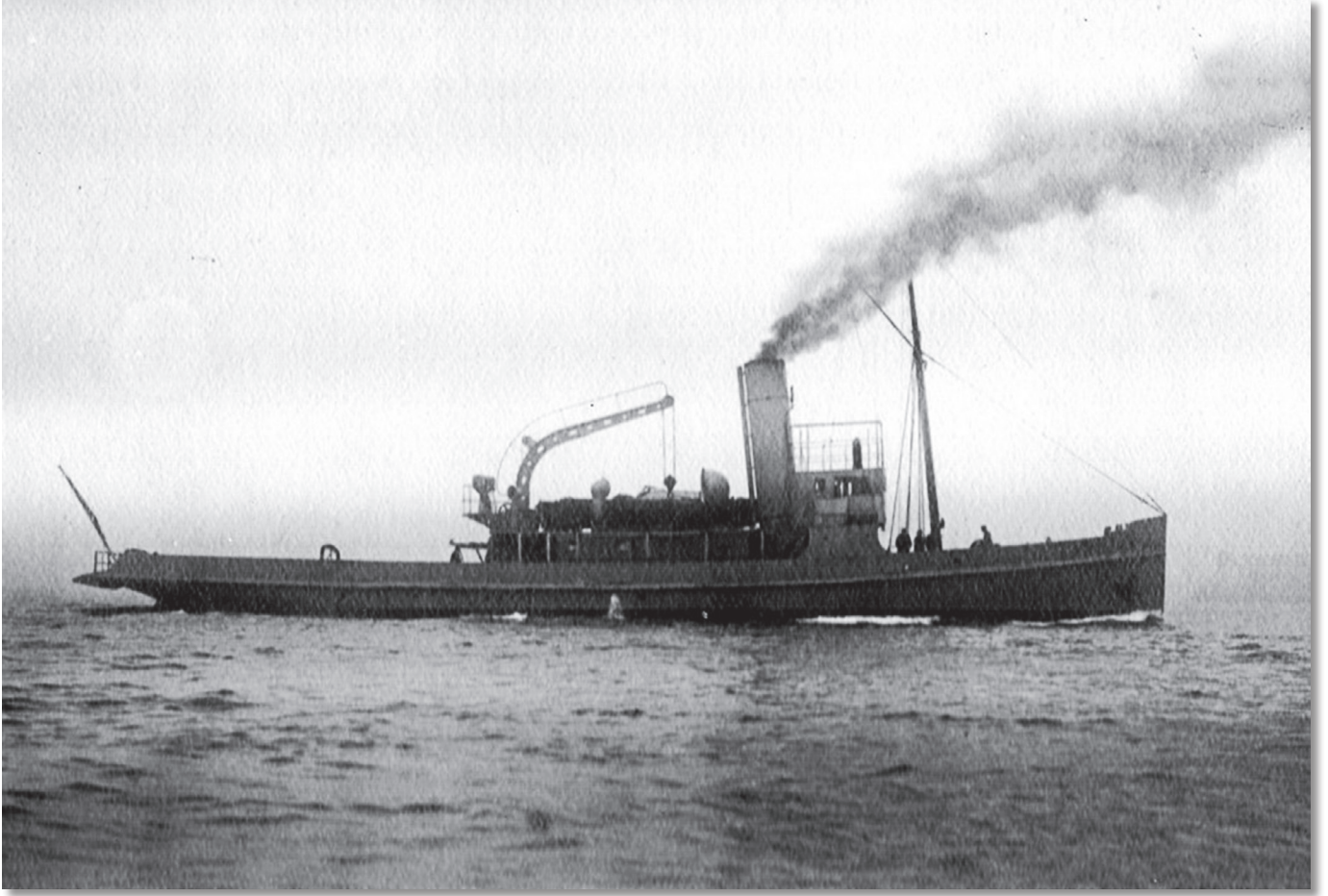
Asya-yı Suğrâ'da asker ve ahâli arasında lekeli hummanın hüküm sürmekde bulunduğu ve 75 doktorun bu hastalıktan vefat ettiğini ve İstanbul dahilinde su ve kömürün azaldığını ve Çanakkale Boğazı'nın sükûtunu derpîş eden Almanların zât-ı hazret-i Padişahiye İstanbul'u terk etmesini tavsiye ettiklerini ve Çanakkale'nin kıymet-i tedâfü' iyyesi za'afa uğradığını ve efrad-ı Osmaniye'nin ileriye sevkî için arkalarına makineli tüfenkler ta'biye edildiğini yolcuların ifadesine atfen Venizelos tarafdârı olan Atina matbûâtı Messenger d'Athenes tarafından ahîren neşr ve işâ'a edilmiştir.

İşbu neşriyât-ı bed-hâhânenin harice tekzîbine delâlet edilmesini rica ederim.

Fî 29 Mayıs [1]331

Karargâh-ı Umumî  
İstihbarât Şubesi Müdürü  
Erkân-ı Harbiye Binbaşısı  
Seyfi

HR. MA, 1130/76



18 Mart 1915 deniz muharebesinde düşman gemilerinin batırılmasına sebep  
olan mayınları döken meşhur Nusret Mayın Gemisi



114

## ZAFER İÇİN MISIR VE SÜVEYŞ'E HAKİM OLMAK GEREKLİLİĞİ

Osmanlı Devleti'nin Süveyş'e ve Mısır'a karşı muzaffer veya hakim bir vaziyet edinebilmesi için Bağdat hattının Toros kısmının acilen tamamlanması gerektiği, bu işin ihalesinde isteksiz davranan Deutsche Bank'a Almanya aracılığı ile baskı yaptırılabilceğine dair

17 HAZİRAN 1915

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Hariciye  
Kalem-i Mahsus

*Berlin Sefâret-i Seniyyesi'nden mevrûd 352 numaralı ve fî 14 Haziran  
[1]915 tarihli telegram sûretidir.*

*Mahremdir.*

Hariciye müsteşarı Bağdat hattının Toros kısmına aid olub ahîren Cavid beyefendi ile Deutsche Bank arasında takarrür eden mukâvelenâmenin Bâb-ı Âlî'ce henüz tasdik edilmemiş olmasından bahisle keyfiyetin mâlî ve fennî bir meseleden ibaret olmayıb ahval-i hâzıraya nazaran bunun pek çok fevkinde siyasî ve sevkül-ceyş bir ehemmiyeti hâiz olduğu ve dakika fevt edilmeksizin işe başlanılmak kazıyyesinin diğer her kangı nokta-i nazara hâkim bulunması icab ettiğini ileri sürerek harb-i hazırın muvaffakiyetle hitâm bulabilmesi ancak Devlet-i Aliyye'nin Süveyş'e ve Mısır'a karşı muzaffer veya hâkim bir vaziyet edinebilmesine mütevakkıf ve bu ise hatt-ı mezkûrun inşa ve te'sis edilmesine müstenid olduğunu ve sevâhil-i Osmaniye'nin her hâl ve ihtimale karşı emr-i müdâfaasının te'mîni hususunda dahi mezkûr yolun dahl-i küllisi olacağını beyân etmiş ve şâyed Bâb-ı Âlî'ce esbâb-ı iktisadiyeden dolayı kararda müşkilât müntazır oluyorsa istihsâl-i muvaffakiyat ile te'mîn-i hayat-ı millet için her tarafda milyarlar sarf olunduğu bir hengâmda o misüllü mütâlaât devlet ve harbin âtîsine sekte ve tehlike îrâs edebilmesi câiz olamayacağından Almanya devleti her gûnâ tavassut teshîlâtına mütemâyil bulunduğu ve hatta Deutsche Bank ile Berlin'de istihsâl olunan mukarrerât fahiş ad ediliyorsa mesele âtiyen hâl olunmak üzere bilâ-ifâte-i vakt işe başlanması için Deutsche Bank'a emir verilmesi munasib olacağını ve Hazine-i Maliye'nin her türlü zarardan vikâyesi için Deutsche Bank'a karşı Almanya devleti tesîr-i nüfuz edeceğini beyân ile keyfiyeti ber-tafsil zât-ı fahîmânelerine arz etmekliğimi rica ettiği ma'rûzdur.

Fî 2 Haziran [1]331

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Kalem-i Mahsus  
Umumî Numarası:  
67291  
Hususî Numarası:  
236  
Tarih: fi 17  
Haziran [1]915

Telegram

*Berlin sefiri Muhtar Paşa Hazretleri'ne*

C. 352

Bağdat hattının Toros kısmına aid müzâkerâta Cavid beyefendi memur oldukları cihetle Hariciye müsteşarı tarafından der-miyân olunan mütâlaât ve mülâhazâtın müşârunileyhe ifade buyurulması mütemennâdır.

HR. SYS, 2110/9\_4,-5



## İTİLAFA DEVLETLERİ'NİN BAŞARISIZLIK SEBEBİYLE BİRBİRİNE DÜŞTÜĞÜ

Galiçya'da Rusların Almanlar karşısında uğradığı hezimetin İngiltere ve Fransa kamuoyunda büyük tesir uyandırdığı, zafere olan inancın gittikçe zayıfladığı, buna mukabil savaşın yükünün tamamen Rusların sırtına yüklendiğine dair Rus basınında çıkan haberler

21 HAZİRAN 1915

Vehâmeti günden güne tezâyüd eden Galiçya'daki Rus hezîmet-i azîmesinin İngiltere ve Fransa efkâr-ı umumiyesinde ne büyük te'sîrât icrâ etdiği İngiliz ve Fransız matbûâtının neşriyâtından anlaşılıyor. "Times" gibi büyük gazeteler ahvâl-i hâzırânın müttefikler lehinde olmadığını itiraf etdikden başka "Hakikat-i hâli milletden gizlemek tıflâne bir harekettir. Şimdi aklı başında hiçbir kimse yokdur ki Almanları "Filanders"den ve Fransa'dan çıkarmak ve Rusları Berlin sokaklarında muzaffer görmek ümidini besyelebinsin" diye tazallum-ı hâl ediyor.



Ruslara gelince: Bunlar da müttefiklerine karşı alenen adem-i memnûniyet izhar ve garb cebhesindeki Alman kuvvetlerini hâlâ yaramadıklarından dolayı şikâyet ve feryad ediyorlar. "Novoye Vremya" garb cebhesi harekât-ı harbiyesini şiddetle tenkid ve çokdan beri ilân edilen harekât-ı taarruziyeden henüz bir semere iktitâf edilemediğinden dolayı izhar-ı taaccüb ve telehhüf etdiği gibi "Russkoye Slovo" gazetesi de hazin bir lisanla "Rusya harbin bütün yükünü omzunda taşıırken Fransız-İngiliz taarruzu mesahası birkaç yüz metrelik araziye inhisâr ediyor. Geçen Eylül'de Rus Ordusu Şarkî Prusya'ya tecavüz ederek Paris'i kurtardı. Halbuki bugün garbda istihşâl edilen muvaffakiyât pek cüz'îdir. İtalyanlar da henüz pîşdâr-ı muharebeleri safhasından çıkamadılar!" diyor ve müttefikler hakkındaki işbu tenkidâtın neşrine sansür tarafından da mümâna'at edilmiyor. Bütün bu mütâlaât, şikâyât ve tenkidât müttefiklerin yek-diğerine karşı olan itimadlarının münselib olduğunu ve beynlerinde ittifak ahenginin mütezelsil olmağa yüz tutduğunu ve yeis ve hiddet-den birbirlerini ithâma kadar vardıklarını göstermiyor mu?

Ma'lûmü'l-esâmi bi'l-cümle Türkçe gazetelere derc etdirilmek ricâsıyla Hikmet Beyefendi'ye.

Fî 8 Haziran [1]331

HR. MA, 1132/30



## RUSLARIN GALİÇYA MAĞLUBİYETİ

Galiçya Cephesi'nde Rus hezimetinin her geçen gün büyümesi ve günlük esir sayısının günde yirmi binlere çıkmasının sebebi ittifak devletlerinin hücumlarından ziyade Rus askeri teşkilatının düzensizliğinde, harp mühimmat ve levazım eksikliğinde yattığına dair yazının Tanin ve Tasvir-i Efkar gazetelerinde yayınlanmak üzere gönderildiği

21 HAZİRAN 1915

### *Galiçya'da vaziyet-i askeriye*

Rus ordularının uğradığı darbe-i inkisâr ve inhidâmın netâyici bilâ-inkitâ' devam ve tevâlî ediyor. Geçen Mayıs ayı zarfında bu orduların günde vasatî olarak verdikleri üserâ adedi on bin (10.000) iken bir müddetden beri bu mikdar on beş bine (15.000) ve hatta bazı günler yirmi bine (20.000) bâliğ oldu. Galiçya'da Rus mukâvemetini altı hafta içinde hiç mertebesine indiren âmilin sûret-i zâhirede o

müdhiş ve muazzam "Tarnof" hücumu olduğu kabul edilse dahi bu hâl vehn ve iz-mihlâlin illet-i hakikiyesini ve yalnız resmî tebliğnâmeleri nazar-ı tedkîkden geçir-mekle anlaşılamayan sebep-i hafisini elbette Rus teşkilât-ı askeriyesinin noksanın-da ve levâzım ve mühimmât-ı harbiye ile intizam ve inzibâtın fıkdanında aramak daha doğru olur.

Birkaç milyon kişiden mürekkep cesîm bir ordunun kuvve-i tevettüriyyesini gâib etmiş bir zenberek gibi hemen bükülüp kalması keyfiyetinin tarih-i vukû'ât-ı âlemde bir misâline tesadûf edilemez.

General Mackenzen işbu Haziran-ı Efrencî'nin on üçüncü günü icrâ ettiği mukâvemetsiz bir hücum ile cebhe-i harbin "Mochis'ka-Senyava" kısmı üzerine yüklenerek düşman hatt-ı müdâfaasını "70" kilometrelik bir mesafe üzerinde yar-mış ve bu istikâmetde kâin bi'l-cümle mevâzi'-i müstahkemeyi zapt ettikten başka "16.000" Rus askerini esir eylemiştir.

Rus erkân-ı harbiyesi ne kadar ihtiyât kuvvetleri varsa cümlesini "Lisin-gen", "Sürmay" ve "Hoffmann" ordularının ileri harekâtını tevkîf etmek üzere daha cenûbda tahşid etmişti. Fakat bu maksadla sarf edilen himmet ve mesâide mahv ve hebâ olup gitmiştir. Çünkü müşterek icrâ-yı harekât eden Alman ve Avusturya ordularının bir mukâbil taarruzu "Zoraveno" civârında "Zidaçef" mevki'ine doğru giden yolu müttefiklerimize açmağa kifayet etmiştir.

El-yevm Avusturyalılar "Bukovina"yı düşmandan külliyyen tathîr ederek "Be-sarabya"da ilerliyorlar. Rus kıta'âtı ise reh-güzârında tesadûf ettiği mevânî'î ihrâk ede ede ric'atinde lâ-yenkati' devam ediyor.

Ahvâl ve hâdisât bu merkezde karar kılmış olunca Galiçya'nın merkez-i ida-resi olan "Lemberg" şehri ister yakında düşsün, ister daha bir müddet mukâvemet etsin mütahassıs-ı fûnûn-ı askeriyeden bir çoğunun efkâr ve mütâlaâtına nazaran ahvâl ve şerâit-i âtiyye-i harbiyenin Ruslar için mümkün olduğu kadar kesb-i salâh ettiği ve Rus Ordusu'nun her ne sûretle olursa olsun esliha ve mühimmât tedarük edebildiği farz edilse dahi düşman ordularının en asgarî bir hesap üzerinde üç aydan evvel bir daha taarruza geçebilmelerine imkân kalmamıştır.

Yeni bir taarruza geçebilmenin ma'rûz olduğu bunca müşkilâtdan başka Rus Başkumandanlığı bir mechûl muvâcehesinde de bulunuyor. Bu nokta-i mechûle de "Varşova" civarında tecdîd-i faaliyete başlayan ve "Corland" kıt'asında olduğu gibi Rusya'nın diğer bir vilâyetinde de gayr-ı muntazar bir akın icrâsını tasavvur ve tasmîm etmekde olması pek muhtemel bulunan Mareşal "Hindenburg" planlarının neden ibaret olabileceği keyfiyetidir.

Ahvâl ve vukû'âtın cereyân-ı müstakbeli üzerine bir dereceye kadar kat'î bir te'sîr icrâ ettiği kâbil-i inkâr olmayan şu hâdisât-ı mütevâliye ve serî'a karşısında diğer harb cebhelerinde zuhûr-yâfte olan hâdisât âdetâ ehemmiyetlerini gâib etmiş-dir."

Hikmet Beyefendi'ye

Bâlâyâ derc edilen makalenin "Tanîn" ve "Tasfîr-i Efkâr" gazetelerine aynen yazdırılması hususu mütevakkıf-ı himmet-i aliyyeleridir, efendim.

Fî 8 Haziran [1]331

HR. MA, 1132/31



## ŞAM EMEVİYE CAMİİ HATİBİ VE BAZI ÂLİMLERİN NİŞANLA TALTİFLERİ

Dördüncü Kanal Seferi'ne katılan Şam Emeviye Camii hatibi ile diğer bazı alimlerin nişan ile taltifleri

6 TEMMUZ 1915

Dahiliye Nezâreti

Evrak umumî numarası: 18

Kalem numarası: 50

Tarih-i tebyîz: 13 Mayıs [1]331

### *Huzur-ı âlî-i hazret-i Sadaret-penâhi'ye*

Dördüncü Kanal Seferi'ne bilfi'l iştirâk eden Şam'da Cami'ü'l-Emevî Hatîbî Abdülkadir Efendi el-Hatîb'in dördüncü rütbeden Osmanî ve muhaddisîn-i ulemâyı İslâmiyeden Şeyh Haydareddin Efendizâde Tâceddin ve Musul sâdât ulemâsından Seyyid Muhammed Ceybü'l-ubeydî efendilerin dördüncü ve Beyrut ulemâsından Şeyh Mustafa Efendi Galatinî'nin beşinci rütbeden Mecidî nişânları ile taltîfleri lüzûmunu mutazammın Dördüncü Ordu-yı Hümâyûn Kumandanlığı'ndan alınan telgrafla leffen takdim kılındı. İcrâ-yı icabı menûr-ı müsaade-i aliyye-i fahîmânele-ridir. Ol bâbda.

\*

Bâb-ı Âlî

Teşrîfât-ı Umumiye

Dairesi

İrade-i seniyye sûretidir.

Şam'da Cami'ü'l-Emevî Hatîbî Abdülkadir Efendi el-Hatîb'e dördüncü rütbeden Osmanî ve muhaddisîn-i ulemâyı İslâmiyeden Şeyh Haydareddin Efendizâde

Taceddin ve Musul sâdât ulemâsından Seyyid Muhammed Ceybü'l-ubeydî efendilere dördüncü ve Beyrut ulemâsından Şeyh Mustafa Efendi Galatinî'ye beşinci rütbeden Mecidî nişânları itâ edilmiştir.

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Dahiliye nâzırı memurdur.

Fî 16 Receb [1]333 – Fî 18 Mayıs [1]331.

**Mehmed Reşad**

Dahiliye Nâzırı  
**Talat**

Sadrazam  
**Mehmed Said**

\*

**Bâb-ı Âlî**

**Teşrîfât-ı Umumiye Dairesi**

İrâde-i seniyye sûretidir.

Kudüs ulemâsından Şeyh Abdülkadir el-Müz'ir Efendi'ye beşinci rütbeden Mecidî nişanı itâ edilmiştir.

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Dahiliye nâzırı memurdur.

Fî 21 Şaban 1333 – Fî 21 Haziran 1331

**Mehmed Reşad**

Dahiliye Nâzırı  
**Talat**

Sadrazam  
**Mehmed Said**

**Bâb-ı Âlî**

**Teşrîfât-ı Umumiye Dairesi**

201

***Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne***

Devletli efendim hazretleri

Kudüs ulemâsından Şeyh Abdülkadir el-Müz'ir Efendi'ye beşinci rütbeden nişân-ı zî-şân-ı Mecidî itâsı hakkında şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhînin bir sûret-i musaddakası leffen takdim kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23 Şa'ban [1]333 – Fî 23 Haziran [1]331

Teşrîfât Müdür-i Umumîsi

**İsmail**

## ERMENİ TEHCİRİNİN GEREKÇELERİNİN DÜNYA KAMUOYUNA DUYURULMASI

Ruslarla birleşerek masum halka saldırımları sebebi ile milli müdafaaya zararlı görülen Ermenilerin yaşamış oldukları bölgelerden alınarak Ruslarla doğrudan temasa geçemeyecekleri daha iç bölgelere gönderilmesi hakkındaki kararın haklılığının basın yoluyla dünya kamuoyuna neşri için yabancı ajanslara gönderildiğine dair

14 TEMMUZ 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Matbûât-ı  
Umumiye  
Müdüriyeti

*1/14 Temmuz [1]915 tarihli Bulgar Ajansı'ndan tercümedir.*

Sefâret-i Osmaniye ber-vech-i âtî notanın neşrini bizden rica ediyor:

Huzurları müdâfaa-i millîye menâfî'i nâmına muzır addolunan ve huzur ve asayiş ve emniyet-i dahiliye için dahi dâ'î-i tehlike görülen Ermeniler'in bazı menâtıkdan uzaklaştırılması zımında ittihaz ettiğimiz tedâbîr efkâr-ı umumiyeyi aleyhimize imâleye sa'y etmek için düşmanlarımıza yeniden bir vesile teşkil etmiştir. Düşmanlarımızın gazeteleriyle beraber kendilerine celb etdikleri bazı bî- taraf memleketler gazeteleri dahi (Ermenilerin husumetlerine rağmen en ibtidâî ve en tabîî ve en mukaddes olan hukukuna tecavüz ediliyor.) sözleriyle tedâbîr ittihazına müteallık her türlü icraatı tağyîr ve hakikati ketm u ihfâ ediyorlar. Mamafih Hükûmet-i Seniyye'nin Ermeni ihtilalcilerine karşı meşrû' bir tedbir ittihazına bir lüzum-ı âcil hissettiği gayr-ı kâbil-i itirazdır. Vukuât Ermenilerin Ruslarla birleşerek bize karşı harb etmekle öteden beri kararlaştırdıkları ve tertib ve ihzâr etdikleri ve harfiyyen tatbikine devam ettikleri bir planın mevcudiyetini her gün memurîn-i askeriyemize irâe eyliyor.

Şimdiye kadar yalnız cebhelerde ve menâtık-ı mücâvirede hainâne ihtilalkârâne ve iftirakcûyâne olan bu hareket şimdi tâ sufûf-ı harbiyemize kadar siyaset etmiştir. 2/15 Haziran'da müsellağ beş yüz Ermeni'ye aynı unsurdan olan birçok firariler de iltihak ederek Şarkî Karahisar'a nâgehânî hücum etmişler. Ve Müslüman mahallâtına taarruz ile bütün evlere ateş vermişlerdir. Bunlar ba'dehû şehrin kal'asında tahassun eylemişlerdir. Memurîn-i hükûmetin kendilerine karşı pederâne olan nesâyihine bunlar tüfenklerle bombalarla cevap vermişler ve askerî ve mülkî yüz elli kişinin vefatına sebep olmuşlardır. Hükûmetin bilâ-sefk-i dimâ' arz-ı istîmân eylemeleri hakkındaki son teklifi dahi semeresiz kalınca memurîn-i

hükûmet kal'aya karşı top isti'mâl etmek mecburiyetinde kalmıştır. Ve işte bu tedbir-i zecrî sayesinde ki aynı ayın 20/3 ünde asileri daire-i edebe dahil etmiştir.

Şurada burada zuhur eden bu gibi harekât-ı ihtilalkârâneyi itfâya tahsis etmek için muhtelif hududlarımızda bulunan ordumuzdan bir kuvvet ifrâzına mecbur olduk. Bu gibi ahvâl-i nâ-becânın önünü almak ve hadisatın avdetini men etmek için mahall-i vukuâtadaki masum ahâlî de müttehimlerin yüzünden mûcib-i esef ziyâ'a dûçâr oluyorlar. Hükûmet-i Seniyye ihtilalci Ermeniler hakkında bazı tedâbîr-i mâ-nî'a ve şedîde ittihâzına mecbur olmuştur. İşte tedâbîr-i müttehize cümlesinden olmak üzere Ermeniler te'sis etmiş olan sufûf-ı harbiye civarından ve hududa karîb menâtikdan uzaklaştırılmışdır. Ermeniler bu sûretle Rusların bi'l-fi'l nüfuzlarından tecrid etdirilmiş olduğu gibi müdâfaa-i milliye menâfi'-i âliyyesini ısrâr ve emniyet ve sükûnet-i dahiliyeyi ihlâl etmek gibi hâlâtın önünü almıştır.

HR. MA, 1133/64



## IRAK CEPHESİNDE SİVİL ESİR DEĞİŞİMİNİN REDDİ

Bağdat'ta alıkonulmuş İngiliz aileleri ile Ammara'daki Osmanlı memurlarının değişiminin Kızılay hastaneleriyle yaralı taşıyan gemilere İngilizler tarafından defalarca ateş açılarak uluslararası hukuka uyulmaması sebebi ile askerî bakımdan uygun görülmediği

27 TEMMUZ 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube: 2  
Numara  
13230  
Umumî: 6171

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Fî 8 Temmuz [1]331 tarihli ve 1133- 68758 numaralı tezkire-i fahîmâneleri cevabıdır.

Ammara'daki Osmanlı memurîniyle Bağdat'ta alıkonulmuş olan İngiliz ailelerinin mübadelesini cihet-i askeriye şimdilik muvâfık görmemektedir. Sir Edvard Grey'in "zâhir-i hâle göre Hükûmet-i Osmaniye'nin beyânâtına gelince; hukuk-ı

düvel ve bütün kavâ'id ve teâmül-i umumî ve insaniyeye muhalif olarak her türlü müdâfaadan mahrum açık şehirleri bombardıman, ma'âbid ve mukaddesât-ı diniye ve milliyeye taarruz ve tecavüzle beraber masum ve bî-günah çocukları katliamdan hazer ve hayâ etmeyen ve hatta taarruz ve tecavüzün masûniyeti beyne'l-milel mütekeffil olan Hilâl-i Ahmer hastahaneleriyle mecrûh nakline mahsus gemilere an-kas-din defaâtle ateş etmekden çekinmeyen İngiltere Hükûmeti'nin Devlet-i Aliyye-yi Osmaniye'yi teâmül-i umumî ahkâmına riâyete davet etmesi hadd-i zâtında büyük bir mantıksızlıktır. Binâenaleyh İngiltere Hükûmeti yalnız teâmül-i umumiyyeye değil, bütün esasât-ı insaniyye ve kavâ'id-i mevzû'a-i medeniyeye mugâyir olan harekât ve icraatında devam ve temerrüd etdiği takdirde hükûmetce alıkonulmuş ve fakat her türlü esbâb-ı istirahatleri te'mîn edilmiş olan İngiliz tebaası hakkında mukabele-i bi'l-mislin tatbik ve icrası mukarrer olduğunun Amerika Sefâreti vasıtasıyla cevaben tebliğ buyurulmasını arz ve istirham eylerim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Temmuz [1]331

Başkumandan Vekili

**Enver**

HR. SYS, 2239/3-18







Çanakkale Boğazı'nı savunan tabyalardan biri  
Seddülbahir'de Ertuğrul Tabyası





## RUSÇUKLU MUSEVÎ TÛCCARLAR İLE SEFARETLERDEN GELEN YARDIMLAR

Çanakkale savaşında yaralanan Osmanlı askerlerinin tedavileri için açılan yardım kampanyasına bağışta bulunan Rusçuk Musevî tacirleri ile Sofya sefareti ve Dedeâğaç şebenderhanesi görevlilerinin isimleri ile yardım miktarlarını gösteren liste

31 TEMMUZ 1915

Sofya Sefâret-i  
Seniyyesi  
Aded  
3675  
368

*Hulâsa: İânât cem'ine dair*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Çanakkale müdâfaasında mecrûh olan asâkir-i şahânenin emr-i tedavi ve istirahatlerine sarf olunmak üzere taraf-ı acizîden ve sefâret-i seniyye heyeti ile sefâret-i seniyye maiyetindeki şebenderliklerden bazıları ve Rusçuk Musevî tacirleri tarafından teberru' edilen mebâliğ kırk beş Osmanlı lirası ve iki bin dört yüz altmış beş Bulgar frangı olmak üzere iki çek sûretiyle ve iânât miktarını ve ashâb-ı iânâtın esâmîsini hâvî cedvel ile beraber leffen savb-ı sâmi-i fahîmânelerine takdim kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 31 Temmuz [1]915

Sofya Sefiri  
**Ali Faik**

Rusçuk Osmanlı  
Şebender Vekâleti  
Aded

*Lule de souscription ouverte par*

*Sabetay Camhi et David gueron de Doustdouk en foveur du Croissan Rouge  
Ottoman*

		Fr.
1	Rafael Camhi	300
2	Mayer et aftalion	200

3	Mamo et Calmi et cu	50
4	Salomou Roraneyeteçi	20
5	G. M. Tisauti & cu	50
6	M. s. Ventura & frerey	50
7	Ousamurf & Barouk	10
8	Beusumad Macliah	20
9	Arditti et cie	5
10	Samuel Eliau	5
11	Fily Eliezer arditti	50
12	Haim M. Piuto	30
13	Frerey Eliezer	20
14	Joseph Caleff	20
15	A. M. Farhy	50
16	Nessiom Athiay	20
17	Jasak Favuul Jacob	20
18	Drogueric Mesiohewoff	5
19	Bouco Bosehmaco	20
20	Memachem Tilosoff	20
21	Jskovitek ? Levy	50
22	H. Mordehay et cu	20
23	Marco Fassou	10
24	Josef âh. artitti	50
25	Frerey asrael	40
26	Krauz et cu	10
27	H. Teplitzki	10
28	Bougue de Cvedit	100
29	Elias cauetti et fil	40
30	İsac Asriel	20
31	Heruan krözie	50
32	Vitali Heskia Frerey	20
33	Alcalay et cue	20
34	H. Eliezer Arditti	20
35	David Grosriani	5
36	Cidi & Farhy	5
37	M. F. Melamei	5
...(?)		1440
38	Missim Giloouf	20
39	H. Memahemoff	10
40	Haim B. israel	5
41	David L. Bomiaich	5
42	Fal. Aladyem & cue	10
43	Memahem abolack	5

44	Trezente Beuyaich	10
45	İsac & Ruben Gaumberg	5
46	Heskia & Almoslimo	10
47	Frerey Gueryou	5
48	Leon Aftalion	20
49	S. B. Aftalion	20
50	Frerey tineay	50
51	Josef Abramoff	5
52	Marcer Mayer	50
53	M. A. Hasan	50
54	Nissim Js. Tabaek	60
55	David Gueron et M. A. Cahvi	50
56	Bougue gevesole de Bulgarie	100
57	Alexandre Spivokoff	50
58	Aron M. Behar	20
59	Elias Veutora	10
60	Bougue Balcoviugue	100
61	B. Versolin & Divan	50
	Total levas	
	Şehbender Kazzaz(?) Efendi tarafından	50
		2210

Rus Emprie enforme  
Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Rusçuk Şehbender Vekaleti

\*

**Sofya**  
**Sefâret-i Seniyyesi**

*Çanakkale Müdâfaasında mecrûh olan asakir-i şahânenin tedavi ve istirahatlerine sarf olunmak üzere teberru edilen mebâliğ*

	Lira
Sefir Bey Efendi	30
Başkâtib Celâl Bey	4
İkinci Kâtib Haydar	3
Üçüncü Kâtib Vekili Nazif Bey	3
Sefâret-i seniyye maiyetine memur Rüşdü Bey	2
Tercüman-ı Sefâret Tahir Lütüf Bey	2/44
Sofya Şehbenderi Sâlim Bey	1/45

	Lef/ aded
Dedeâğaç Şehbenderi Şükrü Bey	100
Dedeâğaç Şehbenderi Şükrü Bey ailesi tarafından	100
Dedeâğaç Şehbenderhanesi Kâtibi Ahmed Şazi Efendi	30
Dedeâğaç Şehbenderhanesi Tercümanı M. Horşof Efendi	15
Dedeâğaç Şehbenderhanesi Kavası Osman Ağa	10
	255

[Mühür]

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye Dedeâğaç Şehbender Vekaleti

HR. SYS, 2174/6\_18-21



## MÜSLÜMAN HİNTLİLERİN İNGİLİZLER TARAFINDAN KANDIRILMASI

İngilizlerin Çanakkale'ye sevk etmek üzere Mondros'a Müslüman Hintlilerden oluşan askerler getirdikleri, burada üç nakliye gemisini cami hâline dönüştürdükleri, İngiliz subayların Müslüman askerlere elbiselerine ve yiyecek ve içeceklerine ibadetlerinin ifasına fevkalâde itina gösterdikleri, ancak "sadece Almanlarla savaşıyoruz" diyerek gerçeği gizledikleri, Osmanlı halifesi aleyhine savaşa sürüldüklerine dair tazyikler vasıtasıyla Mondros ve Limni üzerine bildiriler atılması durumunda Müslüman Hintli askerlerin durumdan haberdar edilmiş olacaklarına dair Selanik Başşehbenderliği'nden gelen yazı

2 AĞUSTOS 1915

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye  
Selanik Başşehbenderliği  
Umumî: 1520  
Hususî: 395

*Hariciye Nezâret-i Celilesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

14 Temmuz [1]915 ve 379 numaralı telgrafnâme-i çâkerânemde arz olunan Afrika vapurunun getirdiği Hindli asâkirin Müslüman Hindlilerden mürekkeb olduğu ve Mo[n]dros'da İngilizlerin üç nakliye sefinesini câmi hâline ifrâğ ve bazı âyât ve ehâdisi mübeyyin levhalar ta'lik ederek Müslüman askerlere beş vakitte

namaz kıldırmakda ve oruç tutdurmakda olduklarını ve İngiliz zâbitlerinin Müslüman askerlere riâyet ederek elbiselerine ve yiyecek ve içeceklerine fevkalâde itina olunduğunu ve zavallı Müslümanların kimin ile harbe girişeceklerinden bî-haber bulunduklarını ve İngilizler İslâmları yalnız "Almanlarla harb ediyoruz" diye iğfal eylediklerini ve Mo[n]dros ve Limni'de İngilizler sansür muâmelesini pek ziyade sıkı bir sûrette tatbik eylemekde bulunduklarından ceziredekilerin hiçbir şeyden haber ve malumât almalarının imkânı olmadığı ve Mo[n]dros'daki Fransız askerleri ise perişan bir hâlde elbiseleri parça parça olduğu ve İngilizlerle Fransızlar arasında mübâyenet-i efkâr tamamıyla hüküm-fermâ bulunduğunu Pire'den Selanik'e gelirken esnâ-yı râhda çevrilerek Mo[n]dros'dan getirilip tabîyet-i Yunaniye'de olduğu sâbit olması üzerine bilâhare tahliye edilerek Selanik'e gelen mevsûku'l-kelim bir Müslüman ifade eylemiş ve işbu Müslümanın ifadâtı muhbirimiz tarafından verilip telgrafla arz olunan malumâtı te'yid eylemiştir. "İngilizlerin âlem-i insaniyete ve bâ-husus Müslümanlara adüvv-i ekber olduğuna ve kendilerini halife-i zî-şân efendimiz aleyhine cenge sevk eylediklerine dair Arabca ve Hind lisanı üzerine beyannâmeler tanzim olunarak tayyareler vasıtasıyla Mo[n]dros ve Limni'ye atılmış olsa biçare Hindli Müslümanlar hakikatden haberdâr edilmiş ve dalâletden kurtarılmış olur itikadındayım, bu sabah Selanik'de bizden kalma gümrük antrepolarından birisi hükûmet-i mahalliye tarafından resmen Sırp sevkîyât komisyonuna teslim olunmuştur. Ba'dema Sırp hükûmeti nâmına vürûd edecek mühimmât ve levazımât-ı harbiye bu antrepoya vaz' edilerek pey der-pey Sırbistan'a sevk olunacaktır. Antrepo epeyce büyüktür. Anahtarları da Sırp sevkîyât komisyonuna teslim olunmuştur". Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Temmuz [1]331 ve fî 20 Temmuz [1]915

Başşehbender

**Kâmil**

\*

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
20 Temmuz [1]331 /  
fî 2 Ağustos [1]915

#### *Dahiliye ve Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne*

İngilizlerin Çanakkale'ye sevk ettikleri Müslim Hindlileri hissiyât-ı diniyeleri galeyana gelmekden men için ne sûrette iğfal etmekde olduklarından bahisle hakâik-i ahvâl Arab ve Urdu lisanlarında beyannâmelere derc ile bunlar tayyarelerimiz vasıtasıyla Mondros ve Limni'ye atılmış olsa nâfi' semereler iktitâf olunabi-

leceğine ve Selanik'de idare-i Osmaniye'den kalmış gümrük antrepolarından birinin hükûmet-i mahalliye tarafından Sırp sevkîyât komisyonuna teslim olunduğuna ve fîmâ-ba'd Sırp hükûmeti nâmına vürûd edecek mühimmât ve levâzım-ı harbiye bu mahzenlere vaz' edilip pey der-pey Sırbistan'a sevk olunacağına dair Selanik Başşehbenderliği'nden alınan 20 Temmuz [1]915 tarihli tahrirâtın sûreti leffen tisyâr kılındı. Düşman karargâhlarında bu gibi beyannâmelerin tayyareler vasıtasıyla yahud vesâit-i saire-i mümkün ile neşri faideden hâli olmayacağından icra-yı ica-bı<sup>(2)</sup> himem-i aliyyelerine menûtdur. Sırbistan'a Selanik tarîkıyla düşmanlarımızın sevk ettikleri levâzım-ı harbiyeye gelince bu mesâile Yunan Hükûmeti nezdinde teşebbüsât-ı adîdemizi mûcib olmuş olup ancak sefâin-i ticariyenin oraya getirdikleri levâzım-ı mezbûrenin Sırbistan'a sevkini hasbe'l-ittifak men edemeyeceğini hükûmet-i mezkûre beyân etmiş ve bu bâbda ısrardan faide tahsili gayr-ı me'mûl bulunmuşdur efendim.

(2) Dahiliye'ye Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne yazılmışdır.

HR. SYS, 2323/24



## İTTİFAK DEVLETLERİNE ESİR DÜŞEN MÜSLÜMANLARDAN YARARLANILMASI

Almanya ve Avusturya'ya esir düşmüş olan Rus, Fransız ve Hint uyruklu Müslüman askerlerin Osmanlı Ordusu hizmetinde çalıştırılmak üzere İstanbul'a getirilmeleri için ilgili sefaretlerle irtibat kurulması talebiyle Harbiye Nezaretî'nden Hariciye Nezaretî'ne gönderilen tahrirat

11 AĞUSTOS 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube:2  
Numara: 13244  
7182

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Almanya ve Avusturya'da esir bulunan İslâmları burada istihdam etmek için mikdarıyla bunları Almanya ve Avusturya hükûmetlerinin verip vermeyeceklerinin istifsârını hâvî Berlin ve Viyana sefâret-i seniyyelerine fî 4 Temmuz [1]331 de

keşide olunan telgrafnâmelere cevaben Viyana Sefâreti'nden üserâ-yı harbiyenin kendi memleketleri ve orduları aleyhinde istihdamları mukavelat-ı beyne'l-milele mugayir bulunduğundan bahisle Avusturya'nın istihsâli muvâfakati müşkil olduğu dermiyân edilmiş olmasına mebnî esasen üserâyı mezkûreyi kendi memleketleri aleyhine istihdam etmeyeceğimize dair keşide olunan cevabî telgrafnâme üzerine Almanya ve Avusturya'nın üserâ-yı mezkûreyi onar yirmişer olarak posta posta göndermeğe muvâfakat etdikleri cevabı alınmıştır. Ma'rûz sefâretlerden mikdarları hakkında gelen malumâtta da Almanya'da takriben on üç bin Rus dört bin Fransız ve yüz yirmi Hindli Müslüman bulunduğu ve Avusturyadakiler mikdarında derdest-i tahakkuk olduğu anlaşılmıştır. Berlin sefâreti beş kişilik birinci esir kafilesini ahîren İstanbul'a sevk etdi. Masarîf-ı rahiyelerini deruhde etmiş bulunduğumuzdan bu bâbda verilecek yol masârıfı hakkında mebhûs sefâret-i seniyyeye emr ve müsaade-i hidivânelerinin ıstârı istirhâm olunur. San'at sahibleri ücretleri ordu hizmetinde kullanılacak işe yaramayanlara Anadolu'da arazi verilerek çalışdırılacaklardır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Temmuz [1]331

Başkumandan Vekili

Enver

HR. SYS, 2213/1-14



## OSMANLI-BULGAR MÜZAKERELERİ

Balkanlardan emin olabilmek için Osmanlı-Bulgar görüşmelerinin olumlu sonuçlanmasının gerekli olduğuna dair

18 AĞUSTOS 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
1769

*Huzûr-ı âlî-i nezâret-penâhiye Viyana Sefiri Hilmi Paşa hazretlerinin takdim eylediği 18 Ağustos [1]915 tarihli ve 349 numaralı telgrafnâmenin hallidir.*

*Gayet mahremânedir*

347 numaralı telgrafnâmeye zeyldir:

Dünkü mülakâtda Baron Boryan, Sırbistan seferinin bir aya kadar icrâ ve muvâsalanın te'min olunacağını ifade eylemiştir. İtilâf-ı Murabba'ın Balkan-

lar'daki teşebbüsât-ı cedîdesiyle Dersaâdet'deki Bulgar murahhaslarının Sofya'ya avdet etdiklerine ve Sırbistan'ın Bulgaristan'a terk-i arazi istidâdında bulunduğuna müte'allik haberler üzerine bugün Kont Forgpeç ile cereyan eden mükâlemede Balkanlar'dan emin olabilmekliğimiz Osmanlı-Bulgar müzâkerâtının bir ân evvel hüsn-i neticeye îsâline mütevakkıf görüldüğünü ve Bulgaristan Kırkilise'den sarf-ı nazar etdiğinden Dersaâdet ile Sofya arasında husûl-i itilâfa artık mevânî'-i ciddiye kalmadığını ve Bâb-ı Âlice bu meselede ibrâz olunacak sûrat ve fetânetle İtilâf-ı Murabba' devletlerinin teşebbüsâtı külliyyen akîm bırakılacağını bi'l-beyân tesrî'-i müzâkere ve itilâf hususunun taraf-ı sâmillerine âcilen iş'ârını ricâ eylemiştir. Ol bâbda.

HR. SYS, 2110/9-13



## BULGARİSTAN İLE HUDUT TASHİHİ

Hudut tashihi hakkında Bulgaristan'la yapılan muahedename

24 AĞUSTOS 1915

Osmanlıların padişahı, zât-ı şevket-simât hazret-i şehriyârî ile haşmetli Bulgaristan kralı hazretleri Devlet-i Aliyye ile Bulgaristan krallığı beyninde mevcut olan revâbit-ı dostâneyi bir kat daha takviye etmek ümniyesiyle iki memleket arasındaki hatt-ı hududun tashihine karar vererek bu bâbda zât-ı hazret-i Padişahî Sofya sefiri saâdetli Fethi Bey efendi hazretlerini ve haşmetli Bulgaristan kralı hazretleri Hariciye Nâzırı vekili Mösyö Radoslavof cenâblarını murahhas tayin eylemişlerdir.

Müşarûnileyhimâ yolunda ve muntazam bulunan ruhsatnamelerini ba'de't-teâtî mevâd-ı âtiyeyi kararlaştırmışlardır.

Birinci madde: Devlet-i Osmaniye hudud-ı hâzırayı ber-vech-i zîr tashihe muvâfakat eder:

Osmanlı Bulgar hatt-ı hududu Kostantinovu (Tatarköy)'den itibaren Çiftliköşk karyesine kadar Tunca Nehri'nin sağ sahilini (Talveg) takib edecektir. Bu noktadan hatt-ı hudud 130 rakımlı tepenin zirvesine kadar Figil ile Tunca arasında hatt-ı bâlâyı takib eder. Buradan bir hatt-ı müstakim takib ederek garba doğru döner ve Hacıköy ve Sövgün'ün altından geçerek 253 rakımlı tepenin zirvesine vâsıl olur, Paşa mahallesi ile Üsküdar'ı Bulgaristan'a bırakarak Doğanca ile Üsküdar tepeleri arasında Talveg'i takib ve Doğanca'yı Devlet-i Aliyye'ye bırakarak Meriç'in sol sahiline iki kilometre mesafede bulunan bir noktaya kadar devam eder. Bu noktadan Karaağaç kelimesinin Ç harfinden itibaren bulunduğu noktaya kadar hatt-ı hudud ikinci maddede zikr edilen esasa nazaran Tahdid-i Hudud Komisyonu tarafından



Meriç Nehri'nin sol sahilinin bir buçuk ila a'zamî iki kilometre şimâlinden tayin ve tatbik edilecektir. Karaağaç kelimesinin Ç harfinden itibaren -işbu mevki' Bulgaristan'a terk edilerek- hatt-ı hudud Dedeağaç-Edirne tarîkını nısfından kat ile bir hatt-ı müstakîm takib ederek Demirderesi kelimesinin S harfine kadar devam eder. Ve buradan tekrar Meriç'i kat' ile işbu nehrin sol sahiline geçer bu noktadan itibaren hatt-ı hudud nehrin sol sahilinin azamî iki kilometre şarkını takib ile denize vâsıl olacaktır. İşbu hatt-ı hudud ikinci maddede zikredilen esasa göre Tahdid-i Hudud Komisyonu tarafından tayin ve tatbik edilecektir.

1/200 000 mikyâslı Avusturya Erkân-ı Harbiye haritası tatbikâtına esas ittihâz edilecektir.

İkinci madde: Birinci maddede münderiç Tahdid-i Hudud Komisyonu biri Alman diğeri Avusturyalı ve üçüncüsü İsveçli olmak üzere üç askeri âzâdan mürekkebolub mûmâileyhim lüzumu takdirde harita tersimi için kâfi miktarda topoğraf alabileceklerdir.

İşbu komisyon tatbikât esnasında arazinin icabât-ı topoğrafiye ve iktisadiyesini rehber ittihâz ederek hatt-ı hududu Demirderesi kelimesinin S harfinden itibaren Meriç Nehri'nin son sahilinin a'zamî iki kilometre şarkdan mürûr etmek ve İnos şehri Devlet-i Osmaniye'de kalmak üzere nehr-i mezkûrun munsabına kadar tayin edecektir. Mezkûr komisyon işbu muahedenamenin imzasından nihayet on beş gün sonra ifâ-yı umûra başlayacak ve mümkün mertebe sûratle ikmâl edecektir.

Üçüncü madde: Hükûmet-i Seniyye Edirne ile Kuleliburgaz arasındaki şimendüferden beş sene zarfında kemâl-i serbestî ile istifade etmek hakkını hâiz olub ancak Bulgaristan şimendüferleri idaresinde tatbik edilen nizâmât-ı mahsusaya riâyetle mükellef bulunacaktır.

Dördüncü madde: Bulgaristan Hükûmeti imtiyâzı şark şimendüferleri kumpanyasına itâ kılınmış olan hattın kendisine terk edilecek arazi dahilinde kâin kısmı için mezkûr kumpanyaya karşı mevcut hukuk ve tekâlîf ve taahhüdâtça Hükûmet-i Osmaniye makamına hâim olacaktır.

Beşinci madde: Bulgaristan Hükûmeti Karaağaç ve Demirderesi kelimelerinin Ç ve S harfleri beyninde ve kendi arazisi dahilinde bir kanal küşâdı sûretiyle Meriç Nehri'nin tashihine kadar işbu iki nokta beyninde bir gûna kuyûd ve rûsûma tâbi olmaksızın nehr-i mezkûrdan istifade etmek hakkını hâiz olacaktır.

Meriç Nehri üzerinde seyahat hususunda tebaa-i Osmaniye Bulgar tebaasının hâiz oldukları aynı hukukdan müstefid olacak ve eşya ve seyyah mesarif-i nakliyesi hususlarında aynı derecede muâmeleye tâbi tutulacaklardır.

Altıncı madde: Terk edilecek arazi dahilinde bulunan ahâli her iki memleket beyninde el-yevm mer'î olan mukâvele ve muâhede ve itilâfnâmelere münderiç aynı hukukdan müstefid ve aynı tekâlîfe tâbi olacaklardır.

Tebaa-i Osmaniye birinci maddede münderiç tashih-i hududu müteakib hatt-ı hududun öbür tarafında kalacak olan bi'l-cümle emlâk ve arazi üzerindeki kâffe-i hukuklarından istifadeye devam edeceklerdir.

Yedinci madde: İşbu mukâvelenâme tasdiknâmelerinin yevm-i teâtisinden itibaren mer'î olacak ve teâtî muâmelesi ise mukâvelenâmenin murahaslar tarafından tarihi imzasından sekiz gün sonra Sofya'da icra edilecektir.

İki nüsha olarak Sofya'da akd edilmiştir.

Fî 24 Ağustos [1]915

<b>Fethi</b>	<b>Radoslavof</b>
--------------	-------------------

*Rumi 24 Ağustos [1]915 tarihinde Sofya'da akdedilen  
mukâvelenâmeye merbûtarîfnâme*

Muâhedename imza edildiği sırada mevâd-ı âtiye karargâr olmuştur:

Evvelâ: Terk edilen arazinin memurîn-i Osmaniye tarafından tahliyesi ve Bulgar memurları tarafından tesellümü muâmelesi Rumi Eylûl'ün yirmi sekizinde bede' ile Tahdid-i Hudud Komisyonu tarafından hudud noktaları tayin edildikçe tadrîcen ikmâl edilecektir. Hudud karakolları dahi aynı sûretle te'sis edilecektir. Her iki hükûmet maliye idareleri Rumi Eylûl'ün yirmi sekizinde ifâ-yı muâmeleye müheyâ bulunmak üzere lâzım gelen hudud gümrük mahallerini tayin edeceklerdir.

Sâniyen: Muâhedenâmenin icrası hususuna gelince; bir Bulgar heyet-i murahasası terk edilen arazinin teslimine müte'allik zabıtnâmeyi tanzim etmek üzere Rumi Eylûl'ün sekizinci günü öğle vakti Dimetoka'da bir Osmanlı heyet-i murahasasına mülâkî olacaktır. İşbu komisyon bir taraftan Edirne valisi ile Dimetoka kumandanından diğer taraftan İstara Zagora prekası ile Dedeâğaç kumandanından mürekkeb olacaktır.

Salisen: Rumi Eylûl'ün yirmi üçünden itibaren şimendüferler Bulgaristan Hükûmeti Şimendüferler İdaresi memurîni tarafından idare edilecektir.

Rabian: Şurası mukarrerdir ki Hükûmet-i Seniyye terk edilecek şimendüfer hattı üzerinde beş sene zarfında gerek sulh ve gerek harb zamanlarında hiçbir gûne kuyûda ve Bulgar Hükûmeti tarafından katiyyen kontrole tâbi olmaksızın efrâd ve kuvâ-yı askeriye ve esliha ve mühimmat ve erzak ve saire nakletmek hakkını hâiz olacaktır.

Hâmisin: Kezâlik şurası da mukarrerdir ki terk edilecek şimendüferler üzerinde beş sene zarfında Memâlik-i Osmaniye mevâridâtından olan emti'a ve eşya-dan alınacak ücûrât-ı nakliye Bulgar emti'a ve eşyasından alınan ücûrâtdan ziyade olmayacaktır.

Sâdisin: Tahdid-i hudud komisyonu mesarifi hükûmeteyn tarafından münasafaten tesviye edilecektir.

İki nüsha olarak Sofya'da akdedilmiştir.

Fî 24 Ağustos [1]915

Fethi	Radoslavof
-------	------------

HR. SYS,2325/3\_123-128



## YARALI ASKERLERE YARDIM

Hariciye Nezareti bünyesinde teşkil edilen komisyonunca toplanan yardımın yaralı askerlerin tedavi ve sair ihtiyaçlarında kullanılmak üzere Osmanlı Fukaraperver Cemiyeti'ne teslimi

27 AĞUSTOS 1915

Osmanlı  
Fukarâperver  
Cemiyeti  
Topkapı Müessesesi-i  
Hayriyesi  
Aded: 35

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi Mecrûhîn İâne Komisyon-ı Âlîsi Riyâset-i Muhteremesi'ne*

Aded	
2	mevzuât-ı timâriye vaz'ına mahsus nikel kutu
1	boybur
1	delfin suspende süzgeç
3	çift koltuk değneği
1	teneke ispirto
10	şişe mâ'i muhammız 225 gramlık
1	top Amerikan bezi

Arz-ı fakirânemizdir;

29 Ramazan [1]333 ve 29 Temmuz [1]331 tarihli tezkire-i âlîleri ve Hariciye Levâzım Şubesi memurîninden Nâfız Efendi vedâatıyla müessesesi-i hayriyemize irsâl kılınan ber-vech-i bâlâ eşya tamâmen teslim edilmiştir. Müessesesi-i hayriyemizde te'sis olunan tedavihâne ba'de'l-harb merzâ-yı fukarâya tahsisi mukarrer olmasına binâen demirbaş eşyanın müessesemizde kalması da matlûbu te'min edebilirse de bu eşyanın bilâhare Sıhhiye Dairesi Riyâseti'ne devri tensib buyurulmuş olduğundan vazife-i tedavi nihayet bulduğu zaman süzgeç, boybur ve kutular devrolunacaktır.

Müessesemize devam eyleyen mecrûhîn-i guzât-ı Osmaniye'nin bir ân evvel iktisâb-ı birr u âfiyetlerine medâr-ı küllî olan malzemenin müessesemize itâsından dolayı tahassul eden hissiyât-ı şükr-güzerâne ve müteşekkirâneyi vatandaşlarının refah ve saâdeti nâmına ulvî ve pek büyük bir hiss-i şefkatle meşhûn kalblerin mücemmi' ve mümessili olan hey'et-i aliyye-i muhteremelerine; arz ile kesb-i bah-tiyârî eyleriz efendim.

30 Temmuz [1]331

Müdür ve Müessis  
Doktor  
[imza]

\*

Osmanlı  
Fukarâperver  
Cemiyet-i  
Hayriyyesi  
Topkapı Şubesi

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nde müteşekkil Muâvenet-i Mecrûhîn-i Osmaniye  
Komisyonu Riyâset-i Aliyyesi'ne*

Pare/Kuruş	Mübâyaa olunan eşya
94	Masa 8 aded
168	Sûrahi 24 aded, fî 7
1500	Terlik 100 çift, fî 15
1950	Kebir soba 5 aded, fî 390
216	Tepsi, 50 aded
910	Soba borusu 91 aded, fî 10

85	Dirsekli saç boru 5 aded, fî 17
50	Nikelli ve kapaklı anahtar 5 aded, fî 10
117	Kıvrımlı dirsek 9 aded, fî 13
30	Nikel delik ağızlığı, 5 aded, fî 6
120	Nikel çenber 96 aded, fî 10/25
18	Nakliyesi
175	Beher sobanın borularıyla beraber vaz'ıyye, telvîn, tel, alçı masarîfî
300	Tabak emaye 20 düzine, fî 15
439	Pamuk 43 kıyye, fî 7, ot minder 4 aded fî 32,5
220	El havlusu 10 düzine, fî 22
115	Çamaşır kafesi, sobası ve nakliye
2192	Kaput, 15 top, ham 2 top, mermer 5 top, mahur 10 top
1080	Hırkalık kumaş (hastalara) 60 metre, fî 18
150	Dikiş ücreti
249	Çatal kaşık, 12 düzine fî 6, kâse 5 düzine fî 27, Siyah yazı tahtası 100 aded
600	Battaniye 50 aded, fî 12
10778	

Komisyon-ı âlî niz tarafından hastahânemiz mecrûhîninin ihtiyacâtını te'min için gönderilen yüz lira bâlâda muharrer ve bi'l-âhere cihet-i askeriyeye devri mümkün olan eşyanın mübâyaasına sarf edilmiş olduğundan manzûr-ı âlîleri olmak üzere arz u takdim kılındı.

Fî 14 Ağustos [1]331

Hastane Hey'et-i İdaresi

[mühür]

Kondüktör Mektebi İstihlâk-ı Millî Kadınlar Cemiyeti

Hastahânesi Ser-tababeti

**HR. SYS, 2174/2\_33, 34**





Çanakkale Boğazı'nı geçmeye çalışırken ele geçirilip batırılan  
İngiliz E-15 Denizaltısının esir edilen mürettebatı



## ASKER YAKINLARININ KORUNMASI

Seferberlik sırasında silah altındaki askerlerin ailelerine yönelik saldırıda bulunanların Divan-ı Harp'te yargılanmaları hakkında kanun hazırlandığına dair

1 EYLÜL 1915

*Meclis-i Vükelâ müzakerâtına mahsus zabıt varakasıdır*

**Bâb-ı Âfî**  
**Meclis-i Mahsûs**  
**217**

Fî 21 Şevval [1]333 / fî 19 Ağustos [1]331

Seferberlikde idâre-i örfiyyenin devamı müddetince erkân ve ümerâ ve zâbitân ile efrâd ve mensubîn-i askeriye ailelerine tecâvüzâtda bulunanların Divân-ı Harb-i Örfîce icrâ-yı muhâkemeleri için İdâre-i Örfiyye kararnâmesine zeylen kaleme alınan lâyiha-i kânuniyeye dâir Harbiye Nezâreti'nin Şûrâ-yı Devlet'e muhavvel tezkiresi üzerine Tanzimât Dâiresi'nden kaleme alınub Heyet-i Umûmiye'den tebdil edilen mazbata meclis-i âcizânemizde lede'l-mütâlâa lâyiha-i mebhûsün anhâ mündericâtı münasib ve Şûrâ-yı Devletçe edilen tashîh muvafık görünmüş ve lâyiha-i mezkûrenin madde-i ûlâsındaki *bilmeyerek* kaydı tayy edilmiş Meclis-i Umûmî'nin içtimâında kanuniyeti teklif olunmak üzere sâlifü'l-beyân lâyihanin muvakkaten mevki'-i mer'îyyete vaz'ı bi't-tensîb mazbata-i mezbûre kânun ve esbâb-i mucibe layihalarıyla arz ve takdim kılınmağla kâtibe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Dâhiliye Nâzırı ve Mâliye Nâzır Vekili <b>Talat</b>	Harbiye Nâzırı ve Bahriye Nâzırı Vekili <b>Enver</b>	Şeyhülislâm ve Evkâf-ı Hümâyûn Nâzırı <b>Hayri</b>	Sadrîazâm ve Hariciye Nâzırı <b>Said</b>
Maârif Nâzırı ve Ticâret ve Zirâat ve Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırları Vekili <b>Şükrü</b>		Nâfia Nâzırı <b>Abbas Halim</b>	Adliye Nâzırı ve Şûrâ-yı Devlet Reisi Vekili <b>İbrahim</b> <b>Hayrullah</b>

*Seferberlikde erkân ve ümerâ ve zâbitân ve efrâd ve mensubîn-i askeriyyenin zevcât ve mehârimine taarruz edenlere dâir kanun*

"Lâyiha"

*Birinci madde:* Seferberlikde idâre-i örfiyyenin ilân ve devâmı müddetince berrî ve bahrî erkân ve ümerâ ve zâbitân ve zâbit vekilleri ve zâbit namzedleri ve küçük zâbitân ve onbaşı ve neferât ve mensubîn-i askeriyyenin zevce ve evlâdlarına ve ıyallerinde bulunan sâir mehârimine karşı kanûn-i umûmî-i cezânın ikinci bâbının üçüncü faslı ile kanun-ı mezkûrun iki yüz altıncı maddesinde münderic ef'âlden birini irtikâb edenlerin takib ve muhakemesi divân-ı harblere aiddir.

*İkinci madde:* İşbu kanun tarih-i neşrinden muteberdir.

*Üçüncü madde:* İşbu kanunun icrâsı ahkâmına Heyet-i Vükelâ me'murdur.

[Mühür]

Şurâ-yı Devlet

MV, 241/100



## BULGARİSTAN'A SAVAŞA KATILMASI KARŞILIĞI VERİLEN TAAHHÜTLER

Bulgaristan'a savaşa katılması için verilen taahhütleri içeren Türk-Bulgar mukavelesinin Sofya'da Alman ve Avusturya elçileri huzurunda imzalandığına dair

7 EYLÜL 1915

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
2190

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne fî 7 Eylül [1]915 tarihiyle Sofya Sefîri Fethi beyefendiden vârid olan 423 numaralı nâmenin hallidir.*

*Müsta'cel ve gayet mahremdir.*

Sûret

Şimdi Türk-Bulgar mukavelesi Avusturya ve Almanya sefirleri huzurunda ve tarafımdan ve Radoslavof tarafından imza edildi. Bunu müteâkib süferâ-yı mebhûse Radoslavof ile Almanya ve Bulgaristan, Avusturya ve Bulgaristan arasında bir ittifak ve muhâdenet muâhedesi bir de hafî mukâvelenâmenin imzasına mübâşeret eylemişlerdir. Bugün Alman karargâh-ı umumîsinde Alman ve Avusturya ve Bulgar mukâvele-i askeriyesi dahi imza edilmiştir. Metni mahrem tutulan hafî mukâvele ahkâmınca Bulgaristan'ın Sırbistan aleyhine harbe iştirâkine mukabil münaza'un



fih olan ve olmayan Makedonya ile beraber eski Sırbistan'dan Morava Nehri'ne kadar olan arazinin Bulgaristan'a itâsı taahhüd edilmektedir. Mukâvele-i askeriye mûcebince yirmi sekiz Eylül-i Rumî'den itibaren bir Bulgar ordusu Sırbistan'a karşı hareket için Alman Başkumandanlığı emrine âmâde ve harekete müheyâyâ bulunması meşrût olduğu ma'rûzdur, fermân.

HR. SYS, 2324/6-14



### BAŞARISIZLIKLAR SEBEBİYLE CHURCHİLL'İN MÜTTEFİKLERİNİ SUÇLAMASI

Çanakkale'deki hezimetin ana sorumlusu olarak görevden alınan Churchill'in bir mitingde cephelerin ve müttefikleri olan Fransa ve Rusya'nın durumunu değerlendirerek yenilginin sebeplerini izah ettiği nutuk metni

15 EYLÜL 1915

*Harb Matbûât Karargâhı'ndan:*

#### *-Churchill'in nutku-*

İngilizler tarafından Çanakkale Boğazı'nda beş Mart hezimet ve mağlubiye-tinin başlıca müsebbib ve fâili olarak itham edilen ve bundan dolayı geçenlerde Bahriye Nezâreti'nden ehemmiyetsiz bir nezârete nakl edilmiş olan ve İngiltere'de Liberal Fırkası'nın en büyük hatîblerinden bulunan Mister Churchill'in Efrecî 15 Eylül'de büyük bir mitingde söylediği nutuktur:

"Dört beş aydan beridir işler müttefiklerce arzu ve ümid edildiği vechile sū-ratle cereyân etmiyor. Hiç birisi bir hezimet-i kat'îyye ifade etmemekle beraber mûris-i nevmîdî olmakdan da hâlî kalmayan üç büyük hâdise-i harbiyye karşısında bulunuyoruz.

#### 1- Garb Cebhesi'ndeki taarruz

Bunların birincisi Garb Cebhesi'nde Mayıs ve Haziran ayları zarfında vukû' bulan taarruzumuzdur; fi'l-hakika şühûr-ı mezbûre zarfında müttefik ordularımızın Fransa'da ve Flandre'de Alman hutût-ı müstahkemesine düşman için pek çok zararı mü'eddî olacak sūretde vukû' bulan mütevâlî taarruzlar neticesinde bir hayli top ve esir alarak bir mikdar da arazi zabt edip düşman askerine bir çok telefât verdire-

rek bir haylisini de harbe iştirâk edemeyecek hale getirmekle beraber şurası gayr-ı kâbil-i inkârdır ki bütün bu ikdâmâtımıza rağmen hiçbir noktada düşman hutûtunu yarmağa ve ne de bu cebhe-i harbde bir sûret-i kat'ıyyede değilse bile bir sûret-i ciddiyede olsun vaziyet-i askeriyei lehimizde tağyîre muvaffak olamadık.

## 2- Çanakkale Cebhe-i Harbi

İkincisi Çanakkale muhârebâtıdır. Burada da pek kanlı muharebeler neticesinde bazı noktalar zabt edebildiysek de kuvâ-yı mevcudumuza nazaran işgali mümkün zannolunan nikât-ı hâkimenin henüz hiç birisini işgale muvaffak olamadık. Vâkı'â hiçbir muharebede tarafeyn-i muharibe[y]nden hiç birisi hasmına arazi terkin arzu etmezse de haftalardan beri devam edegelin duran bu Gelibolu Harbi'nin büsbütün başka bir mahiyet-i istisnâiyyesi vardır. Burada tarafeyn-i muhâribeyn adeta sath-ı arzda yapılmış dar ve yüksek bir iskele üstünde yek-diğeriyle mücadele eden iki adama benzer ki bu mücadele-i me'yûsânede birbirine girmiş olan bu iki ademden birinin mağlubiyeti alelâde bir hezimetden ibaret olmakla kalmaz büsbütün mahvı tazammun eder.

İşte burada her karış yerin o kadar büyük bir ehemmiyet-i mahsusası olduğu içindir ki bu cebhe-i harbdan bahs etdikçe öteden beri bu ciheti kemâl-i itina ile enzâr-ı dikkate vazını kendime vazife edindim. Eğer bu sahne-i harbin ne kadar mukassî ve mesâfâtın ne mertebe kasîr olduğu nazar-ı dikkate alınırsa dûcâr olduğumuz bi'l-cümle zâyî'âtın ihtiyar edilen bütün fedakârlıkların mükafâtını te'mine kâfi olan gaye-i nihâyeye vusûl için ne kadar ulüvv-i azm ve cesâretle çalışmakda sebat iktizâ ettiği kolay anlaşılır.

## 3- Almanlarla Avusturyalıların Rusya'yı istilası

Fakat marrü'z-zikr hâdisât-ı selâsenin en ehemmiyetlisi Rusya'nın Almanlarla Avusturyalılar tarafından istilası ve cesur müttefikimiz Rusya'nın düşmanın kuvâ-yı azîmesi önünden ric'atidir ki burada da aynı münâvebe-i zıll u ziyâya tesadüf olunur, safahât-ı mesude-i harbiyyeyi hâdisât-ı mü'ellime-i seyfiyye takib eder. İnsan ve mühimmâtca ihtiyar edilen bunca zâyî'âta rağmen Grandük Nikola'nın ne kadar maharetle askerini geriye çekmeğe muvaffak olduğunu görmüşdük. (Bu muharebede esliha ve mühimmâtın onları isti'mâl eden asker kadar ehemmiyet-i mahsusası vardır.) Şühûr-ı âtiyyede Rusya'da mühimmâtın sûret-i istihzârı devlet-i mezbûrenin hatta harbin edvâr-ı evveliyyesinde olduğu kadar bile satvet-i silahını irâeye muvaffak olacağına ümid-bahş olacak mahiyetde değildir.

Rusya düşmana yeni bir darbe indirebilmek maksadıyla sadâ-yı vicdanına bi'l-ittibâ' nevâkıs-ı harbiyyesini ikmâl ve hızâne-i cesîme-i lâ-yefnâsından yeniden iktisâb-ı kuvvete bezl-i mesâîf ederken bizim omuzlarımıza da gayet azîm bir hamûle-i vezâîf tahmîl ediyor ki bu vaziyet-i cedîdenin bize tahmîl eylediği şu vazifenin îfâsından imtinâ' etmeyeceğimiz tabiidir.

Bize teveccüh eden vezâif hiçbir vasıtayı ihmal etmeyerek mesâî-i milliyeyi nokta-i kusvâsına i'lâyı âmirdir. Vaziyetimiz pek ciddidir. Şunu tahattur etmeliyiz ki muharebenin birinci senesi nihayetinde düşman kendi mülkünü hemen kâmilan müttefikler askerinden tahlis etdikden başka Fransa'nın Rusya'nın en mühim mevâki'ini ve hemen bütün Belçika'yı işgale muvaffak olduğu hâlde biz şimdiye kadar ne şarkda ve ne de garbda henüz ihrâz-ı rüchân edemedik."

HR. MA, 1145/75-77



### YARDIMA MUHTAÇ ASKER AİLELERİNİN SAYISINDAKİ ARTIŞ

Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Heyeti'nden yapılan açıklamada yardıma muhtaç asker ailelerinin on beş bin ailede otuz yedi bin nüfusa ulaştığı, bundan dolayı heyetin faaliyetini genişleterek devam ettirmeye karar verdiğinin kamuoyuna duyurulması

4 EKİM 1915

Asker ailelerine yardımcı hanımlar hey'etinden:

Hey'etimiz tarafından mazhar-ı muâvenet olan muhtac-ı muâvenet asker ailelerinin adedi on beş bin ailede otuz yedi bin nüfusa bâliğ olmuş ve hey'etin iktidar-ı mâlîsinin gösterdiği lüzum üzerine yalnız bu ailelerin iâşesiyle iktifa olunarak daha bir çok ailelerin açıkda bırakılmasına mecburiyet görülmüş idi. Hey'etimizin muharebenin bidâyetinden beri îfâ edegeldiği hidemât mazhar-ı takdir olarak bi'n-netice her taraftan pek kıymetdar muâvenet ve himayeye mazhar olması ve ez-cümle dünkü gazetelerle de ilân edildiği üzere Almanya Devlet-i fahîmesi Sefiresi Madam La Baron [von] Wangenheim cenâblarının İstanbul tarafı tevzî'âtına iştirâk buyurmuş olmaları üzerine hey'etin faaliyet ve mesâîsinin tevessü'üne karar verilmiştir. Dersaâdet ve Beyoğlu ve Üsküdar'da mukim olup da henüz hey'etimizin muâvenetinden haric kalmış olan bilumum muhtac-ı muâvenet asker ailelerinin mukim bulundukları mahallelerden istihsâl edecekleri ilmuhaberleri mensub oldukları polis merâkizine tevdi' eylemeleri ve polis merâkizince icrâ edilecek tedkikât üzerine muhtac-ı muâvenet oldukları tahakkuk eden aileler nâmına tanzim olunacak vesikaların yine polis merâkizi vasıtasıyla kendilerine tevdi' ve iâşeleri deruhde olunacağı ilân ve bu vesile ile mevcudiyet ve hidemâtını iânât-ı hamiyetmendânelerine med-yûn bulunduğzu zevâta alenen arz-ı teşekkür olunur.

21 Eylül [1]331

HR. MA, 1145/30



## BULGARİSTAN'IN SAVAŞA GİRMESİ

Bulgaristan Hükûmeti'nin İttifak Devletleri ile yapmış olduğu antlaşma gereği Sırbistan'a saldırmak üzere hazırlıklarını tamamladığı hakkında Sofya Sefiri Fethi Bey'in telgrafi

9 EKİM 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
2524

Huzûr-ı âlî-i nezâret-penâhîye Sofya Sefiri Fethi Bey'in takdim eylediği 9 Teşrîn-i evvel [1]915 tarihli ve 468 numaralı telgrafname hallidir.

Bulgaristan Hükûmeti hükûmât-ı merkeziye ile akd eylemiş olduğu mukâ-vele-i askeriyye mücebince şehr-i hâlin yirmi sekizinde Sırbistan üzerine hücum etmek için bi'l-cümle tedârikâtını ikmâl eylemiş olduğu ve tarih-i mezkûrda Sırbistan'a karşı hücum edeceği ma'rûzdur.

HR. SYS, 2111/5-15





## YABANCI ESİRLER İÇİN ÜLKELERİNDEN GÖNDERİLEN YARDIMLARIN DAĞITIMI

Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan esirler adına Cenevre'de bulunan Federal Bank'taki Kızılay hesabına yatırılacak yardımların kimlere ve ne şekilde dağıtılacağına ait listelerin Kızılhaç aracılığıyla Kızılay'a ulaştırılarak dağıtımların yapılması için ilgili komutanlıklara ve hastane idarecilerine teslim edilmesi hakkında talimat

11 EKİM 1915

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube:7  
Numara: 3962/5889  
Darsaâdet  
28/7/[1]331

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı Çâker-i Kemîneleridir

Üserâ-yı ecnebiye nâmına vürûd edecek mebâliğin Cenevre'de "Bank-ı Fedaral"e Hilâl-i Ahmer hesabı carisine tevdi' kılınarak listesi ya mezkûr banka ve yahut beynelmilel Salîb-i Ahmer vasıtasıyla Hilâl-i Ahmer'e tebliğ olunmak ve Hilâl-i Ahmer tarafından talimât-ı mahsusa dairesinde garnizon kumandanlarına ve eğer mürselün-ileyh hasta ise bulunduğu hastahâne sertababetine irsâl ve alınacak makbuzlar Hilâl-i Ahmer tarafından yine beynelmilel komite vasıtasıyla mürseline îsâl kılınmak ve sair diğer müraselâtada bu sûretle Hilâl-i Ahmer tarafından tavassut edilmek hâlinde bu hususdaki muâmele fevkalâde sadeleşdikden başka bazı sefârât-ı ecnebiyenin müdahale ve nezâret-i celîlelerinin bu işlerle iştigâl mecburiyeti bertaraf edileceği ve Hilâl-i Ahmer'in ve dolayısıyla memleketimizin konferanslardaki mukarrerât ve taahhüdata tevfikân beynelmilel şeref ve haysiyeti irtika eyleyeceği cihetle fîmâ-ba'd üserâyâ irsâl olunacak mebâliğ hakkında bu sûretle muâmele edilmesi muvâfık görülmüş olmakla arz-ı keyfiyete mübâderet kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Başkumandan Vekili

**Enver**

**HR. SYS, 2213/3-8**



Seddülbahir'de düşmandan ele geçirilen ağır çapta bir top





## GAZİLERE VE ŞEHİT AİLELERİNE VERİLMESİ KARARLAŞTIRILAN MADDİ MÜKAFATLAR

Kanal Seferi'ne katılan askerlerden yaralanan gazilerin maaşlarının arttırılıp rütbelerinin terfi ettirileceği; şehit olanların ailelerine yüksek maaş tahsis edilip bir ev verileceği dair Cemal Paşa'nın yayınladığı emir

16 EKİM 1915

*Times gazetesinin 16 Teşrîn-i evvel [1]915 tarihli nüshasından:*

*Mısır'ın İstîlâsı*

*Bir Türk zâbitinin üzerinde bulunan evâmîr ve talimât*

*Kumandanın emniyet ve itimadı*

*(Bu makalenin tekrar neşri hukuku Amerika'da mahfûzdur):*

Geçen Kanûn-ı sâni nihayetiyle Şubat evâilinde Mısır'ı istilâyâ giden Türk ordusunun kumandanı Cemal Paşa tarafından ısdâr edilerek bir müsâdeme esnasında şehid düşen bir Türk zabitanın üzerinde bulunan âtîdeki evâmîr ve talimât şâyân-ı mütâlaadır. Bu vesâikin kıymet-i tarihiyyesinden mâadâ Türklerin ahvâl-i ruhiyesini göstermesi itibarıyla da büyük bir ehemmiyeti haizdir. Neticede dûçâr-ı hezimet olmak muhakkak olan bu hey'et-i seferiye kumandanının galibiyet ve muzafferiyetden ne kadar emin ve mutemed olduğunu bu (evâmîr ve talimât) pek güzel göstermekdedir.

Verdiği ilk talimât ile Cemal Paşa, ordunun hissiyât-ı maddiyyesini okşamak istemiştir. Şâyân-ı dikkat bir nokta var ise o da harbde telef olanların ailelerine verilecek olan muayyenât ve tahsisâtın gösterilen şecâ'at ve kahramanlık nisbetinde yüksek olması keyfiyetidir.

Bu (evâmîr ve talimât)ı muhtevî vesika Kanal'a hücumdan üç gün evvel yani 30 Kanûn-ı sâni [1]915 tarihini taşımaktadır.

Cemal Paşa'nın ısdâr eylediği evâmîr ve talimât ber-vech-i âtîdir:

1- Kanal'a hücum esnasında şehid olan zâbitânın ailelerine maaşât-ı muayyeneden mâadâ ayrıca tahsisat itâ kılınacaktır. (Ayrıca verilecek meblağ (250) liradır.)

2- Şecâat-i fevkalâde gösteren zâbitân hemen terfi olunacağı gibi kahramanlığıyla şehid düşen zabitan ailelerine de en yüksek maaşlar tahsis olunacaktır.



3- Meydan-ı harbde şecâ'at gösteren nefer ve onbaşılar terfi edilecek ve yüksek maaşât alacaklardır.

4- Mısır'ın fethi itmâm edildikten sonra esna-yı harbde vefat eden zabitanın aileleri için mensub oldukları şehir veya karyede hükûmet meccânen birer hâne inşa ettirecektir.

5- Bu bâbda vukû' bulacak müracaât ve mütâlebât ordu kumandanının tasdi-  
kini hâvî olmalıdır.

6- Bu evâmirin hükmü, gerek saff-ı harbde ve gerek ordudun refâkatinde bu-  
lunan bütün efrâd hakkında cârîdir.

7- Bu evâmir ahkâmından yaralanan ve iş görmekten âciz bir hâlde kalan  
zâbitân ve neferât dahi istifade ederler.

Dördüncü Kolordu Kumandanı ve Bahriye Nâzırı

**Ahmed Cemal**

**HR. MA, 1183/53\_8-9**



## İTİLAFLI DEVLETLERİ İLE OSMANLI DEVLETİ ARASINDA ESİR DEĞİŞİMİ HAKKINDA YAPILAN GÖRÜŞMELER

Esir değişimi hakkında İngiltere ve Fransa hükûmetlerinin tekliflerine karşılık  
Osmanlı Devleti'nin öne sürdüğü hususlar hakkında

**26 EKİM 1915**

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemî

Üserâ mübâdelesi keyfiyetine dair İngiltere ve Fransa hükûmetleri ber-vech-i  
âfî teklifâtta bulunmuşlardır.

1- Prens Ömer Tosun Paşa'nın tahliyesine mukabil İngiltere ve Fransa konso-  
loslarının kâffesi Memâlik-i Osmaniye'den azîmete me'zûn olacaklardır.

2- Eyüb Sabri ve Zinnun beylerin tahliyesine ve mevâki'-i gayri müstahke-  
menin topa tutulmayacağı hakkındaki te'minâta mukabil bi'l-cümle İngiliz ve Fran-  
sız tebaa serbest bırakılacaklardır.

Tebaa-i merkûmeden Memâlik-i Osmaniye'de kalmak isteyeceklerin şahıslarıyla mallarına hüsn-i muâmele edilecektir.

3- İngiltere Hükûmeti Johannesburg Başşehbenderi Remzi Bombay Şehbenderliği Vekili Basri beylerle Malta Şehbenderhanesi İmamı Cemaleddin ve Manchester Fahri Şehbenderi Rasim efendileri serbest bırakacaktır. Bâlâda beyân olunan Osmanlıların yalnız Prens Ömer Tosun Paşa Mısır'a avdet etmek üzere serbest bırakılmışdır.

Ta'dâd olunan şerâit -bi'l-cümle İngiliz ve Fransız tebaasının serbest bırakılmalarına mukabil- yalnız yedi Osmanlının sebîlleri tahliye olunmakla neticelenmiştir.

Hukuk-ı beynelmilelin kavâ'id-i ibtidâyesinden olduğu üzere açık ve müdâfaasız mevâki'a kuvâ-yı bahriye tarafından riâyet olunacağı hakkındaki te'minât mevki'-i fi'le konulamamıştır. Çünkü müdâfaasız birçok şahıslarla köyler topa tutulmuşlardır.

Bir taraftan İngiltere ve Fransa hükûmetlerinin teklifleri ve diğer taraftan Hükûmet-i Seniyye cânibinden dermiyân olunan teklifât kıyas kabul etmez sûretde gayr-ı müsâvî olmasına ve üserâ-i Osmaniye hakkında revâ görülen sû-i muâmelede devam olunacağı vekâyi'-i meşruhadan istidlâl edilmekte bulunmasına nazaran Hükûmet-i Osmaniye daha ziyade muvâfık-ı nasafet teklifâtta bulunmuşdur. Şöyle ki Hükûmet-i Seniyye Papalık makamının teklifi vechile on altı yaşından dîn ve elli yaşını mütecâviz olan sivil üserâ-yı Osmaniye'nin aynı sınıftan İngiliz ve Fransız esirlerle mübadelesini teklif etdi.

Fakat İngiltere ve Fransa hükûmetleri bu teklifi reddeddi.

İngiltere Hükûmeti Ammare'de esir-i harb edilen elli Osmanlı memurundan yirmi beşinin Bağdat'da alıkonulan İngiltere tebaasından çocuk ve kadınlarla mübâdelesini talep etdi. Her ne kadar Fransa Hükûmeti Osmanlı kadın ve çocukları üserâ karargâhına sevk etmiş ise de Bâbıâli on beş yaşından dîn Fransız ve İngiliz kadın ve çocuklarının kâffesinin sebîllerini tahliye etmiştir.

Hükûmet-i Seniyye'nin teklifâtı ber-vech-i âtîdir.

1- Bâlâda ta'dâd olunan dört Osmanlı memurîn-i şehbenderîsi, Ammare memurîn-i Osmaniyesi Memâlik-i Şahane'de alıkonulan İngiltere memurîn-i şehbenderîsi ile mübâdele edileceklerdir.

2- Zinnun ve Eyüb Sabri beyler, Sabri Efendi, Reşid Sadi Bey, Cidde Sıhhiye Dairesi'nde tabib ve müfettiş ve veznedarı İngiltere tebası mütehayyizânı ve Neşet Bey dahi Fransa tebaası mütehayyizanından biri ile mübâdele edileceklerdir.

3- On altı yaşından dün ve elli yaşını mütecâviz aynı sinde İngiliz ve Fransız tebaa ile mübâdeleleri hakkında Papalık makamı tarafından vâki' olan teklif baki-  
dir.

4- Bâlâda beyân olunanlar haricindeki İngiliz ve Fransız tebaası dahile sevk edilmiş veya edilmemiş Osmanlılarla mübâdele edilecektir. İşbu Osmanlılara Fransız ve İngiliz memâlik ve müstemlekâtından çıkabilmek için lâzım gelen vesâit ihzâr olunacaktır. Bu teklifât kabul edilince tatbikâtına aid tafsilât hakkında itilâf akdetmek lâzım gelecektir.

HR. SYS, 2240/1\_24



### BULGARİSTAN KRALI'NA HARP MADALYASI VERİLMESİ

Padişah tarafından Bulgar Kralı Ferdinand'a altın Harp İmtiyaz Madalyası takdim edilmesi hakkında irade

1 KASIM 1915

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadâret  
Meclis-i Vükelâ  
Ma'ruzât Kalemi  
1608

*İrâde-i Seniyye*

Bulgaristan kralı Ferdinand hazretlerine altın harb imtiyâz madalyası ihdâ olunmuştur.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Sadâret me'murdur.

Fî 23 Zilhicce 1333 fî / 19 Teşrîn-i evvel 1331

Mehmed Reşad

Sadrazam  
Said Halim

İ. HR, 435/47



## ALMANYA'DAN İKİ MİLYON LİRALIK AVANS ALINMASI

Harbin doğuracağı ihtiyaçlar için Almanya'dan iki milyon Osmanlı lirası avans isteğinin acilen görüşülmek üzere Meclis-i Mebusan Riyaseti'ne gönderilmesi-ne karar verildiği hakkında

4 KASIM 1915

Meclis-i Vükelâ  
Müzâkerâtına  
Mahsus Zabıtnâme

22 Teşrîn-i evvel [1]331

Hulâsa-i Meâli

Hâl-i harbin tevlid eylediği ihtiyacât-ı nakdiyenin tehvîni için Almanya Hükûmeti'nden ahzedilecek iki milyon Osmanlı liralık avans hakkındaki kanun ve esbâb-ı mûcibe layihalarının gönderildiğine dair Maliye Nezâreti Vekâleti'nin 21 Teşrîn-i evvel [1]331 tarihli ve 24 numaralı tezkiresi melfûflarıyla okundu.

Kararı

Levâiyih-i mezkûrenin Meclis-i Umumice li-ecli'l-müzâkere müsta'celiyet kararı talebiyle bâ-tezkire Meclis-i Mebûsân riyâsetine irsâli tezekkür kılındı.

[Meclis-i Vükelâ âzâlarının imzâları]

MV, 199/92



## İNGİLİZLERE GÖRE ÇANAKKALE YENİLGİSİNİN SEBEPLERİNE DAİR İNGİLİZ BAŞVEKİLİNİN GÖRÜŞLERİ

İngiltere'nin Çanakkale yenilgisinin sebeplerini inceleyen ve "yenildiklerini, ancak Türklerin Çanakkale'de iki yüz bin askerini meşgul ederek bunların Kafkasya ve Mısır'da önemli saldırılarda bulunmalarının önüne geçildiği" hakkında İngiliz başvekilinin görüşleri

16 KASIM 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Matbûât-ı  
Umumiye  
Müdüriyeti

*Londra'dan 3 Teşrîn-i sâni tarihiyle İkdâm gazetesine keşide edilen telgrafname*

İngiltere Başvekili Asquith irâd eylemiş olduğu bir nutukda Türkiye'ye nakl-i kelâm ile Çanakkale'de İngilizlerin dūcâr oldukları adem-i muvaffakiyeti itiraf eyleyerek demiştir ki: "Fakat biz bu sūretle Türklerin Çanakkale'de (200.000) askerini işgal ile bunların Kafkasya ve Mısır'da ciddî bir taarruz icra etmelerine mâni olduk." Marmara Denizi ile Irak'daki İngiliz muvaffakiyâtı ve Çanakkale'deki vaziyet İngiltere'de büyük bir dikkatle takib edilmektedir."

*Bükreş'den 3 Teşrîn-i sâni tarihiyle Ajans-ı Millî'ye keşide edilip tevkîf olunan telgrafname:*

Dün Kladova'dan Türkiye için mühimmât-ı harbiyeyi hâmil büyük bir nakliye gemisi hareket eylemiştir. Nakliyeye (Veret) ile (Neptün) nâmında iki Macar vapuru refakat eylemekde ve bunları top ve esliha ile dolu sefâin takib etmekde idi. Mühimmât Almanya'dan romörkörler ile gelmiştir.

Bulgar torpidoları Etiren civarına torpil dökülmek üzere (Varna')dan hareket eylemiştir.

HR. MA, 1133/64



## YARALI ASKERLERE YARDIM

Kadınlar Cemiyeti Hastanesi'nin Hariciye Nezareti Mecruhîn İâne Komisyonu'ndan aldığı parayı nerelere sarfettiğini gösteren liste

18 KASIM 1915

İstihlâk-i Millî  
Kadınlar Cemiyeti  
Hastahânesi

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'nden müteşekkil Mecruhîn İâne Komisyonu'nun son def'a görülen kırk liranın cihet-i sarfını gösterir listedir.

Lira yüz		Lira yüzden		Top		Numara	Fî	
Kuruş	Para	Kuruş	Para					
		750		6	Kaput	7800	125	İlâve olunan
							çit	elli aded
1425	20	570/1320		6	Amerikan	130050	95	karyolaya yatak
		600		5	Kaput	380	120	ve yorganlık
		262	20	3	Ham	12300	105	kumaş
				3	Ham kaimyatak	140		
1827	20	830/1693	20	6	Mahuri	96		
129				1	Patiska			
250				Aded	Ameliyathaneye			
				1	Amerika sobası			
158				10	Boruları			
54				2	Büyük mangal, fî 27			
102				6	Küçük mangal, fî 17			
135				9	Nizâmiye Kapısı için			
					kurulan sobanın boru			
					bedeli fî 15			
168					Etibbâya mahsus			
					gömlek için kumaş,			
					21 arşun, fî 8			
4249					Yalnız dört bin iki yüz kırk dokuz guruşdur.			

5/9/[13]31

[imza-mühür]

İstihlâk-i Millî Kadınlar Cemiyeti Hastahânesi Sertabâbeti

HR. SYS, 2174/2-48



### RUS SALDIRISINA KARŞI VARNA VE BURGAZ LİMANLARINA ALMAN ASKERİ SEVKİ

Rusya'nın Karadeniz yönünden ani bir hücumuna engel olmak üzere Almanların Varna ve Burgaz limanlarına asker göndereceği hakkında Sofya Sefareti'nin telgrafı

23 KASIM 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
2946

*Sofya Sefâret-i Seniyyesi'nden mevrûd fî 23 Teşrîn-i sâni [1]915 tarihli telegram hallidir.*

Rusya'nın Karadeniz cihetinden nâgehânî bir hücumuna mâni' olmak üzere Almanya Karargâh-ı Umumîsi'nin Varna ve Burgaz limanlarına birer livâ kuvvetinde göndereceği ve kuvâ-yı mezkûrenin sevkine ibtidâr olunmak üzere idüğü ma'rûzdur.

HR. SYS, 2111/6-20



### BULGARİSTAN'A GÖNDERİLEN ALMAN ASKERLERİNİN ŞUMNU VE VARNA'DA TOPLANMASI

Bulgaristan'a sevk edilen Alman askerlerinin Rusçuk'a sevk edilmeyip Şumnu ve Varna'da toplanacağı hakkında Sofya Sefareti'nden gelen telgraf

3 ARALIK 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
3054

*Sofya sefâret-i seniyyesi Maslahatgüzârlığı'ndan 558 numara ile mevrûd fî 3 Kanûn-ı evvel [1]915 tarihli telegram hallidir*



Şimalî Bulgaristan'a gönderilen ve el-yevm Niş'e gelmiş olan Alman kuvvetleri Rusçuk'a sevk edilmeyip Şumnu ve Varna civarında tahşîd edilecek ve Mac Kenz'in planı mücebince Bulgarlar ancak Debre ve Ohri'yi aldıktan sonra Manastır üzerine yürüyecekleri müstahber idüğü ma'rûzdur.

HR. SYS, 2111/8-4



### RUSLARIN MUHTEMEL GALİÇYA SALDIRISINA KARŞI AVUSTURYA ASKERİ SEVKİ

Bulgaristan'ı tehdit etmek üzere Besarebya'da toplanan Rus kuvvetlerinin Galiçya'da Avusturyalılara saldırması muhtemel olduğundan Sırbistan hareketine iştirak eden Avusturya kuvvetlerinden mühim bir kısmın Galiçya'ya sevk edilmiş olduğuna dair Sofya Sefareti'nin telgrafı

13 ARALIK 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
3140

*Sofya sefâret-i seniyyesinden fî 13 Kanûn-ı evvel [1]915 tarihiyle mevrûd 576 numaralı telegram hallidir*

Bulgaristan'ı tehdit etmek üzere Besarabya'da tecemmu' eden Rus Ordusu şimale doğru hareket etdiğine dair bura Hariciye Nezâreti'ne malumât-ı kat'îyye vârid olmuştur. Mezkûr ordunun Galiçya'da Avusturyalılara taarruz etmesi muhtemel ise de Sırbistan hareketine iştirâk eden Avusturya kuvvetlerinden mühim bir kısmın evvelce Galiçya'ya sevk edilmiş olduğu ma'rûzdur.

HR. SYS, 2111/8-9



Çanakkale'den İstanbul'a nakledilen yaralı gaziler tedavi için hastaneye sevk edilirken



## ŞEHİT ANNESİNİN ARZUSU

Şehit Yüzbaşı İbrahim Edhem'in annesi Rabia'nın Sadaret'in taziyesi üzerine; tek arzusunun vatan uğruna ölen oğlunun intikamının alınması olduğunu bildirdiği mektubu

14 ARALIK 1915

### *Huzur-ı sâmi-i vekâlet-penâhiye*

Paşa hazretleri

Oğlum İbrahim Edhem'in Malazgird saha-i harbini hûn-ı la'l-gûnüyle parlatarak keyfiyet-i şehâdetinden kalb-i refîk-i devletlerinde uyanan tesîr-i hazîn teselliyet-bahş-i dil-i gamgîn oldu. Taziyetnâme-i dâverîleri nıghebân-ı vatan olan muazzam orduya din-i celîl-i İslâmın ve mukaddes vatanın müdâfaası uğrunda kahramanlık ve fedakârlıkla feda-yı can eden bir evlad yetiştirmiş olduğumu bi'l-ihsâs hüznümü teskin, şükrânımı tezyîd etdi. Şehid-i merhumun hatîrât-ı mâzisini tecdîd etdi. Evet, ben onun beşiğini sallarken kalbim bu hiss-i vatanperverâne ile meşbû' emelim o bâde-i hayatı hiss-i vatanla büyötmek cihetine ma'tûf idi. Onun da tıflâne eğlenceleri bu ümidimin saha-i fi'liyâta îsâlini bugünkü gıpta-âver hâline temsil ederdi. Devre-i şebâbına vusûlünde nûr-ı irfan ve cevher-i zâtîsi sâik-i manevîsi olarak Mekteb-i Dâru'l-Edeb-i Harbiyye'nin sakf-ı zerrîni altına sonra da muazzam ordunun ağûş-ı şefkatine tevdi' etmiş idim.

Paşa hazretleri emin olunuz ki şehâdetinden gam yemiyorum yegâne emelim intikam; umumi bir intikamdır o da bu vatanda zat-ı mekârim-simâtları kudret ve meziyetinde muazzam baş ordu kumandan vekili cariyeniz gibi muhâfaza-i din ve vatan için kurbanlık evlad yetiştirmek hissiyle müftehir valideler var iken cenâb-ı Rabb-i müntakim her hâlde o mesud günü bize gösterecektir. İşte şehid-i merhumun kıymetli yadigârı torunum mini mini Ahmed Şemsi'yi de vatan ve intikam hissiyle büyütüyor, hazırlıyorum. Peder-i cennet-makarrının varisi-i fezâil-ahlâkı olarak nıghebân-ı vatan olan muazzam ordunun ağûş-ı şefkatine tevdi' ile şehid babasının öcünü aldırmağa muvaffak olursam ordu ve vatanın hem de cariyelerinin kalbindeki cerîhanın ancak o zaman iltiyâm-pezîr olacağını arz ederim.

Hâk-i pâ-yi mekârim-peymâ-yı sâmilere rû-mâl-i teşekkürât olarak vatanın nıghebân-ı vatanın selâmet ve saâdetine dualar eder, muhterem şühedânın ervâhına fâtihalar ihdâ eylerim. Ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u irâde cenâb-ı vekâlet-penâhîlerininindir.

Fî 1 Kanûn-ı evvel [1]331

Şehid-i merhum Yüzbaşı İbrahim Edhem'in

İhtiyâre validesi câriyeniz

**Rabia**

HR. MA, 1153/26



## FRANSA'NIN KADINLARLA ÇOCUKLARI DA ESİR KAMPLARINDA TUTMASI, IRAK CEPHESİNDEKİ OSMANLI-İNGİLİZ SİVİL ESİR DEĞİŞİMİ

Fransızların Osmanlı şehbenderliklerinde görevli personelin ailelerini esir kamplarına koymasına karşılık Osmanlı Devleti'nin elinde bulundurduğu kadınlarla on beş yaşından küçük çocukların Osmanlı topraklarından çık-malarına müsaade ederek insani bir tavır takındığı ve bu durumun Amerika Sefareti'ne haber verildiği, daha önce Bağdat'ta esir edilen İngiliz aileler ile Ammara'daki sivil Osmanlı memurlarının değiştirilmesi uygun görülme-yerek red cevabı verilmiş olmasına rağmen değişimin gerçekleşmesi için gerekli giri-şimlerin yapılması

14 ARALIK 1915

Bâb-ı Âfî  
Hukuk Müşavirliği  
1 Kanûn-ı evvel  
[1]331/14 Kanûn-ı  
evvel [1]915

### *Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne tezkire*

4845 numaralı ve 3 Eylül 1331 tarihli tezkire-i devletleri cevabıdır. Fransa'da Osmanlı kadınlarla sağırü's-sinn çocukları üserâ karargahlarında haps olunmakda oldukları hâlde Hükûmet-i Seniyye'nin düvel-i muhâsama tebaasından kadınlarla on beş yaşına varmayan çocukların Memâlik-i Osmaniye haricine çıkarılmalarına müsaade olunmak gibi insaniyetkârâne bir karar ittihâz eylediği Amerika Sefâre-ti'ne tebliğ edildiği sırada Bağdat'da tevkif edilen İngiliz ailelerinin mübadeleleri hakkında İngiltere Hükûmeti tarafından vâki olub 14 Temmuz 1331 tarihli ve 6171 numaralı tezkire-i aliyyelerine reddolunan teklifin mevzuunu teşkil eden Amma-ra'da esir edilmiş elli Osmanlı memurundan yirmi beşinin Memâlik-i Osmaniye'ye avdetlerine müsaade edilmesi iltimas edildiği gibi kadın ve çocuklar hakkında it-tihâz edilen karar yalnız Bağdat'ta bulunanlara değil belki bütün Memâlik-i Osm-a-niye'deki kadın ve çocuklara şâmil olduğu cihetle buna mukâbeleten Ammara üse-rasından diğer yirmi beş memurun kezâlik elan mevkûf bulunan memurîn-i şehben-derîmizin yani Bombay Başşehbender Vekili Basri ve Johannesburg Başşehbenderi Remzi Beylerle Malta Şehbenderhanesi imamı Cemaleddin ve Manchester fahri şehbenderi Rasim efendilerin dahi tahliyeleri talep olunmuş idi.

Tercümesi melfûf takrîr-i şifahîde İngiltere Hükûmeti'nin Bağdat'da bulunan İngiltere tebaasından sinnleri on beşden dün çocuklarla kadınların Dicle üzerinde kuvâ-yı Osmaniye ile hâl-i temasda bulunan İngiliz kuvâsı kumandanı olan generale teslimleri müteâkib Ammara'da tevkif olunup el-hâletü hâzihî Hindistan'da bulunan

ma'rû'z-zikr 25 Osmanlı memurîni teslime âmâde bulunduğunu bildirmiş ve Ammara'daki bu 25 memurun nereye i'zâmları icab edeceğini sual ederek Memâlik-i Osmaniye'de kalmış olan bi'l-cümle kadın ve çocukların serbest bırakılmalarına mukabil Ammara'daki diğer 25 memur ile ma'rû'z-zikr dört memur-ı şehbenderînin tahliyesini dahi esas itibariyle kabul etmiş yalnız Rasim Efendi hakkında ehemmiyet-i cezaiyeyi haiz bir kayd-ı ihtirazî dermiyân eylemiş olduğu gibi sâlifü'z-zikr takrîre zeylen ve ahîren alınan takrirden İngiliz Hariciye Nezâreti'nde tebliğ-i diğeri ber-vech-i âtî bildirilmektedir: "Hariciye Nezâreti beyân eder ki Rasim Efendi İngiltere'de bulunmuş olub bir mahalde ikamet etdirilmemiş ve İngiltere Hükûmeti 28 Eylül [1]915 tarihli Osmanlı notasında dermiyân olunan şerâit dairesinde mûmâileyhi serbest bırakmaya hazırdır. Kezâlik İngiltere Hükûmeti İngiliz nisvânıyla on beş yaşından dûn olanlara dahil olmak üzere çocukların Dicle'de kuvâ-i Osmaniye ile hâl-i temasda bulunan İngiliz kuvâsı kumandanı generale teslimini müteâkib Ammara'daki yirmi beş Osmanlı memurun tahliyesine müheyyadır. On beş yaşından aşağı çocuklarda dahil olarak Memâlik-i Osmaniye'deki İngiliz nisvan ve sıbyâna mukabil diğer yirmi beş Osmanlı memur ile dört memur-ı şehbenderînin tahliyesine gelince Hariciye Nezâreti beyân eder ki zikrolunan İngiliz tebaasının miktarıyla bulundukları mahaller kendisince malum olmadığı cihetle bu husus da en iyi tarz-ı muâmele sâlifü'z-zikr takımdan İngiltere tebaasının Memâlik-i Osmaniye'nin bir mevki'-i muayyende bulunanların kâffesinin müfârakat etdikleri Hariciye Nezâreti'nce haber alındıktan sonra mezkur Osmanlı memurînin bir kısmını tahliye etmek olacaktır." Mülâhazât-ı meşruhaya nazaran Hükûmet-i Osmaniye'nin bu meseledeki nokta-i nazarının sür'at-i mümkin ile izbârı Amerika Sefâreti'nin cümle-i iş'âratındandır.

Bu sûretde sâlifü'z-zikr 4845 numaralı tezkire-i devletleriyle tebliğ olunan karar mücebince bi'l-cümle İngiliz kadın ve çocuklarının serbestçe azimetlerine müsaade olunması mukabilinde faide-i meşruha istihsâl edilmiştir. Ammara'da tevkif edilen ve İngiltere Hükûmeti tarafından Hindistan'dan celbleri iktizâ eden yirmi beş Osmanlı memuruyla aynı zamanda mübadeleleri iktizâ eden Bağdat'da ki sinimleri on beşden dûn çocuk ve kadınlar henüz memâlik-i ecnebiyeye azîmet etmemiş iseler Dicle'deki İngiliz kuvâsı kumandanına teslim edilmeleri hakkında Nezâret-i celîlelerinden evâmîr-i lazıme itâ edilmesi ve azîmet etmiş oldukları sûretde keyfiyetin mezkûr kumandana bildirilmesi ve Amerika Sefâreti'ne iş'âr-ı keyfiyet ve sabıku'z-zikr yirmi beş memurun Mısır tarîkıyla ve bî-taraf bir sefîneye ırkâbları sûretiyle İskenderiye'den Beyrut veya diğer bir Osmanlı limanına çıkarılmalarının talep olunması zımnında taraf-ı aciziye malumât itâ olunması ve diğer taraftan Ammara'daki mezkûr Osmanlı memurîninden diğer kısmının serbest bırakılmalarının talep edilmesi için memurîni aidesiyle ba'de'l-muhabere Memâlik-i Osmaniye'den İngiliz kadın ve çocuklarının müfârakat edip edmediklerinin ve etmişlerse mikdarının inbâsına himem-i aliyye-i nezâret-penâhîleri derkâr buyurulmak bâbında



## İNGİLİZLERİN GÖZÜNDEN SAVAŞ KRONOLOJİSİ

İngiliz askeri kuvvetlerinin Suvla körfezinden çekilmesi münasebeti ile savaşın başlangıcından beri gelişen önemli olayların kronolojisini neşrettikleri Daily Telegraph Gazetesi'ndeki makale

21 ARALIK 1915

### *-İngiliz Matbûâtı-*

Daily Telegraph gazetesi 21 Kanûn-ı evvel 1915 tarihli nüshasında İngiliz kuvâ-yı askeriyesinin Suvla Körfezi'nden çekilmesi münasebetiyle neşr eylediği bir makaleye zeylen, bidâyet-i harbden beri Çanakkale'de cereyân eden vukûât-ı mühimmenin ber-vech-i âtî bir tarihçesini de ilâve eylemiştir.

Şubat 19- Müttefikîn donanması Çanakkale medhal-i istihkâmâtını bombardıman eylemiştir.

Mart 18- Türkler, Irresistible, Bouvet ve Ocean zırhlılarını Boğaz'da batırmışlardır.

Nisan 25- Müttefikîn nikât-ı muhtelifede karaya asker ihrac eylemişlerdir.

Nisan 26- Seddülbahir müttefikîn asâkiri tarafından işgal olunmuştur.

Nisan 27- Körfez'in burnundan iki mil kadar ilerlenmiştir.

Mayıs 6- Takviye edilen müttefikîn kuvâ-yı askeriyesinin Kritya'da üç gün devam eden şedîd bir harbe girişmesi.

Mayıs 8- Kritya harbinin nihayet bulması-müttefikîn asâkirinin biraz daha yer kazanması.

Mayıs 12- Goliath zırhlısının garkı.

Mayıs 19- İngiliz-Fransız kuvâ-yı askeriyesinin cezirenin cenûbuna doğru ilerlemeleri.

Mayıs 25- Triumph zırhlısının torpillenmesi.

Mayıs 27- Majestic zırhlısının torpillenmesi.

Haziran 4- Gelibolu şibh-i cezîresinin cenûbundan bir hücum-ı umumî icrâsı.

Haziran 5- Vukû' bulan bir müsâdemededen sonra müttefikîn asâkirinin (500) yarda kadar (...).



Haziran 11-18- Bir takım Türk siperlerinin işgali.

Haziran 21- Bir gün devam eden harbden sonra Fransızların Kerevizdere'deki Türk siperlerini işgal eylemeleri ve İngiliz askeriyle te'min-i muvâsala edildikten sonra ilk sıra Türk siperinden 600 yardalık kadar bir mahallin müttefikîn tarafından işgali.

Haziran 28- Killibayırı harbi, ve müttefikînin sol cenahdan 1000 yarda kadar ilerlemeleri.

Haziran 29-30- Türk hücumunun püskürtülmesi ve cenûbdan Fransızların birkaç Türk siperini işgal eylemeleri.

Temmuz 2- (Sir Hamilton)un dört gün kadar devam eden harb esnâsında Türklerin (5.150) telefât ve (15.000) kadar mecrûh verdiklerini tahmin eylediğine dair gönderdiği rapor.

Temmuz 4- Türklerin bahriye efradıyla 29'ncu alaya olan hücumları ve bu hücumu iştirâk eden Türk alayının zâyiât-ı külliye dâçâr olması.

Temmuz 12- Şedîd bir müsâdemeden sonra müttefikînin 400 yarda kadar ilerlemesi.

Ağustos 6- Suvla Körfezi'nden karaya kuvâ-yı cedîde ihracı.

Ağustos 7- Sarıbayır'ın bir kısmının işgali.

Ağustos 10- Müttefikînin Kritya havâlisinde yer kazanmaları.

Ağustos 28- Suvla Körfezi'nde müttefikînin ilerlemesi.

Teşrîn-i evvel 7- (Sir Hamilton) merkez hattından 300 metre kadar ilerlediğini ve Eylül ayı zarfında Suvla Körfezi'nde 4 millik kadar bir mesafe alındığını resmî raporuyla bildirmiştir.

Teşrîn-i evvel 18- (Sir Hamilton)un geri çağırılması ve Bahr-i Sefîd Kuvâ-yı Askeriyesi Kumandanlığı'na (Sir Charles Monro)nun tayini.

Teşrîn-i sâni 17-18- Lord Kitchener'in Suvla Körfezi'nde Sir Monro ile mülâkâtı .

Kanûn-ı evvel 20- İngiliz kuvâ-yı askeriyesinin Suvla Körfezi'nden çekilmesi.

**HR. MA, 1156/30\_8-10**





## TİMES GAZETESİ'NE GÖRE ÇANAKKALE MAĞLUBİYETİ

İtilaf Devletleri'nin Çanakkale harekâtında yaptıkları plan hataları yüzünden meydana gelen yenilginin yanı sıra başarılı olunamadığının görülmesinin hemen ardından çekilme kararı almayarak toplam yüz altı bin asker kaybının ve sonuçlarının değerlendirildiği Times Gazetesi'nde yayınlanan ve ağır eleştirilerin yer aldığı başmakale

21 ARALIK 1915

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Matbûât  
Müdüriyeti  
Aded: 249  
[Tarih:] 23 Kanûn-ı  
evvel 1331

*-İngiliz Matbûâtı-*

*21 Kanûn-ı evvel [1]915 tarihli Times gazetesinin başmakalesinden:*

*-Çanakkale'den Ric'at-*

Kuvâ-yı askeriyemizin Çanakkale'den çekildiğine dair neşr olunan tebligât-ı resmîye, bu memleket ahâlisi üzerinde istiğrâbı mûcib olmakla beraber pek de acı bir te'sîr hâsıl eyledi. Anzak ile Suvla Körfezi'nde birkaç mil kadar imtidâd eden mevâki', asâkirimiz tarafından terk olundu. Bundan dahi anlaşıldığı vechile şimdi-lik Çanakkale Boğazlarını tehdid etmekden ferağat olunmuştur.

Tebliğ-i resmîde, körfezin müntehâ-yı cenûbîsinde vâki' Kritya mevki'i hakkında hiçbir şey denilmemektedir. Anlaşılan hükûmet, boğazların medhalinde olan bu nikâtdaki mevâki'i muhafaza eylemek niyetindedir.

Çanakkale seferine dair esasen bidâyet-i meseleden beri pek az bahs olunduğu ve ahâli bu bâbda hemen hiçbir şeye vâkıf olmadığı cihetle Suvla Körfezi'ndeki mevâki'in tahliyesiyle asâkirimizin bu mevâki'den çekildiği haberi bittab' ahâlice istiğrâbı mûcib olduktan başka efkâr-ı umûmiyeyi de sarsdı.

Mister Churchill ile Lord Robert Cecil'in tasavvurât ve tahayyülâtına kapılan ahâli Çanakkale'deki kuvâ-yı askeriyemizin karîben büyük bir muzafferiyet elde edeceği ümidini perverde eylemekle müteselli olmakda idiler.

Muahharan Çanakkale hey'et-i seferiyyesi hakkında kimin mes'ul olması lâ-

zım geleceğine dair Meclis-i Mebûsân'da bir takım münakaşât cereyân eylediğini işittik. Buna rağmen harekât-ı askeriye'nin icrâsı hususunda tesadûf olunan müşkilât-ı azîme ve her ilerleyişde tesadûf olunan mukâvemetler neticesinde vukû' bulan ric'atler, hulâsa bu gibi birbirini takib eyleyen bir çok muvaffakiyetsizliklerden hiçbir vechile bahs olunmayarak vaziyet-i hakikiye hakkında serbestce beyân-ı efkâr edilmemiş ve hükûmetin bu gayr-ı âkilâne hareketini müteâkib, kuvâ-yı askeriye'nin geri çağrıldığına dair bağıteten bir takım haberler verilmesi bittab' ahâlinin hatta en mahdûdü'l-fıkr tabakası arasında bile, bâdî-i istiğrâb-ı azîm olmuştur.

Diğer cihetden ise, Çanakkale'de muvaffakiyetin adîmü'l-imkân ve er geç ric'atin gayr-ı kâbil-i ictinâb olduğuna esasen vâkıf ve emin olan bizler gibi sair halk ise, hiç olmazsa maharet ve suhûlet ve selâmetle bu mevâki'i tahliye ve terk edebildiğimizi düşünerek müteselli ve münşerih olmaktadırlar.

Bu meş'ûm sefer hakkında şimdiye kadar binlerce ziyafet masaları etrafında cereyân eden mübâhasât hilâfına olarak bu tahliye ameliyatı herkesden mektum tutulmuştur.

Âkibet-i fecîa ve elîmesi salâhiyetdâr mehâfilince dahi ma'lûm olan bu musibet-engîz sefer hakkındaki istihracât-ı meş'ûme, çok şükür ki, ahâliye karşı tahrif edilmiş bir tarzda irâe etdirildi.

Pek ehemmiyetsiz zâyîât ile bütün kuvâ-yı askeriye'nin toplarıyla ve malzemeleri ile beraber işgal eyledikleri mevâki'i bi't-tahliye, kemâl-i muvaffakiyetle sefâinine irkâb olunmuşlardır.

Böyle ucuz kurtulduklarından dolayı gerek bahriye ve gerek berriyyemiz doğrusu şâyân-ı tebrikdir. Muvaffakiyetli bir tahlîs ile Gelibolu şibh-i cezîresinin tehlikeli noktalarından çıkabildiğimizden dolayı kendimizi şâyân-ı tebrik buluyoruz.

Halbuki ma'a't-teessüf nazar-ı dikkate alınacak bir çok nikât, şâyân-ı mülâhaza daha bir çok mevâd vardır. Bu mülâhazâtı tafsîlâtıyla burada serd etmeğe şimdilik mahal yoksa da yalnız şunu diyebiliriz ki, Çanakkale seferinde zî-medhal ve sahib-i mes'uliyet olanlar pekâlâ bilirler ki, İngiliz milleti Çanakkale seferine nihayet verilmiş nazarıyla bakmaya razı olmayacaktır.

9 Teşrîn-i sâni tarihine kadar 23.035'i maktûl, yüzde sekseni be-tekrrâr harbe iştirâk edecek bir hâlde olmak üzere 73.008'i mecrûh ve 10.597 gâib ki cem'an 106.610 kişi zâyî'ât verdik.

Bundan mâadâ bir çok zırhlı ve sair sefâin zâyî' eylediğimiz gibi yekûnu insanı tedhîş eden mikdar-ı azîmde dahi para sarf eyledik.

Buna mukâbil berriye ve bahriye efradının gayret ve şecâatinden başka âleme gösterilecek elimizde bir şey kalmamıştır.

İşte geride kalan şey bu münasebetle irâdı gayr-ı kâbil-i ictinâb olan bir çok mesâile cevab ve izahat vermek olacaktır. Mesela: Hellas Burnu ile Suvla Körfezi'ne edilen hücumdaki hikmet ile bu iki tehlikeli noktada hücum tasaddî olunmasındaki esbâbın taharrîsi dahi ayrıca bir mesele-i mühimmedir.

İşte bu esbâbın taharrîsi miyânındadır ki Suvla Körfezi'nde karaya asker ihracı esnasında, asâkirimizin dûçâr olundukları musibet ve buradaki muvaffakiyetsizliklere rağmen karada ilerleyebilmek için on beş gün sonra tasaddî olunan ikinci hücum-ı umumî gibi muhtac-ı izah ağır bir mesele daha meydana çıkar.

Asker Suvla Körfezi'nde Ağustos'da karaya ihrac olunmuş ise de şimdi hemen Kanûn-ı sâni evâsıtında bulunuyoruz. Halbuki Haziran ayından beri ahâliye Gelibolu'da güzerân eden ahvâl ve vekayi hakkında hiç de malumât verilmemiştir.

Geçen Teşrîn-i sâni'nin on beşinde Mister Tennet, Sir Hamilton'un karîben bir rapor göndereceğini söylemiş idi. Mûmâileyh dün bu raporun alındığını tasdik etmiştir. Hükûmet bu raporu vaktiyle ve bi'l-âhare neşr etdirmiş olaydı tabî daha âkilâne bir hareket ihtiyar etmiş olur idi.

İşte bu mülâhazâtın arkasında daha ağır ve daha müdhiş bir mesele gizlenmekdedir ki o da şimdiye kadar tarihte misli görülmemiş bir tarzda İngiliz kuvâyı müsellahasını inhizâma sevk ve müheykel bir muvaffakiyetsizliğe sebep olan gayr-ı kâbil-i tamir bir hata-yı azîmin irtikâb olunmuş olması meselesidir.

Acaba Çanakkale'de harekât-ı askeriye ne için böyle fena bir tarzda sevk ve idare olundu? Fenn-i sevk ölçüsüne muhâlif olarak bidâyet-i harbde yalnız bahren hücumu neden tasaddî olundu! Esbâb-ı müdâfaasını tehyi'e ve mükemmel bir hale ifrâğ etmesine kadar düşmana ne için vakit kazandırıldı?

İlk muvaffakiyetsizlikler zuhur eylediği vakit acaba ne için bu seferden ferağat veya daha şedîd vesâit-i müsellaha ile boğazları tazyik eylemek hususunda daha o vakit bir karar ittihâz olunmadı?

Hükûmet acaba ne için Balkanlardaki vaziyet-i askeriyenin değiştiği tarihten haftalar geçtikten sonra Çanakkale seferinden ferağat eylemek karar-ı kat'îsini ittihâz eyledi?

İşte bu mesâile mümâsil olmak üzere zaman-ı münâsibinin vürûdunda verilecek pek ağır ve çok hesaplar vardır.

Nihayetde medâr-ı teselli bir şey kalmış ise o dahi hiç olmazsa Çanakkale'deki kuvâyı askeriyemizin muvaffakiyetle çekilmiş olmaları keyfiyetidir. Bu gibi tahliyeler ekseriya şedîd harblerle icrâ ve bir çok telefât verilmesini intâc eyler idi.

General Monro'nun Karona'ya ric'âtî el-ân unutulmamış kanlı bir hâtıradır. İşte cesîm bir ordu düşmanı haberdâr eylemeksizin kemâl-i sükûn ve intizam ile Gelibolu'dan çekilip gitmiştir.

Zâyiât pek cüz'î olmuş ve topların kâffesi kurtarılmıştır. Karaya çıkan asker-in muvaffakiyeti o asker-in şecâat ve kahramanlıklarıyla kâim olduğu gibi böyle muntazam bir ric'atin icrâsı dahi bahriyenin tertibât ve intizam hususunda ne kadar kesb-i maharet etmiş olduğuna delildir.

Bir çok kan dökdükden sonra General Birdwood ve maiyetindeki cesur New Zelandalılarla Suvla Körfezi'ndeki İngilterelilerin Gelibolu'yu terk ederken pek müteessir olmuş olduklarına eminiz.

İşte İngiliz İmparatorluğu tarihinin en faciadâr sahâifini teşkil eden bu Çanakkale seferi muharebeleri ve hele Yirmi Dokuzuncu Alay bu dâru'l-harbde unutulmaz şerefli hâtıralar bırakmıştır.

Denize hâkim olan bu tepeler bu şecî' asker kanıyla mülevvendir. Kahraman arkadaşlarının cesedleri Gelibolu kayalıkları arasında gâib olsa bile cesaret ve şecâ'atleri hiçbir zaman hâtırımızdan silinmeyecektir.

İşte bunun içindir ki Çanakkale seferinin bu faslı henüz hitâm bulmamıştır.

**HR. MA, 1156/37**



## DIŞ TEMSİLCİLİKLERDEN GELEN ASKERİ YAZIŞMALAR

Sefaret ve şehbenderliklerden gelen askerî konulu tüm yazıların doğrudan doğruya Başkumandanlık makamına bildirilmesi, birer suretlerinin ise Hariciye Nezareti'ne verilmesi hakkında emir

**29 ARALIK 1915**

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Tarih: 14 Kanûn-ı  
evvel [1]331

### *Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne*

Bilumum harekât ve sevkîyât-ı askeriyyeye dair istihsâl olunacak ve sırf askerî vaziyeti hâiz bulunacak olan malumât fîmâ-ba'd doğrudan doğruya nezâret-i celîlelerine işârî lüzûmu ta'mimen sefarât-ı seniyye ile şehbenderliklerimize bildi-

rılmışdır. Ancak bu gibi malumâtın vaziyet-i siyasiyenin tayini için bilinmesi lâzım olduğu gibi nezâret-i âcizîye mensub memurların gayret ve faaliyetleri de murâkabe edilmek mültezem bulunduğu cihetle bu husus hakkında memurîn-i Hariciye tarafından vürûd edecek olan muharrerât ve telgrafnâme sûretlerinin muntazaman nezâret-i âcizîye irsâli hususunun icab edenlere emr u havale buyurulması bâbında.

HR. SYS, 2111/8-20



### ARAP DEVLETİ CEMİYETİ BAŞKANININ TUTUKLANMASI

İngilizlerin kurduğu "Arap Devleti Teşkili Cemiyeti" üyesi olan Mülkiye Teftiş Heyeti Başkan yardımcısı Abdülvehhâb Bey'in tutuklanarak Divan-ı Harb'e verildiği hakkında Cemal Paşa'nın yazısı

17 OCAK 1916

Bâb-ı Âlî  
Dahiliye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
Mahreci: Şam  
Karargâh  
Tarih-i keşîdesi:  
29 Kanûn-ı evvel  
[1]331

*Mahremdir*

Mülkiye Hey'et-i Teftişîye Reisi Muâvini Abdülvehhab Bey İngilizlerin Devlet-i Arabiye teşkili hakkındaki cemiyetin azâsından olduğu tahkikât-ı câriyeden gayr-ı kâbil-i red ve cerh bir sûretde tebeyyün etmiştir. Mûmâileyhin mahfûzan ve hiçbir kimse ile ihtilâtına meydan verilmeyerek doğruca Âliye Divan-ı Harb-i Örfîsi'ne gönderilmesini ve âcizlerine de malumât verilmesini ricâ ederim. Haleb Müfettişi Şükrü el-Aselî Bey'in dahi tevkîf edildiğini berây-ı malumât arz ederim.

Fî 28 Kanûn-ı evvel [1]331.

Dördüncü Ordu Kumandanı  
**Ahmed Cemal**

\*

Dahiliye Nezâreti  
Kalem-i Mahsus  
Müdüriyeti  
Tarih-i tebyüz: 4  
Kanûn-ı sâni [1]331

*Dördüncü Ordu Kumandanı Cemal Paşa hazretlerine*  
(Bizzat hallolunacak)

C. 28 Kanûn-ı sâni [1]331.

Abdülvehhab Bey-i İngilizî 31 Kanûn-ı evvel [1]331'de bi't-tevkîf sevk edilmişdir.

DH. KMS, 36/22



**ÇANAKKALE ZAFERİ'NİN İSVEÇ'TEKİ YANSIMALARI**

Anafarta ve Arıburnu muzafferiyetinin İsveç Kralı ile İsveç askerî ve siyasi erkanınca memnuniyetle karşılandığı özel bir ziyafet esnasında tebriklerini beyân ettikleri, basın da bu galibiyetin doğuda İngiliz şöhret ve nüfuzuna müthiş bir darbe olacağı zemininde neşriyâtda bulunduklarına dair Stockholm Sefareti'nin yazısı

17 OCAK 1916

Stockholm Sefâret-i  
Seniyyesi  
Aded: 3539-252

*İngilizlerin Anafartalar ve Arıburnu'ndaki hezimetleri münasebetiyle*

*Hariciye Nâzırı Devletli Halil Beyefendi Hazretleri'ne*

Devletli efendim hazretleri

Ordu-yı Hümâyûn'un Gelibolu Şibh-i Ceziresi'nde barınamayacak hâle gelmiş düşman kuvvetlerini Anafarta ve Arıburnu mevkilerinden ihrac ve def' ettikleri haberinin İsveç matbûâtında husûle getirdiği tesîrâtı bî-araflık kavâ'idine rağmen

bu münasebetle lehimizde serd olunan mülâhazâtın ve takdirâtı ve işbu beşaret-i uzmânın buraya vâsıl olduğu akşama tesadüf eden ve haşmetli Kral hazretleriyle İsveç ümerâ-yı askeriye ve ricâl-i siyasiyesinden bazılarının hazır bulunup çâkerlerinin de med'uvv olduğum hususî bir ziyafetde müşârunileyhimin izhâr ve ifa eyledikleri memnuniyet ve tebrikâtı 22 Kanûn-ı evvel [1]915 tarihli ve 247 numaralı telgrafnâmemle arz etmişdim. İngiliz tebliğlerinde bir muvaffakiyet şeklinde gösterilen Anafarta ve Arıburnu ric'at-i münhezimânesinin ne şerâit dahilinde vuku'a geldiği Osmanlı Karargâhı'nın tebligâtından anlaşılması üzerine düşmanlarımızın muvaffakiyetle değil bilakis envâ'-ı müşkilât içinde nikât-ı mezkûreden vapurlara ırkâb olunabildikleri tezâhür eylemiş ve hakikat-i hâl bu minvâl üzere İsveç gazeteleri tarafından neşr ve ilân edilmiştir. Muhtelif fırkalara mensub İsveç cerâidinden birkaç günden beri "Çanakkale Macerası" serlevhası altında intişâr eden makalelerde Gelibolu seferinin ibtidâsından beri zuhur eden hâdisât ve Boğazları geçmek için İngilizlerin berrî ve bahrî yaptıkları fedakârlıklar ve mukabeleten Türklerin göstermiş oldukları azim ve besalet-i mütecellidâne uzun uzadıya mevzû'-ı bahs edilerek "Türkiye için büyük bir muzafferiyet olduğuna şübhe olunmayan Boğazlar Harbi şarkdaki İngiliz şöhet ve nüfuzuna müdhiş bir darbe olacaktır" tarzında hükümler verilmekte ve bu maceranın nihayete erdiği ve artık tarihe intikal etmiş bir vak'a olduğu beyân edilmektedir.

Daima tekerrürden ve bizce malum mütâlaâtdan ibaret bulunan neşriyât-ı mezkûrenin mûcib-i sudâ' olmakdan ihtirâzen takdimine lüzum görmedim. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Kanûn-ı evvel [1]915

Stockholm ve Kopenhag Sefir-i Vekili

**Cevad**

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Tarih: 23 Kanûn-ı evvel [1]331

### *Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne*

Anafarta ve Arıburnu muzafferiyet-i azîmesinin İsveç Kralı hazretleriyle ümerâ-yı askeriye ve ricâl-i siyasiyece bâ'is-i memnuniyet olduğu ve müşârunileyhimin hususî bir ziyafet esnasında sûret-i mahsusada tebrikât beyân eyledikleri



matbûât-ı mahalliye dahi işbu muzafferiyetin şarkdaki İngiliz şöhret ve nüfuzuna müdhiş bir darbe olacağı zemininde neşriyâtda bulundukları Stockholm Sefiri Ve-kili Cevad Beyefendi'den alınan 25 Kanûn-ı evvel [1]915 tarihli tahrirâtda bildirilmiştir. Emr u fermân.

27 Kanun-ı Evvel [1]331 – Fî 9 Kanun-ı Sâni [1]916

\*

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadaret  
Umûr-ı Mühimme Kalemî  
2932  
Umumî: 329513  
Hususî: 349

[Hulâsa:] Mahzûziyet-i seniyye tebliğine dair

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Seddülbahir muzafferiyet-i azîmesinden dolayı Berlin ve Stockholm Sefâret-i seniyyeleriyle Viyana şehri nâmına belde-i mezkûre şehremini tarafından hâk-i pâ-yi mu'allâ-yı hazret-i padişahîye arz-ı tebrikât ve tazimât edilmiş olduğunu mübeyyin 30 Kanûn-ı evvel [1]331 tarihli ve 419 numaralı tezkire-i aliyyeleri lede'l-arz manzûr-ı âlî buyurularak icabı vechile mahzûziyet-i celîle-i cenâb-ı tâcdârînin tebliği hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı tâcdârî şeref-müte'allik buyurulmuş olduğu Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Aliyyesi'nden cevaben işâr kılınmış olmakla îfâ-yı muktezâsı siyâkında tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

11 Rebûlevvel [1]334 ve 4 Kanûn-ı sâni [1]331.

Sadrazam nâmına

Müsteşar

**Emin**

**HR. SYS, 2111/9-3**

\*

Bâb-ı Âlî  
Daire-i Sadaret  
Umûr-ı Mühimme Kalemi  
2934  
[Umumî:] 329515  
[Hususî:] 348

[Hulâsa:] Mahzûziyet-i seniyye tebliğine dair, melfûf 1

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Bi-lütîhî teâlâ Çanakkale ve havalisinin düşmandan kâmilten tathîrine muvaffakiyet hâsıl olmasından dolayı hâk-i pâ-yi şevket-ihtivâ-yı cenâb-ı padişahîye arz-ı tebrikâtı hâvî Lozan'daki Cemiyet-i İlmiye-i İslâmiye tarafından keşîde olunan telgrafnâme manzûr-ı âlî buyurularak emsâli vechile mahzûziyet-i seniyye-i mülûkânenin tebliği hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulduğu Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Aliyyesi'nden inbâ ve sâlifü'z-zikr telgrafnâme leffen taraf-ı devletlerine isrâ kılınmış olmakla icrâ-yı iktizâsı siyâkında tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

11 Rebîülevvel [1]334 – 4 Kanûn-ı sâni [1]331

Sadrazam nâmına  
Müsteşar  
Emin

HR. SYS, 2111/7-11

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
106

*Stockholm Sefâret-i Seniyyesi'nden fî 10 Kanûn-ı sâni [1]916 tarihiyle takdim olunan 20 numaralı telgrafname hallidir.*

Gelibolu şibh-i cezâresinden düşmanın kâmilten ve münhezimen def' ve tard edildiği beşâreti bize meserret yaşları dökdürdü. Bu şanlı muzafferiyetden dolayı

gazi Padişahımız efendimiz hazretlerine sevgili Hükûmet-i Seniyyemize ve muhterem başkumandan vekilimize kalbî tebrikâtımızı arz ve takdime müsâraat eyleriz.

**HR. SYS, 2111/7-12**

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
93

Berlin Sefâret-i Seniyyesi'nden 36 numara ile mevrûd fî 10 Kanûn-ı sâni [1]916 tarihli telegram hallidir.

Seddülbahir'in levs-i düşmandan tathîrinden dolayı tebrikât-ı âcizânemin kabulünü ve hâk-i pâ-y-i me'âlî-ihtivâ-yı padişahîye dahi arzını ricâ ve hâk-i pâ-y-i vatanın hiçbir tarafında karîben düşmanın nâm ve nişanı kalmamasını dua ederim. Ol bâbda.

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Kalem-i Mahsus  
76606-419  
30 Kanûn-ı evvel  
[1]331 – 12 Kanûn-ı  
sâni [1]916

*Sadâret-i Uzmâ'ya tezkire*

Seddülbahir muzafferiyet-i azîmesini tes'îden Berlin, Stockholm sefâret-i seniyyeleriyle Peşte Başşehbenderliği'nden vârid olan telgrafnamelerde hâk-i pâ-y-i şevket-ihtivâ-yı tâcdârîye arz-ı tebrikât ve tazimât olunduğu ve Viyana Sefâret-i Seniyyesi'nden vârid olan telgrafnâmede şehremini belde-i mezkûre nâmına tebrikâtının atebe-i ulyâ-yı hazret-i Padişahîye iblâğını ricâ eylediği iş'âr olunmakla iktizâsının îfâsına müsaade-i dâver-i efhamîleri müsterhamdır.

**HR. SYS, 2111/9\_2-3, 7\_10-12, 2323/36\_1-2**



Çanakkele Arıburnu Cephesi Komutanı Esad Paşa ve Mustafa Kemal



148

## GAZETELERE KAĞIT TEMİNİ

Gazetelerin savaş zamanı görevlerinin barıştakinden daha önemli olduğu düşüncesiyle basın ihtiyacının ekmek kadar gerekli olduğundan bahsederek kağıt tedarikinde çekilen sıkıntıları aşmak üzere Tercüman-ı Hakikat, Tasvir-i Ef-kâr ve İkdam gazetelerinin hükûmetin yardımcı olmasını talep ettikleri ortak dilekçeleri

19 OCAK 1916

### *Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı âcizânemizdir

Harb zamanlarında ihtiyacat-ı hayatiyenin hemen hiç biri vakfegîr-i atâlet olmadığı cihetle bir taraftan harbin hüsn-i idaresine vakf-i ihtimâm eden hükûmetler diğer taraftan her türlü havâyic-i memleketin mehmâ-emken tehvîn ve tanzimine itinanadan da hâlî kalmıyorlar. Gazetelerin harb zamanlarında ifâsına müvekkel olduğu vazifelerin ise sulh zamanlarına nisbetle daha mübrem bir zaruret hâlinde bulunduğu zat-ı irfan-simât-ı nezâret-penâhîlerine karşı dûr-dırâz-ı izah ve isbâta ihtiyac görülemez. Harbin en büyük istinadgâhı olan efkâr-ı umumiyenin tenvîri ve kuvve-i maneviye-i milliyenin hüsn-i tedvîri matbuâtın uhdesine terettüb eden bir hizmetdir ki hiçbir zaman ve mekanda ondan istiğnâya imkân tasavvur edilememiştir. Bir matbuât-ı Osmaniye erkânı bidâyet-i harbdan beri gerek mevcut ile idare ve gerek şuradan buradan tedarik etmek sûretiyle gazetelerimizi şimdiye kadar bin müşkilât ile yaşadabilmiş ve bütün ümidlerimizi Balkanlar meselesinin halli ile mevâridâtın güşâyış ve efzâyış bulmasına ta'lik edegelmiş idik. Şimdi her birimizin Rusçuk'da ileriden beri toplanmış birer mikdar kağıdımız olduğu hâlde Bulgaristan'dan vagon almakdaki imkansızlığa ve hükûmet-i askeriyemizin de levâzım-ı harbiyeden gayri nakliyâtı tecvîz eylememekde bulunmasına binâen ellerimiz koltuklarımızda bağlı, mütehayyir ve nâ-çâr gitdikce yaklaşp gelen bi'l-iztirâr neşriyâtdan kalmak âkibetine intizâr edip duruyoruz. Elde pek az kalan kağıdlarımızın da ikmâl-i sarfiyâtı karîbü'l-hitâm olmasına mebnî matbûât-ı mevcude ve mahdûdemizin birer birer neşriyâtdan kalmaları emr-i muhakkakı muvâcehesinde Hükûmet-i Seniyyemizin de lâ-kayd kalmayacağını şübhesiz addettiğimiz cihetle bu derd-i azîmimize bir deva-yı âcil ve müessir bulunması niyazına müsâra'at eyliyoruz. Rusçuk'da biriken, aylardan beri bekleyen kağıdlarımızın nakli için haftada bir iki vagon tahsis olunabilir ve her tahsis olunan vagon ile her gazeteye aid mekâdîr-i mütesâviyede kâğıd tahmîli ve nakli ve böylelikle gayr-ı mahsûs bir müsaadekârlıkla bizim ihti-

yaclarımızın da tehvim ve tatmîni mümkün olur itikadında bulunuyoruz. Rusçuk'da aylardan beri hâl-i intizârda bulunan kağıdlardan mâadâ el-yevm Avusturya fabrikalarında imali ikmâl edilmiş olduğu hâlde fabrika depolarına atılıp kalmış daha bir hayli kağıdlarımız var ki fıkdan-ı vesâite binâen yola çıkarmağa bir türlü cesaret edemiyoruz. Şark ile Avrupa düvel-i merkeziyesi arasında doğrudan doğruya demiryolu muvâsalası te'min kılındıktan sonra nakliyat-ı ticâriyeyi sekte-dâr eden müşkilât ve mevânî' kısmen ber-teraf olmuş bulunacağından Avusturya'daki kağıdlarımızın olsun celbine imkân bulunamamak kâbil değildir. Memleketde matbûât ihtiyacının âdetâ bir nev' manevî ekmek ihtiyacı kadar hüküm ve ehemmiyeti haiz bulunduğu der-pîş buyurulunca ma'rûzât-ı vâkı'amızın hüsn-i telakki ve intâcına himmet buyurulacağında iştibâha mahal görmediğimiz cihetle inâyet-i müselleme-i maârif-perverîleri netâyic-i âcilesine intizâren takdim-i ihtirâmât eyleriz. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Kanûn-ı sâni [1]331

Tasvir-i Efkâr **Yunus Nadi**

İkdâm **Mehmed Ziya**

Tanin[imza]

Tercüman-ı Hakikat [imza]

Servet-i Fünûn sahibi **Ahmet İhsan**

**HR. MA, 1157/62**







**İTALYANLARIN SELANİK'İ TAHKİM İÇİN ARNAVUTLUK'TAN  
ÇEKİLMESİ / RUSLARIN GALİÇYA VE KAFKASYA'DAKİ  
SALDIRILARI / OSMANLI DEVLETİ İLE MÜTTEFİKLERİ  
ARASINDAKİ İRTİBATI KESME GAYRETİ**

İtalyanların, Arnavudluk'a yapılan taarruzlara karşı durmayarak Selanik hattını takviye etmek üzere çekilmeleri, Rus birliklerinin Galiçya ve Kafkaslardaki saldırıları, İngiliz ve Fransızların Gelibolu'daki askerlerini Selanik'te yoğunlaştırmalarının sebebinin Osmanlı'nın müttefikleri ile irtibatını kesmek olduğu hakkında Bern Sefiri'nin telgrafı

26 OCAK 1916

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
230

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne fî 26 Kanûn-ı sâni [1]916 tarihiyle Bern Sefiri  
Fuad Selim Beyefendi'den vârid olan 33 numaralı telgrafnamenin hallidir.*

Roma'dan gelmiş mevsûk bir zâtın ifadesine nazaran İtalyanlar, Avusturyalılar ile Bulgarlar'ın Arnavudluk'a taarruzlarına karşı durmayarak çekilip Selanik hatt-ı müdâfaasını takviye etmek niyetindedir. İngilizlerin ısrarı üzerine verilen bu karardan maksad Selanik cihetinde kuvâ-i külliye ile şiddetle taarruza geçerek her-çi-bâd-âbâd memâlik-i Osmaniye ile vüstâ devletler beyninde hatt-ı ittisâli kesmektir. Rusların Galiçya [ve] Kafkasya'daki taarruzları Çanakkale'deki Fransız-İngiliz Ordusu'nun kısım-ı azâmının Selanik'e i'zâmı istihbârât-ı mezkûreyi te'yid mahiyetindedir.

**HR. SYS, 2111/9-9**





## KİRMANŞAH'A ULAŞAN OSMANLI KUVVETLERİNİN DURUMU

Kirmanşah'a ulaşan Osmanlı kuvvetlerinin evvelkinden daha parlak bir şekilde karşılandıklarına dair Kirmanşah Şehbender'i Refik Bey'in telgrafı

2 ŞUBAT 1916

Telgrafname  
Mahreci: Hanekin  
Numara: 42  
Tarih: 19/11/[13]31

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Grup Kumandanı Binbaşı Şevket Bey kumandasındaki iki taburumuzun dahi evvelkinden parlak bir istikbâl ile 5 Kanûn-ı sâni [1]331 akşamı Kirmanşah'a vâsıl olduğu.

2 Şubat [1]916

Kirmanşah Şehbenderi  
Refik

HR. SYS, 2111/10-3





## İNGİLİZ NAKLİYE GEMİSİNİN ALMAN DENİZALTISI TARAFINDAN BATIRILMASI

Selanik'te Karaburun önlerinde İngiliz nakliye gemisinin Alman denizaltısı tarafından batırıldığı bahanesiyle Karaburun istihkamlarının İtilaf askerlerince işgal edildiği

3 ŞUBAT 1916

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemi  
Kayd numarası:  
1063  
Tarih: 18 Kanûn-ı  
sânî [1]331

*Hulâsa: Ma'lûmât-ı askeriyye*

### *Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne*

Selanik'de Karaburun önünde bir İngiliz nakliye sefinesinin Alman tahtelbahiri tarafından batırıldığı bahanesiyle Karaburun istihkâmâtının Efrecî Kanûn-ı sâni'nin yirmi yedisinde İtilâf asâkiri tarafından işgal edilmesi üzerine asâkir-i Yunaniye'nin oradan çekildiği, Golos Körfezi'nin seddi rivâyeti bazı İngiliz sefâin-i harbiyesinin mahall-i mezkûrda sonda ameliyâtı yapmış olmasından ileri geldiği, İtilâf'ın artık Yunanistan'ı iz'âc eyleyemeyeceği me'mul bulunduğu, İktisad Nâzırı Teotokis'in vefatı Hükûmet-i Yunaniye'yi hayli sarsmış ise de mevki'i sağlam idüğü, Ruslar Erzurum'a kadar dayandıklarını ve yüz binlerce esir aldıklarını i'lân etmekde oldukları ve reis-i vükelâ ile vâki' olan mülâkâtının hulâsa-i meâli bulunduğu Atina Sefiri Galib Kemalî Beyefendi'den alınan 28 Kanûn-ı sâni [1]916 tarihli telgrafnamede iş'âr kılınmaktadır.

\*

Bâb-ı Âfî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiyye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Şifre Kalemi  
255

*Atina Sefâret-i Seniyyesi'nden 77 numara ile mevrûd fî 28 Kanûn-ı sâni  
[1]916 tarihli telegram hallidir.*

*74 numaralı telgrafnameye zeyildir.*

Reis-i vükelâ ile bu akşamki mülakât hulâsaten arz olunur. Ahîren Karaburun önünde bir İngiliz nakliyesinin Alman tahtelbahiri tarafından batırıldığı bahanesiyle Karaburun istihkâmâtının dünkü gün İtilâf askeri tarafından işgali üzerine bugün asâkir-i Yunaniye oradan çekilmiştir. Golos Körfezi'nin seddi rivâyeti bazı İngiliz sefâin-i harbiyyesinin sonda ameliyâtı yapılmış olmasından dolayı imiş. İtilâf'ın artık Yunanistan'ı iz'âc eylemeyeceği me'mûl bulunmuştur. İktisâd Nâzırı Teotokis'in vefatı Hükûmet-i Yunaniye'yi hayli sarsmış ise de mevki'i sağlamdır. Müftülerin intihâbâtı hakkındaki lâyiha ilk Meclis-i Vükelâ'da tedkik edilecektir. Nûsha-i sâniyesi sûret-i gayr-ı resmîyede bendenize verilecektir. (Bu defa adedi lehü'l-hamd yirmiye varan Müslüman mebuslara bu bâbda ihtirât-ı lâzımede bulundum. Verilince tercümesinin derhal telgrafla iş'âr ve iblâğ eyleyeceğim. Ruslar Erzurum'a kadar dayandıklarını yüz binlerce esir aldıklarını i'lân etmekde oldukları ma'rûzdur.)

**HR. SYS, 2111/10\_5-6**





## 152 OSMANLI KUVVETLERİNİN RUSLAR KARŞISINDA GERİ ÇEKİLMESİ

Üstün Rus kuvvetlerine karşı Aras nehri ile İdsuyu arasındaki mevzilerde çarpışan Osmanlı kuvvetlerinin Erzurum yönüne çekildikleri hakkında resmi tebliğ

09 ŞUBAT 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
Şube: 2  
Numara: 22352/14973

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Ahîren Kafkas Cebhesi'nde cereyân eden harekât-ı harbiye hakkında fî 15 Kanûn-ı sâni [1]331 tarihiyle sefâretlere ve harice icrâ kılınan tebligat sûretinin leffen takdim kılındığı ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-em-rindir.

Fî 26 Rebülevvel [1]334 – Fî 26 Kanûn-ı sâni [1]331

Başkumandan Vekili  
**Enver**

\*

Osmanlı Ordu-yı  
Hümayûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti

26 Kanûn-ı sâni tarihli ve ondan evvel Kafkas Cebhesi'ne aid Rus tebliğ-i resmîleri tamamıyla mübalağalı ve hilâf-ı hakikattir.

27 Kanûn-ı evvel'den itibaren fâik kuvvet karşısında sekiz gün Aras Nehri ile İdsuyu arasındaki mevzi'lerde göğüs göğüse cereyân eden muhârebâtta askerlerimiz gösterdiği kudret ve fedakârlık karın ve soğuğun şiddeti tesîriyle cenahlardan bir muâvenet göremedikleri hâlde aldıkları emre imtisâlen kademe kademe dört hatt-ı aslîde muntazam muharebeler yapmak sûretiyle düşmana telefât-ı külliye verdirmesi ve yine muntazaman Erzurum istikâmetine çekilmesi tarih-i askerîmizin en şanlı sahifelerini işgal edecek vekâyî'-i celâdetden ma'dûddur.

Bu hakikat meydanda iken kıta‘âtımızın vaziyet icabı bu muntazam ric‘âtini firar şeklinde gösteren Rusların el-yevm Erzurum şarkındaki mevzilerimizde uğradıkları kısım kısım mağlubiyetler ve mukavemetler evvelki mübalağalı ifadelerini tekzîbe en büyük bir delil teşkil eder.

Kıta‘âtımızın şimdiye kadar her sûretle isbat ettiği manevî rüchânın Rusların muvakkat olan maddî tefevvuklarını her zaman için neticesiz bırakacağından tamıyla emin bulunuyoruz.

Ordumuzun merkezi bugün Erzurum'un on beş kilometre şarkında bulunmakta aksâm-ı sairede ise vaziyet-i aslîmizi muhafaza etmekteyiz.

**HR. SYS, 2103/12\_1-2**



### GÜVENLİK GEREKÇESİ İLE YERLERİ DEĞİŞTİRİLEN GAYRİMÜSLİM VATANDAŞLARA KÖTÜ MUAMELE İDDİASI

Fransa, İngiltere ve Rusya hükümetlerinin Akdeniz ve Karadeniz sahillerinde karaya asker çıkararak halkın ileri gelenlerini tutuklama kararı almalarının, Osmanlı Devleti'nin bu ülke vatandaşlarına reva gördüğünü iddia ettikleri muameleden kaynaklandığı

11 ŞUBAT 1916

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
386

*Bern sefâret-i seniyyesinden fî 11 Şubat [1]916 tarihiyle takdim olunan 63 numaralı telgrafnâme hallidir.*

Nabi Bey tarafından istihbâr edilen malumât-ı sahîhaya nazaran Fransa, İngiltere ve Rusya hükümetleri ahîren cereyân eden müzâkerât neticesinde ba‘demâ Bahr-i Sefîd ve Bahr-i Siyah sevâhilinde ve sahile karîb nukâtta bulunan şehir ve kasabalara geçenlerde yaptıkları gibi hafif sefâin-i harbiye ile gelerek karaya müfreze çıkarmak sûretiyle ora ahâlisinden ileri gelenleri bi't-tevkif beraber alıp götür-

ceklermiş. Düşmanlarımızın bundan maksadı kendi tebaalarından olup Hükûmet-i Seniyyece dahile gönderilmelerine lüzum görülen eşhâsın güya esna-yı sevkde olduğu gibi bulundukları mahallerde de sû-i muâmeleye dâcâr olduklarını istihbâr etmiş olmalarına mebnî bunların mübâdele ve tahlîsleri için rehin teşkili hususunu ibtinâ etmektedir.

HR. SYS, 2101/5-11



### YUNANİSTAN'IN USTRUMA (KARASU)'YA KADAR OLAN TOPRAKLARINI İNGİLİZ VE FRANSIZLARA TERKİ

Yunanlıların Ustruma Karasu'ya kadar olan mevkii İngiliz-Fransız askerlerine terk edeceği ve Yunanistan'a göç eden Rumların silah altına alındıklarına dair Siroz Şehbenderi'nin raporu

12 ŞUBAT 1916

Devlet-i Osmaniye  
Şehbenderliği  
Aded: 405/18

*Hulasa: Asâkir-i Yunaniye ve ecnebiye hakkında malumât*

#### *Huzûr-ı sâmi-i cenâb-ı nezâret-penâhî'ye*

Ma'rûz-ı çâkerânemdir

Lankaza'dan Negrita ve havalisine çekilen Beşinci Yunan Kolordusu'nun daha şarka çekilip Ustruma Karasu'ya kadar olan mevâki'i İngiliz-Fransız asâkirine terk edeceğini evvelce bi'l-münâsebe arz etmişdim. Bu kere istihbâr ettiğime nazaran fi'l-hakika sâlifü'l-arz kolordu Karasu'nun munsabbına doğru çekilmeğe başlamıştır.

Siroz'da tamir edilmekde olan iki Fransız tayyaresi tamirâtı ikmâl edilerek Selanik'e avdet etmişlerdir. Mevsûkan istihbâr ettiğime göre Siroz'da İtilâfçıların tayyare merkezi ihdâsı keyfiyetinden kat'iyen sarf-ı nazar etmişlerdir. Demirhisar'a berây-ı keşf gittikleri arz olunan İngiliz müfrezesi de hidemâtını itmâm etmiş olmasından geldiği mahalle avdet ettiği haberi alınmıştır. Mukaddemâ da arz ettiğim vech üzere kuvvetli İngiliz-Fransız süvari müfrezeleri Siroz Sancağı dahilinde hemen her cihetde karaya uğrayıp ahvâl-i mahalliye ahâlisi ve mesâkini hakkında malumât cem' etdikleri eksik değildir.

Evvelce arz ettiğim vech üzere bu kere mevsûkan haber aldığıma göre İngi-

lizler Çayağzı'na kadar gelmişler ve orada bir müfrezeleri bulunmaktadır. Binâena-  
leyh Çayağzı'ndan itibaren Orfano Körfezi sahili boyunca İstavroz ve daha aşağıla-  
ra kadar olan sahil hep onların taht-ı işgalindedir. Keyfiyet Harbiye Nezâret-i Celî-  
lesi'yle sefâret-i seniyyeye de arz edildiği muhât-ı ilm-i âsafâneleri buyuruldukda ol  
bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 9 Şubat [1]916

Siroz Şehbenderi

Hayri

\*

Devlet-i Osmaniye  
Şehbenderliği  
Aded: 412/19

*Hulasa: Ahvâl-i askeriye ve saire hakkında*

***Huzur-ı sâmi-i cenâb-ı nezâret-penâhi'ye***

Ma'rûz-ı çâkerânemdir

1912 senesinden mukaddem eski Yunanistan'a hicret edenlerle son zamanlar-  
da memâlik-i Osmaniye ve Bulgaristan'dan gelen Rumlardan 1889'dan 1894 sene-  
sine kadar olan tevellüdlülerin yani beş sınıfın muhâcirîn komisyonlarına kaydolu-  
narak oradan alacakları vesîkalarla ahz-ı asker dairelerine gelecek Şubat'ın onuna  
kadar be-heme-hâl müracaat etmeleri kumandanlık tarafından duvarlara ilsâk edi-  
len i'lânât ile tebliğ ediliyor.

Siroz'dan bed' ile Ustruma Karasu üzerindeki Orlak köprüsünden geçerek Se-  
lanik'e giden caddeden Gorizanlı karyesi civârından ayrılarak Kopaç Dere-Negri-  
ta'dan geçerek Çayağzı'na muntelhî olmak üzere Yunan asker ve köylülerin muâve-  
netiyle yeniden bir şose inşa edilmiştir. Hatta el-yevm Kılıkş ve Güvezene [Gü-  
vezde] cihetlerine İtilâfcılar bu tarikle ve otomobilleriyle külliyetli miktarda odun  
kömürü nakl etmektedirler. İstavroz ve Veraste cihetlerinde İngilizlerin kuvvetli  
istihkâmât inşa etdikleri hatta iki gün mukaddem Siroz'dan işidilen kuvvetli top  
seslerinin istihkâmât-ı ma'rûzaya ta'biye edilen topların tecrübelerinin icrâ edildiği  
olduğu rivayet ediliyor. Keyfiyet Harbiye Nezâret-i Celîlesiyle sefâret-i seniyyeye  
de arz edildiği muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı cenâb-ı sâmilere buyuruldukda ol bâbda  
emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 12 Şubat [1]916

Siroz Şehbenderi

Hayri

HR. SYS, 2111/10\_10-11





## ALMAN DENİZALTILARININ MISIR KARASULARINDA İNGİLİZ ÜSTÜNLÜĞÜNÜ SARSMASI

Alman denizaltılarının Mısır karasularına sokularak bazı kruvazör ve ganbotları batırmasının İngilizlerin deniz üstünlüğünü olumsuz etkilediği, İtilaf Devletleri'nin başarısızlıklarını gizlemek için Mısır'a sivil giriş çıkışlarına izin vermeme kararı aldıkları hakkında Osmanlı ordugahından basına gönderilen tebliğ

13 ŞUBAT 1916

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 16618

### *Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

Mısır ahvâline dair bir menba‘-ı mevsûkdan istihsâl kılınan âfideki ma‘ûmâtın gazetelerle neşri rica olunur.

İngilizlerin her türlü takayyüdât ve tedâbîrine rağmen bugün bütün Mısır ahâlisi ve Sudan kabâili Bâb-ı Hilâfet'i cansiperâne müdâfaa eden kahraman Osmanlı Ordusu'nun pîşgâh-ı savletinden İngilizlerin mağlûben ve makhûren çekildiklerine büyük meserretlerle vâkıf olarak ilân-ı şâdmânî eylemekde ve işbu nusret-i İlâhiyeden dolayı secde-güzâr-ı şükr ve mahmedet olmaktadır. Irak'da dûcâr oldukları hâl-i perişanîyi ise zâten İngiliz resmî tebliğleri vasıtasıyla öğrenmiş oluyorlar idi. Ahvâl bu merkezde iken Mısır'ın garb hududunda dahi hiç ümid ve intizâr etmedikleri bir sûretde Senûsîlerin sadme-i dindârânelerine ma‘rûz kalınca artık bu dessâs ve mağrûr millet büsbütün sersem bir hâle gelmiştir, denilebilir. Zirâ bu son vekâyi‘ el-yevm şâyân-ı dikkat bir safhaya girmiş ve sevâhil kumandanı Hunter Paşa ile Gordon ve Sanva gibi ma‘rûf şahısların Senusîler ile cereyân eden muharebâtda telef oldukları tebeyyün eylediğinden mühim te’sîrler husûle getirmiştir. Gerçi İngilizler aç ve çıplak bazı kabâilin Mısır'ın garb hududunda ber-mu‘tâd bir hareket-i isyaniye gösterdiklerinden ve bunların der-akab tard ve tenkîl edildiklerinden bahseylıyorlar. Ve sonra alınan ganâim miyânında top ve mitralyöz bulunduğu ilâve eyliyorlarsa da keyfiyetin büsbütün başka bir şekilde cereyân eylemekde olduğuna artık vâkıf olmayan kalmamıştır. Zira Siva, Sellûm, Seyyid Berranî vahaları bu çıplak kabâilin taarruzâtına karşı bi'l-mecburiye tahliye edildiği ve hatta Senûsî Or-

dusu'nun Nil Nehri'ne artık takarrüb eylemekde olduğu işidilmekdedir. Ahâli ve askerden Senûsîlere iltiâk edenler bulunduğu gibi Evlad-ı Ali kabâili kâmilten iltihak etdiklerinden İngilizlerin endişeleri büsbütün artmaktadır.

Cenûba, Sudan ahvâline gelince: Havali-i mezkûrede bulunan İngiliz kumandanı kabâil-i ma'rûfenin muâvenet-i fi'liyelerini talep ettiği ve fakat red ile mukabele gördüğü cihetle İngilizler Sudan'da bazı tedâbîr-i tazyikiyeye mürâcaat ediyorlar. Por-Sudan şimendüfer hattını kemâl-i isti'câl ile takviyeye başlamaları ileride bu havalide dahi bir galeyândan havf eylemekde bulunduklarını pek ayân olarak göstermekdedir.

Alman tahtelbahirlerinin Mısır'ın karasularına kadar sokularak Tara kruvazörüyle Abdülmün'im ve Prens Abbas ganbotlarını gark eylemeleri İngilizlerin te-fevvuk-ı bahrîleri üzerine pek elîm tesîrât icrâ eylemiştir. Ahâli-i Mısırîye bütün cereyân-ı vekâyî'a vakt ü zamanıyla muttali' olmakda bulundukları gibi İngiltere'nin ahvâl-i dahiliyesine müte'allik safahâtı dahi takib eylemekdedirler. Ekseriyetle İngiltere ahâlisinin hükûmet-i hâzıranın takib eylemekde olduğu meslekden pek de memnun olmadıkları nefis-i İngiltere dahilinde güzerân eden vekâyî' ile fabrikalarda zuhur eden harîkler ve amele tarafından yapılan nümâyîşlerden ve ahvâl-i saireden anlaşılmaktadır.

Ahîren İskenderiye'ye muvâsalat eden yaralı bir İtalyan askeri İtilâf hükûmetlerinin mağlubiyetlerinden ve İtalya Hükûmeti'nin dahi zuhurû kaviyyen melhûz olan kaht u galâ dolayısıyla ilkbaharda sulh talep edeceğinden bahseylemesi üzerine merkûm tevkîf edilmiş ve konsoloshanede icrâ edilen muhâkeme neticesinde dört ay habsine karar verilmiştir. Bu vak'a üzerine İngilizler ba'demâ ecnebi ve hatta İtilâf tebaasından kadın ve erkek hiçbir kimsenin Mısır'a gelmesine ve Mısır'dan çıkmasına müsaade etmeyeceklerini ilân eylediler.

Fî 9 Rebûlâhîr [1]334 – Fî 31 Kanûn-ı sâni [1]331

Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi  
Müdürü emriyle  
Ali Seydi

HR. MA, 1121/31-6



## 156 İNGİLİZLERE GÖRE TÜRKLER HASTA ADAM, RUSLAR ŞİMAL AYISI

La Cronix Gazetesi'nde İngilizlerin Türkiye'nin dostluğunu faydalı addetmeyerek Türkiye'yi "Hasta Adam" ve Rusya'yı ise "Şimâl Ayı"sı olarak vasıflandırdıklarını ifade eden ve İngiltere'nin Türkiye politikasının değerlendirildiği makale hakkında Bükreş Sefareti'nden gönderilen telgraf

27 ŞUBAT 1916

Hariciye Nezâreti  
Matbûât  
Müdüriyeti  
Aded: 293  
[Tarih:] 14 Şubat  
1331

Bükreş sefâret-i seniyyesi'nin 29 Kanûn-ı sâni [1]916 tarih ve 31039 numaralı tahrîrâtına merbût hulâsa-i matbûât raporunda mûnderic 23 Kanûn-ı sâni [1]916 tarihli "La Cronix" gazetesinin "Saraçiyano" imzalı makalesi

*Sefâret-i seniyye tahrîrâtında; La Cronix gazetesinin Maârif Nezâreti erkânı tarafından idare edildiği ve bir ihtimale göre cerîde-i mezkûrenin Maârif Nezâreti'nden tahsisat alındığı beyân olunmaktadır.*

-Avrupa'nın Hastası-

Türklerin Trablusgarb ve Balkan muharebâtında ma'rûz kaldıkları hezimetler ve Türkiye ahvâl-i dahiliyesinde hükümrân olan teşevvüş ve tezezbüb, Türkiye'nin Harb-i Umumî'ye müdahalesini ölüme mahkum olan bir adamın hareket-i mez-bûhânesi kabîlinden olan bir teşebbüs zannetdirmişdi.

"Türkiye bitdi" âvâzesi yalnız bizim ufuklarda akisler yapmamışdı. Türk iş-tirâk-ı mesâisi hakkında planlar çizilen ve bu iş-tirâk-ı mesâinin vesâiti ihzâr olunan İstanbul, Berlin, Viyana müstesna olmak üzere, Londra, Paris, Petrograd ve bilumum bî-taraf devletler memâlikinde de bu âvâze tekrar olunmuşdu.

Gelibolu'da vukû' bulan Fransız-İngiliz ric'âtî ve diğer harb cebhelerinde bulunan Türk ordularına kat'î bir darbe indirmek hususunda meşhûd olan adem-i muvaffakiyet kâinâtın ibtidâ-yı harbden beri Türkiye hakkında perverde ettiği efkârı tebdil etdi. Artık "Türkiye bitdi" mefhûmlarından bahsolunmuyor. Bilakis şimdi vahîm ve hatarnâk bir mesele mevzû'-ı bahsdir.

Evet, bugün Avrupa'nın sâbık hastası, İngiltere Hükûmeti'ni, şimdiye kadar geçirmedığı vahîm ve ıztırâb-engîz buhranlara ve korkulara uğratıyor.

Bugün ancak Türkiye'nin harbe müdahalesi sayesinde ki İngiltere'nin kalb-gâhından cerîhadâr edilebilmesi ihtimali hâsıl olmuştur. Fî'l-vâki' bugün Türkiye, Almanya'ya iltihak ederek hükûmât-ı merkeziye ile beraber harbe iştirâk etmeseydi İngiltere müdhiş ve hatarnâk darbelerden masûn ve mahfûz bulunacaktı.

Mesela o darbeden biri: Mısır'a karşı bir taarruz ...

Türkiye'nin bî-taraflığı İngiltere için en emin bir kalkan olabilirdi. Ve eğer İngiltere Hariciye Nezâreti, İngiltere maharet-i siyasiyesini ebediyen lekedâr kıla-cak olan nâ-kâbil-i afv hatî'âtı irtikâb etmemiş olsaydı bu bî-taraflığın te'mini kâbil olabilirdi.

İngiltere, kelimenin bütün manasıyla; [kendisini] Türkiye'nin hâmisi olarak tanıtmıştı. Ve kişver-i Padişahın herçi-bâdâ bâd muhafazası, İngiliz siyasetinin bir ananesi idi. Avrupa'ya bi'l-vasıta veya bilâ-vasıta arz olunan bilumum Şark mesâilinde Türkiye'nin mevcudiyeti aleyhine ve Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki hâkimiyetinin ilgâsına dair vâki' olan bütün teşebbüsâta evvel emirde muhalefet eden İngiltere olmuştur.

Tabîî İngiltere bu vazifeyi münferiden deruhde etmiyordu. Daima kendisine müzâheret edecek bir iki hükûmet buluyordu. Bu cümleden olmak üzere Avusturya bu hususda daima zahîr olmuş ve Türkiye'nin birinci hâmîlerinden olarak görünmüşdür.

İngiltere, Kraliçe, "Victoria" ve İngiltere'nin Palmstron, ve Nikons Field gibi a'zam-ı ricâli tarafından irâe olunan tarîk-i siyaseti takib etdikce İngiltere Hükûmeti hatavât-ı tekâmül ve inkişâfî kolaylıkla aşıyordu.

Ancak Kral "Edward"ın vaz' ve te'sis ettiği ihâta ve tecrîd siyaseti takib olunmasına başlanınca vaziyet tebeddül etdi. Kral Edward'ın Almanya'yı tecrîd ve ihâta etmek hususunda takib ettiği bu siyaset, İngiltere, Fransa, Rusya arasında vücuda getirilecek bir itilâfa istinâd etdirilmeksizin icrâ olunamazdı.

Hakikaten Fransa ve Rusya'nın müşâreketi te'min olunmadan Almanya'nın inkişâfını dûçâr-ı akâmet edecek bir te'sîr yapılamazdı. Hatta Almanya'yı ihâta etmek meselesi etrafındaki ittihâda Kral Edward Avusturya'yı da idhal eylemek üzere birçok teşebbüsâtda bulunmuş ise de teşebbüsât-ı mezkûrenin kâffesi akîm kalmıştır.

Bu hususda Fransa ile bir itilâf vücuda getirmek nasıl kolay ise Rusya ile itilâf etmek o kadar müşkil idi. Çünkü Rusya'nın perverde ettiği birçok arzuları vardır ki İngiliz menâfi'ine tevâfuk etmez.

Çar'ın hükûmeti gerek Avrupa'da ve gerek Asya'da İngiliz makâsıdına muhalif birçok maksadlar takib ediyordu.

İstanbul'un işgali ve Basra Körfezi'ne kadar uzanmak, Rusya siyasetinin başlıca iki âmîlini teşkil etmekde idi. İngiltere Rusya ile itilâf etmek istediği hâlde Rusya'nın bu iki mühim maksadını nazar-ı dikkate almağa mecburdu.

Fî'l-vâki' böyle oldu. 1907 senesinde İngiltere Rusya ile bir muâhede akd ederek her iki hükûmetin İran, Afganistan ve Tibet'deki daire ve menâtık-ı nüfûzu tayin olundu.

Bu, Rusya'ya verilen ilk büyük imtiyâz idi. Bu ilk imtiyazı takib edecek olan imtiyâzât-ı saire için arada atılacak bir adım kalıyordu. Nitekim üç sene sonra bu adım da atıldı.

Yani "Potsdam" mülâkâtında Almanya'nın Rusya'nın Basra Körfezi'nde bazı hukukunu tanıması üzerine ma'lûm olan İngiliz-Rus Muâhedenâmesi akd olundu.

İngiltere Potsdam mülâkâtının netâyicini akîm bırakmak için bu defa Rusya'ya daha başka imtiyâzlar bahş eylemeğe mecbur oldu. Ki bunlar miyânında Rusya'nın Boğazlar hakkında perverde ettiği makâsıda temas eden noktalar da vardı.

Muharebe-i hâzırada İngiltere ile Rusya'nın akd-i ittifak eylemiş olması İngiltere'nin Rusya'ya Boğazlar'da matlûbu vech ile bahşâyişde bulunduğunu isbat etmektedir.

Vaziyetin bu safhaya intikali üzerine bittab' Türkiye İngiltere'ye bir hâmi nazarıyla bakmakdan ferağat etdi. Bundan sonra yeni Türk idaresi artık İngiltere'ye karşı itimad beslemiyordu. Buna sebep; İngiltere'nin ânîfü'z-zikr harekâtıyla isbat ve Balkan Harbi'nde Türkiye'ye karşı ittihâz ettiği tavır [ve] hareketdir.

Nitekim İngiltere muharebat-ı mezkûrede ancak ve ancak kendi menâfi'yle yeni dostu Rusya'nın menâfi'ini müdâfaa eylemekden başka bir şey yapmamışdır.

İngiltere Trablus Harbi'nde İtalya'ya müsaid bulundu. Ve Balkan Harbi'nde ise Çar, Ferdinand'ın kendisini İstanbul Çarı ilân edeceğini görünce Bulgaristan'ın Türkiye aleyhine olan harekâtına ancak o zaman muhalefet etdi.

Harb-i Umumî'nin ilânında İngiltere Türkiye'ye karşı takib ettiği siyasetde yine dûrbîn olmadı. Ve Türkiye hakkında irtikâb ettiği hataların tamirine hiçbir vech ile teşebbüs etmedi.

İngiltere Hükûmeti Türkiye'yi istisfâr ederek ona hiçbir ehemmiyet atfetmek istemedi. İşte bir fahiş hata daha!

İngiltere daha harbin ilk gününde, İngiltere'nin "Armstrong" destgâhında bulunan Türkiye'nin "Sultan Osman" dretnotunu müsâdere etdi. Vukû' bulan bütün protestolara rağmen İngiltere bu hatayı tamir etmedi.

Fakat diğer taraftan "Goeben" ve "Breslau" sefineleri Türkiye'nin dâim ol-  
duğu ziyâ'ı telafiye koşdular.

20 Ağustos [1]914 senesinde Türkiye Bahriye nâzırı İngiltere mümessillerine  
bazı tekâlifde bulundu. Ve bu tekâlif miyânında fîmâba'd her ne sûretle olursa olsun  
Türkiye umûr-ı dahiliyesine müdahaleden ferâğat olunması lüzumunu beyân etdi.

Bu tekâlif hiçbir vechile nazar-ı dikkate alınmamış ve hatta Türkiye'nin  
umûr-ı dahiliyesine müdahale olunmaması manasız ve gülünç telakki olunmuştur.  
İngiltere Hükûmeti kapitülasyonların ilgâsı meselesinde de aynı vaziyeti almışdır.

İstanbul'daki İngiltere sefiri, vaziyetin vehâmetine dair iş'ârâtda bulunurken  
Sir Edward Grey Türkiye Hükûmeti'ni tehdid etmekle vakit geçiriyordu.

Çanakkale meselesinde de aynı vechile hareket olundu. Türkiye Hükûmeti  
Boğazlar'ın açık bulunması için İngiliz filosunun Çanakkale'den tebâ'üdünü talep  
etdi. İngiltere bu talebi de reddetdi.

İngiltere Hükûmeti "Hanoto"nun 1909 senesinde "Revue Hebdomadaire"de  
yazdığını yani "İngiltere başkası gelmeden evvel İstanbul'da bulunmalı ve buluna-  
caktır" kaziyesini tahakkuk etdirebileceğini zannetdi.

Halbuki o zamandan beri "Goeben"le "Breslau" İngiltere Hükûmeti'nin bütün  
ümid ve intizârını boşa çıkardı. Fakat bütün bunlara rağmen İngiltere Türkiye'ye  
haiz-i ehemmiyet bir imtiyâz bahşeylemekden tamamıyla istinkâf ile bu kararında  
ısrar etdi.

"Edward Grey" Türkiye'nin dostluğunu müfid addetmiyordu. Onca Türkiye  
"Hasta Adam" ve Rusya "Şimâl Ayı"sı idi.

"Sir Edwvard Grey"nin nazarında Türkiye tamamıyla mahv olmuş ve hiçbir  
mukâvemete ve tecavüze kâdir olmayan bir evvelki hâline gelmiş idi.

Halbuki Rusya; lâ-yefnâ kuvvet ve şecâ'at menâbi'ine mâlik olan kişver-i  
kişver-güşâ idi. Amelî adamlar olan İngilizler, Rusya'yı tercih etdiler. Maamâfih  
cereyân-ı hâdisât bu amelî adamların aldanmış olduğunu gösterdi.

İngiltere siyasetinin tevârüs ettiği zannolunan siyaset-i kadîmesinden bu ke-  
rede inhirâf etmiş olduğu mertebe-i sübûta vasıl oldu. "Sir Edward Grey", "Nikons  
Field"ler "Palmerston"ların maharet-i siyasiyesi nisbetinde bir yükseklik göstere-  
medi.

"Edward Grey" İngiltere'nin siyaset-i uzviyesinin akîde-i daimesini tebdil  
etdi. Fakat ona yeni bir istikâmet, yeni bir hayat ifâza edemedi. İngiltere bugün mu-  
ahharan ittihâz ettiği on son [son on] senelik hoppa siyasetinin netâyicine ma'rûz  
kalmışdır.

Bugün İngiltere, bundan az zaman evvel İngilizler tarafından nazar-i istihfâf ile görülen Türklerin, Almanlarla beraber İngiltere'nin istinâd ettiği Mısır ve Hindistan üzerine yürümesinden ihtirâzen bütün milletini mükellefiyet-i askeriyyeye tâbi tutmağa mecbur kalmışdır.

Evet, bugün "Hasta Adam" lâ-yemût Albion'un mevcudiyetini tehdid ediyor.

HR. MA, 1161/22



### ERZURUM'DA RUS İŞGALİ

Ruslar tarafından işgal edilmiş olan Erzurum'un müstahkem bir mevki olması sebebi ile savunulmadığı hakkında Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın açıklaması

28 ŞUBAT 1916

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

*Gayet mahremdir.*

Devletli efendim hazretleri

Erzurum hakkında sefârât-ı seniyye vâsıtasıyla yalnız haricde neşrettilen tebliğ-i resmî sûreti berây-ı malumât takdim kılınmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 15 Şubat [1]331

Başkumandan Vekîli nâmına  
[imza]

\*



Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube

8 Şubat [1]331 tarihiyle sefâret-i seniyyeye tebliğ edilmiştir.  
Gayet mahremdir.

Sûret

Ordumuz Erzurum'un on beş kilometre şarkındaki mevzi'leri mülâhazât-ı askeriyyeye binâen mevzi'inde kâbil-i nakl olmayan elli kadar eski topu bi't-tahrîb zâyîatsız olarak Erzurum şehri garbındaki mevzi'lerine çekilmiştir. Rusların Erzurum'da bin top ve seksen bin esir aldık diye işâ'a etdikleri efsâne hakikate muhalif olup hadd-i zâtında Erzurum civarında yukarıda mezkûr mevzi'lerdeki muharebelerden ziyade başka hiçbir muhârebe olmamıştır. Esasen Erzurum bir mevki'-i müstahkem olmayıp açık bir şehir idi. Etrafındaki eski istihkâmları ise hiçbir kıymet-i askeriyyeyi hâiz değildi. Bu münasebetle şehrin muhafazası düşünülmedi.

Başkumandan Vekîli  
Enver

HR. SYS, 2111/12\_2-3



## SELANİK-MANASTIR ARASI ULAŞIMIN GÜVENLİ OLMADIĞI

Fransızların Selanik-Manastır şimendifer hattı üzerindeki köprü ve tüneller civarına tehlike anında tahrip maksadıyla asker bulundurdıklarından ulaşım yollarının güvende olmadığı hakkında Atina Sefiri Galip Bey'in raporu

4 MART 1916

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
667

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne fi 4 Mart [1]916 tarihiyle Atina Sefiri Galib Beyefendi'den vârid olan 187 numaralı telgrafnamenin hallidir.

Fransızların Selanik-Manastır şimendüfer hattı üzerinde Sorpoviç ile Ekşi-su'ya kadar mevcut köprü ve tüneller civarına tehlike anında tahrîb maksadıyla asâkir ikâme eyledikleri bu sûretle karadan hatt-ı muvâsalamızı dahi taht-ı tehdidde kaldığı ma'rûzdur. Fermân.

HR. SYS, 2111/12-5



## BULGAR ORDUSU'NUN KADEMELİ OLARAK TERHİS EDİLDİĞİ

Cephede bulunan Bulgar askeri kıtalarının yüzde yirmisinin kademeli olarak terhislerine karar verildiği hakkında Filibe şehbenderinin raporu

6 MART 1916

Devlet-i Aliyye-i  
Osmaniye  
Filibe  
Şehbenderliği

*Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne fî 6 Mart [1]916 tarihli ve 1903 numara ile takdim edilen tahrîrât sûretidir.*

Hatt-ı harbde bulunan Bulgar kıta'ât-ı askeriyesinden yüzde yirmisinin münâvebeten yirmişer gün müddetle terhîslerine karar verildiğinden iki günden beri Filibe'deki piyade topçu ve süvari kıta'âtından üç bin kadar efrâdın zâbitleriyle beraber vürûd ile karyelerine ve aileleri nezdine gitmekde oldukları ma'rûzdur. Ol bâbda.

Filibe Şehbenderi  
Nuri

\*

Devlet-i Aliyye-i  
Osmaniye  
Filibe  
Şehbenderliği  
Numara: 1908/47

*Hulâsa: Tahrîrât sûreti takdimine dair*

### *Hariciye Nâzırı devletli Halil Beyefendi hazretlerine*

Devletli efendim hazretleri

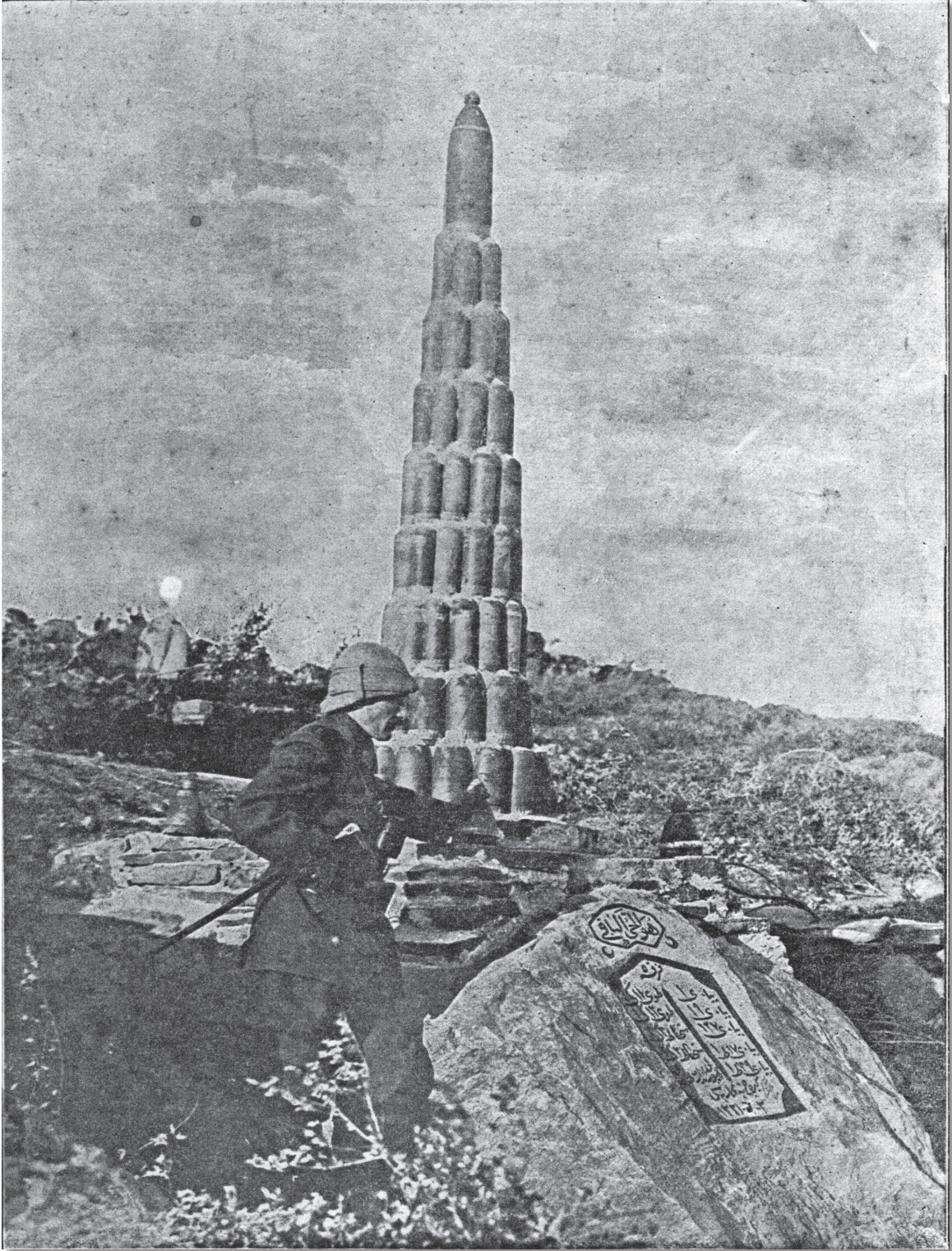
Bazı malumât-ı askeriye hâvî Harbiye Nezâret-i Celîlesi'ne irsâl olunan 6 Mart [1]916 tarihli ve 1903 numaralı bir kıt'a tahrîrât sûretinin leffen huzûr-ı âlî-i cenâb-ı nezâret-penâhîlerine arz u takdim kılınmış olduğu ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî Mart [1]916

Filibe Şehbenderi  
Nuri

HR. SYS, 2111/12\_11-12





Çanakkale'de Kireçtepe cephe arkasında savaş devam ederken top mermilerinden yapılan anıtın önünde Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal





## MISIR'DA İNGİLİZLERİN ASKER TOPLAMASI

İngilizlerin Mısır'da yerli halktan asker toplayarak İskenderiye ve İsmailiye'de askeri yığınak yaptıkları ve Mısır'da bulunan İngiliz asker sayısına dair Atina Sefareti'nin raporu

7 MART 1916

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
572

*Huzûr-ı âlî-i nezâret-penâhîye Atina Sefiri Galib Bey'in takdim eylediği 23 Şubat [1]916 tarihli ve 20 numaralı telgrafname hallidir:*

Mısır'daki muhbirimizden alınan 2 Şubat tarihli tahrirât:

Numara (1) Silah altına alınan efrâd-ı redîfe Abidin Meydanı'nda bi'l-ictimâ' İngiliz asâkiri misilli kendileri ve ailelerine maaş, taâmiyye istemişlerdir. Ertesi gün yine toplanınca İngiliz polis ve asâkiri dağıtmağa çabalamış, tarafeynce mühim maktûl ve mecrûh olmuştur. (2) Casusluk eden bir Alman kadın ile iki erkek üç aydır kemâl-i ehemmiyet ile ifâ-yı vazife eyliyor iken haber alınıp haneleri aranmış ise de yalnız muhaberât-ı hafiyeleri bulunmuştur. (3) Süveyş, İsmailiye, Port Said'den muhacirîn çıkıp bir mikdarı İskenderiye'ye gelmiştir. (4) Şatibiye nam mahalde top tecrübeleri olmuştur. (5) Şubat beşine kadar kâffe-i mecrûhînin İngiltere'ye nakl edilecekleri.

Aynı gün gelen 16 Kanûn-ı sâni tarihli tahrirâtta dahi: (1) İskenderiye'ye her zaman gelen mecrûhların Müntezeht Saray-ı'nın arkasına binalar yapıp bunlara tahsis kılındı. (2) İngilizler gemilerin himayesinde ancak Matruhiye'nin bir kilometre ilerisinde bulundukları (3) Senusiler "Daba" ve sair birkaç mahal yakıp rivâyete nazaran İskenderiye civarına kadar gelmişler ise de sefâin-i harbiye dolayısıyla ileri sokulamadıkları (4) Şeyhin pasaportunu hâmil Bingazililer peyderpey tevkîf ve Osmanlıların esâmî ve ikâmetgâhları sebt-i defter edildi. (5) İsmailiye-Port Said nakliyatı çokdan beri münkatı', şimendüfer sevkîyat-ı askeriyyeye münhasırdır. (6) Tel-lû'l-Kebîr'de yapılan istihkâmât-ı cesîmeye otuz beşlik topar konulduğu (7) Demne ve ( ) deki aşâir hâl-i feverânda bulunduğu (8) Havâyic-i zarûriyye fiyatı artmakda, gaz kalmayıp dakikin çuvalı yüz yetmişe, şeker üç yüze çıktığı (9) İskenderiye'de külliyyetli İngiliz asâkiri olup Remle yolunda Mustafapaşa mahattasındaki kuleden gece gündüz denizin tarassud edildiği (10) İngiliz asâkirinin mağazalardan cebren mal ve para almakda bulundukları (11) Üserâmıza fevkalâde sû-i muâmele ve teşhîr edildikleri (12) Türk ve Arab'dan hayli hafiye yazıldığı muharrer bulunmuştur.

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Şifre Kalemi  
680

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne fî 7 Mart [1]916 tarihiyle Bern Sefâret-i  
Seniyyesi'nden vârid olan 101 numaralı telgrafnamenin hallidir.*

İngilizlerin Mısır'da tahşîd etdikleri ordunun dört yüz bin kişiye bâliğ oldu-  
ğu ve el-yevm takviye edilmekde bulunduğu istihbâr edilmiştir. Zann-ı âcizâneme  
nazaran Rus Ordusu'nun Bitlis üzerine yürüdüğü ve Mısır seferinin daha münasib  
mevsime ta'lîkan Mısır'a taarruz tehlikesinin ber-taraf edildiği sırada İngilizlerin  
Mısır tahşîdâtı Irak ve Suriye'de bulunan ordularımızı diğer kuvâ-yı Osmaniye'den  
ayırıp esaslarıyla olan irtibâtlarını kat' edebileceklerdir. İskenderun veya diğer bir  
Suriye sahiline taarruza hazırlandığını göstermekdedir. İngilizler Arabistan'ı diğer  
memâlik-i Osmaniye'den ayırmak hakkında mütemâdiyyen perverde etdikleri niy-  
yatı bu sûretde hayyiz-i imkân-i husûle getirebileceklerini tahmin ediyorlar. Binâe-  
naleyh mühim olan tahşîdât-ı mezkûre nazar-ı dikkat-i âsafânelerini celbe müsâraat  
eylerim. Ol bâbda.

HR. SYS, 2111/11-13, 12-13



## ERZURUM'UN İŞGALİ ÜZERİNE RUS PROPAGANDASI

Erzurum'un işgal edilmesini oldukça abartılı şekilde zafer olarak ilan eden  
Rusların Türk ve Alman subaylar arasında uyuşmazlık olduğunu iddia ederek  
propaganda yaptıkları hakkında resmî tebliğ

14 MART 1916

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
2. Şube

Hariciye Tebliğ-i Resmîsi

Ruslar 29 Şubat [1]916 tarihli tebliğ-i resmîleriyle bundan evvelki tebliğlerin-  
de Erzurum'un elde edilmesini pek büyük bir muzafferiyet şeklinde telakki ederek  
bundan ve son sistem bir kale halinde bulunan bu mevki'in zabtındaki ehemmiyet-

den pek tefâhurâne ve mübâlağakârâne bahseyledikleri görülüyor. Ne şekilde olursa olsun bir taraf sözüne teşne olan müttefikleriyle halkına böyle yaldızlı ilânâtta bulunmalarındaki mecburiyeti tasdik ederiz; yalnız şunu kat'î ve âşikâr olarak ilân ederiz ki Erzurum esas itibarıyla kale değildir. Tabiat-i arazi bu mevkiî kale halinde isti'mâle müsaid kılmamış ve biz de bu mevkiî lâıyk olduğu mahiyetden fazla olarak tahkime lüzum görmemiştir. Doksan üç seferinden kalma birçok eski toprakların hâlâ şehrin harab surlarında bırakılmış olması ve şehirde a'zamî iki günlük erzak iddihâr edilmesi Erzurum mevkiini kale halinde kullanmak istemediğimize birer delildir. Rusların son sistem kale diye ilân etmekde oldukları mevki Erzurum'un on iki kilometre şarkında sahrâ usulünde ihzâr edilmiş toprak siperlerden başka bir şey olmayıp topçu kuvveti dahi Ruslara tahrib ederek bıraktığımız koşumsuz âdî mantelli toplardan ibaretti.

Erzurum mevkiinin bu harbde sevku'l-ceyş nokta-i nazarından te'min edeceği fâideler ve burasının terk ve tahliyesinden tahaddüs edecek neticelere dair bu bâbda Rus erkân-ı harbiyesinin mütâlaâtını ve bu ehemmiyeti takdirdeki şerefi lâzımsa yine onlara terk ederiz. Rusların yazdıkları gibi Erzurum etrafında muntazam bir muharebe olmamış ve hiçbir noktada Ruslar tarafından topçu ihzârâtı yapılmamıştır. Bununla beraber dedikleri gibi bu zayıf mevzilerle Erzurum'u beş günde değil ancak bir aylık parça parça muharebelerden sonra işgal edebilmişler ve hatta şehri işgallerinden iki gün evvel kısm-ı küllimiz çekilmiş ve dümdârlarımız bir gün evvel şehirden çıkmış oldukları hâlde Ruslar bir gün sonra şehre girmişlerdir. Şehirde ağır hasta olarak yalnız üç yüz kişi bırakılmış idi. Erzurum mevkiî tarafımızdan tahliye edilip de bunun garbında yeni mevzilere çekildikten sonra bu güne kadar Ruslar uğradıkları zâyîât ve telefât neticesi ciddî bir hareketde bulunamamışlardır. Sağ ve sol cenahdaki kıta'âtımız dahi bu yeni vaziyete nazaran aldıkları emir üzerine bazı mıntikalarda hiç muharebe etmezden ve bazılarında ehemmiyetsiz ve dümdâr muharebeleri vererek tahsis olunan mevzilerine çekilmişlerdir. El-yevm ordumuz sağ cenahdan itibaren Bitlis-Muş (Aşkale'nin cenûbunda) Yavi-Aşkale ve İspir'le Rize'nin birkaç kilometre garbındaki mevzilerde bulunmaktadır.

Gerek Erzurum şarkında ve gerek Erzurum mevzi'lerinde Rusların fâik kuvvetlerine karşı bi'n-nefs Rus kumandanlarının tecrübe edip buna nazaran tebliğlerinde dahi itiraf eyledikleri vechile kıta'âtımızın gösterdikleri âsâr-ı şecâat ve fedakârîde ve bundan sonra da gün be-gün lehimize tebeddül etmekde olan vaziyeti müteâkib tecavüzî bir sûrette gösterecekleri aynı şecâ'at ve kudretten iftihar edebiliriz. Ordumuz her türlü iftira şâibelerinden münezzehtir. Alman zâbitânıyla Osmanlı zâbitânı ve kıta'âtı arasında zıddiyet mevcud olduğuna dair hezeyânları şiddetle kâillerine red ve îade ederiz.

1-1-[13]32

\*

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 23786

*Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Devletli efendim hazretleri

Rumî iki Mart tarihinde harice verilen tebliğ-i resmî sûreti leffen takdim kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 2 Mart [1]332 – 15 Mart 1916

Başkumandan Vekili  
**Enver**

**HR. SYS, 2112/1\_4-5**



**İRAN'IN SİYASİ DURUMUNU TESPİT  
AMACIYLA KOMİSYON KURULMASI**

İran'ın siyasi durumunu tespit ve Osmanlı Hükümeti'nin takınacağı siyasi tavrın esaslarını ortaya çıkarmak amacıyla kurulan komisyonun raporu

**16 MART 1916**

**Siyasî**

**İran**

Komisyon-ı Mahsus Mazbatası

16 Mart 1916 - 3 Mart 1332

İran'ın vaziyet-i siyasiyesini tayin ve Hükümet-i Seniyye'nin mezkûr memleket hakkında ittihâz edeceği meslek-i siyasetin esasâtını ihzâr zımnında teşkil buyurulan komisyonumuz 28 Kanûn-ı sâni [1]331 tarihinde îfâ-yı vazifeye ibtidâr ile müte'addid ictimâ'âtdan sonra ber-vech-i âtî icrâ-yı müzâkerat ve müdâvele-i efkâr eylemiştir.



İran'ın bugün şâhidi olduğumuz hâl-i perişanîsi esbâbını bi-hakkın tayin edebilmek için son asır tarihini tettebbu' yani Feth Ali Şah'ın 1828 sene-i Miladîsi'nde Rusya Devleti ile iâde-i münâsebâtı mutazammın olarak akdetdiği Türkmen Çayı Muâhedenâmesi'nden beri geçirmiş olduğu safahâtı tedkik iktizâ eder. Safahât-ı mezbûreyi esbâb ve avâmili ile irâe edecek âsâr-ı tarihiye mevcud olmadığından son seneler zarfında İran'da cereyân eden ahvâl ve bunun beyne'd-düvel tevli'd ettiği netâyicden alâ tarîki'l-istihrâc esbâb-ı mebhûsün-anhâ hakkında bir dereceye kadar peydâ-yı fikr mümkün olur.

İran Hükûmeti'nin siyaset-i hariciye ve idâre-i dahiliyesi taht-ı Şâhîde bulunan hükümdârânın dirâyet ve kiyâsetlerine göre tebeddül etmiştir. Türkmen Çayı Ahidnâmesi'ni imza eden Feth Ali Şah İran'ı inhitâta sevk etmiş; Nasreddin Şah memleketin izmihlâlîni men'e ve oldukça bir devr-i mesud husûlüne çalışmış; hasta bir hâlde taht-ı Şâhîye ku'ûd eden Muzafferüddin Şah meşrûtiyet-i idâre te'sis eylemiş; Mehmed Ali Şah idare-i müstebideyi ihyâya kalkışarak ihtilâlât-ı dahiliyeye ve za'af-ı bünyân-ı devlete sebep olmuş ve hükümdâr-ı lâhık Ahmed Şah'ın Rus mürebbleri tarafından terbiye edilmiş olmasına nazaran fikr-i idarîsi ve siyaseti henüz inkişâf etmemiştir. Vilâyât, muhtelif reislere tâbi' bir çok aşâir ile meskûndur. Bir zamanlar Tahran Hükûmeti bu aşâiri şâyân-ı hayret bir sûretde hüsn-i idare etmiş idi.

Son zamanlarda ise merkez-i saltanatta târî olan za'af vilâyât umûrunu da sektedâr eylediğinden aşâir merkeze olan râbıtalarını nazar-ı itibâra almayarak mevki' ve ehemmiyetlerine göre muhtelif nüfûzlara tâbi' oldular. Mehmed Ali Şah'ın mârru'l-arz idare-i meşrûtayı ilgâ hususundaki hareketi za'af-ı idâreyi teşdîd ve bu sırada meşrûtiyeti istirdâda sâ'î olan İran İhtilâlî zuhûr eyledi. İşbu hareket-i milliyeyi idare edenler yıkdıkları bina-yı istibdâda mukâbil kuvvetli bir idare-i meşrûta te'sis edemediler. Zıd kuvvetlerin tesâdüümü ve haricin tesvîlâtıyla şûriş her tarafda baş gösterdi. Rusya ve İngiltere hükûmetleri tebaalarının muhâfazasını ve turuk-ı ticâriyenin te'minini vesîle ittihâz ederek İran'a asker sevk etdiler, bir takım mühim mevâki'i işgal eylediler.

İngiltere ve Rusya İran'da ser-zede-i zuhûr olan hâdisâtın Asya'daki menâfi'-i mahsusalarını haleldâr edeceğine görerek 1907 Mukâvelenâme-i malumunu tanzîm ve imzâ ve Devlet-i Aliyye'ye de resmen tebliğ eylediler.

İşbu mukâvelenâmenin tedkikinden anlaşıldığı vechile İngiltere ve Rusya hükûmetleri İran istiklâlinin halelden vikâyesini şart-ı evvel olarak kaydetmekle beraber kendilerine birer mıntika-i nüfûz tayin ve yek-diğerinin bu menâtıkda serbestî-i harekâtını tasdik etdiler.

Bidâyetde İran mesâiline lüzûmu derecede alaka izhâr etmeyen Almanya Hükûmeti Bağdad Demiryolu'nun Vüstâ İran'da te'min edeceği menâfi'-i iktisâdiyeyi nazar-ı itinâya alarak evvelâ Rusya ve bilâhare İngiltere hükûmetleriyle müzâkerâta girişdi.

Dokuz ay kadar imtidâd eden ilk müzâkerâtı müteâkib 19 Ağustos [1]909 tarihinde Rusya ile bir itilâfnâme akd etdi. Bunda İran'ın tamamîyet-i mülkiyesini -1907 Mukâvelenâmesi'nde olduğu gibi- şart-ı evvel olarak zikr etdikden sonra Şimalî İran'da Rus nüfûzunu kabul etmesine mukâbil Bağdad Hattı'na bir takım menâfi' te'min etdi. İngiltere ile başlayan müzâkerâtında işbu hattın Basra Körfezi'ne temdîd ve îsâli çarelerini elde etmeğe çalışdı.

Devlet-i Aliyye'nin dahi iştirâk ettiği işbu müzâkerât bir netice-i kat'iyeye iktirân edemeyip kaldı.

Alman-Rus İtilâfnâmesi'nin imza ve ilân olunmasını müteâkib Bâb-ı Âlî ile Almanya Hükûmeti beyninde nâzik bir mükâleme kapısı açılmışdır. Doğrudan doğruya bize ta'alluk eden mesâil hakkında muvâfakatimiz alınmaksızın üçüncü bir devlet ile müzâkere icrâ ve akd-i itilâf olunmasını ve hiçbir şeye mukâbil feda edemeyeceğimiz İran istiklâl ve tamamîyet-i mülkiyesinin rahnedâr edilmesini Hükûmet-i Seniyye'nin asla tecvîz etmeyeceği Petersburg ve bilhâssa Berlin hükûmetlerine bildirilmişdir. Rusya ve Almanya hükûmetleri cevaplarında İran'ın tamamîyet-i mülkiyesinden meşkûk bir sûrette bahsetmişlerdir.

Cereyân-ı vukû'âta nazaran İran'ın istiklâline fi'len darbe vuran 1907 Mukâvelenâmesi'ni Almanya Hükûmeti –yalnız Rusya'ya aid olan kısmı hakkında- tasdik ve kabul etmiş oluyor. Bu esnâda Tahran Hükûmeti'nin idare-i dahiliyeyi tanzîme ma'tûf olan mesâisi İngiltere ve Rusya devletlerinin suver-i muhtelifede vukû' bulan muhâlefetlerine ma'rûz kalmışdır.

Rusya Hükûmeti sâlifü'l-arz faâliyet-i siyasiye ve askeriye ile beraber faâliyet-i iktisâdiyeye germî vermiş ve evvelâ Tahran'da bir banka te'sisi ve eyâlâtta şubeler küşâdıyla ashâb-ı ticaret ve emlakı zîr-i tahakkümüne almış türlü vesâite müracaatla bir çok arazi ve emlakâ vaz'-ı yed eylemişdir. İran ağniyâ ve ser-âmedânına icrâ ettiği ikrâz muâmelâtıyla dahilde nüfûz ve tarafdâr peydâsına, kendi ve tebaası nâmına müteaddid imtiyâzlar istihsâline muvaffak olmuşdur. Hükûmet-i Seniyye İran ile olan münâsebât-ı hasenesini takviye ve öteden beri halledilmeyip kalan hudud mesâilini hall ü fasl etmek üzere Tahran'da bir protokol imza etdi. İşbu protokolün müzâkere ve tatbîkine dahi İngiltere ve Rusya hükûmetleri el altından müşkilât ihdâs ve bizi doğrudan doğruya İran ile hall-i mesele etmekden men' eylediler.

Bilâhare Balkan Muhârebesi'nin akabinde İngiltere ve Rusya taht-ı işgalimizde bulunan münâza'un-fih araziye tahliye ve hudûd meselesini kendileriyle müzâkerekereye bizi icbâr ve birincisi hududun kısm-ı cenûbu ve ikincisi kısm-ı şimâlîsi hakkında İran tarafından murahhas bulunmaksızın bizimle ayrı ayrı müzâkere eylediler. Bu sûretle takarrur eden protokol metninin imzasına zavâhiri muhâfaza kabîlinden olarak Dersaadet İran sefirini de iştirâk ettirdiler. Envâ'-ı tehdîdât ile kabule mecbur olduğumuz işbu sûret-i tesviye İran'ın istiklâline bir darbe daha indirmiş oldu.

İzahât-ı ma'rûzadan müstebân buyurulacağı üzere İran vaziyet-i siyasiyesi itibarıyla istiklâl ve tamamîyet-i mülkiyesini gâib etmiş ve ecnebî istilâsına uğramış bedbaht bir İslâm memleketi hâlinde bulunmaktadır. Harice karşı ne bir mevki'-i siyasî, ne itibârî; dahile karşı da ne nüfûz ve haysiyeti ne de kuvveti vardır. Tasallutât-ı ecnebiyenin tahlîs edilmiş bile olsa kendi kendine idare-i dahiliyesini tanzîm ve kesb-i kuvvet ile terakkî etmesi imkân haricindedir.

İran'ın mevcudiyet-i siyasiyesi lafızdan ibaret olduğu ve hakikatde ihtirâsât-ı ecnebiyeye cevelângâh olageldiği nazar-ı dikkate alınır ise işbu kıt'a-i İslamiye-yi kurtarmak hususunda yalnız tedâbîr-i siyasiye ittihâzından bir fâide-i ameliye te'min olunamayacağı ve hükûmet ve millet-i İranîye ile beynimizde mevcut olan râbîta-i İslâmiyet ve hukuk-ı civâriyet ve karâbet-i cinsiyet hasebiyle İran'ın ezher-cihet husûl-i saâdet-hâline fi'len müdahale ve muâvenet edilmesi ve hükûmet-i mezbûrenin istiklâlini iâde etdikden sonra idaresini tanzim ve bu istiklâli muhâfaza ve harice tanıtdıracak bir hâle vaz'ı esâbına Hükûmet-i Seniyyece teshîl buyurulması iktizâ ettiği tezâhür eder.

İran istiklâlini rahnedâr eden esbabın ref'i bâlâda arz olunduğu vechile fi'len işe müdahaleye mütevakıf olduğu tebeyyün etdikden sonra bu müdahalenin şekil ve sûretini tayin ve müttetiklerimizimizin müzâheretini isticlâb çareleri taharrî edildi.

Son zamanlarda devletlerin siyasetlerini menâfi'-i iktisâdiyelerine tevfi kan tedvîr etdikleri nazar-ı itibâra alınarak İran'ın mevki'-i siyasîsi tayin olunurken başlıca ticaret yollarının dahi tedkikine lüzûm görüldü. İran sanâyii son senelerde iştişâât-ı dahiliyeden müte'essir olmakla memleketin ihtiyacâtını tamamen tehvîn edememekde idi. Masnû'ât-ı milliye'nin bir mahalden diğer mahalle nakli turuk ve maâbirin ibtidâi bir hâlde bulunmasından ve asayiş-i dahilînin muhtel olmasından dolayı müşkildir. Şimâlde Ruslara kuvve-i müsellaha ile cenûbda İngilizler aşâir rüesâsına mebzûlen dağıtdıkları nükûd sayesinde münâkalât-ı ticâriyeyi mümkün mertebe te'min etmekde idiler.

Rusya vücud bulmakda olan ticaret-i hariciyesine bir mahrec bulmak hem de transitin te'min ettiği menâfi' i tebaasına hasr etmek için İran hakkında bir program çizdi şöyle ki; Culfa'ya kadar şimendüferini temdîd etmekle Tebriz'e fazla yaklaştı. İran'ın en mühim ticaret merkezi olan işbu şehre en kısa ve en emin yolu te'min etmiş oldu. Ancak bu kifâyet etmiyordu. Asırların bıraktığı tarz-ı ticaret değişmiyor, şimendüfer tarîki tüccara daha ağır geliyordu. Rusya, Tebriz-Culfa tarîk-i ticaretinin râğbet bulması için memâlik-i Osmaniye ile İran beynindeki kadîm ticaret yollarında asayişsizlik ihdâsına çalıştı. Bunun evvela en mühim transit tarîki olan Tebriz-Trabzon yolunda; ikinci derecede Tebriz-Hoy-Selmas-Van yolunda muhill-i emniyet-i ahvâl ihdâsına çalışarak muvaffak oldu. Birinci tarîka Hâkim Hacı Şuca-üddevle'yi, Makû hâkimini ve Ovacık Emir Tomanan'ı; ikinci yola Abdoy Aşireti Reisi İsmail Ağa Simko'yu taslît etti. Gelen-giden kervanları vurdurmağa başladı. Silah ve nakilde muâvenet gören ve mevki'lerini ancak bu sayede muhâfaza ede-

bilecekleri kendilerine ihtar olunan bu şakîler yek-diğerine rekabet edercesine kervanları soymağa, devecileri öldürmeğe devam etdiler. Bir müddet sonra bu mühim yollar üzerinde bir kervan görülmez oldu. Bundan başka Ruslar mühim merâkiz-i ticariyeyi de işgal-i askerîleri altına aldılar.

İkinci derecede hâiz-i ehemmiyet olan Tebriz-Rumiyye-Oşno-Revandiz, Erbil, Musul ve Tebriz-Sakız-Bana-Serdeşt-Erbil-Musul yollarında dahi sâlifü'l-arz programı icrâya başladılar. Mengur Aşireti Reisi Bapir Ağa ile Karani Ağa'yı bu yollara taslîf etmek üzere idiler.

Şimalî İran'da Rus konsolosları birer memur-ı siyasî olmakdan ziyade Rusya'nın vilâyet memurları misilli dahil-i İran'da alenî ve hafî harekâta başladılar. Konsoloshânelerde birer şube-i maliye resmen icrâ-yı muâmele eylemekde idi.

Memalik-i şâhânedan geçen yolları ber-vech-i ma'rûz tamamen ibtâl eyledikten sonra İran ticaretini büsbütün rekabetsiz bırakarak Rus tâcirlerine hasretmek emeliyle Rusya Hükûmeti memâlik-i ecnebiyeden İran'a Kafkasya tarîkiyle gelmekde olan eşya-yı ticariye transitini men' etdi. Bilâhare Almanya'nın müdahalesi üzerine koli postal ile İran'a emtî'a-i ticariye sevkine müsaade eyledi. Rusya Hükûmeti en nihâyet bu usul-i ticareti de tahdîd etdi. Culfa'dan Tebriz'e derdest-i ikmâl olan demiryolunun Miyanduab-Sakız-Sine'ye doğru temdîdi mutasavver idi. Bundan da maksadı hudûdumuza mücâvir İran vilâyâtında iktisaden ve bi'n-netice siyaseten mevki' ve nüfûz kazanmak idi.

Şimalî İran için Rusya Hükûmeti müte'addid demiryolları projesi ihzâr ve bunların inşâsına sermaye tedarikine ibtidâr etmişdi. 1910 senesi Teşrîn-i evvelî'nde Londra'ya bir memur-ı mahsus göndererek Bakü-Deşt-i Tahran-Kirman-Belucistan hattının inşâsı İngiltere Hükûmeti'ne teklif etmiş ise de müzâkerâtın ne netice verdiği malum olmadı.

Almanya ile Potsdam'da icrâ olunan müzâkerâtta Rusya Hükûmeti, Tahran'dan- Kirmanşah-Kasr-ı Şirin'e inşâ edeceği demiryolunun Bağdad hattıyla iltisâkını bile taht-ı te'mine aldı. Bu müzâkerât esnâsında Rusya'nın ikinci derece hâiz-i ehemmiyet hutût-ı hadîdiye inşâsı tasavvurunda bulunduğundan dahi resmen bahs olundu. Vasatda yani kısmen 1907 Mukâvelenâmesiyle bî-taraf addolunan mıntıkada en mühim ticaret yolu İran'dan Atebat'a gelen züvvârın geçtiği Hemedan-Kirmanşah-Hanikin tarîkidir ki işbu yol üzerinde dahi Rusya tezvîrâtı eseri olarak Gülhur, Sincabî, Gevran, Karahani aşâiri emniyetsizlik ihdâs etmekde ve kervanlara ve züvvâr kabilelerine tasallut eylemekde idiler. Buralarda İngiliz ve Rus nüfûzu mütesâviyen câridir. Aşâir-i mezkûrenin meskûn olduğu bu havâlide İngiliz nüfûzu şimdiki hâlde daha fazla gibidir. Ancak Bağdad gibi bir merkez-i ticarete kurbiyeti hasebiyle bizim nüfûzumuz dahi şâyân-ı istisgâr değildir. İngilizlerce bu yoldan yapılmakda olan ticaretin cenûba yani Mahmere Limanı'na cezbine çalışmaktadır. Bundan dolayı münâkalât-ı ticariye gereği gibi azalmış ise de İran

hacıları tamamen bu yolu takib etmekde olduklarından ehemmiyeti bakidir.

Cenûbda- İran'ın cenûb kısmını kat' eden başlıca turuk-ı ticâriyenin meb-de'leri Bender-i Buşir ve Mahmere limanlarıdır. İdhalâtda bulunan ecnebî şirketleri konsoloslar ve bunların bulunmadığı mahallerde mü'temen âdemler vasıtasıyla rü-esâ ve meşâyihâ tevzî' etdikleri nükûd ve hedâyâ ile mallarının sevkini te'min ediyorlar. Bahtiyariler bu mıntıkada adetâ İngiltere'nin hesabına jandarmalık ederler.

Mârru'z-zikr limanlardan memâlik-i Osmaniye kurbiyeti ve Şattü'l-Arab üzerindeki mevki'inden dolayı ehemmiyet-i mahsusayı hâiz olan Mahmere Limanı şâyân-ı tedkik olup bu bâbda zabıtnâmeler miyânında bulunan raporda tafsilât-ı kâfiye mevcuttur.

İngiltere Hükûmeti Cenubî İran ticaretini taht-ı nüfûzunda bulunan limanlara celb etmek üzere müte'addid demiryollar inşâsını tasavvur etmekde idi. Ez-cümle Isfahan'dan Şiraz ve Bender-i Buşir'e bir hat ve Haremabad'dan Dizfol-Şuster ve Mahmere'ye diğer bir hat inşâsı derdest idi. Hatta bu ikinci hat hakkında 1912 senesi Teşrîn-i evvelî'nin on yedisinde Avam Kamarası'nda müzâkerât cereyân etmiş ve Hariciye nâzırı böyle bir tasavvurun mevcut olduğunu beyân eylemiş idi. Zabıtnâmeler miyânında bulunan krokide bâlâda arz olunan ticaret yollarının istikâmetleri kırmızı ve demiryollar projeleri yeşil çizgiler ile işaret olunmuşdur. Cenubî İran'da işlemekte olan petrol madenleri dahi şâyân-ı tedkikdir.

Mahmere'nin cenûbunda Abadan cezîresinin Şattü'l-Arab sahilinde bir büyük petrol tasfiye fabrikası mevcuttur. Avusturalyalı Williams Knox D'Arcy namında biri Anglo-Persian Oil Company unvanıyla bir şirket teşkil ve İran'ın cenûbunda petrol madeni taharrîsi imtiyâzını inhisâr sûretinde Tahran Hükûmeti'nden istihsâl etmiştir. Nasiriye civarında bu kumpanyanın açtığı beş kuyudan o derece çok petrol neb'ân etmekdedir ki bunların ikisini tıkamak icab etmiş yalnız diğer üç kuyudan alınan petrol borular vasıtasıyla Abadan'a kadar getirilmiştir. Mârru'l-arz tasfiye fabrikası en son terakkiyât-ı fenniye göre inşa ve tertîb edilmiş ve bu uğurda pek çok para sarf olunmuşdur. El-Cezîre kıt'asında istihlâk olunan petrol hemen hemen tamamen bu fabrikadan çıkmaktadır.

Ahîren İngiltere Hükûmeti D'Arcy kumpanyasının eshâmını satın almağa karar verdiğini Avam Kamarası'nda beyân eylemiştir. İstanbul Protokolü'nün B işaretili merbûtu işbu Anglo-Persian Oil Company hakkında Hükûmet-i Seniyye'nin taahhüd ettiği bir takım mübhem mevâddı hâvîdir. Ale'l-husus mukaddemâ İran arazisinden iken bu def'aki tahdîd ile Hükûmet-i Osmaniye'ye geçen havâlide bu kumpanyanın petrol taharrîsine münhasıran hakkı olduğu musarrahdır. Halbuki eski hudud gayr-ı mu'ayyen olduğundan arazi-i müdevvere hududu katiyetle bilinememektedir. İngilizler tabii bunu mümkün olduğu kadar tevsî' etmek istiyorlardı. Diğer taraftan İngiltere Hükûmeti'nin tertîbiyle mârru'z-zikr kumpanyanın birkaç adamı Dersâdet'e gelerek Irak'da bulunan bi'l-cümle petrol madenlerinin taharrî

ve işledilmesi için Nâfia Nezâret-i Celîlesi'ne müracaat ve ruhsat taleb etdikleri işidilmiş idi. Vekâyi'-i ahîrenin zuhûruyla müracaat-ı mezkûre neticesiz kalmış ve İngiltere Hükûmeti'nin bir de Irak petrol madenleri meselesi çıkarmasına meydan kalmamışdır.

İran'ın vaziyet-i siyasiye ve iktisâdiyesi ber-vech-i meşrûh tezâhür etdikden sonra Hükûmet-i Seniyyece husûlüne tevessül buyurulması muktezî gibi te'emmül olunan hususât ber-vech-i zîr arz olunur.

*Evvelâ:* Türkmen Çayı Muâhedenâmesi (komisyonun bu bâbdaki mütâlaanâmesi evrak-ı melfûfe miyânındadır) 1907 İngiliz-Rus Mukâvelenâmesi, 1909 Potsdam Mukarrerâtı, 1912 Tahdîd-i Hudûd Protokolü gibi İran'ın istiklâlini rahnedâr eden bi'l-cümle mukâvelât-ı düveliyyenin feshi;

*Sâniyen:* Rus ve İngiliz kuvâ-yı işgaliyesinin İran memâlikinden ihrâcı;

*Sâlisen:* İran Hükûmeti cânibinden İngiliz ve Rus devletleri teba'a ve mahmîlerine umûr-ı nâfia ve hususât-ı sâireye müte'allik verilen imtiyâzâtın hemen kâffesi devleteyn-i mezkûreteynin tazyikleriyle verilmiş olduğundan bunların feshi;

*Râbi'an:* İran transitinin kâmilten memâlik-i Osmaniye'den geçmesi için tedâbîr ittihâzı;

*Hâmisen:* İranîlerin celb-i kulûbünü mûcib tedâbîre tevessül edilmesi ez-ân-cümle her iki millet beyninde öteden beri vesîle-i kin olan mezheb ihtilâfının izâlesi çarelerinin te'emmül olunması.

İran'ın istiklâli iâde olunduktan sonra kendisinin bunu muhâfaza edecek ve hârice tanıtdıracak bir hâle vaz'ı iktizâ eder. Bunun için de İran'ın ıslahat-ı dahiliye ve teşkilât-ı askeriyesinin nezâretimiz altında olarak tanzîmi taht-ı vücûbdadır. Ancak Rusya ve İngiltere'nin menâfi'-i mühimmesini zîr u zeber edecek olan işbu sûret-i hareketimize daima müzâheret edecek bir kuvvet tedariki elzemdir. Bundan dolayı Hükûmet-i Seniyye'nin İran'da takib edeceği siyasete Almanya ve Avusturya-Macaristan hükûmetlerinin müzâhereti kat'iyen te'min olunmak iktizâ ettiği mütâlaa-i kâsırânesindeyiz.

İran'ın iâde ve muhâfaza-i istiklali bizim için ne derece mühim ise müttefiklerimizin ticareti için de o derece mühimdir. İran transiti memleketimizden geçtiği takdirde Alman ve Avusturya-Macaristan emtiasının revâcı milel-i sâire ticaretine karşı suhûletle rekabeti te'min edeceği bedîhîdir. Bu cihetin düvel-i müşârunileyhimâ siyasiyyûnu tarafından nazar-ı itinâyâ alındığında şübhe yoktur. İşte bu azîm menfaattır ki Almanya ve Avusturya-Macaristan'ı bizimle İran'da teşrîk-i siyasete sevk edecektir. Bu iştirâk-i menâfi'den bi'l-istifâde Hükûmet-i Seniyye İran'da olduğu gibi Asya-yı Vüstâ'da dahi tefevvuk-ı siyasîyi te'min etmeli ve hıttâ-i mezkûredeki akvâm-ı İslâmiyeye rehnümâ-yı terakkî olmalıdır.



Binâen alâ zâlik İran işleri hakkında şimdiden Almanya ve Avusturya-Macaristan hükûmetlerine mevâdd-ı âtiyeyi ihtivâ etmek üzere bir sûret-i tesviye teklif edilebilir.

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile Almanya ve Avusturya-Macaristan, İran memâlikinin Rus ve İngiliz kuvâ-yı askeriyesi taraflarından tamamen ve bilâ-imhâl tahliyesini Rusya ve İngiltere ile akd-i musâlaha için şart makamında vaz' ve dermiyân etmeği taahhüd ederler.

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile Almanya ve Avusturya-Macaristan, Rusya ve İngiltere ile akd olunacak muâhede-i sulhiye metnine:

*Evvelâ:* İran'ın hukuk-ı hükümrânîsini ihlâl edecek bir mâhiyeti haiz olup akdemce akd edilmiş bulunan bi'l-cümle mukâvelât-ı düveliyenin ke-en-lem-yekun hükmünde add ü ilân olunduğu,

*Sâniyyen:* Hükmet-i İraniye cânibinden Rusya ve İngiltere hükûmetleriyle tebaa veya mahmûlilerine bahş ve itâ olunup el-yevm işledilmekte olan veya proje hâlinde bulunan demiryolları, bankalar, telgraf hutûtu, yollar, nakliye, sigorta ve ilâ âhirihi bi'l-cümle imtiyâzâtın nev' ve mâhiyetleri her ne olursa olsun mefsûh olduğu ve alakadâr taraflarca bundan dolayı bir gûnâ ta'vîzât mütâlebesinde bulunamayacağı,

şartını mutazammın bir madde derc etdirmeği taahhüd ederler.

Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile Almanya ve Avusturya-Macaristan İran'ın istiklâl ve tamamî-i mülkiyetini zâmin ve kâfil bulunduklarını resmen beyân ve ilân eyleyeceklerdir.

Almanya ve Avusturya-Macaristan evvelce Devlet-i Aliyye-i Osmaniye'yi istimzâc ve onun muvâfakatini istihsâl eylemedikçe âhar bir hükûmetle İran hakkında bir gûne müzâkere icrâsını kabul ve tecvîz etmemeye taahhüd etdikleri gibi mütekâbilen Devlet-i Aliyye-i Osmaniye dahi bu yolda hareket etmeye taahhüd eyler.

Almanya ve Avusturya-Macaristan İran'da ıslahât teklifi veya tatbiki hususuna ma'tuf olarak Devlet-i Osmaniye cânibinden Hükûmet-i İraniye'ye veya âher bir hükûmete vâki' olacak her teşebbüse hâlisâne müzâheretde bulunmağı taahhüd ederler. Buna mukâbil Devlet-i Aliyye-i Osmaniye İran'a sevk olunacak Alman ve Avusturya-Macar emtiasının kendi memâlikinden transit sûretiyle imrârını teshîl için Almanya ve Avusturya-Macaristan ile bir mukâvele-i mahsusa akd etmeği taahhüd eyler.

Almanya ve Avusturya-Macaristan İran'ın bi'l-cümle transit muamelâtının memâlik-i Osmaniye vâsıtasıyla vukû' bulması için icab eden tedâbiri Devlet-i Aliyye-i Osmaniye ile müttehiden ve bilâ-imhâl tedkik etmeği ve kararlaştırmağı taahhüd eylerler.



Almanya ve Avusturya-Macaristan dahi İran veya ona müte‘allik mesâil-i siyasiye ve iktisâdiye hakkında diğeri bir devletle olan bi'l-cümle mukâvelât, müzâkerât ve sâireyi ke-en-lem-yekûn hükmünde add ü ilân etmeği taahhüd eylerler.

Bâlâda arz olunan esasât dairesinde Almanya ve Avusturya-Macaristan devletleriyle icrâ olunacak müzâkereden İran Hükûmeti'nin haberdâr edilip edilmemesi muhtac-ı te‘emmüldür. İran'ın bugünkü zimâmdârân-ı umûruna itimâd câiz olamayacağından zemîn ihzâr ve müsbet bir neticeye vusûl çâreleri te‘min edilmedikçe şimdilik meselenin İran Hükûmeti'ne bildirilmemesi vârid-i hâtır-ı âcizânemiz olmakdadır.

Hususât-ı ma‘rûzanın müzâkere ve münâkaşasına müte‘allik olan zabıtnâme ve mütâlaanâmeler ile teferruât-ı sâire, tafsîlât-ı müfîdeyi câmi‘ addedilmekle lef-fen arz u takdim olundu.

Devletin siyaset-i âliyyesine mütedâir olan bu derece mühim bir meselenin tedkikine liyâkatimiz mefkûd ve ma‘rûzâtımızda nekâis mevcut olması tabiidir. Binâen alâ hâzâ ma‘rûzât-ı âcizânemiz zât-ı âlî-i nezâret-penâhîlerince nazar-ı itibara alınacak kadar kıymeti hâiz görülürse her hâlde cümlemiz için mûcib-i mübâhât olacağı ma‘rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 11 Cumâdelûlâ [1]334 – Fî 3 Mart [1]332 – 16 Mart [1]916

Petrograd sefâret-i seniyyesi Müsteşârı [imza]	Tebriiz Başşehbenderi [imza]	Sâbık Tahran Sefîr-i Kebîri [imza]
Umûr-ı Siyasiye Şubesi kâtiblerinden [imza]	Umûr-ı Siyasiye Mühimme Kalemi katiblerinden [imza]	Sâbık Kirmanşah Başşehbenderi [imza]

HR. SYS, 2337/4-1



## IRAK CEPHESİNDE İNGİLİZLERİN BAŞARISIZLIKLARI

Irak'ta devam eden İngiliz harekâtının idaresi daha önce Hindistan Hükümeti'nin elinde iken meydana gelen başarısızlıklardan özellikle sağlık faaliyetlerindeki yetersizlikten kaynaklandığına, bu bölgedeki hareketin doğrudan İngiliz Harbiye Nezareti'ne devrediliğine dair Times Gazetesi'nde yayınlanan makale

3 NİSAN 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube  
4. Kısım  
Tarih-i tesvidi: 18/1/[1]332

14 Mart [1]916 tarihli Times gazetesinin baş makalesi.

Irak'da İdaresizlik

Irak'da cereyân etmekde olan Harekât-ı Harbiye İdaresi'nin Hindistan Hükümeti'nden İngiltere Harbiye Nezâreti'ne devredilmesi hiç şüphesizdir ki birçok mütâlaât-ı sevkü'l-ceşiyeden mütevellid bir karar icabâtıdır. Maa-hâzâ bu kararın ittihâz olunuşu Delhi'den idare edilmekde olan tensikât ve idare hususlarını tebdil ve tahvîl etmemekdir. Dicle ve Fırat nehirlerinde icra-yı hareket etmekde olan kuvvetlerden pek çok acı acı şikâyetler gelmekde ve bunlar nazar-ı dikkati câlib bir mahiyetde bulunmakdadır. Binâenaleyh ihtiyacatın tatmin edilmesi hususu Hind zimamdârân umûrunun uhdesine mevdû'dur. Mehâfil-i müte'addideden elde etmiş olduğumuz malûmâta nazaran tertibat-ı sıhhiyenin pek berbad olduğu gözükmedir. Söylenildiğine göre sahra hastaneleri pek az, pek fena bir sûretde tertib ve techiz edilmiş ve bunların erkânı da pek berbad ve nâ-kâfi bir tarzda teşkil kılınmıştır. Levâzım-ı sıhhiye bazı zamanlarda hiç bulunmuyor. Ve doktorların azlığı vahim bir mesele teşkil eyliyor. Vahim sûretde yaralanmış zâbitân ile efrâdın müdâvât-ı evveliye mevkilerinde gördükleri ibtidâî tedâbîrden başka ciddî bir sûretde tedavi olunmayarak günlerce alâ hâlihî bırakılmış olduklarına dair vesâik ve malûmât-ı lâzime elde mevcuddur. Nehirde çalışan vapurlar, güverteleri yaralı efrâd ile hınca hınç dolu olduğu hâlde nehir aşağıya giderken yüz ve elleri kış gecelerinin şiddetli soğuk ve ayazından muhafaza edecek bir tente örtüsü bile bulunmuyor. Acem Körfezi'nden Bombay'a yaralıları taşıyan büyük vapurlar dahi gerek hasta bakıcıları ve gerek tertibat-ı saire cihetiyle, nâ-kâfi bir derecede bulunmakdadır. Gazete

muhabirlerinden birinin ifadesine nazaran bu vapurların güvertelerinde Bombay'a gelen yaralılar cidden acınacak bir haldedirler. Diğer bir muhabirin ifadesine nazaran bardakdan boşanırcasına yağın yağmur, su altında kalan siper ve çadırlar, birçok yaraların kangren bir hâle gelmesine sebep vermektedir. Birkaç haftadan beri mütevâliyen vârid olan şikâyetlerin başlıcası doktorlar ile hasta bakıcılarının azlığı, levâzım-ı sıhhiye ile esbâb-ı istirahatın mevcud olmayışı ve idaresizlik yüzünden birçok canların beyhûde yere mahv u hebâ olması cihetlerinde temerküz etmektedir. Bize kadar vâsıl olan vekâyî'î burada ber-tafsil bildirmekden ictinâb ettiğimiz gibi mes'uliyetin kime râcî' olacağını da tesbit etmekden hazer ediyoruz.

Hindistan'da bulunan Ordu Sıhhiye İdaresi'nin Fransa, Mısır, Gelibolu, Şarkî Afrika'dan vukû' bulan talebler ile hayliden hayliye zaafa uğraması şüphesizdir. Fakat buradaki en büyük noksanlığın daima vakt-i hazarîye göre tertibatda bulunuşu ve ihtiyacât-ı harbiyeyi hiç düşünmeyişidir. Irak dârü'l-harekâtının safahat-ı ahîresinde birçok noktalarda fena bir sûrette devam olunduğuna korkarak kâni' bulunmaktayız. Tahlîs kollarının Kutulamâre 'ye doğru bir meşiyet-i askeriye yaparcasına yürüyeceği fikri, ibtidaları, hüküm-fermâ olmakda idi. Geçen senenin muvaffakiyet-i serî'a ile neticelenen hareketini, bu senenin fena hesap ve hissiyatla yapılan harekât-ı tahavvüşkârânesi takib eyledi. Bu meşiyet-i askeriyede pek az zaafa uğrayacağımız zannolunduğu için dereler gibi akıp gelen yaralılara karşı tedâbîr ve muâvenet-i lâzıme, bittab' yapılamadı. Açık ve düz ovada bulunan Türk mevzi'-i müstahkemesine karşı lüzumu derecesinde topcu istihzarâtında bulunmaksızın, geçen Kanûn-ı sâni'de hücum edildi. Ve bunun neticesi olarak da herkesin bildiği ahvâl-i vahime zuhura geldi. Bugün ise bir kuvve-i azîmenin ihtiyacâtını tatmin edebilecek bir mevki ve vaziyetde bulunmuyoruz. Gelibolu dârü'l-harekâtında icra edilmiş olan tedâbîr-i basiretkârâne ve lâ-yu'ad ve lâ-yuhsâ tertibâtdân hiç biri, Dicle dârü'l-harekâtında gözükmemektedir. Kezâlik bombalar ile el humbaralarına tesîrât-ı mahsusa îkâ' edebilecek bir kâbiliyetde bulunmadığına ve hele Hindistan'da imâl edilen mühimmât-ı harbiyenin havâss-ı harbiyece işe yaramadığına dair de müte'addid şikayetnâmeler almakdayız.

Kanaat ve hissiyatımız şu mertebededir ki Irak kuvve-i seferiyesinin dûçâr olduğu idaresizlik hakkında efkâr-ı umumiye pek az malumât verilmektedir.

**HR. MA, 1164/65**



## İTİLAFA DEVLETLERİNİN BALKAN CEPHESİ İÇİN ASKERİ YIĞINAK YAPMASI

İngilizlerin Mondros Limanı'na beş bin asker çıkarmalarının yanı sıra İtalyan askeri sevkiyatı Avlonya'da hava muhalefetinden dolayı ağır ilerlese de Bari ve Brindizi'de çok miktarda askeri yığınak yapıldığı hakkında Hariciye Nezareti'nden kumandanlığa gelen rapor

5 NİSAN 1916

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye  
Müdûriyet-i  
Umumiyesi  
Mühimme Kalemî

Tarih: 23 Mart [1]332

### *Başkumandanlık Vekâleti'ne*

İngilizlerin Mondros Limanı'na beş bin İngiliz askeri ihrac etdikleri, Avlonya'ya vukû' bulan İtalyan sevkiyat-ı askeriyesi eyyâm-ı ahîrede havaların muhâlefetinden dolayı dûçâr-ı atâlet olmuş ise de Bari ve Brindizi'de külliyetli tahşîdât-ı askeriye icrâ kılınmakda olduğu diplomatik bir menba'dan istihbâr olunmuşdur. Emr u fermân.

23 Mart [1]332 – 5 Nisan [1]916

HR. SYS, 2112/3-6



## EKMEĞİN GRAMAJI İLE OYNAYANLARIN CEZALANDIRILMASI

Ekmeklerin tartılarında eksilme tespit edildiğinden iki yüz elli ve beş yüz gram olarak çıkacak olan ekmeklerin tartılarıyla oynayanların cezalandırılacağı ile ilgili Şehremaneti'nin tebliği

12 NİSAN 1916

Şehremaneti  
Hey'et-i Tahrîr  
Kalemi  
Aded 225

*Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi Cânib-i Vâlâsı'na*

Melfûf ilânnâmenin yarınki evrak-ı havâdisle neşrine masrûfî-i delâletleri mütemennâdır efendim hazretleri.

Fî 30 Mart [1]332

Şehremini  
İsmail

\*

Şehremaneti  
Hey'et-i Tahrîr  
Kalemi

Şehremâneti'nden:

El-yevm çıkarılmakda olan francalaların veznlerinde tefâvüt görülüyor. Binâenaleyh:

1- Francalalar beş yüz ve iki yüz elli gramlık olacaktır.

2- Tartısı bu veznlere muvâfık olmayan francalalar derhal müsâdere edilecek ve ashabı tecziye olunacaktır.

Fî 30 Mart [1]332

HR. MA, 1166/19



## AĞIR YARALI OSMANLI ESİRLERİNE İNGİLİZ MUAMELESİ

İngilizlerin ellerinde bulunan ağır yaralı askerlere yaptıkları kötü muameleye ve bunlar için ne doğru dürüst bir gıda ve ne de tedavi yapıldığına dair Irak'ta görev yapan bir İngiliz subayının itirafları

13 NİSAN 1916

\*

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube

30/3/[1]916 tarihli Times gazetesinden:

Irak'da Sû-i İdare

Mecrûhînin Şâyân-ı Terahhum Ahvâli

Irak'da ifâ-yı vazife etmekde olan bir İngiliz zâbiti ailesine yazdığı bir mektubda hey'et-i seferiyede tertibât-ı sıhhiyenin ne kadar fena olduğunu sûtûr-ı âtiye ile bildirmektedir:

Ağır yaralı beş yüz mecrûhu yandan çarhlı küçük bir geminin sert güvertesine koyunuz. Şiddetli bir yağmurun boşanmakda olduğunu ve bu yağmura karşı gemideki ince bir tentenin ne derece vazife-i tehaffuzu ifa edeceğini tasavvur ediniz. Bu efrâd-ı mecrûhiyenin hey'et-i mecmuasına yalnız bir doktor veriniz. Bu doktora muâvinler tayin etmeyiniz. Erzakın mefkûd, tertibat-ı sıhhiyenin ma'dûm olduğunu düşününüz ve bu şerâit altında zavallı efrâd-ı mecrûhayı seffine-i mezkûrenin gayr-ı mahfûz güvertesinde on iki saat bırakınız. Bilâhare bu mecrûhîne 12 saatlik bir mesafeyi karadan kat' etmek mecburiyeti karşısında bulundurunuz. Artık sâlifü'z-zikr şerâit-i sıhhiyenin intâc edeceği netice-i müessifeyi takdir ediniz.

İşte bu tasvir; burada ahvâl-i sıhhiyenin şekli-i hakikisidir.

Bittab' dûçâr-ı müşkilât olmamak kâbil değildir. Fakat Irak'da bir senelik tecârib-i seferiyenin muhassalası olmak üzere daha iyi şerâit-i sıhhiyenin tecellisini beklemek ve ümid etmek lüzumu pek âşikârdır.

Fî 31 Mart [1]332

\*

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube  
Numara: 24651

*Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

Melfûf varaka mündericatı matbûât-ı dahiliyede evvelce neşr olunmamış ise umum gazetelerle neşri rica olunur.

Fî 9 Cemâziyelâhir [1]334 ve fî 30 Mart [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbarat Şubesi  
Müdürü  
Edib

HR. MA, 1166/20



**ŞEHİT ANA-BABASININ ÖRNEK DAVRANIŞI**

Sivas Aziziye'li şehit Mülâzım Rasim'in anne ve babasının oğullarının geride bıraktığı eşyasının satılarak bedelinin Kızılay'a teslimini talep eden mektubunun gazetelerde neşri

14 NİSAN 1916

Dersâdet Merkez Kumandanlığı  
Numara: 5069, Tahrirât

*Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

Osmanlılığa hâs bir besalet ve şecâatle i'âlâ-yı kelimetullah uğrunda nâil-i rütbe-i şehâdet olan Mülâzım Rasim Efendi'nin vâlideyni tarafından alınan mektubun bir sûret-i müstahrecesi matbû'an takdim kılındı. Mahdûm-ı muhteremlerinin hamaset ve fedakârlığından daha büyük bir hiss-i vatanperverî ile meşhûn olduklarını isbat eden bu muhterem ve mübeccel peder ve validenin harekât-ı vâkı'a-i hamiyet-güsterâneleri el-hakk sezâ-yı tekrîm görülmüş ve binâenaleyh kendilerine



karşı arz-ı şükran ile min indillah nâil buyurulacakları mükâfât-ı ulviyeden dolayı beyân-ı tebrîkât olunduğunun cerâid-i münteşire ile neşr u ilânı istirhâm-ı mahsusuna müsâra‘at kılınmışdır, efendim hazretleri.

Fî 1 Nisan [1]332

Merkez Kumandanı

[imza]

\*

Mektubun Sûreti

Aziziye Jandarma Kumandanlığı'ndan tebliğ ve işbu emirnâme mündericatı tefhîm olundu. Şehid-i mağfûr Mülâzım Rasim Efendi'nin i‘lâ-yı kelimetullah vatan ve hududun muhafazası ve din ü devletin müdâfaası için a‘dâ-yı bedhâhın dâne-i semgînine karşı kaharaman[âne] feda-yı can etdiği tebcîl ve rûh-ı pür-fütûhunun ta‘addîsini muhtevî lisan-ı sitâyîşleri kanûn-ı derûnumda ateş-feşân olan nâr-ı hicrânın itfâsına bâdî bir teselli-bahş olduğundan mevcud eşyayı teberru‘an Hilâl-i Ahmer'e terk etmiş olduğumuzdan ol sûretle oraca satılarak icrâ-yı muâmele buyurulmasını istirhâm ederiz. Ol bâbda.

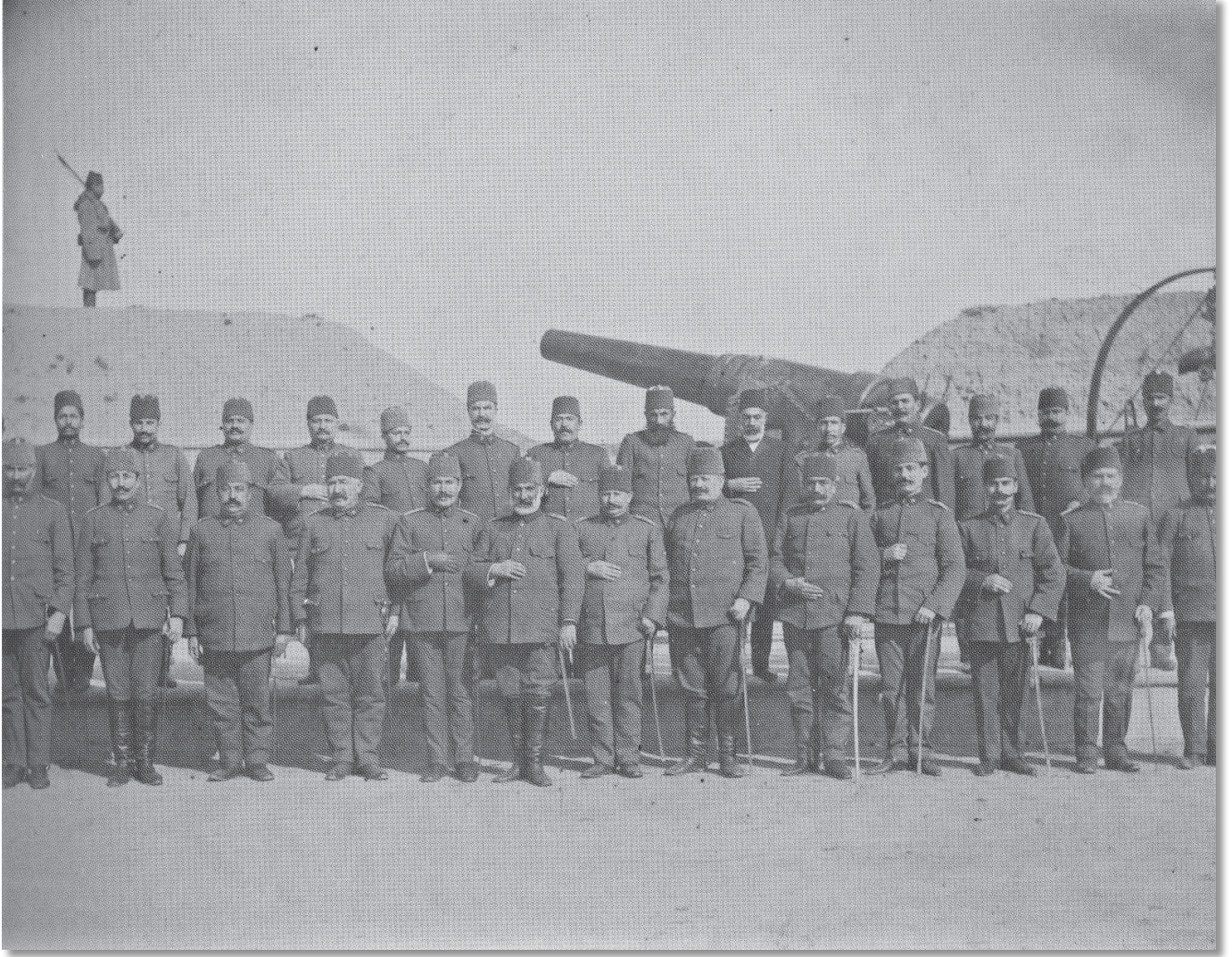
Fî 25 Kanûn-ı sâni [1]331

Şehid-i merhumun pederi Sivas Aziziye Tahsil  
Memurluğu'ndan münfasıl

**Osman Nuri**

**Merhumun Validesi Ayşe**

**HR. MA, 1166/29**



Çanakkale Boğazı'nı savunan önemli tabyalardan Mecidiye Tabyası'nda görevli subaylar



## RUSLAR'IN HİZAN'I İŞGAL ETMELERİ

Kafkasya cephesinde sağ kanat ile merkezde önemli bir harekât olmadığı ancak Rusların Van Gölü'nün güneyinde Hizan'ı işgal ettikleri hakkında resmî tebliğ

25 NİSAN 1916

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube: 2

12 Nisan [1]332 akşamı tebliğ edilmiştir.

Kafkas cephesinde sağ cenâh ile merkezde mühim bir harekât olmamıştır. Sol cenahda Trabzon'un cenûbunda Cevizlik mıntıkasında düşmanın taarruzları tevkîf edilmektedir.

Ruslar 28 Mart tarihli tebliğlerinden Van Gölü'nün cenûbunda Hizan mevki'i- ni işgal eylediklerini bildirmişlerdi. El-yevm müfrezelerimiz bu mevki'in çok şimâ- linde hemen Van Gölü sahilinde bulunduklarından bu işgal ilânını tekzîb ederiz.

Aslına mutâbıktır.

[mühür]

HR. SYS, 2112/6-5





## RUS HASTANELERİNDE OSMANLI ESİRLERİNE UYGULANAN MUAMELE

Rusların elinde bulunan Kars Hastanesi'nde yaralı Osmanlı esirlerine yapılan kötü muameleleri, bayıltılmaksızın yapılan ameliyatlara esirlerin kol ve bacaklarının kesildiğine, yanlış tedaviler sebebiyle şehit olan pek çok askerin bulunduğu hastanede bulunan subaylardan alınan mektuplar

27 NİSAN 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
Şube: 2  
Numara: 24473/1350

### *Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

Rusya'daki mecrûh zâbitânımızın emin bir vasıta ile elde edilen mektuplarının bir sûreti gönderildi. Gazetelerle neşr etdirilmesi rica olunur.

Fî 24 Cemâziyelâhir [1]334 Fî 14 Nisan [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbarat Şubesi

Müdüriyeti Emriyle

**Ali Seydi**

\*

Osmanlı üserâsının mecrûh ve zu'afâ kısmına tedavi perdesi altında irtikâb-ı zulm olunan Kars Hastahânesi birçok ümmet-i masume-i İslâmiye'nin mezbaha-i hunharı olmuş; bir aylık mezkûr hastahanede bulunduğum müddet yaram ancak üç defa pansuman edilmiş; bu pansuman vesilesiyle ameliyathane denilen mezbahada icra-yı ameliyât olunan üserâ-yı Osmaniye'nin bayıltılmaksızın yürekler harladıcı âh u enînlerine rağmen kol ve bacaklarının fecî'a-i kat'ı müşahedât-ı müellimâ-nemden bulunmuş; benim bilebildiğim iki zâbit arkadaşın ve bilmediğim ise nice efrâd-ı müslimenin sırf yanlış tedavi yüzünden fecî'a-i şehâdeti vukû' bulmuş; hastahanenin iltiyâm ettirdiği ceriham Tiflis'de tekrar fitil idhali gibi Tiflis Rus etibâsına Kars Hastahânesi'nin garîbe-i müdâvât-ı fenniyesini izhâr eyleyerek onları müstağrak-i beht ü hayret eylemiş olan ve Salîb-i Ahmer hey'et-i maneviyesinin şefkat maskesi altında icra-yı şenâ'at eden bu hastahâne Osmanlı sine-i kalbinde ebedi bir ukde-i mâtem-i elem bırakacaktır.

[İmza]

Felaketimizin mebdei olan esâret günümüzden itibaren gördüğümüz muâmeleleri tasvir etmek kudret-i kalemiyemin kem-i bidâ'ası dolayısıyla muktedir değil isem de burada bazı hususâtı mehmâ-emken kayd edeceğim, şöyle ki:

Alayımızın başına felâket çökmezden evvel etibbamız tarafından hastahâne diye ittihâz edilen bir evde esir olmuş idik. Bize gelen ilk kafileye yaralı olan ve hiçbir harekete iktidarı olmayan bizlere rovelver endahtı, Ardahan'dan Kars'a gidiyor iken yollarda gördüğümüz muâmeleleri, Kars'a duhulümüz esnasında, dinimize, milletimize, padişahımıza ağza alınamayacak şütüm-ı galize savurmak, yerlerden topladıkları süprüntüleri bize doğru atmak gibi envâ'-ı tahkiri görüp de men etmeleri sınıf-ı münevverin de buna iştirâki dolayısıyla ne gibi bir pençe-i zulüm ve gadre düşüğümüzü zaten anlatmış idi.

Şu sûretle devam eden dört günlük yolculuğumuz bizi râtib pis bir koğuşa atılmakla hitâm buluyor. Bu müddet zarfında yaralara bakılmamakdan sargıyla simsiyah olmuş idi. Nihayet kendi doktorlarımızın feryadı üzerine getirtebildikleri bazı edevât-ı tıbbiye ile tamam haftasını geçiren mahud sargıyı atdırabildim. İkinci gün bu koğuşun kendilerine lüzumundan bahisle on dört arkadaşlarımızla beraber o ana kadar meskûn olmaması dolayısıyla her türlü hastalığa davet için bi'l-cümle şerâiti haiz ve câmi' bir ufak odaya tıkdılar. Müracaat-ı mütevaliyemizin tesîriyle olsa gerek ki üç gün sonra 31.10. [1]330 tarihinde Vayini Garipas Gospital nâm hastane[ye] birkaç arkadaşımızla beraber nakl etdiler. Biz buranın iyi olduğuna zâhib olarak müteselli olurken burası tam manasıyla hastahâne maskesi altında gizlenmiş bir mezbaha ve bir cinayet yuvası. Burada kaldığımız yirmi gün zarfında ancak iki defa yaram değiştirilebilmiş idi. Ameliyathane denilen kasaphaneye gidişimizde sû-i tedavi yüzünden yaraları kangren olan Osmanlı evlâdlarının bayılmadan bağırtı bağırtı ayak ve kollarının kat'ı, o ızdırabın tesîriyle kıpırdatanların unf ve şiddetle muâmeleleri gibi hâlât yarımın o iki defalık tebdili esnasında müşahidi olduğum hâlât cümlesinden bu ameliyâtı görmeye mahkum olan zavallıların hemen onda dokuzu mahkum-ı mevt oluyor idi. Sırf tedavinin fenalığından âzim-i dâr-ı bekâ olan Mülâzım-ı Evvel Hamdi Efendi'nin fecî'a-i şehadetinin müşahidi olduğumdan zikretmeden geçemiyorum. Merhum envâ'-ı ızdırab içinde yuvarlandığı hâlde hiçbir kimse hâline bakmak, tedavisi çaresine tevessül etmek, ahvâl-i sıhhiyesini anlamak için gelmiyor ve gelmeğe bile lüzum görülmüyor idi. Tam hâlet-i nez'de iken operatörün keyfî gelmiş olmalı ki yarasına bakmak için ameliyathaneye götürmek istemişler idi ki merhum tam yarım saat sonra ikmâl-i enfaz eylemiş bulunuyordu. Bu sûretle irtihâl-i dâr-ı bekâ eyleyen zâbitân ve efradımızın mahzen-i emvât denilmeğe sezâ olan bir mahzen yine müşahedât-ı zâtiyem cümlesindendir. Mahall-i mezkurdaki emvatın ekserîsi bacakları ve başka uzuvları kat' olunmuş Osmanlı efrâd ve zâbitânından müteşekkil bulunuyordu. Elhasıl tatvîl-i mekâlden sarf-ı nazarla Salîb-i Ahmer perdesi altında gizlenen bu fecî levhaları takdir etmek bizzat müşâhede ile mümkün olabilir. Sû-i tâlî'lerinin tesîriyle böyle bir girdab-ı felâkete yuvarlananlardan tahlîs-i girîbân edenler pek azdır. Böyle felâket-engiz levhaların

şahidi olmadan ise süngü darbesiyle dâr-ı bekâyâ âzim olmak insan için daha hayırlı olacağını düşünerek; tamamıyla tasvirinden aciz bulunduğum bu sergüzeşt-i fecî'a karşı âlem-i insaniyetin ne gibi bir his ile mütehassis olacağını sorarım?

[İmza]

Kars Hastahânesi: Osmanlı üserasının mecrûh ve züefa kısmına irtikâb edilen mezalimin mezbaha-i hunhârı olmuş idi. Mezkûr hastahanede bulunduğum bir aylık müddet zarfında yaram ibram ve ısrarımla arcağ üç defa güç hâl ile değiştirilmiş- dir. Bu hâlin icabat-ı tıbbiyeden olmadığını bildiğim gibi an-kasd yapıldığı zannındayım. Burada ihmal ve tesyib dolayısıyla Osmanlı üserasından mecrûh ve malûl olanların kafele-i emvatı andıran cenazelerinin naklini ve bir zâbit arkadaşımın bu yüzden fecî'a-i şehadetini ve diğer rûfekâm hakkındaki hilâf-ı fenn-i tabâbet müdâvâtın sûret-i tatbikini zikretmek mezkûr hastahanenin muamelât-ı vahşet-kârânesini telhis etmek demek olur.

[İmza]

#### Kars Hastahânesi'nde İslâm Yaralılarının Usul-i Tedavisi

1- Uzun müddet (3 ilâ 4 ay) zarfında tedavi ile kesb-i afiyet edecek olan yaraların ameliyât sayesinde bu müddeti azaltmak; bedbaht İslâm gençlerini sakat etmek.

2- Az zamanda iyi olmak ihtimali olanları hali üzere terk ederek kangrene çevirmek sonra bunu ameliyât yaparak iyi etmeğe çalışmak.

3- Kangren olmuş yaraları vakt-i zamanında tedavi ve ameliyât etmeyerek kâmil kana sirayet etdikden sonra ameliyata bed' etmek.

4- Ameliyât yapılacak yaralıların esna-yı ameliyatda bulunması lâzım gelen kuvve-i tahammüliye ve sairelerini nazar-ı dikkate almayarak bütün yaraları bir tutarak tekmîl-i efrâdı bayılmadan ameliyât etmek. Buna binâen ameliyât esnasında vecâ'ın hadd-ı mu'ayyenini aşamasından dolayı cüz'î sadasını çıkaran efrâda [tesellî için mi? yoksa onun tatayyub-ı hatırı için mi? Her ne sebebdense] küfretmek, tokatlamak ve ağzını kapamak gibi şeyleri yaparak hem ızdırabın şiddetinden, hem teneffüsün serbest bir sûretde icra edilememesinden bîçareleri bayıltmak.

5- Ameliyât olan kısımlarda mevcut a'sâbın en mühim aksâmını korumak ve onları mümkün mertebe sıyânet etmekden ziyade onları lüzumu yokmuş gibi kesmek.

6- Sargıları asgarî on günde değişmek. [Yara hafif ve gerekse ağır olsun]

7- Yaraların esna-yı tebeddülünde, kurumuş, yapışmış olan sargıları hiçbir vesâite müracaat etmeyerek olduğu gibi çekip koparmak. Bu sûretle en ufak bir yarayı büyütme yahut iyiliğe yüz tutmuş olan yarayı yeniden açmak.

İşte bedbaht İslâm evlâdları; en zâlim, en hunhar cânîleri rikkate getirecek ve onların taş kadar katı olan kalplerinde bir hiss-i merhamet uyandıracak, vahşi, yırtıcı canavarları bile hayretde bırakacak feci ameliyât altında inleye inleye tedavi edilen, tedaviden ziyade genç doktorlara, sıhhiye çavuş ve onbaşılarına ve operatörlükde meleke ve maharetlerini arttırmak isteyen doktorları ilm-i tıbbın teşrih kısmına aid olan tatbikâtını göstermek için hizmet eder. Bu sûretle ameliyât masası demekden ziyade teşrih masası üzerinde iltiyam-ı nâ-pezîr cerihalar alarak bî-çareler terk-i hayata mecbur edilir. Pek nâdir olarak hayatını tahlîs edenler bulunur ki bunlar da tedavinin iyi yapılmasından değil, tâli'in bir cilvesi olarak kurtarır, bu da hastahâne nâm-ı mukaddesi altında yapılan fecî'aların meydan-ı aleniyete çıkması için Cenâb-ı Hakkın insaniyete bir lütfudur. Bu lütfu hüsn-i isti'mâl ederek bunlara meydan verenlerin alem-i insaniyete ne kadar muzır olduklarını nazar-ı teemmüle alarak hareket etmek lâzımdır.

[İmza]

17.10.[1]330 (31.12.1914) tarihinde Sarıkamış'da birisi sâk-ı eymenin kısm-ı mütevassıtı vech-i ünsîsinden (sağ bacağın alt kısmı ortasının iç tarafında) isabetle alâ vech-i vahşîsinden (yukarı dış tarafından) çıkan ve keza fahz-ı eymenin sülüs-i ulvî vech-i kudâmîsinden (sağ bacağın üst üçte bir ön yukarı tarafından) girerek ve sülüs-i ulvî vech-i halfîsinden (üçde bir yukarı arka taraftan) çıkan mahallerden iki piyade mermisiyle yaralanarak hastahaneye nakl olunurken yanımda aynı harbde sağ kolundan şarapnel ile mecrûh olan kardaşım şehid, ben de esir edildim.

Dört, beş gün ötede beride gezdirildikten sonra 25.10.[1]330 tarihinde Selimköyü'nde bulunan seyyar hastahanede tekmîl bacağımı kireç ile sararak 27.10.[1]330 da Kars'a ve 28 de Karsky Vayini Garipas Novi Gospital'e nakl olundum. Mâh-ı mezkûrun 30'unda bacağım kireçten çıkarılarak 3.11.[1]330 tarihine kadar açık bırakıldı. Mezkûr tarihte yalnız ayağım hastahânenin operatörü tarafından kirece konuldu ve altına kireç ile içerden rabt edilen bir şerit ucuna iki, üç kilo ağırlığında bir taş bağlayarak karyolaya asdılar.

[şekil 1] bu sûretle 16-17.11.[1]330 gecesine kadar âlâm ve ızdırab içerisinde vakit geçirmiş idim. Bu müddet zarfında bir emraz-ı dahiliye doktoru geliyor, buna bu sûretle tedavinin faidesi olamayacağını ve açık yaraların bağlanmasını rica ediyor isem de " vazifem değildir" diyordu. Mezkûr gecede içerimize tifoya tutulmuş bir hastayı getirdiler. Benim ile yaralı olarak yatan üserâ zâbitânın ısrarı üzerine nöbetçi bulunan Karimkos geldi. Ben de kendisine halimi söyledim. Sabahı diğer koğuşa nakl olundum. Ayağıma şekil\*de gösterilen bir çıkırık vasıtasıyla yirmi kervanki (sekiz kilo sıkletinde) bir gülle asdılar. Birçok ağrı ve sızılarla gece gündüz uyuyamadım. Operatör Karimkos'a müracaatımda (uyukla) yani uyu diyerek geçişdirildi. 27.11.[1]330 günü bir hastabakıcı kadın ile sıhhiye neferliğine çalışan

\* Metinde şekil 2 yoktur.



bir şâkird tarafından birçok zahmet verilerek ayağım kireçden çıkarıldı. Ayağımın üstü ile tabanı simsiyah olmuşdu. Ertesi gün ameliyathaneye götürdüler. Karimkos muavinleriyle muayene ederek bacağımın eski hâlini aldığını onlara gösterdi ve iddiasını kazanan insanlarda görülen bir tefâhur bu âlem-i insaniyet düşmanının yüzünde görülüyordu. Ertesi gün bacağımı tekrar kirece saracağını söyleyerek kuru bir pansuman yaparak îade etdi. Bir hafta yanıma hiçbir kimse uğramadı. Envâ‘ türlü işkencelerle imrâr etdim. Bu müddet zarfında herkesden istimdâd etdim. Fakat kimse meded etmedi. Nihayet bir gün memleketdeki halim ve mevkiim hatırıma geldi. Müte’essir olarak gözlerimden gayr-ı ihtiyârî yaşlar geliyordu. Yaralı yatan bir Rus binbaşısı o sırada odamın önünden geçerken bu hâlimi görerek esbâb-ı hüznümü sual etdi. Ben de hakikati söylemem üzerine iltimas ederek tekrar pansumana gönderildim. Ayak açıldığı gibi fena bir koku etrafı aldı. Ayağım etlerinin çürümüş olduğunu gördüm. Etleri kesdiler. Bundan sonra da iki ila üç günde bir defa yaralarım değiştirildi. Yalnız ayağımdaki yaraya bakılıyor, diğer yaralar ile kırılan kemik unutuluyor idi. 24.12.[1]330’da Operatör Karimkos Gümrü’de Aleksandropol Hastahânesi’ne nakl olunarak yerine Kirkoryan isminde birisi geldi. Bacağımı muayene etdirdim. Bacağımın üstünden delen mermi kemiği kırmış ve sû-i tedavisi yüzünden kemik birbiri üzerine binerek kaynamış olduğundan sağlam cihete nisbetle mezkûr tarafda 7 santimetrelilik bir kısıklık husûle geldi. Ve bir şey yapmak mümkün olamayacağını ve beni tedavi eden doktorun deli veyahud da mahsusan yaptığını söyleyerek ancak açılan yaraların iyi olamayacağını ve dolayısıyla kesilmesi lâzım geldiğini ve buna razı olmamı da ilâve etdi. Tabîî razı olmadım. Hafif bir pansuman yaparak yerime îade etdi. Evvelce yaramı değiştirmek için iltimas etdiğini yazdığım Pot Polko’nun ayağımın kesilmeden sûret-i tedavisini iltizâm etdi ve bana da (ayağına bir hafta kadar doktor bizzat bakacak, iyilik hisse derse kesmeyecek) dedi. Hakikaten bir hafta bakdı ve traşil (topukda nihayetlenen damar) ve adalât-ı kâbi‘a-i esâbî‘in (ayak parmaklarını çeken) o damarı keserek 7.3.[1]331’de ayağımdaki yaraları kapatdı. Bundan sonra ara sıra banyoya sokdularsa da bugüne kadar ayağımda şiddetli devam eden ağrılara bir çare bulamayacaklarını beyân ederek Bakû’ye gönderdiler. Mürâcaat-ı mütevâlîyyem Rus etibbâsınca hiçbir çare-i şâfi‘ tevli’f etmedi. Yaralarım bakılmadı. Etimin yaraya müsaid olması tabîî olarak iyi etdi. Bir kırık kemik yüzünden bacağım kâmilan mu‘attal olarak ilâ nihâye mesnedsiz yürüyememe sebep oldu. Hakkımda tatbik edilen usul-i tedaviyi yukarıya yazdım. Fennine ne dereceye kadar muvâfık olup olmadığı münakaşasını yine siz ashâb-ı fenne terk ediyorum. Ancak Doktor Karimkos ile bir cinâyet yuvası demek olan Kars Askerî Hastanesi hakkında birkaç şey yazmak isterim. Çünkü izhar-ı hakikat için serd edilecek mütalaât yalnız bana kısmet olmuştur. Diğer arkadaşlarım insanların bu gibi cinâyetkârâne muâmelelerini –ancak mahkeme-i ilâhî’de arz etmek üzere mütenevvi‘ eziyetler ile âlem-i diğere irtihâl etmişlerdir. Mezkûr hastanede bulunduğum yedi aya karîb bir zamanda 60 kadar Türk yaralı neferleriyle 20 kadar zabıt geldi. Bu zabıtlar 10, 15 gün kalarak diğer hastanelere nakl olundu. Buradaki sûret-i tedavi hakkındaki müşâhedâtlarını şimdi burada bulunan birkaç zabite yazdırıyorum

bu yazıların mütâlaası hastanedeki sûret-i tedavi hakkında bir fikir verebilir. Efrada gelince 60 kadar Türk yaralı neferlerinden iki nefer birer ayaklarını gâib ederek diğ-  
 ğer ikisi de iâde-i âfiyetle harice çıkabilmiş mütebâkîsi ise garîk-i rahmet-i ilâhiye  
 olmuştur. Oradaki doktorların bu hastagân üzerinde tatbik ettikleri usul beş, altı  
 gün yaraya bakmamak ve yarayı kangrene çevirerek çürüyen uzvu kat' etmek ve  
 bu sûretle şahsın mevt-i âcilini ihzâr etmekden ibaretti. Bütün bu rolleri oynayan  
 Doktor Karimkos'dur. Bu adam en asîl Yahudi olup terk-i din ederek Rusların hiz-  
 metine girmiştir. Hazarda kendisi sivildir. Ailesi Bakü'de ikamet etmektedir. Şimdi  
 kendisi Gümrü Askerî Hastahânesi'nde operatördür. Bu adam yara tebdil olunurken  
 yaralı azıcık debreşecek olsa hemen döğerti. Hatta kendisinin kurban-ı gadrî olan  
 Şâmil Efendi isminde bir zâbiti birkaç defa da döğmüştür. Bu zabıt Erzurum Jan-  
 darma Alayı yâveri olup Oltu'da yaralı olarak esir olmuştu. Mûmâileyhin yaraları  
 kangrene tahvîl etdirildi ise de her nasılsa mezkûr hastahanede bulunan Minasyan  
 isminde bir doktor tarafından bir dereceye kadar tedavi olundu. Mûmâileyh Şâmil  
 Efendi idrâr ederse kendisine bir sızı geldiğini (ekserî yaralılarda bu hâl vukû' bul-  
 muştur) nasılsa Doktor Karimkos'a söyler. Bu da muayene eder der ki siz de taş var  
 razı olursanız ameliyât yapayım. Mûmâileyh de muvâfakat eder. Yaptırmamasını  
 kendisine söyledik ve kabul etti ise de ameliyât masasında fikrinden rücû' ederek  
 ameliyâtı yaptırdı. Ne taş çıktı ne de başka bir şey... Bilâhare Karimkos bevlî  
 mecrâ-yı aslîsine bağlayamadı. 20 gün sonra envâ'-ı âlâm ve meşakkat içerisinde  
 9.1.[1]331'de terk-i hayat eyledi. İcrâ eylediğim hususu tahkikâtda gerek bana  
 tatbik ettiği muzâdd-ı temdîd-i ameliyâtı ve gerekse mûmâileyh Şâmil Efendi'ye  
 icrâ ettiği ameliyât sırf genç muâvinine bu gibi ameliyât-ı cerrâhiyeyi göstermek  
 maksadına mübtenî olduğu anlaşılmıştır. Bilmem âlem-i insaniyet bu halleri ne  
 sûretle tefsir edecektir. Kurûn-ı vüstâda esirler ve yaralıların kesilmesi barbarlık  
 ve vahşilikle tavsîf ediliyordu. Acaba şimdi yapılan işkence ile usul-i tedavi ve  
 idama ne denecektir. O vakit insanlar zahmetsizce bilâ-pervâ öldürülüyor idi. Şim-  
 di ise işkencenin envâ'ı tatbik olunarak medenî bir maske ile öldürülüyor. Hilâl-i  
 Ahmer, Salîb-i Ahmer cemiyetleri bilmem ne gibi cemiyet-i hayriyeler bu yaldızlı  
 nâmlar altında toplanan bu hey'etler ne için... İnsanların âlâm ve ıztırâbını gamla-  
 rını, kederlerini taz'îf ve tezyîd için mi? Biz bedbahtlar bu azablara giriftâr olduk.  
 Bari haleflerimiz bu hâllere dâcâr olmamaları için birçok zahmetlerle husûle gelen  
 kongreler mukarrerâtı ve Cenevre Muâhedesini yırtılsın... Milletler de kendi zavallı  
 yaralılarını Cenvere uhûduna istinâd ederek mukabiline teslim edeceğine kendi el-  
 leriyle öldürsünler de bu medenî canavarların pençe-i zulmüne tevdi' etmesinler...

[imza]

**HR. MA, 1166/77**



## İNGİLİZLERİN ESİRLERE KÖTÜ MUAMELESİNİN PROTESTO EDİLMESİ

İngilizlerce esir edilen Seyr-i Sefâin İdaresi vapurunun mürettebatına kötü muamele vesilesi ile İngilizlerin Osmanlı esirlerine karşı tutumunun Amerika sefareti aracılığıyla protesto edilmesi

29 NİSAN 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
Şube:2  
Numara: 1218

*Hulâsa: Seyr-i Sefâin İdaresi'nin sabık Karadeniz vapuru tabibi hakkında:*

### *Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne*

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Fî 5 Ağustos [1]330 tarihinde Bombay'a muvâsalat etmiş iken bilâhare idarece âhar bir kimseye satılan ve İngilizler tarafından esir edilmiş Seyr-i Sefâin İdaresi'nin sabık Karadeniz vapuru tabibi üç buçuk ay kadar esaretde kaldıktan sonra yine İngiliz Hükûmeti'nin müsaadesiyle Cidde'ye kadar bırakılmış ve bu defa Dersaadet'e avdete muvaffak olmakla kendi ve rûfekâsıyla ve vapur mürettebatının İngilizlerden çekdikleri ve el-yevm çekmekde oldukları mezalimi müş'ir tanzim ettiği raporu sûreti leffen arz ve takdim kılındı. İngiliz Hükûmeti'nin Osmanlı üserâsına karşı revâ görmekte olduğu insaniyet ve medeniyete muhalif bu harekâtın Amerika Sefâreti vasıtasıyla şiddetli protesto edilmesiyle beraber gerek Mısır'da ve gerekse ötede beride bi-gayrı hakkın esir ettiği Osmanlılara tatbik edegeldiği ve hukuk-ı insaniyete külliyyen münâfî bulunan bu hâlât ve muamelâtın medenî ve asr-ı hâzıra muvâfık sûretde tebdiliyle o biçaregânın istirahat ve maişetlerinin te'mîni ehemmiyetle arz ve istirhâm olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Nisan [1]331

Başkumandanlık Vekili  
**Enver**

\*

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi  
Kayd numarası: 182/11261

*Ordu-yı Hümayûn Başkumandanlığı Vekâleti'ne*

İngilizler tarafından esir edilen Karadeniz vapuru mürettebatının düçar oldukları muamelâta dair olan 23 Nisan [1]331 tarih ve 1218 numaralı tezkire-i aliyye-i âsafâneleri üzerine iktizâ eden sefârât-i ecnebiyeye tebligât icra kılınmış idi. Bu bâbda Hindistan Hükûmeti tarafından itâ ve 15 Şubat [1]916'da Londra'daki Amerika Sefâreti'ne tevdî' edildiği beyanıyla Amerika Sefâreti'nden bâ-takrîr gönderilen muhtıranın tercümesi leffen tesyîr kılındı. Emr u fermân.

16 Nisan [1]332 – 29 Nisan [1]916

\*

Hareketimizden yirmi beş gün sonra yani 30 Temmuz [1]330 tarihinde Hudeyde'ye muvâsalat eylemiş ve acente vekili Osman Atlas Efendi tarafından süvarimize verilen protesto üzerine 31 Temmuz [1]331'de Hudeyde'den bi'l-hareke 5 Ağustos [1]330 Salı günü Bombay Limanı'na muvâsalat olundu. Gemimiz Bombay Limanı'na hîn-i vürudunda İngiliz gümrük memurları tarafından muayene kılındıktan sonra limana duhûle müsaade kılındı. 13 Ağustos [1]330 tarihinde idaremizden aldığımız bir telgrafnâmede Sokrat Efendi'ye fûruht olunduğu bildirildiğinden Acem Konsolosluğu'ndan evrak-ı muvakkate ahz edilerek gemiye Acem bandırası rekz olundu. Makinenin tamiri çarhıbaşılık tarafından verilen raporda tahte'z-zeminde olduğundan Diskon Kumpanyası'na li-ecli't-tamir gönderildi. Tamirâtı hitâm bularak gemiye mezkûr kumpanyanın motoruyla getirilmekte iken "Butcher Island" Adası'na asker nakleyeyen ve hükûmet-i askeriye mensub olan bir İngiliz istimbotu tarafından kazâ nâmı verilip kasdî olduğu muhakkak olan bir müsâdeme neticesinde mezkûr motor devrilerek bi'l-cümle makine âlâtı denize döküldüğünden bir ikinci masarıfla bir ikinci makine imaline lüzum hâsıl olduğundan berây-ı te'hîr harekete mecbur olduk. Bu müddet hitâmında Basra'ya hareketimiz için direktörümüz Sokrat Efendi'den emr-i telgraflı aldığımızdan Liman Kumandanlığı'na müracaat edilerek evrak-ı lâzıme talep edildi. Liman Kumandanlığı katiyen hüviyet-i asliyemizi rejistr ile isbat eylemedikçe hareketimize müsaade olunmayacağı bildirildi. Henüz muhaberât hitâm bulmadan Devlet-i Aliyye'nin ilân-ı harbi üzerine esir-i harb olunarak gemi zabt ve bandırası -İran bandırası- aşağı alınarak on beş süngülü asker muhafazası altına alındı. Geminin evrak ve defâtiri ve gemide mevcut bi'l-cümle kâğıd ve kitap birkaç gün sonra toplanarak ve zâbitânın diploma

ve sair evrak-ı müsbiteleri alınarak Ganâim-i Bahriye Mahkemesi'ne gönderildi ve müsaderenin ferdâsı günü gemiye İngiliz bandırası rekz olundu. Yirmi gün sonra gemiden sabah saat dört buçuk râddelerinde çıkarılarak Balatpir İskeleyi'ne çıkarıldık. Burada gümrük memurları tarafından ikinci bir muayeneden geçirildikten sonra süvari Murad Bey ikinci Kaptan Mustafa Kaptan Çarhıbaşı Edhem Efendi refakatlerine bir sivil memur ile iki jandarma terfîk olunarak Baykala Hapishanesi'ne ve bizler de Tana Hapishanesi'ne sevk olunduk. Tana Hapishanesi'nde mevcut nakid, defâtir ve'l-hâsıl üzerimizde mevcut daha ne var ise kâffesi alındı. Çoraplarımızın içine varıncaya kadar her bir cihetimiz arandıktan sonra hapishane derûnuna konulduk. Üçüncü kaptanımız Tefîk Kaptanla acizlerine -zâbit tanıdıkları cihetle yataklarımızı almaklığımıza müsaade eylediler, binâenaleyh biz ikimiz yatak ve birer battaniyemiz ile birer yastığımızı aldık üçer üçer kümeslere konulduk. Bulduğumuz mahal kırk metre terbî'inde yirmi altı odacıkdan müşekkel râtıb, dar, pis bir mahal olup orta mahallinde dört hela mevcut idi. Bunların birisinin etrafı hasır ile çevrilerek gusûlhane şekline ifrâğ olundu. Mürettebata müfettiş-i umumînin vürûduna değin gerek battaniye ve gerekse yatakları verilmediği gibi yevmiye altı sigara muayyen saatlerde âdem-i mahsus tarafından veriliyor ve gardiyanlar vasıtasıyla yakılırdı. Geceleri lamba verilmez gazete ve kitaplara müsaade edilmez bir cihetden diğer cihete geçmek taht-ı memnû'iyetde olduğu gibi verdikleri ağdıye dahi keçi etinden ve çopati tabir etdikleri kumlu buğday ekmeğinden yevmiye elli dirhem yani yarım pound ekmek verilir ve bu da yalnız öğle zamanlarına münhasır bulunurdu. Sabahları saat sekiz ile akşamları dörtde südlü çay ki -sıcak sudan başka bir şey değildir- ile ikfâf-ı nefis olunuyordu. Müfettiş-i umumînin vürudundan sonra mürettebatın hukukunu -lisan-âşinâ olmaklığım hasebiyle müdâfaa eyleyerek yataklarının alınmasına, verilecek ağdıyenin üzerine kendi nükudumuzla alınmak üzere istediğimiz sebzeyi ve istediğimiz şeyi almaklığımıza ve bulunduğumuz mahal derûnunda yemeğimizi kendi işçilerimize yapıdırmağa müsaade kılındı.

Akşamları saat beş altıda o odacıklar derûnuna üçer üçer tıklıyor ve sabahları saat altıda açılıyor geceleri def'-i hâcet için odalar derûnuna verdikleri tenekeler gündüzleri kendi tarafımızdan dökülmeğe mecbur kılınıyorduk.

Bilâhare hükûmet nezdinde gerek sefir-i hâmimiz Amerika Konsolosu Mös-yö Baker'in ve gerek âcizlerinin vâki olan teşebbüsâtlarımız üzerine ilân-ı harbden mukaddem Bombay'a vürûd eylemiş Avrupalı Türklerin zâbitânının harb-i hazıra iştirâk eylemeyeceklerine dair bade't-tahlîf ve mürettebatın doğrudan doğruya iâdelerine hükûmet-i Hindiye karar verdiğinden ilk posta acizleri ile Lostramo Emin, Serdümen Nuri, Tayfa Mehmed, Vinçci İsmail, Vinçci İbrahim Bombay Perouius Kumpanyası'na mensub Ekber vapuruna ırkâben Aden'e ve oradan İngiliz Empres-so of Asia sefine-i harbiyesine ırkâben Cidde'ye sevk olundu.

Tana'dan hareketim olan 30 Kanun-ı Sâni [1]330 tarihinde mürettebatımın ahvâl-i sıhhiyeleri ve ahvâl-i umumiyeleri ber-vech-i zîr arz olunur.

70 mürettebatın bulunduğu mahal ber-vech-i bâlâ arz eylediğim vechile kırk metre terbi'inde on üçer karşılıklı olmak üzere yirmi altı odacıkdan müşekkel ve odacıkların üçer cephesini duvar ile muhât olup bir cebhesi açık ve demir parmaklıklı ve demir kapılı dairelerden ibaret fevkalâde ratıb bir mahaldir. Akşamları saat beş buçuk ila altıda kilid altına konulup sabahleyin yedide açılmaktadır. Def'-i hâcet için koydukları tenekeler tarafımızdan dökülmeğe icbâr edilmektedir. Meydanda dört aded hela olup birisinin dört bir cihetini hasır ile örttürüldüğünden gusülhaneyi teşkil eylemekte olup yalnız gusledilebilip katiyen istihmâm kâbil olmadığı gibi li-eclil-istihmâm taşraya gönderilmemektedir. Ağdiyemiz yevmiye keçi veya koyun olduğu malum olmayan bir keçi ve yarım kıyye kadar patates veya şalgam veya havuç ve biraz da pirinçden ibaret olup katiyen yağ verilmemektedir. Ekmek evvelleri gayet müte'affin ise de el-yevm yalnız yevmiye sabahleyin elli ve öğleyin elli ki cem'an yüz dirhemden yani bir pounddan ibaret olduğundan azlığından başka bir şikâyet edilemez. Sigaralar kendi paralarımızla alınmaktadır. Maaşât ve sair nâm ile hiçbir para verilmemektedir. Geceleri ışık verilmemektedir. Bâlâda saydığımız şeylerden mâadâ istediklerimizi ve yevmiye yarım pounddan yahud elli dirhemi tecavüz eylememek şartıyla ekmek ve saireyi kendi nakdimizle almaklığımıza müsaade olunmuştur. Üserâ bu kırk metre terbi'inden harice çıkarılmamaktadır.

Malum-ı âlîleri buyurulduğu vechile mürettebât yalnız Temmuz ve Ağustos ve zabitan ise yalnız Temmuz maaşâtını almışlardır. Binâenaleyh bugün mürettebatdan hiç kimsede nakid mevcut kalmadığı gibi katibde de mevcut olan yirmi lira ile dokuz kişiyi iâşe eylemektedir. Bunların paraları bittiği dakikadaki o dakikanın el-yevm mevcut olduğunu zannediyorum. Açlıktan zafiyet-i umumiye ve fakru'd-deme mübtelâ olacakları katidir.

Ahvâl-i sıhhiyelerine gelince -hapishaneye vürûdumuzda mürettebât ve zâbitâna yatak ve yorgan verilmediği cihetle kuru toprak üzerinde bir hasırdan yatmalarından mürettebatın kısm-ı küllîsi ve zâbitândan Üçüncü Çarhçı Hüseyin Efendi ile Elektrik Memuru Ahmed Efendi dizanteri-i müzmine mübtelâ olmuşlardır. Kömürcü İbrahim bin Mehmed apandisite mübtelâ olduğundan hastahaneye gönderilmiş idi. Aşçı Aziz fevkalâde müsin ve aynı zamanda maraz-ı uzvî-i kalb, miyocarrite-artero aclern'e mübtelâ olduğu cihetle katiyen oranın âb u havasıyla imtizâc edemeyeceği Kömürcü İzmirli Mustafa, Kömürcü Kayserili Ahmed, Kömürcü Osman bin Mustafa yatakları bulunmadığından taş ve toprak üzerinde yatmakta bulundukları cihetle eğer avdet edebilirlerse malul olacakları ve katiyen kendilerinden hiçbir istifade edilemeyeceği- merkûmûna yatak itâsı zımnında fevkalâde gayret edilmiş ise de maa't-teessüf cevab-ı reddeden mâadâ hiçbir şey alınmadığı.

Ahvâl-i mahalliye iktizâsından olarak gerek Bombay ve gerekse Tana'da senenin Nisan ve Mayıs aylarıyla Teşrîn-i evvel ve Sâni aylarında her gün müte'addid saatlerde ve müte'addid def'alarda yağmur yağdığından fevkalâde rutubet peydâ



eylediği gibi Tana bataklık ile mâl-â-mâldır. Bu yağmurların tesîriyle o kargir ve kapısız toprakdan ma'mûl odaların rutubeti fevkalâde tezâyüd eyleyeceğinden mürettebât ve zâbitânın altlarında bulunan yataklar gayr-ı kâfi geleceği cihetle cümlesinin nezle-i ri'e-i müzmine ve dizanteri ve malaria ile ma'lûl olacakları katidir.

Binâenaleyh hiç olmazsa altlarına karyola ve yemeklerinin muntazaman ve bir Avrupalıya yakışacak sûretde itâsı ve bâlâda ta'dâd eylediğim tazyikât nazar-ı dakikane-i müdürîyet-penahileri buyurulmak üzere işbu rapor takdim kılındı.

Dersaâdet 15 Nisan [1]330

Karadeniz Vapuru Tabibi

**Doktor İsmail**

**HR. SYS, 2247/6\_1-3**



## İNGİLİZ UÇAKLARINDAN ATILAN PROPAGANDA BROŞÜRLERİ

İstanbul'u bombalamak üzere gelmiş olan İngiliz uçaklarının cephelere Mücadele isimli propaganda gazetesi attıkları

4 MAYIS 1916

Bâb-ı Âlî  
Matbûât-ı Umumiye  
Müdürîyeti

Rumî 2 Nisan gecesi İstanbul'u ziyarete gelen İngiliz tayyârelerinin yalnız yangın bombalarını değil akıllarınca tezvîr bombalarını da hâmil oldukları neden sonra şehrin civar ormanlıklarında paket halinde ele geçen Mücadele isimindeki gazetelerden anlaşıldı. İngilizler hâlâ anlayamadılar ve anlayacakları da yok ki Osmanlı Milleti böyle vatan kaçkını bir serseri düşman parasıyla geçinen bir zelilin gülünç tezvîrâtına kapılacak sefil dimağlardan pek âlîdir. Milletimiz atdığı adımın kudsiyetine ve neye mal olursa olsun bundaki zafere yakında vasıl olacağına büyük bir iman ile mutmaindir. Ve buna nâil olmak için tarihte misli görülmemiş bir ittihâd-ı tâm ile hareket etmektedir. Asıl bu vak'ada gülünecek nokta zavallı ace-mi İngiliz kundakçıları bu hezeyânnâme gazetelerdeki yazıların en ruhlu kısımları doğrudan doğruya kendi aleyhlerine yazılmış olduğunu bilemeyerek bu paçavraları koltuklarında tâ İstanbul'a kadar taşımalarıdır. Ciddî tanılan İngiliz ırkının bu muharebe dolayısıyla hâl-i hâzırdaki askerî ve siyasî müdür-i umurları ellerinde bu ka-



dar ahlakca sükût edeceğine inanamaz idik. Bu gibi vesileler milletimizin bu zanda aldanmadıklarını te'yid etmekde olduğundan bu kundakcılık usulünün tekrarından müte'essir olacak şübhesiz biz değiliz.

Fî 21 Nisan [1]332

HR. MA, 1168/58



## TİCARETİN OLUMSUZ ETKİLENMESİNİ ÖNLEME GAYRETİ

Milletlerarası ticarete harbin getirmiş olduğu güçlüklerden Osmanlı ticaretinin etkilenmemesi için oluşturulacak komisyonun esaslarını belirlemek üzere iki kişinin benzer uygulamaları incelemek üzere yurtdışına gönderilmeleri hakkında Meclis-i Vükela kararı

11 MAYIS 1916

Meclis-i Vükelâ  
Müzâkerâtına Mahsus Zabıtnâme  
28 Nisan [1]332

### *Hulâsa-i Meâli*

Ticaret ve Ziraat Nezâreti'nin 4 Receb 1334 - 24 Nisan 1332 tarihli tezkiresi okundu.

### *Kararı*

Mezkûr tezkirede muharrer olduğu vechle Harb-i Umumî'nin ihdâs ettiği vaz'ı beyne'l-milel, her memleketde ticaret-i hariciyenin adi zamanlarda tâbi olduğu kavâ'id-i iktisadiyeye icra-i tesîr ile müstahsil ve müstehlik olanlarla eşyanın tedavülüne vesâtat edenleri gayr-ı müsavî şerâite ma'rûz bırakmış ve gerek muharib gerek bî-araf devletler için muamelât-ı ticariyenin sâlim bir mecrada bulunması menfaat-i âmme mukteziyâtından bulunmuş olduğundan bu devletlerde ihracât ve idhalat gibi ticaret-i hariciye ile meşgul ve hükûmet tarafından müesses heyet ve komisyonlar teşkil olunarak umûr-ı ticariye murâkabe altına alındığı ve bir vakitten beri Almanya ve Avusturya Memâlik-i Osmaniye'den ihrac olunacak eşya-

nın mübâyaatı ile iştigâl etmek üzere bir Alman-Avusturya Mübâyaat Komisyonu İstanbul'da faaliyetde bulunduğu ve bu devletlerce mezkûr komisyonun vesâtatı olmaksızın memleketlerine vukû' bulacak idhalatı ahkâm-ı istisnâiyyeye ma'rûz kı-lacak tedâbîr ittihâz edildiği cihetle Memâlik-i Osmaniye ticaret-i hariciyesinin de taht-ı murakabaya alınması lüzumu mübrem hâline gelmiş olduğundan bu hususun te'mini zımnında teşkil olunacak komisyonun esasâtını ihzâr etmek üzere Maliye ve Ticaret ve Ziraat nezâretlerinden intihâb edilecek iki zâtın Bulgaristan-Romanya ile Almanya ve Avusturya'daki emsali müessesâtı berây-ı tedkik i'zâmları münasib görüldüğünden ifâ-yı muktezasının nezâreteyn-i müşârunileyhimaya iş'ârı tezek-kür edildi.

[Meclis-i Vükela azâlarının imzaları]

MV, 201/102



### RUS İLERLEYİŞİNE DAİR ASILSIZ HABERLER

Rusların Erzurum'un güney-batı bölgesinde Osmanlı kuvvetlerini tard ettikleri ve Bitlis mintikasında güneye doğru ilerledikleri haberlerinin asılsız olduğu hakkında resmî tebliğ

12 MAYIS 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
Şube: 2

29 Nisan [1]332

Ruslar 29 Nisan [1]916 tarihli tebliğ-i resmîlerinde, Erzurum'un cenûb-ı garbî mintikasında kıta'âtımızı tard etdiklerini ve Bitlis mintikasında daha cenûba doğru ilerlediklerini neşr ediyorlar. Bu uydurma harekâtı tekzîb ederiz. Ruslar keşif kollarına münhasır kalan ufak tefek vekâyi'î kıt'a muharebesi şeklinde göstermekdedirler. Ruslar bir ayı mütecâviz zamandan beridir Bitlis'in hemen civarındaki tepelerde tahkîmâtla meşguldürler. Mütemâdiyen her tebliğlerinde Bitlis'in cenûba doğru terakkî etmekde olduklarına dair görülen beyânât bundan ibaretdir. Terakkîleri belki siper kazmakdaki terakkîlerine aid olsa gerekdir.

HR. SYS, 2112/7-6



## CEPHELERDEKİ KÖTÜ GİDİŞİN İNGİLİZ HALKINI ÜZMESİ

Gelibolu, Bağdat, Kutülamâre yenilgileri ile İrlanda işlerindeki başarısızlıkların İngiliz milletince büyük üzüntüyle karşılandığına dair Times Gazetesi'ndeki başmakale

16 MAYIS 1916

\*

Osmanlı Ordu-yı  
Hümâyûnu  
Başkumandanlığı  
Vekâleti  
Şube: 2  
Numara: 25941

### *Matbuât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

1 Mayıs [1]916 tarihli Times gazetesinin başmakalesi.

Kutülamâre'nin sükûtu

Hükûmet-i hâzırânın tutmuş olduğu mesleğin tevlid ettiği acı neticelerin sübût bulması için daha ziyade bir müddet intizârda bulunmağa hâcet yokdur. İrlanda ihtilâli'ni, Irak'da itmâm eden aks-i sadâlar kulaklarda tanîn-endâz oldu. Kutülamâre 'nin sükûtu, bittab' gayr-ı muntazar bir keyfiyet değildi. Sükût haberi İngiliz milletince büyük ve amîk bir yeisle karşılandı. Fakat nâ-kâfi bir kuvvetle Bağdad'ı almak gibi bir teşebbüs-i serseriyânenin de hitâma ermiş bulunduğu muhakkaktır. Kutülamâre'de mahsûr kalanların teslimi gibi bir netice-i müessifeye mûsil olan kararı vermekden mütehassıl mes'uliyet, hiçbir te'ehhur vukû' a getirilmeksizin en dakîk ve hurda noktalarına varıncaya kadar araştırılmalıdır. Böyle bir kuvve-i cüz'iyeye, denizden yüzlerce mil uzakda bulunup Türklerin tahkim etmesi için bol bol vakit bırakılmış olan Bağdad'a doğru yürümeğe niçin icbâr edildi? Bu bâbda, mevki'-i harbde bulunup hey'et-i seferiyenin ibtidâlarında kolaycacık kazanmış olduğu muzafferiyetden serbest olarak hatt-ı hareketlerini şaşırılmış olan hey'et-i aske-riye erkânı tenkid ve muâhaze olunamaz. Kezâlik Hindistan'da bulunan, levâzımât-ı sıhhiyesiyle hidemât-ı sevkiye ve nakliye teşkilâtı mûcib-i hicâb bir intizamsızlık içinde yüzen karargâh-ı umumîyi de mes'ul etmek doğru değildir. Bağdad üzerine yürümekden mütevellid mes'uliyetin en nihayet yükleneceği mevki, Londra'da bulunan kabine erkânıdır. Ve bu bâbda nâzırlar, eğer verebilirler ise, hatt-ı hareketlerinden mütevellit izahatı vermelidirler. Kutülamâre'den öteye doğru Bağdad

üzerine yürümek hususunda hiçbir sebep-i askerî yokdu. Bağdad'a doğru delicesine saldırış derhal ric'at takib eyledi. 28 Eylül [1]915'de vukû'a gelen muharebeden sonra Ceneral Townshend, mahzâ hükûmetin intizâr ve tereddüdünden nâşî altı hafta bir müddet olduğu yerde bekledi durdu. Bundan sonra ceneral Selmanpak'a doğru hücumda bulundu ise de Türklerin hafıyyen Dicle'den aşağı getirmiş oldukları dört fırka mükemmel asker karşısında zebûn düşdü. Eğer ceneral Bağdad'a ulaşmak tâli'ine mazhar olsa idi, ki burası pek şübheli idi, hükûmet-i hâzıra ne yapacağına karar verip de kendisine tebliğ edinceye kadar geçecek olan bir müddet zarfında ceneralin bu âna kadar kazanmış olduğu şöret ve nîk-nâmlar da mahv ü perişân olacaktı. Kabine erkânı miyânında tehlikenin vehâmetini cidden idrak etmiş ve bu serseriyâne mâcerânın ahmaklıktan ibaret bulunmuş olduğunu anlamış zevât vardı. O hâlde bu zatlar da niçin tecvîz etdiler? Kendi miyânında bulunan zevât-ı mütehassısânın mütâlaât-ı vâridelerine rağmen felakete mâni olacak tedâbîri ittihâz edemeyen bir kabinenin esasında bazı bozukluk olması pek muhtemeldir. Bağdad felaketi, hükûmet-i hâzıranın tedvîr-i umura sahib olamayıp işi müşâvirlerin elinde mel'abe yapmasının bâriz bir delilidir. Bağdad felâketi, Gelibolu fâciası ve İrlanda mesâili gösteriyor ki hükûmet-i hâzıra harbi idare edecek derecede kudret ve kuvvet sahibi değildir. Azim ve karar-ı kat'î sahibi, iş görebilmeğe muktedir bir hükûmet vücuda getirmek milletce umumen arzu olunmaktadır. Millet, bu ardi arası gelmeyen bî-lüzum felâketlerden artık usanıp kalmıştır.

Fî 13 Receb [1]334 – Fî 3 Mayıs [1]332

Karargâh-ı Umumî İstihbarât Şubesi

Müdürü

**Edib**

**HR. MA, 1169/63**



## İNGİLİZLERİN KATYA MUHAREBESİ'NDEKİ KAYIPLARI GİZLEMESİ

Katya Muharebesi'ne ilişkin İngiliz açıklamalarının esassız olduğu, bilakis Osmanlı askerinin ganimet olarak yüzlerce beygir, deve, tüfek ve kılıçla onlarca sayıda cephaneye sandığı ele geçirdiğine dair tebliğ

17 MAYIS 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti

4.3.[1]332

Katya Muharebesi'ne müte'allik 26 Nisan-ı efrencî tarihli İngiliz tebliğ-i resmîsi Türklerden 4 mitralyöz iğtinâm edildiğine dair bir fıkra derc eylemekdedir ki kat'ıyyen bî-asl ve esastır. Mezkûr muharebede tarafımızdan iğtinâm edilen ve 25 Nisan tarihli tebliğ-i resmîmizde ta'dâd olunan mevâd ki 240 bârgîr ve 120 deve ile 47 deveci, 68 çadır, 220 eğer takımı, 57 sandık cephaneye, 100 tüfenk ve 2 makineli tüfenk, 163 kılıç, bir çok kasatura ve eşya-yı saire olup bunlar miyânında iki aynalı heliostat makinesi dahi vardır. Birkaç şehidimizin gâib olan tüfenklerinden başka zâyî'âtımız olmadığı cihetle İngilizlerin dört makineli tüfenk iğtinâm eylediklerine dair olan müdde'âlarını tekzîb eyleyiz.

HR. SYS, 2112/7-13





Gelibolu'yu tahliye eden düşmanın Seddülbahir yakınında  
Tekke Koyu'nda bıraktığı eşya ve malzeme



## EKMEKLERDE KALİTESİZ UN KULLANANLARIN DİVAN-I HARB'E SEVKİ

Bazı fırıncıların ekmek imalinde kullanılmak üzere kendilerine verilmiş olan Romanya ve Mısır unu yerine kalitesi düşük başka unlar kullandıkları tespit edilerek sorumluların Divan-ı Harb-i Örfî'ye sevk edildikleri

23 MAYIS 1916

İstanbul Polis  
Müdüriyet-i Umumiyesi  
Kısm-ı Adlî Müdüriyeti

*Matbûât-ı Dahiliye Müdürü Hikmet Beyefendi'ye*

Melfûf pusulada esâmîsi muharrer fırıncılara tabh ve imal edecekleri ekmek için yüzde altmış nisbetinde Romanya unu ile yüzde kırk nisbetinde Mısır unu verildiği hâlde merkûmûnun Romanya unlarını ketm ve ihfâ ederek kuvve-i gıdaiye ve renk ve fiyat itibarıyla dûn olan başka bir unla ekmek imal etmek sûretiyle ihtikârda bulundukları Şehremâneti'nden bildirilmesi üzerine cümlesi derdest edilerek Divan-ı Harb-i Örfî'ye sevk edildiklerinin ve emsâli hakkında da şedîden takibât-ı kanuniye icrâsının icab edenlere tebliğ kılındığının emsâline mûcib-i intibâh olacak bir uslubda ilânına delâlet buyurulması sûret-i hususiyede rica ve teyit-i ihtiramât olunur, efendim.

Fî 10 Mayıs [1]332

Kısm-ı Adlî Müdürü  
[imza]

HR. MA, 1170/49





## İNGİLİZLERİN IRAK YENİLGİSİ HAKKINDAKİ RAPORUN ELEŞTİRİLMESİ

Irak'ta yenilgiye uğrayan İngiliz kuvvetleri başkomutanı General Nixon'un yayınladığı raporun Morning Post Gazetesi'nin "Mes'ul kimdir" başlıklı başmakalede eleştirildiği

27 MAYIS 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu  
Başkumamlığı Vekâleti  
Şube: 2  
Numara: 26288

*Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

11 Mayıs [1]916 tarihli Morning Post gazetesinin başmakalesi

Mes'ul kimdir?

Irak kuvve-i seferiyesinin geçen senenin Teşrîn-i evvel'inden Kanûn-ı evvel'i nihayetine kadar güzerân eden müddet zarfındaki harekâtından bâhis olan o zamanki başkumandan Ceneral Nixson'un raporu nihayetü'l-emr neşr olundu. Kanûn-ı evvel'in üçü idi ki Ceneral Townshend, adeden mütefevvik bir düşmana karşı Selmanpak'da muharebe edip ve hakikaten de ihrâz-ı muzafferiyet etdikden sonra mahall-i mezkûrdan ric'at etmiş bulunuyordu, fakat ceneral nerede tutunabilecekdi, nihayet Kutulamâre'ye vasil oldu ve burada yüz kırk üç gün taht-ı muhasarada kaldı. Kanûn-ı evvel'in beşinde idi ki Ceneral Townshend, Selmanpak'ın otuz mil şarkında bulunan Aziziye mevkiine muvâsalat eylemiş bulunuyordu. Ceneral Nixson bu zamandan itibaren hey'et-i seferiyesinin tarihini raporunda tafsil ediyor, Selmanpak muharebesini izah eyliyor ve Kutulamâre'ye ric'âtî teşrîh ediyor. Ceneralin tafsilât ve teşrîhâtı, İngiliz ordusunun tarihini bilenlerce pek ziyadesiyle hüzn-engîzdir: gayr-ı kâfi sevkîyat ve nakliyatı berbad, levâzımât-ı sıhhiyesi noksan ve başlıca hatası düşmanın mikdar-ı adedisini tamamen ve sahîhan anlayamayan bir kuvve-i askeriyye adeden pek mütefevvik düşman karşısına sevk olunuyor. Ceneral Townshend'in Aziziye'ye muvâsalatına kadar düşman efradının mikdar-ı adedinin 13 binden fazla olduğunu ve 38 topa mâlik bulunduğunu anlayamamış olduğunu ve kuvve-i imdâdiye beklemekte bulunduğunu Ceneral Nixson raporunda zikr ediyor. Halbuki Ceneral Townshend'in maiyetindeki kuvve-i askeriye, düşman kuvvetinin nısfı raddesinde bulunuyordu. Bundan başka olarak Ceneral Townshend'in kuvveti, böyle nâ-kâfi ve fena sûretde techiz kılınarak bu derece müşkilât ile mâlî bir memleket dahilinde ve bâ-husus kuvveti nâ-ma'lûm bir düşmana karşı üssü'l-harekeden yüzlerce mil uzağa sevk olunmuş hata-yı esasîsinden mütevellid ıztırabât ve âlâm içinde yuvarlanıp duruyordu.

Ceneral Nixon efradımızın şecâ'at ve fedakarlıkları hakkında bezl-i takdirât ediyor. Efrad-ı mezkûre, bunca cesaret ve fedakârlıklarına rağmen harekât-ı askeriye'nin en müşkilatlısı olan ric'âti bir intizam-ı tâm dahilinde ve muvaffakiyetle yapmışdır. Ceneral Mills'in zîr-i kumandasında bulunan muhtelit livâ üç gün içinde seksen millik yol yürümüşler ve bu miyânda da Kanûn-ı evvel muharebesini de yapmışlardır. Kût'un sükûtunu ve Ceneral Townshend ile maiyetindeki kuvvetin esâretini müteâkib Avam Kamarası'nda beyânâtta bulunan Başvekil Askevit, bu defa dolayısıyla milletin hüzn ve elem içinde kaldığını ve fakat bi'l-cümle harblerde bunun emsâline müsâdif olunduğunu söyledi. Evet harblerde bunun emsâline müsâdif olunur. Fakat nedendir bilir misiniz? Mehâfil-i aidesinin ehliyetizliğinden! Askevit bundan evvelki beyânâtının birinde Irak hey'et-i seferiyesinin şaşaalı bir muvaffakiyete koşduğunu söylemiştir. Evet başvekil bu öyle bir muvaffakiyete iktirân etdi ki hidemât-ı azîmesiyle orduda temeyyüz eylemiş en mâhir bir kumandan ile maiyetindeki ordu bugün elimizden çıkmış bulunuyor ve tevlîd etmiş bulunduğu netâyic-i müessifeden başka İngiliz namusunu da lekedâr eyledi. Kût'un sükûtuyla beraber politikacılar da, tahkikatı işkâl eylemek ve Ceneral Townshend'in ilerlemesinden mütevellid mes'uliyeti mümkün olursa hey'et-i askeriye'ye yükletmek üzere var kuvveti bâzûya verip âdetleri olan manevraya başladılar. Hüzün ve elem içinde kalan memleket evvelen Kût'dan öteye ilerlemek için kimin tarafından emir verilmiş olduğunu, sâniyyen bu emrin ne vakit verilmiş olduğunu ve sâlisen eğer bu emir Ceneral Nixon tarafından verilmiş ise müşârunileyh, hükûmetin Çanakkale'yi tahliye edeceğinden haberdâr kılınıp kılınmamış olduğunu bilmek istiyor. Hindistan Umûru Nâzırı Mister Chamberlain tarafından Nisan'ın beşinde parlamentoda vukû'a gelen beyânâtta hükûmetin Bağdad'a doğru yürümeği taht-ı karara almış olduğu zamanda Ceneral Townshend'in böyle bir kuvve-i za'îfe ile Bağdad üzerine yürümenin adîmü'l-îmkân olduğu hakkındaki itirazına vâkıf bulunmadığını ortaya çıkardı. Bilâhare 17 Nisan'daki beyânâtında ise Kutulamâre muharebesinden sonra Bağdad üzerine yürümek için ilk teklifi yapan zatın Ceneral Nixon olduğunu söyledi. Bu beyanat kendisine sorulan suale mübayin idi. Sorulan sual Kutulamâre muharebesinden sonra değil ve fakat bâdî-i emrde Bağdad'a yürümek üzere emir veren mes'ul zât kimdi? Lord Islington hükûmet nâmına Lordlar Kamarası'nda iza-hat verirken Bağdad'a yürümekden mütevellid mes'uliyetin Ceneral Townshend'e teveccüh etmeyeceğini ve ancak ceneralin, Irak ve Hind'de bulunan memuriyet-i aidesinin tasvibiyle İngiltere Hükûmeti tarafından aldığı emre binâen hareket etmiş olduğu kaydını dermiyân eyledi. İşte bu karışık beyânâtdan şu sual tevellüd ediyor: Ceneral Nixon ne zaman bu tavsiyeyi yaptı ve bu tavsiyeyi yapmak için hükûmete ne gibi bir ma'lûmât verdi? Bizim bildiğimiz bir şey varsa o da hey'et-i seferiye'nin levâzımından Hind Hükûmet-i Askeriyesi mes'uldür, ordunun levâzımı o derecede bozuk ve berbad idi ki bu hâl bir millet ve memleket için bâ'is-i hacâlet olacak bir dereke-i sefilânededir. Ancak Şubat'ın 16'sı idi ki İngiltere Harbiye Nezâreti, harekât-ı harbiye'nin sevk ve idaresini yed-i ihtimâmına almışdı. Her şeyi sırtın-

dan atıp vukû'a gelen bir sürü hataları ve bunlardan mütevellid âlâm ve hacâletleri (harbde emsâli vardır) diyerek ceffe'l-kalem ortaya atan Başvekil Askevit'e bu sualleri irâd etmeğe bu memleketin bir hakk-ı meşrû'u vardır. Bu talebinizi şübhesizdir ki, düşmanın işine yarayan ifşaâtta bulunuyorlar diye itham etmeğe uğraşacaklardır. Fakat emin olsunlar ki bu sualler düşmanı teşcî' etmez, ancak ve ancak bütün bu berbadlıkları meydana çıkaran hükûmet-i hâzırayı mahkum eder.

Fî 24 Receb [1]334 – Fî 14 Mayıs [1]332

Karargâh-ı Umumî  
İstihbarât Şubesi Müdürü  
Edib

HR. MA, 1170/69



### AZ SAYIDA RUS KAZAĞI'NIN LURİSTAN VE KUTÜLAMÂRE'DEKİ FAALİYETLERİ HAKKINDA GÜLÜNÇ RUS YAYINLARI

On Rus Kazağının İranlıların yardımıyla Luristan'dan geçerek İngiliz kıtalarıyla temas kurduğu ve Kutulamâre'nin kurtarılacağı hakkındaki Rus yayınlarının gülünç ve İngilizleri tatmin etmeyecek basitlikte olduğu

3 HAZİRAN 1916

Başkumandanlığın Vekâleti  
Şube: 2  
Numara: 26394

*Matbûât Müdüriyet-i Umumiyesi'ne*

Efrecî 25 Mayıs tarihli Rus tebliğ-i resmîsinde Kazakların İngiliz Karargâhı'na muvâsalat eylediği ilân olunuyor. Ruslar bu ilânlarıyla güyâ İran'daki Rus kıta'âtıyla İngiliz kıta'âtı arasında irtibât te'sis edildi manasını vermek istiyorlar. Beş on atlı Kazak'ın mühim para yedirmek sûretiyle İranîlerin delâletine iltica ederek Luristan'dan geçmek ve uzun sergüzeştli bir seyahatden sonra Ali el-Garbî'de İngilizlere mülâkî olmakla hiçbir vakit irtibât te'sis edilmiş olamayacağını şübhesiz Ruslar kadar İngilizler ve bütün âlem anlar. Yalnız Rusların bu gülünç ilândan maksadları İngilizlerin muâvenetine her sûretle çalışmakda olduklarını göstermek

ve eğer Ceneral Townshend daha sabretmiş olsa idi Rus kıta'âtının Türkleri arkadan sıkışdırıp Kutulamâre'nin tahlisine muvaffakiyet elvereceğini ifhâm etmektedir. Halbuki Kutulamâre'nin sükûtuna kadar İran cenubundaki Rus kıta'âtının ne sebeble âtil durduğunu ve Kût'un tesliminden sonra bu atâletin birden bire faaliyete münkalib olmasındaki maksadı şübhesiz İngilizler takdir etmiş olacaklarından on Kazak'ın Ali el-Garbî'de isbat-ı vücud etmiş olmasının İngilizleri ne derece tatmin edebileceğini kesdiremez.

Ber-vech-i bâlâ tekzîbin Millî Ajans vasıtasıyla bugün harice neşriyle Fransızca bir sûretinin şubeye irsâli rica olunur.

Fî 18 Mayıs [1]332

Karargâh-ı Umumî  
İstihbarât Şubesi Müdürü  
Edib

HR. MA, 1169/63-12



## RUSLARIN OSMANLI ESİRLERİNE BARBARCA TUTUMLARI

Rusların Penza'da bulunan yedi yüz Türk esirlerine barbarca davrandıkları ve bu derece barbar bir devletin yaşayamayacağını ve Amerikan Başkanı Willson'un buradaki insanların haklarını müdafaa için ortaya atılıp atılmayacağı hakkında çeşitli gazete ve ajans haberlerinde ağır dille yazılan makaleler

4 HAZİRAN 1916

Budapeşte'den 2 Haziran-ı Efrençî tarihiyle ve Koraspondeniç Boro imzasıyla Constituionel Ajansı adresine:

Gazeteler Penza'da bulunan yedi yüz Türk esirine karşı Ruslar tarafından icrâ edilen muamelâtdan dolayı beyân-ı nefret ediyorlar. Pester Lloyd gazetesi bu bâbda: "Bu Rus sistemidir; bu derece barbar bir hükûmetin yaşamağa hakkı yoktur. Rusya Devleti mahv edilmeğe lâyıkdır" diyor. Peşti Hırlap gazetesi ise Penza meselesiyle Washington Hükûmeti'nin meşgul olup olmayacağını ve bu sefer Reis Wilson'un hukuk-ı insaniyeyi müdâfaa ve sıyânet için ortaya atılıp atılmayacağını sual ediyor.

\*

**Bâb-ı Âlî**  
**Hariciye Nezâreti**  
**Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti**

**Sûret**

Sarıkamış'da esir edilen asâkir-i Osmaniye'den bir kısmını hâmil bir katar geçen sene Sibirya'ya giderken bir müddet Penza'da tevakkuf etmiş idi. Öyle anlaşıyor ki vagonların kapıları mühürlenmiş ve katar mahall-i maksûda vasıl olmadan ol kapıların açılmaması için icab edenlere talimât-ı kat'îye ve şedîde verilmiş idi. Katar Penza'ya vasıl olmadan evvel on iki günden fazla yolda kalmış idi. Pencere-lerden kerîh ve müdhiş bir koku çıkıyordu. Böyle iken ne demiryol memurları ne de katarı sevk eden kondüktörler kapıları açmağa cesaret edemiyorlardı. Bunun üzerine Petersburg'a bir telgrafnâme çekildi. Ve ancak üç gün sonra alınan cevabda vagonların tahliyesi emrolundu. Vagonlar açılınca derûnlarında yedi yüz cesed zuhur eyledi. Sağ kalanlar bilâhare hastanelerde vefat eyledi. Bu, tüyleri ürperdecek bir vak'adır. Katarın müdhiş ve feci' hamûlesi çıkarıldığı sırada odada iki doktor bulunmakda idi.

22 Mayıs [1]332

**HR. MA, 1170/46\_7, 9**





## ŞUMNU'DAKİ ALMAN ASKERLERİNİN SELANİK'E KAYDIRILMASI

Bulgaristan'ın Şumnu Kasabası civarındaki tüm Alman askerlerinin Selanik cephesine sevk edildiği hakkında Varna Şehbenderliği'nden gelen rapor

19 HAZİRAN 1916

Bâb-ı Âlî  
Hariciye Nezâreti  
Umûr-ı Siyasiye Müdüriyet-i Umumiyesi  
Mühimme Kalemî  
Tarih: 6 Haziran [1]332 -19 Haziran 1916  
83665/843

*Hulâsa: Ma'lûmât-ı askeriye*

### *Başkumandanlık Vekâlet-i Celîlesi'ne*

Fî 13 Nisan [1]332 tarih ve 343 hususî numaralı tezkire-i âcizîye zeyldir.

Bulgaristan'ın Şumnu Kasabasıyla civarında bulunan bilumum Alman asâkirinin hareket ettiği ve bunların Selanik cebhe-i harbiyeye sevk edildiğinin mevsûkan istihbâr kılındığı Varna Şehbenderliği'ne memur Atıf Bey'den alınan 12 Haziran [1]916 tarihli şifre raporda beyân kılınmaktadır.

**HR. SYS, 2112/11**





## TÜRK ÇOCUĞUNUN KAHRAMANLIĞI

Şeyh Said Muharebesinde şehid olan Binbaşı Arapkir Merkez Numune Mektebi öğrencisi olan oğlu Tarık'ın şehit ailelerine ordu komutanlığından gönderilen taziye mektubuna cevaben yazdığı ve Osmanlı Türklerinin harp zamanlarında çocuklarına varıncaya kadar kahramanlıklarıyla kendilerini göstermiş oldukları ve savaş zamanlarında daha çok ortaya çıkan hasletlerinin görüldüğü mektubunun örnek olarak gazetelerde neşri

20 HAZİRAN 1916

### Çocuk Kahramanlıkları

Harb, milletlerin fezâilini meydana çıkaran bir mi'yârdır. Bir millet mevcudiyetini muhafaza için düşman istilâsına karşı gösterebileceği faziletle temeyyüz eder. Milletin dehâları, büyük kahramanları, ailelerinin ictimâî metânetleri, kadınlarının vatanî terbiyeleri ancak harb esnasında, felâket karşısında kendini gösterir. Vatanın mevcudiyeti tehlikede bulunduğu zaman, hududlar kahramanlarla dolar. Anavatan asabî bir heyecan içinde kalır. Her tarafda cengâverâne bir faaliyet görülür. Tarihimizde bu faaliyeti gösterir pek parlak misaller mevcuttur. O derece ki Osmanlı Türkleri harb zamanlarında çocuklarına varıncaya kadar kahramanlıkla temeyyüz etmişler, fitrî hasletlerini en ziyade harb zamanlarında göstermişlerdir.

Budapeşte'nin düşman tarafından muhasarası hengâmında idi. Osmanlı siyaseti eski nüfuzunu gâib etmişti; fakat millet yine cibillî hasletlerini muhafaza ediyordu. Budapeşte ateşler içinde yanıyordu. Kahraman müdâfi'lerimizin metâneti, felâkete göğüs germekdeki cesareti düşmanlarını bile hayretde bırakıyordu. Osmanlı metaneti muhasarayı gittikçe uzatıyordu. O sûretle ki şehirde kadın, çoluk çocuk, herkes Osmanlı Türklerinin Avrupa ortasında asırlarca muhafaza etdikleri bu güzel şehri muhafaza için olanca gayretini sarf ediyordu. Bu kahramanâne müdâfaada çocukların bile iştirâki vardı. Bir gün, düşman şehri şiddetli bir topçu ateşine tuttu. Siperlerden birçokları harâb oldu. Fakat bu müdhiş ateşler kahraman müdâfi'lerin cesaretlerini sarsamadı. Bu müdhiş ateşden sonra ufak bir tevakkuf devresi hâsıl oldu. Kahraman Osmanlılar bu devreden istifade etmek istediler. Düşmanın siperler haricinde bıraktığı ufak topları bir vasıta ile içeri almak istediler. Bunun için siperlerden ipler sarkıdarak adamlar indirmek lazımdı. Maksudları topları kalın halatlarla bağlamak, bu sûretle siperlerine doğru çekip içeri almakdı. Askerlerimiz bu faaliyetle meşgul iken ufak bir Türk yavrusu yanlarına geldi, sürûrundan gözleri parlıyordu. Siperler üzerinde topları çekmekle meşgul olan yeniçerilere yalvardı.



Ağalar çocuğun bu arzusunu kemâl-i memnuniyetle icrâ etdiler. Küçük kahramanı belinden ipe bağlayarak duvardan aşağıya sarkıtdılar. Kahraman çocuk düşmanın küçük toplarını iplerle bağlıyor, birer birer siperin üzerine çekdiriyordu. Düşmanın ani hücumu, hatta hiç bir tehlike onu korkutmuyordu. Yeniçeriler bu fedakâr çocuğun bağladığı topları aferinlerle ve tahsînlerle siperlerden içeri alıyorlardı. Bu kahramânâne hareket onlar için bir mahzûziyyet teşkil ediyordu. Nihayet düşmanın birçok topları, bu fedakâr çocuğun cesareti sayesinde, siperlerden içeriye alındı. Bu vazife parlak bir sûretle îfâ edildi. Kahraman çocuk kaleye girdiği zaman herkes onu kucağına alıyor, alnından öpüyordu.

Türk çocuğu bu hasletini daima muhafaza etmiştir. Tarihimizin parlak devirlerinden görülen bu faziletler bu gün tahsil ile, terbiye ile daha hissî, dahi rakîk bir şekil iktisâb eylemiştir. Son harbde işidilen kahramanlık menkıbeleri buna parlak birer şahiddir.

Osmanlı Türkleri bu harbde pek büyük faziletler göstermişlerdir. Bu faziletlerin parlak bir nümunesine ahîren kemâl-i iftiharla muttali' olan Başkumandan Vekili ve Harbiye Nâzırı Enver Paşa hazretlerinin bu harbi devletin mevcudiyetini muhafaza için en parlak bir mücadele-i kahramanâne telakki eylemekde oldukları öteden beri ibrâz etdikleri sa'y ve himmetlerle meşhûd olmaktadır. Paşa hazretleri harbi muhtelif cebhelerde idare için geceli gündüzlü çalışdıkları gibi vatanın müdâfaası uğrunda canlarını feda eden kahramanlarımızın evladlarını en ufak bir köy kulübesinde yaşayan fakir, fakat zengin kalbli anaları bile düşünerek onların kederli gönüllerini taltif etmekden, dūçâr oldukları teessürâta iştirâk etmekden hâlî kalmıyorlar. Bu sebebden her şehid ailesine ayrı ayrı taziyet kartları gönderiliyorsa vatan için edilen fedakarlıkların Başkumandan Vekâleti tarafından ayrı ayrı takdir olunduğu, bu cemîl kahramanlıkların hiçbir zaman unutulmadığı gösteriliyor. İşte bu cümleden olan ahîren şehid olan bir binbaşının ailesine de büyük bir taziyet kartı gönderilmiş. Başkumandan vekili paşa hazretlerinin bu iltifâtı bu muhterem ailede o derece bir hiss-i minnetdârî uyandırmışdır ki, şehid yavrusunun paşa hazretlerine takdim ettiği teşekkür arızası bu hissiyâtın derece-i ulviyetini gösterecek parlak bir nümunedir. Bu arızada çocuk kahramanlığı hissî ve nezîh bir şekilde ruha te'sir ediyor. Teşekkür arızasının sûreti ber-vech-i âtîdir:

\*

### *Harbiye Nezâret-i Celîlesi huzur-ı sâmişine*

Ma'rûz-ı çâker-i mûr-ı mikdârlarıdır ki

Pederim, Yüz On İkinci Alay'ın Üçüncü Taburu Kumandanı Binbaşı Ahmed Celal Bey bizden ayrılırken anneme çocuklarının ta'lim ve terbiyesi için birçok vesâyâ icrâ etmiş: "Son sözüm Tarık'ın ta'lim ve terbiyesi, müsemması gibi bir

adam olarak yetiştirilmesidir" demiş idi. Sinnim iktizâsınca ben bunlardan lâıyıkı vechile bir şey anlayamamış, ancak o vesâyâyı derpîş, o vaz'-ı metîn-i müsemmâyı saf kalbimde yer etmiş, o dakikadan itibaren beni düşündürmeğe başlamış idi. O peder şefkatini, o merd askeri düşünür, o evzâ'-ı salâbet-perveri hâtırlar dururdum. Zaman geçdikçe iştiyâkım artıyordu. Bana sabah rüzgarı ile mütehassir pederimin kokusu ulaşır, beyaz bulutlar sanki bir şeyler anlatırcasına baş ucumda dolaşır. Kuşlar güya ki onun tarafından bir şeyler söylemeğe memur imiş gibi çevremde uçuşur, cıvıldaşır. Her mektebden avdetimde anacığının ellerini bûselere gark ederken hasret ve iştiyâkıyla yandığım, her zaman andığım babacığımın haber gelip gelmediğini sormak birinci vazifemdi.

Âh, bir gün idi. Annem için için ağlıyor, her günkü sualime cevap vermek istemiyor, gözlerinde dolaşan yaşları bana göstermemeğe, kalbine dökmeğe çalışıyordu.

Nihayet her şey anlaşıldı, ben artık babasız kalmış, yetim olmuş idim. Mektebinde boynum gayr-ı ihtiyârî bir tarafa rîşmiyâne eğiliyordu. Annem bana daima: "Yeter artık, düşünme meleğim, Allah vardır. Şehid olan zabıtânın evladına muazzam ordunun, koca bir milletin âğûş-ı himâyeti açıktır" der ve beni tesliye ederdi.

Bir gün bana annem bir taziyenâme verdi. Taraf-ı sâmillerinden lütfen irsâl buyurulan bu 24 Kanûn-ı sâni [1]332 tarihinde Şeyh Said muharebesinde şehid olan peder-i cennet-makarrımın hatırası bir ordunun kalbinde mahfûz bulunduğundan bâhis idi. Annem bana: "yavrum sana demedim mi ciğerim vazifesini ifâ, millet uğrunda hayatını ifnâ eden vatanperverânın kıymetli hatırası unutulmaz, ordunun muazzam kalbinde mahfûz kalır, evladı koca ordunun, muazzam milletin mazhar-ı himâyesi olur" diyordu. Artık göz yaşlarım dinmiş. Ben de babam gibi bir vatanperver olmak arzusu gönlüme inmişti. Mektebde bir vaz'-ı rîşmiyâne ile eğilen boynum artık "kıymetli hatırası ordunun kalbinde mahfuz" bir şehid evladı olmak hasebiyle âlem-i bâlâ-yı iftihâra süzülüyor. Annem beni pederime hayru'l-halef olarak büyütmeğe çalışıyor. Âh acaba onun gibi merd bir asker olmak, elimle intikâmını almak bana nasîb olacak mı?

Mübarek ellerinizi öper, ta'zîmâtımı takdim eylerim, muhterem paşa efendimiz hazretleri.

Fi 7 Haziran [1]332.

Arabgir Merkez Nümûne Mekteb-i İbtidâisi

Devre-i Ūlâ talebesinden

**Tarık**

Matbûât-ı Umumiye Müdüriyeti'ne bu makalenin tab'ıyla neşrini rica ederim.

Sûreti elden Tanin'de Muhyiddin Bey'e gönderilmiştir. fî 23 Temmuz 1332



182

## RUSLARIN İRAN'DAKİ HEZİMETİ

İran topraklarındaki Rusların Kasr-i Şirin'de mağlup olarak Kirmanşah istikâmetine firar ettikleri hakkında resmî tebliğ

21 HAZİRAN 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
8.4.[1]332

Efrecî 16 Haziran Rus tebliğ-i resmîsinde Serpol'ün [Serpöl-i Zehab] Ruslar tarafından yeniden işgal edildiği ve kıta'âtımızın tard edildiği hakkındaki beyânât kat'ıyyen hilâf-ı hakikattir. Serpol ve civarında el-yevm Rus kıta'âtından bir ferd yoktur. Kasr-ı Şirin'de mağlup olan Ruslar Kirmanşah istikâmetinde münhezimen firar ederlerken takibâtımızdan kurtulmak için Serpol ve Zehab'da [Serpöl-i Zehab] bir mikdar kuvvet bırakmışlardı. Kıta'âtımızın bu muntıkada görünmesiyle bu Rus kuvvetleri dahi kâmilten firara mecbur olmuşlardır.

HR. SYS, 2112/11-8



183

## RUSLARIN DİYARBAKIR VE MUSUL ÖNLERİNDEN FİRAR ETMESİ

Diyarbakır ve Musul'da günlerce süren kanlı çatışmalardan sonra Rusların firar ettikleri ve bu konuda yanlış beyanlarla ilan edilen Rus tebliğinin yalanlandığına dair resmî tebliğ

27 HAZİRAN 1916

Osmanlı Ordu-yı Hümâyûnu  
Başkumandanlığı Vekâleti  
2. Şube  
14.4.[1]332

21 Haziran-ı Efrecî tarihli Rus tebliğ-i resmîsinde Diyarbakır istikâmetinde pusuda bulunan Rus keşşâflarının bir Türk kıt'asına ateş ederek yüz neferini itlâf eyledikleri ve Musul istikâmetinde Revandiz havalisinde Gürcülerden mürekkeb

Rus kıta'âtının Kürd çeteleriyle muvaffakiyetli sûrette müsâdeme eylediği bildirilmektedir. Kafkas ve Irak cephelerinde böyle bir hareket cereyân etmediği gibi Diyarbakır ve Musul'dan günlerce mesafede bulunan ve kanlı muharebelerden sonra bu cephede her tarafda perişan bir sûrette çekilen Rusların Diyarbakır ve Musul istikâmetlerinde harekâtın cereyân etdiğini göstermeleri serâpâ yalandır. Ruslar bilhassa bu taraflardaki muvaffakiyetsizliklerini setr etmek için bu gibi hilâf-ı hakikat işâ'âtta bulunuyorlar. Sûret-i kat'iyyede tekzîb ederiz.

Revandiz önünde cereyân eden son mevziî müsâdemelerde Rusların dom dom kurşunu isti'mal etdikleri sübût bulmuştur.

16 Haziran 1332

Karargâh-ı Umumî  
İstihbârât ve Matbûât Şubesi Müdüriyeti

**HR. SYS, 2112/11-14**





## BELGE REFERANSLARI / DOCUMENT REFERENCES

### Bâb-ı Âli Evrak Odası

BEO, 4340/325476

### Dahiliye Emniyet-i Umumiye

DH. EUM. 3. şb/4_37-2	DH. EUM. 5.şb/2_19-B
DH. EUM. 3. şb/4-37	DH. EUM. 5.şb/3-16
DH. EUM. 5.şb/1-7	DH. EUM. 6. Şb/2/67_1-11
DH. EUM. 5.şb/18_31-H	DH. EUM. 7. Şb/1-30
DH. EUM. 5.şb/18_31-O	

### Dahiliye Emniyet-i Umumiye Levâzım Kalemi

DH. EUM. LVZ, 28/51

### Dahiliye Kalem-i Mahsus

DH. KMS, 27/2	DH. KMS, 32/65_1, 5-7
DH. KMS, 27/24-3	DH. KMS, 36/22

### Dahiliye Şifre

DH. ŞFR, 44/29	DH. ŞFR, 48/344
----------------	-----------------

### Dahiliye Siyasi

DH. SYS, 123-12/35

### Hariciye Matbuat

HR. MA, 1104/108	HR. MA, 1111/36_1-2
HR. MA, 1104/77_1-2	HR. MA, 1111/57
HR. MA, 1104/81	HR. MA, 1111/67
HR. MA, 1105/18	HR. MA, 1111_3/13-14
HR. MA, 1105/38_1-3	HR. MA, 1113/7
HR. MA, 1105/41	HR. MA, 1116/12
HR. MA, 1105/7	HR. MA, 1104/108
HR. MA, 1105/91	HR. MA, 1104/77_1-2
HR. MA, 1107/26	HR. MA, 1104/81
HR. MA, 1111/3_19-29	HR. MA, 1105/18
HR. MA, 1111/3-1	HR. MA, 1105/38_1-3
HR. MA, 1111/3-10	HR. MA, 1105/41
HR. MA, 1111/3-12	HR. MA, 1105/7
HR. MA, 1111/3-16	HR. MA, 1105/91
HR. MA, 1111/3-2	HR. MA, 1107/26
HR. MA, 1111/3-4	HR. MA, 1111/3_19-29
HR. MA, 1111/3-5	HR. MA, 1111/3-1
HR. MA, 1111/3-6	HR. MA, 1111/3-10

HR. MA, 1111/3-12	HR. MA, 1133/64
HR. MA, 1111/3-16	HR. MA, 1133/64
HR. MA, 1111/3-2	HR. MA, 1145/30
HR. MA, 1111/3-4	HR. MA, 1145/75-77
HR. MA, 1111/3-5	HR. MA, 1153/26
HR. MA, 1111/3-6	HR. MA, 1156/30_8-10
HR. MA, 1111/36_1-2	HR. MA, 1156/37
HR. MA, 1111/57	HR. MA, 1157/62
HR. MA, 1111/67	HR. MA, 1161/22
HR. MA, 1111_3/13-14	HR. MA, 1164/65
HR. MA, 1113/7	HR. MA, 1166/19
HR. MA, 1116/12	HR. MA, 1166/20
HR. MA, 1116/32	HR. MA, 1166/29
HR. MA, 1120/81	HR. MA, 1166/77
HR. MA, 1121/28	HR. MA, 1168/58
HR. MA, 1121/31-6	HR. MA, 1169/63
HR. MA, 1123/66	HR. MA, 1169/63-12
HR. MA, 1126/41	HR. MA, 1170/46_7, 9
HR. MA, 1127/20	HR. MA, 1170/49
HR. MA, 1127/21	HR. MA, 1170/69
HR. MA, 1130/76	HR. MA, 1173/27_1-3
HR. MA, 1132/30	HR. MA, 1177/15-18
HR. MA, 1132/31	HR. MA, 1183/53_8-9

#### Hariciye Siyasi

HR. SYS, 2089/3_17-18	HR. SYS, 2108/4-17
HR. SYS, 2090/10_6-7	HR. SYS, 2108/6-14
HR. SYS, 2094/2-5_3-2	HR. SYS, 2108/6-20
HR. SYS, 2094/6-3	HR. SYS, 2108/9-7
HR. SYS, 2094/6-5	HR. SYS, 2109/10-10
HR. SYS, 2094/8_8-9	HR. SYS, 2109/11-12
HR. SYS, 2095/3_15, 31	HR. SYS, 2109/12-2
HR. SYS, 2095/3-30	HR. SYS, 2109/12-20
HR. SYS, 2095/5_26, 33	HR. SYS, 2109/13-14
HR. SYS, 2097/1_8, 28-29	HR. SYS, 2109/3-11
HR. SYS, 2101/11-17	HR. SYS, 2109/5_4-5
HR. SYS, 2101/17	HR. SYS, 2109/7-12
HR. SYS, 2101/2-11	HR. SYS, 2109/9-17
HR. SYS, 2101/3-3	HR. SYS, 2109/9-21
HR. SYS, 2101/5-11	HR. SYS, 2110/1-21, 23
HR. SYS, 2103/12_1-2	HR. SYS, 2110/3-2
HR. SYS, 2107/4-8, 2109/1-11	HR. SYS, 2110/3-6
HR. SYS, 2107/6-1	HR. SYS, 2110/9_4-5
HR. SYS, 2108/1_14-15	HR. SYS, 2110/9-13
HR. SYS, 2108/10-18	HR. SYS, 2111/10_10-11
HR. SYS, 2108/12-14	HR. SYS, 2111/10_5-6
HR. SYS, 2108/3-15	HR. SYS, 2111/10-3
HR. SYS, 2108/3-8	HR. SYS, 2111/11-13, 12-13
HR. SYS, 2108/4-1	HR. SYS, 2111/12_11-12



HR. SYS, 2111/12_2-3	HR. SYS, 2239/3-53
HR. SYS, 2111/12-5	HR. SYS, 2240/1_24
HR. SYS, 2111/5-15	HR. SYS, 2247/6_1-3
HR. SYS, 2111/6-20	HR. SYS, 2318/5_90-91
HR. SYS, 2111/7_10-12	HR. SYS, 2318/5-36
HR. SYS, 2111/8-20	HR. SYS, 2319/3_5-6
HR. SYS, 2111/8-4	HR. SYS, 2319/4-36
HR. SYS, 2111/8-9	HR. SYS, 2319/4-44
HR. SYS, 2111/9_2-3,	HR. SYS, 2322/24
HR. SYS, 2111/9-9	HR. SYS, 2322/34
HR. SYS, 2112/1_4-5	HR. SYS, 2322/54-1
HR. SYS, 2112/11	HR. SYS, 2322/74
HR. SYS, 2112/11-14	HR. SYS, 2323/1-2
HR. SYS, 2112/11-8	HR. SYS, 2323/24
HR. SYS, 2112/3-6	HR. SYS, 2323/36_1-2
HR. SYS, 2112/6-5	HR. SYS, 2324/6-14
HR. SYS, 2112/7-13	HR. SYS, 2325/3_123-128
HR. SYS, 2112/7-6	HR. SYS, 2337/10-35, 11-21
HR. SYS, 2174/1_1, 3, 5	HR. SYS, 2337/10-55
HR. SYS, 2174/2_33, 34	HR. SYS, 2337/4-1
HR. SYS, 2174/2-48	HR. SYS, 2337/6-10
HR. SYS, 2174/5_88-89	HR. SYS, 2337/6-3
HR. SYS, 2174/6_18-21	HR. SYS, 2337/9_47-48
HR. SYS, 2213/1-14	HR. SYS, 2362/3-14
HR. SYS, 2213/3-8	HR. SYS, 2392/3-1
HR. SYS, 2239/3-18	
HR. SYS, 2239/3-4	

#### İrade Hariciye

İ. HR, 435/47

#### İrade Meclis-i Mahsus

İ. MMS, 191/2\_1-2

#### İrade Talfifat

İ. TAL, 499/60-1

#### Meclis-i Vükelâ

MV, 196/115	MV, 201/102
MV, 196/59	MV, 241/100
MV, 199/92	

## Kitapta Kullanılan Resimlerin Listesi



1	Birinci Dünya Savaşı'nda kader birliği eden ülkeler Alman İmparatoru II. Wilhelm, Osmanlı Sultanı Mehmed Reşad, Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph ve Bulgar Kralı Ferdinand (s. 39)
2	İstanbul'da Harbiye Nezareti önünde (Bugünkü İstanbul Üniversitesi Rektörlük binası) talim gören askerler (s. 73)
3	Yavuz adını alan Alman Goeben zırhlısı (s. 81)
4	Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi üzerine ilan edilen Cihad Fetvası'nın Fatih Camii'nde okunması (s. 89)
5	Yavuz Sultan Selim (Goeben) Zırhlısı İstinye Limanı'nda (sh.103)
6	I. Dünya Savaşı başında Osmanlı Padişahı Mehmed Reşad (sh. 117)
7	I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Harbiye Nazırı ve Başkomutan Vekili Enver Paşa (sh. 137)
8	Çanakkale Boğazı'na taarruz için ilerleyen İngiliz-Fransız savaş gemileri (sh. 153)
9	Düşmanın Çanakkale'den kaçışını Arıburnu Kanlısirt mevkiinden seyreden Mehmetçik ve alay sancağı (sh.167)
10	Çanakkale Boğazı'nı savunan tabyalardan birinde top ve topçu askerler (sh. 175)
11	Çanakkale'deki bir tabyada ateşe hazırlanan ağır çapta bir top (sh. 185)
12	18 Mart 1915 deniz muharebesinde düşman gemilerinin batırılmasına sebep olan mayınları döken meşhur Nusret Mayın Gemisi ( sh. 201)
13	Çanakkale Boğazı'nı savunan tabyalardan biri Seddülbahir'de Ertuğrul Tabyası (sh. 211)
14	Çanakkale Boğazı'nı geçmeye çalışırken ele geçirilip batırılan İngiliz E-15 Denizaltısı'nın esir edilen mürettebatı (sh. 225)
15	Seddülbahir'de düşmandan ele geçirilen ağır çapta bir top (sh. 233)
16	Çanakkale'den İstanbul'a nakledilen yaralı gaziler tedavi için hastaneye sevk edilirken (sh. 243)
17	Çanakkale Arıburnu Cephesi Komutanı Esad Paşa ve Mustafa Kemal (sh. 259)
18	Çanakkale'de Kireçtepe cephe arkasında savaş devam ederken top mermilerinden yapılan anıtın önünde Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal (sh. 279)
19	Çanakkale Boğazı'nı savunan önemli tabyalardan Mecidiye Tabyası'nda görevli subaylar (sh. 299)
20	Gelibolu'yu tahliye eden düşmanın Seddülbahir yakınında Tekke Koyu'nda bıraktığı eşya ve malzeme (sh. 317)

## İNDEKS / INDEX

### A

Abadan, 80, 82, 288  
Abbas (Nafia Nâzırı) , 92, 118  
Abdoyî (İran aşireti), 136  
Abdülkadir Efendi el-Hatîb (Şam'da Cami' u'l-Emevî Hatîbi), 206  
Abdûlmün'im (ganbot), 271  
Abdülvehhab Bey (Mülkiye Hey'et-i Teftişîye Reisi muâvini), 253  
Abdürrezzak (İran aşireti), 136  
Abidin Meydanı, 280  
Abkalı (İran aşireti), 136  
Acara mıntıkası, 112  
Acem, 308  
Acem Körfezi, 292  
Adalar Denizi, 70, 71, 148, 182  
Adalar meselesi, 24, 25, 71  
Adana Vilayeti, 44, 62  
Aden, 309  
Âdil (Edirne Valisi), 154  
AE2 tahtelbahri, 189  
Afganistan, 274  
Afrika, 109, 215  
Agamemnon Zırhlısı, 189  
Ahmed Cemal (Bahriye Nazırı) , 86, 91, 92, 115, 235, 253  
Ahmed Hikmet (Peşte Başşehbenderi), 57, 69, 184  
Ahmed Nesimi (Ticaret ve Ziraat Nâzırı), 92, 118  
Ahmed Numan Efendi (Hicriye Kaymakamı), 49  
Ahmed Reşid (Umûr-ı Siyasiye Müdür-i Umumîsi), 30, 43, 47, 83  
Ahmed Şah, 284  
Ahmed Şükrü (Maârif Nâzırı), 118  
Ahmet Nesimi (Ticaret ve Ziraat Nâzırı), 91  
Akabe, 53, 62, 80, 82, 84, 90, 91  
Akbaş, 194  
Akdeniz, 67, 105  
Aleksandropol, 174, 305  
Alet (İran aşireti), 136

Alfeld (Brem[en] Başşehbenderi Mösyö), 198  
Ali Faik (Sofya Sefiri), 212  
Ali Fethi (Sofya Sefiri), 138  
Âliye Divan-ı Harb-i Örfîsi, 253  
Alman/lar, 37, 38, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 65, 88, 98, 100, 122, 181, 190, 191, 193, 195, 196, 197, 198, 200, 203, 204, 205, 215, 216, 220, 227, 228, 229, 242, 264, 265, 271, 276, 280, 282, 289, 290, 312, 324  
Alman-Rus İtilâfnâmesi, 285  
Almanya, 25, 30, 37, 38, 42, 46, 47, 54, 55, 57, 58, 62, 63, 72, 94, 115, 129, 130, 159, 161, 191, 192, 196, 202, 217, 218, 227, 238, 239, 241, 273, 274, 284, 285, 287, 289, 290, 291, 312, 313  
Amerika, 36, 37, 150, 162, 164, 165, 173, 181, 195, 210, 245, 246, 307, 308  
Amiral Nelson (İngiliz zırhlısı), 194  
Ammara, 209, 236, 245, 246  
Anadolu, 35, 36, 70, 104, 187, 189, 195, 196, 197, 218  
Anafarta, 254, 255  
Anglo-Persian Oil Company, 288  
Ankara, 44, 122  
Antakya Kaymakamlığı, 141  
Antranik (İran aşireti), 136  
Anzak, 249  
Arab, 108, 110, 122, 131, 216, 280  
Arabgir, 327  
Arabistan, 109, 281  
Aras Nehri, 97, 266  
Archiduc Pierre Ferdinand (Avusturya-Macaristan kumandanı), 69  
Ardahan, 130, 302  
Arıburnu, 188, 189, 193, 194, 254, 255  
Arnavudluk, 262  
Arsuz, 142, 143  
Arzap mevkii, 135  
Âsım Bey (Tahran Sefiri), 30, 174  
Asir Mutasarrıflığı, 44  
Asker Ailelerine Yardımcı Hanımlar Hey'eti, 230  
Askeri Sansür Müfettiş-i Umumiliği, 105

- Asquith (İngiliz Başvekili), 100, 101, 239, 320, 321  
 Asya, 55, 200, 274, 284, 289  
 Aşkale, 282  
 Atina, 24, 70, 160, 265  
 Aüffenberg (Avusturya-Macaristan Kumandanı), 69  
 Avam Kamarası, 288, 320  
 Avlonya, 294  
 Avrupa/lı, 30, 44, 55, 59, 76, 191, 192, 195, 197, 261, 272, 273, 274, 309, 311, 325  
 Avustralya/lı, 158, 189  
 Avusturya, 21, 22, 36, 42, 43, 54, 56, 57, 68, 72, 88, 94, 108, 130, 129, 148, 161, 190, 195, 196, 205, 217, 218, 220, 227, 229, 242, 261, 262, 273, 289, 290, 291, 312, 313  
 Avusturya-Macaristan Devleti, 56, 57, 289, 290, 291  
 Aydın Vilayeti, 44  
 Aydın-Kasaba demiryolu, 79  
 Ayvalık, 77  
 Azerbaycan, 54, 76, 113, 131, 149  
 Azimzâde Hakkı Bey, 108  
 Aziziye, 298, 319
- B**
- Bâb-ı Âli, 21, 22, 24, 25, 27, 30, 33, 37, 43, 44, 46, 49, 53, 54, 59, 64, 65, 72, 83, 91, 98, 101, 108, 110, 111, 118, 126, 131, 140, 141, 142, 143, 144, 148, 150, 161, 162, 163, 165, 168, 170, 171, 172, 174, 184, 193, 195, 202, 203, 206, 207, 208, 216, 218, 219, 226, 227, 231, 235, 236, 237, 239, 241, 242, 245, 249, 252, 253, 255, 256, 257, 258, 262, 264, 265, 267, 277, 280, 281, 285, 294, 308, 323, 324  
 Bâb-ı Fetva, 92, 107  
 Bâb-ı Hilâfet, 270  
 Bağdad, 44, 62, 75, 122, 202, 203, 209, 236, 245, 246, 284, 285, 287, 314, 315, 320  
 Bahr-i Sefid, 74, 267  
 Bahr-i Siyah, 60, 98, 99, 267  
 Bahriye Nezâreti, 43, 65, 115, 228  
 Bahtiyariler, 288  
 Bakü, 134, 174, 287, 305, 306  
 Balfour, 54  
 Balkan/lar, 25, 172, 192, 218, 219, 260  
 Balkan Harbi, 272, 274, 285  
 Bank-ı Osmanî, 161  
 Bari, 294  
 Baron Haus (Avusturya-Macaristan Kuva-yı Bahriye kumandanı), 69  
 Basra, 44, 80, 82, 122, 274, 285, 308  
 Basri Bey (Bombay Başşehbender Vekili), 164, 236, 245  
 Başkale, 135  
 Başkumandan Vekâleti, 31, 68, 160, 168, 184, 216, 217, 245, 252, 255, 264, 294, 324, 326  
 Batum, 98, 99, 174  
 Baykala Hapishanesi, 309  
 Belçika, 55, 129, 130, 230  
 Belgrad, 57  
 Bender-i Buşir, 288  
 Berlin, 52, 61, 98, 115, 129, 196, 198, 202, 203, 217, 218, 256, 258, 272, 285  
 Bern Sefâret-i, 267, 281  
 Besarabya, 205, 242  
 Beşike Limanı, 188  
 Bethlehem Mühimmât Fabrikası, 173  
 Beyoğlu, 34, 195, 230  
 Beyrut, 44, 122, 113, 207, 246  
 Bezm-i Âlem (vapur), 98, 99  
 Bilan, 142, 143  
 Birdwood (General), 252  
 Birinci Kafkas Kolordusu, 97  
 Bitlis, 44, 281, 282, 313  
 Boğaz/lar, 60, 66, 90, 91, 114, 155, 172, 183, 187, 188, 189, 247, 255, 273, 274, 275  
 Boğçaada, 160  
 Bolayır, 188, 194  
 Bolu, 44  
 Bombay, 163, 164, 292, 293, 307, 308, 309, 310  
 Borsa, 23, 24  
 Bosna, 21  
 Bouve (Fransız zırhlısı), 77  
 Bouvet (Müttefik zırhlısı), 247  
 Bozcaada, 66, 182, 187  
 Breslau, 59, 60, 65, 196, 275  
 Brindizi, 294  
 Brudermann (General), 69  
 Budapeşte, 57, 68, 322, 325  
 Buhara, 197  
 Bukovina, 72, 205  
 Bulgar/lar, 25, 114, 122, 154, 172, 208, 219, 220, 221, 222, 227, 228, 239, 242, 262, 278

Bulgaristan, 24, 25, 42, 154, 162, 168, 219,  
220, 221, 227, 228, 231, 242, 260, 269,  
274, 313, 324  
Burgaz limanı, 241  
Bükreş, 24, 25, 43, 48, 239, 272

#### C-Ç

Camiul-Emevî, 206  
Canik Mutasarrıflığı, 44  
Cavid (Maliye Nazırı), 28, 161, 202, 203  
Cebel-i Esved, 109  
Cebel-i Lübnan, 109  
Celal (Haleb Valisi), 140, 141, 142, 143, 144  
Cemal Paşa, 85, 234, 254  
Cemaleddin Efendi, 164, 236, 245  
Cemiyet-i Hayriye-i İslâmiye, 123  
Cemiyet-i İlmiye-i İslâmiye (Lozan'da), 257  
Cemiyet-i Umumiye-i Belediye, 35  
Cevad Bey, 256  
Ceza Kanunname-i Hümayûnu, 24  
Chamberlain (Hindistan Umûru Nâzırı  
Mister), 320  
Churchill, 228, 249  
Cidde, 236, 307, 309  
Cihad-ı ekber, 154  
Constituional Ajansı, 322  
Culfa, 286, 287  
Çanakkale, 77, 90, 91, 113, 148, 155, 160,  
163, 168, 169, 172, 178, 182, 183, 184,  
188, 191, 192, 198, 193, 199, 200, 214,  
215, 216, 229, 239, 247, 249, 250, 251,  
252, 255, 257, 262, 275, 320  
Çatalca Mutasarrıflığı, 44  
Çin, 46

#### D

Dahiliye Nezareti, 26, 30, 41, 42, 43, 46, 83,  
110, 111, 112, 119, 160, 164, 168, 170,  
179, 184, 206, 207, 216, 217, 254, 260  
Daily Telegraph gazetesi, 247  
Danimarka, 196  
Dankl (Süvari General) , 56, 69  
D'Arcy kumpanyası, 288  
Dardanos, 170, 171  
Darıdere, 132, 133  
Debre, 242  
Dedeâğaç, 133, 220, 221  
Değirmendağı sahili, 95  
Delhi, 292

Demirderesi, 220  
Demirhisar (Osmanlı torpidosu), 182, 268  
Dersaadet, 26, 27, 29, 42, 43, 85, 105, 119,  
122, 126, 173, 195, 196, 219, 230, 285,  
288, 297, 307  
Deutsche Orient Bank, 199, 202  
Devlet-i Aliyye, 25, 30, 41, 42, 50, 57, 58,  
63, 66, 76, 77, 83, 90, 91, 96, 114, 118,  
132, 135, 170, 191, 192, 193, 202, 210,  
214, 215, 219, 220, 268, 269, 278, 284,  
285, 290, 291, 308  
Devlet-i Arabiye, 108, 253  
Devlet-i İraniye, 136  
Dicle, 75, 192, 245, 246, 292, 293, 315  
Dimetoka, 221  
Disconto Gesellschaft Bankası, 199  
Diskon Kumpanyası, 308  
Divan-ı Harb, 31, 32, 125, 196, 226, 318  
Diyarbakır, 44, 122, 328, 329  
Doksan üç seferi, 282  
Domuzdere, 188, 194  
Donanma, 26, 27, 32, 85, 86, 90, 91, 123,  
127  
Donanma Mecmuası, 105  
Doris (İngiliz gemisi)140, 142, 143, 144,  
181  
Dördüncü Hanry Zırhlısı, 172, 189  
Düvel-i Muazzama, 25  
Düvel-i Müttefika donanması, 160

#### E-F

Edhem Bey (Berlin Sefareti Müsteşarı), 199  
Edirne, 44, 106, 122, 154, 172, 220, 221  
Edremit, 36  
Edvard Grey (Sir), 209, 275  
Eğriburun, 188  
Ehl-i Salib, 101  
El Ariş, 62  
El-Cezire kıt'ası, 288  
Emin (Sadaret Müsteşarı), 111, 256, 257  
Emniyet-i Umumiye Müdüriyet-i  
Umumiyesi, 147  
Enver (Başkumandan vekili ve Harbiye  
Nazırı) , 28, 32, 40, 43, 67, 85, 86, 91,  
92, 104, 145, 165, 173, 176, 177, 180,  
181, 192, 193, 210, 218, 232, 266, 277,  
283, 307, 326  
Epir çeteleri, 104  
Eritre, 83

Ermeni, 53, 122, 135, 140, 208, 209  
 Erzincan, 122  
 Erzurum, 44, 90, 91, 131, 164, 192, 264,  
 265, 266, 267, 276, 277, 281, 282, 313  
 Eshâm ve Tahvilât Borsası, 24  
 Eskimustafapaşa, 154  
 Eyüb Sabri Bey, 164, 165, 235, 236  
 Ferdinand (Bulgar Kralı), 237, 274  
 Feth Ali Şah, 284  
 Fethi Bey (Sofya Sefiri), 24, 25, 219, 227,  
 231  
 Fırat, 292  
 Figil, 219  
 Filanders, 203  
 Filibe, 278  
 Foça sahili, 95  
 Fransa, 38, 54, 55, 56, 66, 90, 91, 92, 94,  
 129, 130, 160, 162, 163, 165, 203, 228,  
 230, 235, 236, 245, 267, 273, 293  
 Fransızlar, 38, 79, 95, 122, 140, 141, 142,  
 143, 155, 163, 164, 165, 169, 188, 194,  
 197, 203, 216, 218, 235, 236, 237, 248,  
 268, 272, 277, 322  
 Fransız-İngiliz Ordusu, 204, 262  
 Friedrich (Arşidük), 85, 86  
 Fuad Selim (Bern sefiri), 262

## G-H

Galib Bey (Atina Sefiri), 71, 160, 264, 277,  
 280  
 Galiçya, 56, 57, 68, 69, 203, 204, 205, 242,  
 262  
 Garb Cebhesi, 228  
 Gazze, 113  
 Gelibolu, 186, 187, 188, 189, 229, 247, 250,  
 251, 252, 254, 255, 257, 272, 293, 315  
 Goben, 41, 59, 60, 65, 247, 275  
 Golos Körfezi, 264, 265  
 Gülhur aşireti, 287  
 Gümilcine, 132, 133  
 Gümrü Askerî Hastahânesi, 306  
 Gürcüler, 328  
 Hâfız Hakkı Paşa, 131  
 Haleb, 36, 44, 62, 122, 140, 141, 142, 143,  
 144  
 Halil Bey (Hariciye Nazırı), 254, 278  
 Hamdi Efendi, 302  
 Hamidiye Kruvazörü, 102, 170, 171  
 Hamilton (Sir), 248, 251  
 Harb İmtiyâz Madalyası, 159, 165

Harb Matbûât Karargâhı, 193, 228  
 Harb vergisi, 27  
 Harb-i Umumî, 50, 63, 83, 272, 274, 312  
 Harbiye Nezâreti, 22, 27, 28, 29, 30, 40, 41,  
 42, 43, 47, 48, 70, 83, 119, 145, 152, 156,  
 173, 179, 192, 198, 199, 226, 269, 278,  
 326  
 Haremabad, 288  
 Hariciye Nezâreti, 21, 24, 40, 42, 47, 48, 51,  
 56, 59, 61, 64, 66, 68, 100, 104, 110, 115,  
 116, 123, 129, 133, 134, 145, 154, 159,  
 162, 163, 173, 176, 180, 183, 198, 203,  
 209, 215, 217, 222, 223, 227, 232, 240,  
 242, 246, 256, 257, 262, 263, 266, 272,  
 276, 277, 281, 283, 307  
 Hayfa-Kudüs Demiryolu, 79  
 Hayri (Siroz şehbenderi), 269  
 Hayri (Şeyhülislam ve Evkâf-ı Hümâyûn  
 Nâzırı), 91, 92, 118  
 Hayri bin Avni el-Ürgübî, 92, 93, 94  
 Hellas Burnu, 251  
 Hicaz, 44, 52, 62  
 Hilafet-i İslamiye, 92, 94  
 Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, 45, 46, 127, 184,  
 193, 210, 232, 298, 306  
 Hilmi Paşa (Viyana Sefiri), 43, 54, 72, 218  
 Hind, 52, 122, 157, 158, 159, 197, 215, 216,  
 218, 245, 246, 276, 292, 293, 308, 314,  
 320  
 Hindenburg (Mareşal), 205  
 Hizan mevkii, 300  
 Hoffmann ordusu, 205  
 Hopa, 99, 106  
 Hudeyde, 308  
 Hüdavendigâr Vilayeti, 44  
 Hükûmet-i Osmaniye, 22, 33, 44, 57, 59, 60,  
 61, 63, 67, 71, 83, 85, 90, 91, 94, 97, 109,  
 124, 135, 136, 164, 165, 168, 195, 196,  
 208, 209, 220, 221, 236, 245, 246, 258,  
 268, 283, 285, 288, 289  
 Hüseyin Hilmi Paşa (Viyana Sefiri, 21, 22,  
 83, 161  
 Hüseyin Kâmil Paşa, 118  
 Hüsnü Bey (Hariciye Nezâreti kuryesi), 132,  
 133

## I-J

Infelexible (İngiliz zırhlısı), 77  
 Irak, 131, 239, 270, 281, 288, 289, 292, 293,  
 296, 314, 319, 320, 329

- Irresistible (Müttefik zırhlısı), 247  
 Isfahan, 288  
 İbrahim (Adliye Nâzırı), , 91, 92, 118  
 İhsan Paşa, 138, 139  
 İhtikâr, 35, 318  
 İkdâm gazetesî, 239  
 İkinci Lahey Konferansı, 150  
 İmroz Adası, 66  
 İndefatigable (İngiliz zırhlısı), 77  
 Indépendance Roumaine Gazetesî, 100  
 İngiliz, 38, 49, 52, 53, 60, 62, 63, 66, 74, 75, 77, 79, 80, 82, 84, 90, 91, 98, 102, 104, 113, 122, 131, 140, 142, 143, 144, 146, 148, 152, 155, 157, 158, 159, 162, 163, 164, 170, 172, 177, 181, 182, 187, 188, 189, 192, 197, 203, 209, 210, 215, 216, 228, 235, 236, 237, 239, 245, 246, 247, 248, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 262, 264, 265, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 280, 281, 286, 287, 288, 289, 290, 294, 296, 307, 308, 309, 311, 314, 316, 319, 320, 321, 322  
 İngiliz-Rus Mukâvelenâmesi, 284, 285, 289  
 İngiltere, 30, 33, 43, 58, 59, 65, 67, 90, 91, 92, 94, 101, 118, 129, 130, 146, 150, 151, 152, 157, 158, 160, 162, 163, 164, 172, 203, 210, 235, 236, 239, 245, 246, 252, 267, 271, 273, 274, 275, 276, 280, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 292, 320  
 İnos şehri, 220  
 İran, 53, 54, 76, 134, 135, 136, 149, 150, 176, 177, 197, 274, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 308, 321, 322  
 İrlanda İhtilâli, 314, 315  
 İskenderiye, 246, 271, 280  
 İskenderun, 140, 141, 142, 143, 144, 181, 281  
 İskolet (Rus kruvazörü), 113  
 İsmailiye, 280  
 İsmailiye-Port Said nakliyatı, 280  
 İsmailoğlu Tepesi, 194  
 İspir, 282  
 İstanbul, 32, 34, 35, 37, 42, 105, 119, 122, 125, 172, 191, 196, 197, 200, 218, 230, 272, 274, 275, 311, 313, 318  
 İstihlâk-i Millî Kadınlar Cemiyeti Hastahânesi, 240  
 İsveç, 57, 150, 220, 254, 255  
 İtalya, 47, 57, 67, 83, 122, 140, 195, 204, 262, 271, 274, 294  
 İtilâf/cılar, 57, 218, 219, 264, 265, 268, 269, 271  
 İttihâd Terakkî, 123  
 İzmir, 67, 79, 163, 181, 122  
 İzmit, 44, 164  
 Jeanne d'Arc (Fransız kruvazörü) , 187, 189  
 Japon, 46, 47, 53, 58, 129, 130  
 Johannesburg, 163, 164
- K-L**  
 Kabatepe, 186, 187, 188, 190  
 Kafkas/ya51, 53, 74, 80, 82, 84, 87, 88, 95, 96, 97, 130, 131, 162, 174, 182, 186, 192, 198, 239, 262, 266, 287, 300, 329  
 Kala-yı Sultaniye, 41, 42, 44, 59, 60, 171  
 Kalemü'l-hadîdî (Arapça gazete) , 108, 109, 110, 111, 112  
 Kâmil (Selanik Başşehbenderi), 216  
 Kanada, 158  
 Kanal, 234  
 Karaağaç, 219, 220  
 Karaburun, 264, 265  
 Karadağ, 94, 109, 129, 130, 174  
 Karadeniz, 67, 74, 90, 91, 105, 106, 241, 307, 308  
 Karahani aşireti, 287  
 Karakilise, 77  
 Karargâh-ı Umumî, 82, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 105, 112, 113, 116, 119, 121, 126, 130, 155, 162, 166, 178, 182, 183, 186, 187, 200, 271, 301, 329  
 Karasu, 268  
 Karesi Mutasarrıflığı, 44  
 Karimkos (Doktor), 304, 305, 306  
 Karpat dağları, 56, 190  
 Kars, 51, 174, 301, 302, 303, 304, 305  
 Kasr-ı Şirin, 177, 287, 328  
 Kastamonu Vilayeti, 44  
 Katya Muharebesi, 316  
 Kayseri Mutasarrıflığı, 44  
 Kazak, 53, 78, 96, 321, 322  
 Kâzım Karabekir, 106  
 Kazimiye (Kerbelâ), 122  
 Kerevizdere, 248  
 Kılıkış, 269  
 Kırkilise, 219  
 Kirmanşah, 177, 263, 287, 328  
 Kitchener (Lord), 248  
 Kiyao'ın (Jiaozhou), 46



- Kladova, 239  
 Kolera, 106  
 Kolozsvary (Avusturya-Macaristan kumandanı), 69  
 Konya, 44, 122  
 Kostantinovu (Tatarköy), 219  
 Kotur, 134, 135  
 Köprüköy, 96, 97, 98  
 Körfez (Suvla), 247  
 Kral Edward, 273  
 Kraliçe Victoria, 273  
 Kritya, 247, 248, 249  
 Kudüs-i Şerif Mutasarrıflığı, 44  
 Kuleliburgaz, 220  
 Kumkale, 178, 186, 187, 188, 189  
 Kût, 320, 322  
 Kutur, 113, 131  
 Kutulamâre, 293, 314, 319, 320, 322  
 Kürd/ler, 54, 88, 98, 99, 329  
 La Cronix gazetesi, 272  
 La Turquie gazete, 195  
 Lankaza, 268  
 Lazistan, 99, 101  
 Lazkiye, 141  
 Liborius Frank (Avusturya-Macaristanlı General), 68  
 Limni, 215, 216  
 Lisingen ordusu, 205  
 Londra, 43, 65, 100, 239, 272, 287, 308, 314  
 Lordlar Kamarası, 320  
 Lotar Qissl (Avusturya-Macaristan Kumandanı), 69  
 Luristan, 321
- M-N**  
 Maan, 52, 62  
 Maârif Nezâreti, 125, 272  
 Mâbeyn-i Hümayûn, 159, 256, 257  
 Macar/istan, 57, 72, 183, 122  
 Madrid Sefareti, 198  
 Mahmere Limanı, 287, 288  
 Mahmud Muhtar (Berlin Sefir-i Kebiri), 53, 63, 129, 199  
 Mahmut Muhtar  
 Majestic zırhlısı, 187, 188, 247  
 Makedonya, 25, 228  
 Makü, 53, 286  
 Malazgird, 244  
 Maliye Nezareti, 23, 24, 147, 238, 313  
 Malta, 148, 163  
 Mamuretülaziz Vilayeti, 44  
 Manastır, 242  
 Mannlicher tüfengi, 162  
 Marmara, 105, 189, 239  
 Marmaris Ganbotu, 102  
 Matbûât, 23, 27, 28, 31, 33, 34, 44, 45, 46, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 84, 86, 87, 88, 105, 109, 110, 118, 128, 155, 157, 169, 200, 270, 295, 297, 301, 311, 314, 319, 321, 327  
 Maydos, 189  
 Mecidiye istihkâmları, 170, 171  
 Mecidiye kruvazörü, 178  
 Meclis-i Âlî-i İlmî, 107  
 Meclis-i Mebûsân Riyaseti, 28, 109, 147, 156, 180, 226, 238, 250  
 Meclis-i Vükelâ, 21, 64, 65, 110, 111, 118, 147, 164, 226, 238, 265, 312  
 Mecruhîn İâne Komisyonu, 222, 223, 240  
 Medîne-i Münevvere Muhâfızlığı, 44  
 Mehmed Ali Şah, 284  
 Mehmed Reşad (Padişah) , 28, 91, 118, 146, 166, 180, 207, 237  
 Mehmed Said (Sadrazam) , 28, 91, 92, 118, 166, 180, 207  
 Mekteb-i Dâru'l-Edeb-i Harbiyye, 244  
 Memâlik-i Osmaniye, 28, 76, 92, 109, 121, 108, 110, 111, 134, 135, 154, 163, 164, 165, 179, 222, 235, 236, 245, 246, 262, 269, 281, 286, 287, 288, 289, 291, 313  
 Menteşe Mutasarrıflığı, 44  
 Meriç Nehri, 219, 220  
 Mısır, 52, 58, 61, 62, 63, 84, 99, 100, 101, 104, 118, 146, 168, 191, 192, 202, 234, 235, 236, 239, 246, 270, 271, 273, 276, 280, 281, 293, 307, 318  
 Midilli, 64  
 Midilli Kruvazörü, 64, 65  
 Milan, 68, 99  
 Milli Osmanlı Telgraf Ajansı, 130, 155, 166, 178, 182, 183, 186, 187, 322  
 Mondros, 215, 216, 294  
 Morava Nehri, 228  
 Morning Post gazetesi, 319  
 Muhacirîn, 70, 179, 269, 280  
 Muhtar Paşa (Berlin Sefiri), 203  
 Muradiye Kazası, 135

Muradlı, 135  
 Musevî, 122, 197, 212  
 Musul, 44, 328, 329  
 Muş, 282  
 Muzafferüddin Şah, 284  
 Müdâfaa-i Milliye, 123, 133  
 Mühimme Kalemi, 42, 68  
 Mükellefiyet-i Askeriyye Kanunu, 179  
 Nabi Bey (Roma Sefiri) , 148, 162, 267  
 Nâfia Nezâreti, 289  
 Nasırıye, 288  
 Nasreddin Şah, 284  
 Necef, 122  
 Nedim ()Yemen Valisi, 49  
 Negrita, 268  
 New Zelandalılar, 252  
 Nikola (Grandük), 229  
 Nikolayak limanı, 178  
 Nil Nehri, 271  
 Niş, 242  
 Nixson (General), 319, 320  
 Norveç, 57  
 Novoye Vremya (Rus gazetesi), 204

### Q-O-Ö

Queen Mary (İngiliz zırhlısı), 155  
 Ocean (Müttefik zırhlısı), 247  
 Odesa Körfezi, 178  
 Ohri, 242  
 Oltu, 130, 306  
 Osmanlı Ajansı, 32, 74, 82, 88, 90, 95, 97, 98, 99, 101, 102, 112, 124, 127, 152, 163, 164, 209, 236, 245, 246, 301, 302, 325  
 Osmanlı Ordu-yı Hümayûnu, 31, 32, 37, 40, 41, 51, 66, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 84, 87, 88, 104, 116, 124, 134, 146, 149, 152, 154, 155, 169, 176, 180, 190, 192, 193, 200, 209, 217, 232, 254, 266, 270, 276, 277, 281, 283, 292, 296, 297, 300, 301, 307, 308, 313, 314, 316, 319, 321, 328  
 Osmanlı sancağı, 60, 101  
 Osmanlı sefâin-i harbiyyesi, 67, 178  
 Ovacık (Emir Tomanan), 286  
 Ömer Tosun Paşa (Prens), 163, 164, 165, 235, 236

### P-R

Papalık, 236, 237  
 Paris, 37, 54, 204, 272

Penza, 322, 323  
 Pester Lloyd gazetesi, 322  
 Peşte, 56, 57, 68, 183, 184, 258  
 Petersburg, 135, 285, 323  
 Petrograd, 272  
 Petrol, 288  
 Pire, 216  
 Poincare (Fransa Cumhurbaşkanı), 57  
 Polis Müdüriyeti Umumiyesi, 110, 35  
 Polonya, 56  
 Port Said, 62, 280  
 Poti, 84  
 Potsdam, 274, 287  
 Potsdam Mukarrerâtı, 289  
 Prens Abbas ganbotu, 271  
 Quen Marie (zırhlı), 148  
 Radoslavof (Bulgaristan Hariciye Nâzırı vekili), 219, 227  
 Remle, 280  
 Remzi Bey (Johannesburg Başşehbenderi), 164, 236, 245  
 Republique (Fransız zırhlısı), 77  
 Revandiz, 113, 328, 329  
 Roma, 168, 46, 262  
 Romanya, 24, 25, 37, 42, 43, 57, 72, 145, 154, 313, 318  
 Romanya Hükümeti, 168  
 Rum/ca, 70, 122, 198, 269  
 Rumeli, 170, 171  
 Rumelihisarı, 196  
 Rumiye, 131, 134, 135  
 Rusçuk, 145, 212, 242, 260, 261  
 Rus/lar, 53, 54, 56, 58, 72, 74, 76, 77, 78, 79, 84, 87, 88, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 106, 112, 113, 114, 130, 131, 134, 135, 136, 138, 139, 149, 174, 176, 178, 190, 192, 203, 204, 205, 208, 209, 218, 242, 264, 266, 267, 274, 277, 281, 282, 285, 286, 287, 289, 290, 300, 301, 305, 306, 313, 321, 322, 328, 329  
 Rusya, 30, 38, 53, 55, 56, 57, 58, 76, 90, 91, 92, 94, 99, 101, 129, 130, 134, 135, 136, 157, 162, 168, 191, 192, 204, 205, 229, 230, 241, 267, 273, 274, 275, 284, 285, 286, 287, 289, 290, 301, 322

## S-Ş

Sadaret, 53, 64, 65, 110, 114, 118, 206, 237, 258  
 Said Halim (Sadrazam) , 30, 70, 138, 237  
 Saint Benoit Mektebi, 79  
 Sakız, 182, 287  
 Salib-i Ahmer, 151, 193, 232, 301, 302  
 Sâlim Bey (Sofya Şehbenderi), 214  
 Samarra, 122  
 San'a, 49  
 Sansür, 32, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 196, 204  
 Sarıkamış, 138, 139, 174, 304, 323  
 Saros Körfezi, 188, 189  
 Savuçbulak, 113  
 Seddülbahir, 166, 187, 188, 189, 190, 194, 247, 256, 258  
 Seferberlik, 27, 37, 40, 41, 45, 119, 125, 179, 226, 227  
 Selanik, 104, 192, 215, 216, 217, 262, 264, 268, 269, 277, 324  
 Selmanpak, 315, 319  
 Selmas, 135  
 Senusiler, 270, 271, 280  
 Seyr-i Sefâin İdaresi, 307  
 Seyyid Berranî vahası, 270  
 Sığındere, 188, 189  
 Sırb/Sırbistan, 21, 22, 25, 56, 57, 68, 94, 108, 115, 129, 216, 217, 218, 219, 227, 228, 231, 242  
 Sibirya, 192, 323  
 Sincabî aşireti, 177, 287  
 Siroz, 268, 269  
 Sivas, 44, 122  
 Sivas Vilayeti  
 Sofya, 24, 138, 139, 172, 212, 214, 219, 221, 222, 241, 242  
 Souchon (Amiral), 115  
 Stockholm sefâreti, 254, 256, 257, 258  
 Sudan, 270, 271  
 Sultan Osman (Dretnot) , 33, 274  
 Suriye, 44, 52, 61, 62, 108, 109, 110, 112, 172, 281  
 Suvla Körfezi, 247, 248, 249, 251, 252  
 Süveydiye Nahiyesi, 141  
 Süveyş, 52, 53, 62, 63, 99, 202, 280  
 Şam, 122, 206  
 Şatibiye, 280  
 Şattularab, 67, 80, 82, 102, 288

Şehremaneti, 35, 37, 295, 318  
 Şenger Nakliyat Kumpanyası, 42, 43  
 Şeyh Abdülkadir el-Müz'ir Efendi (Kudüs ulemasından), 207  
 Şeyh Haydareddin Efendizâde Taceddin (ulemâ-yı İslâmiye'den), 206  
 Şeyh Mustafa Efendi Galatinî (Beyrut ulemasından) , 206, 207  
 Şeyh Said muharebesi, 327  
 Şili Hükûmeti, 33  
 Şir Han (Kasr-ı Şirin Hakimi) , 135, 177  
 Şiraz, 288  
 Şumnu, 242, 324  
 Şükrü (Maârif Nâzırı), 91, 92

## T

Tahdid-i Hudud Komisyonu, 219, 220, 221, 222  
 Tahdîd-i Hudûd Protokolü, 289  
 Tahran, 30, 53, 54, 107, 116, 150, 176, 284, 285, 287, 288  
 Tahtelbahir, 114, 115, 189  
 Takvîm-i Vekâyi', 118  
 Talat (Dahiliye Nâzırı) , 47, 48, 50, 91, 92, 116, 118, 131, 180, 207  
 Tana, 309, 310, 311  
 Tanin, 261, 327  
 Tasfir-i Efkâr gazetesi, 98, 206  
 Te'cil-i Düyûn Kanunları, 126, 128  
 Tebriz, 135, 286, 287  
 Tekâlîf-i Harbiye Kanunu, 35  
 Tercüman-ı Hakikat, 261  
 Tergevar Nahiyesi, 135  
 Terstyansky (Avusturya-Macaristan kumandanı), 69  
 Ticaret ve Ziraat Nezâreti, 312, 313  
 Tiflis, 51, 301  
 Times gazetesi, 195, 203, 234, 249, 292, 296  
 Tobric (İngiliz Amirali), 148  
 Townshend (General), 315, 319, 320, 322  
 Trablus, 83, 272, 274  
 Trabzon, 44, 97, 99, 106  
 Triumph zırhlısı, 187, 189, 247  
 Tunca Nehri, 219  
 Türk/ler, 24, 25, 52, 53, 100, 101, 108, 109, 110, 122, 174, 192, 195, 196, 197, 198, 204, 227, 234, 239, 247, 248, 255, 272, 273, 274, 275, 276, 280, 293, 305, 306, 314, 315, 316, 322, 325, 328

Türkistan, 134  
Türkmençay Ahidnâmesi, 284, 289

#### U-Ü

Ustruma Karasu, 268  
Üserâ, 122, 218, 232, 235, 236, 245, 280,  
301, 303, 307, 310  
Üsküdar, 34, 219, 230

#### V-W

Van, 44, 53, 113, 135, 300  
Vanjans (Vengeance) zırhlısı, 189  
Varna, 154, 239, 241, 242  
Varşova, 205  
Vastoşnaya Zivezda"( Rus vapuru), 178  
Venizelos, 70, 200  
Viyana, 21, 43, 56, 217, 218, 256, 258, 272  
Von der Goltz Paşa, 165, 193  
Washington, 198, 322  
Wilson (Amerikan Başkanı), 322

#### Y-Z

Yafa, 98, 113  
Yahudi, 56, 306  
Yavuz Sultan Selim Fırkateyni, 64  
Yemen Vilayeti, 44, 49  
Yunan, 21, 22, 24, 25, 67, 71, 74, 104, 160,  
217, 264, 265, 268, 269  
Yunus Nadi (Tasvir-i Efkar), 261  
Zinnun Bey, 164, 165, 235, 236  
Zonguldak, 98, 99, 106

